

sibi
 artes
 inde
 dem-
 eces-
 Cum
 icue-
 ung,
 diui-
 lette
 cum
 muta-
 ib. de
 itina
 x ibi
 telli-
 uor-
 rouas
 st au-
 iens?
 a non
 s Co-
 us et
 frug-
 Cris-
 m de-
 licis

Nemo non quotidie & cōsiliū mutat & vo-
 tum, amoremq; vitiorum, assidua iactatio.
 Nemo non quotidie & cōsiliū mutat & vo-
 tum: modo vxorem vult habere, modo amicā:
 modo regnare vult, modo id agit, ne quis sit
 inficiōsior seruus: modo dilatat se vsq; ad inui-
 tam, modo subsidit, & contrahitur infra hu-
 militatem vere iacentium: nunc pecuniā spar-
 git, nunc rapit. Sic maximē coarguitur animus
 impudens, alius prodit atq; alius, & (quo tur-
 bus nihil iudico) impar sibi est. Magnam rem
 tanta vnū hominem agere. Præter sapientem
 ceterum nemo vnū agit. Cæteri multiformes
 sumus, modo frugi tibi videbimur & graues,
 modo prodigi & vani. Mutamus subinde per-
 tinaciam, & contrariā ei sumimus, quā exuimus.
 Hoc ergo a te exige, vt qualem institueris præ-
 care te, talem vsque ad exitum serues. Effice
 vt possis laudari: si minus, vt agnosci. De ali-
 quo quem vidisti heri, merito dici potest, hic
 quis est? Tanta mutatio est. Epist. 121.

Quid per se prodesse peregrinatio cuiquā
 potuit: Non voluptates illa temperauit, non
 cupiditates refrenauit, non iras repressit, non
 indomitos amoris impetus fregit, nulla de-
 liquit; animo mala eduxit, non iudicium dedit,
 non excussit errorem: sed vt puerum ignota

mirantem, ad breue tempus rerum aliqua nouitate detinuit. Cæterum incōstantiā mentis, quæ maxime egra est, lacessitam, mobiliorem, leuiorēq; reddidit ipsa iactatio. Itaq; quæ perierant cupidissimè loca, cupidius deserunt: & auium modo transuolant, citiusq; quàm uenerant, abeunt. Peregrinatio notitiam dabit gentium, nouas tibi montium formas ostendet, inuisitata spacia camporum, & irriguas perennibus aquis valles, & alicuius fluminis sub obseruatione naturam, siue ut Nilus æstiuo incremento tumet, siue ut Tygris eripitur ex oculis, & acta per occulta cursu, integræ magnitudini redditur: siue ut Mæander poetarum omnium exercitatio & ludus, implicatur crebris anfractibus, & sæpe in vicinum alueo lunadmotus, antequā sibi influat, flectitur: cæteri nec meliorem faciet, nec saniozem. Inter studia uersandum est: & inter autores sapientiarum ut quæsitā discamus.

Non aliter uias in solitudine, aliter in foro. Ex Mimo Pub.

Fortuna, Fortunæ inconstantia, Fortunæ, utriusq; comparatio.

F. Pauper
Eas.

CLamo, uitate quæcunq; uulgo placet, quæ casus attribuit, ad omne fortunæ bonū, suspiciosi pauidiq; subsistite. Et

Munera & piscis spe aliqua oblectante decipitur. *Simile,*
 Munera ista fortunæ putatis? insidiæ sūt. Quis
 quis vestrū tutā agere vitā volet, quātum plu-
 rimum potest, ista vilicata beneficia deuinet. Ep. 8.

Alienum est omne quicquid optando ve-
 nit. Hunc versum a te dici non paulo melius,
 sed altrictius memini. Non est tuum, fortuna
 quod fecit tuum. Illud etiam melius dictum a
 te, non præteribo, Dari bonum quod potuit,
 auferri potest. Epist. 8.

Nullum habet maius malū occupatus ho-
 mo, & bonis suis obsessus, quā quod amicos
 sibi putat, quibus ipse non est: quod beneficia
 sua efficaciam iudicat ad cōciliandos amicos: cū
 quidā quo plus debēt, magis oderint. Leue æs
 alienum, debitorē facit: graue, inimicū. Epi. 19.

Hāc imaginē animo tuo propone, Ludos fa-
 cere fortunā, & in hūc mortaliū cētū, honores,
 diuitias, gratiā excutere: quorū alia inter diri-
 pētū manus scisa sūt, alia infida societate diui-
 sa, alia magno detrimēto eorū in quos deuenie-
 rit, præsa: ex quib⁹ quædā aliud agētibus, inci-
 derūt: quædā quia nimis captabātur, amissa: &
 dū auidē rapiūtur, expulsa sūt. Nulli vero etiā
 cui rapina feliciter cessit, gaudiū rapti durauit
 in posterū. Itaq, prudētissimus quisq; cū pri-
 mum induci videt munuscula, a theatro fugit,
 & scit magno parua constare. Epist. 75.

Ad utrosq; casus sapiens aptus est: bonorum rector est, malorum victor. Non ex ebore tantum Phidias solebat facere simulachra, faciebat ex ære: si marmor illi, si adhuc viliorē materiam obtulisset, fecisset quale ex illa fieri optimum posset. Sic sapiens virtutem si licebit, in diuitijs explicabit: si minus, in paupertate: si poterit, in patria: si minus, in exilio: si poterit imperator: si minus miles: si poterit integer, si minus debilis: quancūq; fortunam acceperit, aliquid ex illa memorabile efficiet. Certi sunt domitores ferarum: qui seuisissima animalia, & ad occursum expauescentia hominem, docent pati iugum: nec asperitatē excussisse contenti, vsq; in contuberniū mitigant. Leonibus magister manum insertat, osculatur Tigrum suus custos, Elephantē minimus Æthyops iubet subfidere in genua, & ambulare per funē. Sic sapiens est artifex domandi mala. Dolor, egestas, ignominia, carcer, exilium, quæcunq; horrenda, cum ad hunc peruenerunt, mansueta sunt. Epist. 86.

T. Patie
tia

Liberalis noster nunc tristis est, nuntiato incendio, quo Lugdunensis colonia exusta est. Mouere hic casus quælibet posset, nedum hominem patriæ suæ amantissimum. Quæ res efficit, vt firmitatem animi sui quærat, quam videlicet ad ea, quæ timeri posse putabat, exercit.

erit. Hoc vero tam inoptinatum malum, &
 penè inauditum, non miror si sine metu fuit,
 cum esset sine exemplo. Multas enim ciuitates
 incendium vexauit, nullam abstulit. Nouitas
 adijcit calamitatibus pondus, nec quisquam
 mortaliū nō magis quod etiā miratus est, do-
 nat. Ideo nihil nobis improuisū esse debet. In
 omnia præmittendus est animus, cogitandūq;
 non quicquid solet, sed quicquid potest fieri.
 Quid enim est, quod non fortuna cum voluit,
 & florentissimo detrahat? quod non eo magis
 aggrediatur & quatiat, quo speciosius fulget?
 Quid illi arduum, quidue difficile est? Non
 una via semper, ne tota quidem incurrit. Mo-
 do nostras in nos manus aduocat, modo suis
 contenta viribus, inuenit pericula sine autore:
 nullum tempus exceptū est, in ipsis volupta-
 tibus causæ doloris oriuntur. Bellum in me-
 dia pace confurgit, & auxilia securitatis in me-
 tum transeunt. Ex amico inimicus, hostis ex
 socio. In subitas tempestates hybernusq; ma-
 iores agitur æstiuæ tranquillitas: sine hoste pa-
 timur hostilia, & cladis causas, si alia deficiunt,
 nimia sibi fœlicitas inuenit. Inuadit tempera-
 tissimos morbus, validissimos phthisis, inno-
 centissimos pœna, secretissimos tumultus.
 Eligit aliquid noui casus, per quod velut obli-
 tis, vires suas ingerat. Quicquid longa series

T. Ad pa-
 tientiam
 præpara-
 tio.
 Tit. Vitæ
 miseræ.

multis laboribus, multa Dei indulgentia struxit, id vnus dies spargit, ac dissipat. Longam morã dedit malis properantibus qui diem dixit, nō horam, momentūq; temporis euertendis imperijs sufficere. Esset aliquod imbecillitatis nostræ solatium rerūq; nostrarum, si tanta celeritate repararentur, quanta finiuntur. Nunc incrementa lente exeunt, festinatur in damnū: nihil priuatim, nihil publicè stabile est: tam hominum quàm vrbiū fata volūntur. Inter placidissima terror existit: nihilq; extrā tumultuantibus causis, mala vnde minimè expectabantur, erūpunt. Quæ domesticis bellis steterant regna, quæ externis, impellente nullo ruunt. Quotaquæq; fœlicitatem ciuitas pertulit: Cogitāda ergo sunt omnia, & animus aduersus ea quæ possunt euenire, firmandus. Exilia, tormenta, bella, morbos, naufragia meditare. Potest te patriæ, potest patriam tibi casus eripere: potest te in solitudinē abijcere, potest hoc ipsum in quo turba suffocatur, fieri solitudo. Tota ante oculos fortis humanæ cōditio ponatur: nec quantum frequenter euenit, sed quantum plurimum potest euenire, præsumamus animo, si nolumus opprimi, nec vllis inusitatis velut nouis stupefieri. In plenū cogitanda fortuna est. Quoties Asiæ, quoties Achaiæ vrbes vno tremore ceciderunt? Quot oppida

T. Ad paci-
ficiã præ-
paratio.

T. Vita vt
sup,

oppida in Syria? quot in Macedonia deuorata
 sunt? Cyprū quoties vastauit hæc clades? Nō
 tantum manu facta labuntur, non tantū hu-
 mana arte atque industria posita, vertit dies.
 Iuga montium diffluunt, totæ desedere re-
 giones. Operta sunt fluctibus, quæ procula cō-
 spectu maris stabant. Vastauit ignis colles, per
 quos elucebat, erosit & quondam altissimos
 vertices solatia nauigantium: ac speculas ad
 humilem arenam deduxit. Ipsius naturæ o-
 pera vexantur: & ideo æquo animo ferre de-
 bemus vrbium excidia. Casura omnia extant,
 omnes exitus manet, siue interna vis flatuq;
 præclusi violenti, pondus sub quo tenentur,
 excusserint: siue torrentium in abdito vasto-
 rum obstantia effregerit, siue flāmarum vio-
 lentia compaginem soli ruperit, siue vetustas,
 (a qua nihil tutum est) expugnauerit minu-
 tatim, siue grauitas cœli egresserit populos, &
 situs deserta corruerit. Enumerare omnes fa-
 torum vias longum est. Hoc vnum scio, omniū
 mortalium opéra, mortalitate damnata sunt,
 inter peritura viuimus. Sæpe maiori fortunæ
 locum fecit iniuria. Multa ceciderūt, vt altius
 surgerēt, & in alias imagines. C. Caligula fœli-
 citatis vrbis inimicus, aiebat, Romæ sibi incē-
 dia, ob hoc vñū dolori esse, quod sciret meliora
 resurrectura, quam aruissent. Epist. 92.

In secundis nemo confidat, in aduersis nemo deficiat: alternæ sunt vices rerum. Quid exultas? Ista quibus ueheris in summum, nescis ubi te relictura sint: habebunt suum, non tuum finem. Quid iaces? Ad immum delatus es, nunc est resurgendi locus. In melius aduersa, in deteriora optata flectuntur. Ita concipienda est animo varietas, non priuatarum tantum domuum quas leuis casus impellit, sed etiam Reipublicæ. Regna ex infimo coorta, supra imperantes consistere. Vetera imperia in ipso florere cecidere. Inueniri non potest numerus, quæ multa ab alijs facta sint, nunc cum maxime Deus alia exaltat, alia submittit, nec molliter ponit, sed ex fastigio suo nullas habitura reliquias, iactat. Magna ista quia parui sumus, credimus. Multis rebus non ex natura sua, sed ex humilitate nostra magnitudo est. In præfatione. Lib. 3. Nat. Quæst.

T. Pufil.
lanimi-
tar.

Nihil difficile est naturæ, utiq; ubi in finem sui properat. Ad originem rerum parcè vitur viribus, dispensatq; se incrementis fallentibus: subito ad ruinam toto impetu venit. Quam longo tēpore opus est, ut conceptus ad puerperium perducatur infans? Quantis laboribus tener educatur? quam diligenti nutrimento obnoxium nouissime corpus adolescit? at quam nullo negotio soluitur? Vrbes constituit ætas, hora

ora dissoluit. Momento fit cinis, diu sylua.
 Magna tutela stant, aut vigent omnia: cito ac
 repente dissiliunt. Quicquid ex hoc statu rerū
 natura flexerit, in exitium mortaliū satis est.
 Quid tibi voluisti tam iniusta, & tam vio-
 lenta fortuna? Tam cito indulgentiæ tuæ te
 tenuit? Nihil ergo prodest innocentia ad
 omnem legem exacta, nihil antiqua frugali-
 tas, nihil felicitatis sumæ potentia, summa cō-
 seruata abstinentia, nihil syncerus, & ex toto
 literarum amor, nihil ab omni labe mens va-
 cuit? Luget Polybius, & in vno fratre quic-
 quid de reliquis possit metuere admonitus,
 etiam de ipsis doloris sui solatijs timet. Faci-
 lus indignum, luget Polybius, & aliquid pro-
 portio dolet Cæsare: hoc sine dubio impotens
 fortuna captasti: vt ostenderes neminem con-
 trate, ne a Cæsare quidem posse defendi. Lib.
 de consolat. ad Polyb. cap. 22.

Tit. Vita
misera.

Cito improborū læta ad perniciem cadunt.

Ex Publ. Mi.

Excelsis multo facilius casus nocet. Ex eod.

Errat si quis existimat tutum diu esse regē.

Ex eodem.

Fortuna cū blanditur, captatū venit. Ex eo.

Fortunā citius reperies, quā retineas. Ex eo.

Felix improbitas optimorum est calami-

tas. Ex eodem.

Fortuna

Fortuna obesse nulli cōtēta est semel. Ex eo.

Fortuna vitrea est, cum splendet, frangitur.
 Ex eodem.

Fortuna leuis est, cito reposcit, quod dedit.
 Ex eodem.

Nulla est tam bona fortuna, de qua nihil
 queri possis. Ex eodem.

*Fortunæ vtriusq. contemptus
 & moderatio.*

Quid est præcipuum in rebus humanis?
 Erigere animum supra minas & pro-
 missa fortunæ. Nihil dignum
 putare, quod speres. Quid enim habet
 dignum quod concupiscas? quia a diuinorum
 contēplatione quoties ad humana recideris,
 nō aliter caligabis, quàm quorum oculi in de-
 sam vmbra ex claro Sole rediere. Quid est
 præcipuum in rebus humanis? Non admitte-
 re in animo mala consilia, puras ad cælum ma-
 nus tollere, nullum petere bonum, quod, vt
 ad te transeat, aliquis possit amittere: optare,
 quod sine aduersario optatur, bonam mentē.
 Cetera magno estimata mortalibus, etiā si quis
 domū casus attulerit, sic intueri, quasi exitura
 qua venerint. In præfatione lib. 3. Nat. Quest.

Sed vt tibi rationēm reddam, quam nuli

T. Contē-
 platio.

T. Reli-
 gio.

mortalium inuideo, audi quid promittam, & quanti quæq; æstimē. Diuitias nego bonum esse: nam si essent bonæ, bonos facerent. Nunc, quod apud malos depræhëditur, dici bonum non potest. Hoc illis nomē nego. Cæterum & habendas esse, & vtilis, & magna commoda vitæ conferentes, fateor. Quid ergo est, quare illas non in bonis numerem? Et quid in illis præstem aliud quàm vos: quoniã inter vtrosq; conuenit habendas, audite. Pone in opulētissima me domo, pone aurum argentūq; in promiscuo vsu est. Non suspiciam me ob ista, quæ etiam si apud me, extra me tamen sunt. In sublicium pontem me transfer, & inter egentes abige: non ideo tamen me despiciam, quod in illorū numero cosideo, qui manū ad stipē porrigūt. Quid ergo est? Domū illā splendidā malo, quàm putentē. Pone in stramētis splēdentibus, & delicato apparatu, nihilo me felicitàrem credā, quod mihi molle erit amiculū, quod purpurea cōiuiuis meis subternetur. Nihilo miserior ero, si lassā ceruix mea in manipulo fœni acquiescet, si super circēse tomētū, per futuras veteris linteï effluēs, incubabo. Quid ergo est? Malo quid mihi animi sit ostēdere prætexatus & chlamydat⁹, quā nudis scapulis. Fac sentētię omniū mihi ex voto cedant, nouæ gratulationes prioribus subtexantur, non ob hoc mihi placebo.

Γ. Consta-
tia.
Γ. Mode-
stia.

vidi A
et
et
et
et
et
et
et

placebo. Muta in contrarium hanc indulgentiam temporis, hinc illinc percutiatur animus, damno, luctu, incursionibus varijs, nulla hora sine querela sit: non ideo me dicam inter miserina miserum: nō ideo aliquem execrabor diem: prouisum est enim a me, ne quis mihi ater dies esset. Quid ergo est? Malo gaudia temperare, quam dolores compescere. Hoc tibi ille Socrates dicet. Fac me victorem vniuersarum gentium. Delicatus ille Liberi currus triumphantem vsque ad Thebas a solis ortu vehat. Iura reges Persarum petant. Me hominem maxime cogitabo: cum Dijs utique consultabo. Huic tam sublimi fastigio coniunge protinus precipitem mutationem, in alienum imponar ferculum, exornaturus victoris superbiae feri pompam, non humilior sub alieno eurru agar, quam in meo steteram. Quid ergo est? vincere tamen quam capi malo. Totum fortuna regnum despiciam: sed ex illo si dabitur electio, meliora sumam. Quidquid ad me venerit, bonum fiet: sed malo faciliora ac iucundiora veniant, & minus vexatura tractantem.

Lib. de vita beata cap. 24. & 25.

Albinam
matrē Se-
neca con-
solatur cū
is exula-
ret,

Hoc prius aggrediar, quod pietas tua audire
gestit, nihil mali esse mihi: si hoc tibi democ-
strare non potero, ipsas res quibus me putas
premi, non esse intolerabiles, faciam manife-
stum.

stum. Sin id credi non potuerit, at ego mihi
 ipse magis placebo: quod inter eas res beatus
 ero, quæ miseros solent facere. Non est quod
 de me alijs credas, ipse tibi, ne quid incertis o-
 pinionibus perturberis, indico me nõ esse mi-
 serũ. Adijciam (quo securior sis) nec fieri qui-
 dem me posse miserum. Bona conditione cõ-
 diti sumus, si eam non deseruerimus. Id egit
 rerum natura, vt ad bene viuendum non ma-
 gno apparatu opus esset. Vnusquisq; facere se
 beatum potest. Leue momentum in aduentia-
 tjs rebus est: & quod in neutram partem ma-
 gnas vires habeat. Nec secunda sapiẽtem eue-
 hant, nec aduersã demittunt. Laborauit enim
 semper vt in se plurimũ poneret, intra se om-
 ne gaudium peteret. Quid ergo? sapiẽtem me
 esse dico? Minimè. Nam id quidem si profiteri
 possem, non tantum negarem miserum me
 esse, sed omnium fortunatissimum, & in vici-
 num Deo perductum, prædicarẽ. Nunc quod
 satis est ad omnes miseras leniendas, sapienti-
 bus viris me dedi, & nondum in auxilium mei
 validus, in aliena castra cõfugi: eorum scilicet,
 qui facile se ac suos tuentur. Illi me iusserunt
 stare assiduè velut in præsidio positum, & om-
 nes conatus fortunæ, & omnes impetus pro-
 spicere multo ante quàm incurrant. Illis gra-
 uis ipsa fortuna est, quibus est repentina. Fa-

cile eam sustinere potest, qui semper expectat.

Simile. Nam & hostiū aduentus eos prosternit, quos inopinatè occupauit. At, qui futuro se bello ante bellum parauerūt, composuit & adaptati primum, idem facile excipiunt. Nunquā ego fortunæ credidi, etiamsi videretur pacem agere: omnia illa quæ in me indulgentissime conferebat, pecuniam, honores, gloriam, eo loco posui, vnde posset ea sine motu meo repetere. Interuallum inter me & illam magnū habui.

Itaque abstulit illa, non auulsit. Neminem aduersa fortuna comminuit, nisi quæ secūda decepit. Ita, qui munera eius, velut sua & perpetua amauerūt, qui se propter illam suspiciuoluerunt, iacent, & mœrent: cum inuálidos & pueriles animos omnis solida voluptatis ignaros, falsa & mobilia oblectamenta destituunt. At ille qui se lætis rebus non inflauit, nec mutatis contrahit, aduersus utrūq; statum inuictum animum tenet exploratè iam firmitatis. Nam in ipsa felicitate quid contra infelicitatem valeret, est expertus. Itaq; ego in illis quæ omnes optant, existimaui semper nihil veri boni inesse: quin inania & specioso ac decepturo fūco circumlita inueni, intra nihil habentia fronti simile. Nam in illis quæ mala vocantur, nihil tam terribile ac durū inuenio, quàm opinio vulgi minabatur. Verbum quidem ipsum

per.

persuasione quadā, & cōsensu iam asperius ad
 aures venit: & audiētes tanquā triste & execra
 bile ferit: ita enim populus iulsit. Sed populi
 iusta ex magna parte sapiētes abrogant. Lib. de
 Consolat. ad Albinam, cap. 4. & 7.

Fortuna nimiū quem fouet, stultum facit.
 Ex Publ. Mi.

Fortuna cui nemo iuidet, gratū facit. Ex eo,
 Habet in aduersis auxilia, qui in secūdis cō-
 modat. Ex eodem.

In fœlicitate se erigere, est fœlicitatem sub-
 mittere. Ex eodem.

Aduersitas, Tribulatio.

MAius est perstrinxisse difficilia, quam
 læta moderari. Epist. 67.

Hoc loco mihi Demetri⁹ noster oc-
 currit, qui vitā securā & sine vllis fortunæ in-
 cursiōibus mare mortuū vocat: nihil habere
 ad quod exciteris, ad quod te cōcites, cuius de-
 nuntiatione & incurſu firmitatem animi tui
 tentes: sed in otio incōcussō iacere, nō est tran-
 quillitas, malacia est. Attalus Stoicus dicere so-
 lebat, Malo me fortuna in castris suis, quā
 in delitijs habeat: torqueor, sed fortiter, bene
 est: occidior, sed fortiter, bene est. Epist. 68.

Inter multa magnifica Demetrii nostri &
 hæc vox est, quæ sonat adhuc & vibrat in auri-
 bus

bus meis: Nihil, inquit, mihi videtur infœlicitatis eo, cui nihil vnquã euenit aduersi. Nõ licuit enim illi se experiri, vt ex voto illi fluxerũt oĩa, imo & vt ante votum: male tamen de illo Diũ iudicauerunt. Indignus visus est, a quo vinceretur aliquando fortuna: quæ ignauissimum quemq; refugit: quasi dicat. Quid ego istum aduersarium mihi assumam? statim arma submittet. Nõ opus est in illũ tota potentia mea, leui cõminatione pelletur. Non potest sustinere vultum meum. Alius circumspectatur, cũ

simile,

quo conferre possimus manum: pudet cõgredi cum homine vinci parato. Ignominiam iudicat gladiator cũ inferiore componi, & scit eum sine gloria vinci, qui sine periculo vincitur. Idem facit fortuna, fortissimos sibiq; pares quærit: quosdam fastidio transit. Contumacissimum quemq; & rectissimum aggreditur, aduersus quem suam vim intendat. Ignẽ experitur in Mutio, paupertatem in Fabricio, exilium in Rutilio, tormenta in Regulo, venenum in Socrate, mortem in Catone. Magnum exemplum, nisi magna fortuna non inuenit. Infœlix est Mutius, quod dextera ignes hostium premit: & ipse a se exigit erroris sui penas: quod regem quem armata manu non potuit, exusta fugat? Quid ergo? fœlicior esset, si in sinu amicæ foueret manũ? Infœlix est Fabricius,

cius, quod rus suū, quantū a Repub. vacauit,
 fodit? quod bellum tam cum Pyrrho, quam
 cum diuitijs gerit? quod ad focum cœnat illas
 ipsas radices & herbas, quas in repurgādo agro
 triumphalis senex euellit? Quid ergo? fœlicior
 esset, si in ventrem suum longinqui littoris pi-
 ces, & peregrina aucupia congereret? Si con-
 chilijs superi atq; inferi maris, pigritiam stor-
 machi nauseantis erigeret? Veniamus ad Re-
 gulum, quid illi fortuna nocuit? quòd illum
 documentum fidei, documentum patientiæ
 fecit? Figunt cutem clauī, & quocūq; fatigatū
 corpus reclinauit, vulneri incumbit, & in per-
 petuam vigiliam suspēsa sunt lumina. Quāto
 plus tormenti, tanto plus erit gloriæ. Vis scire
 quā non pœniteat hoc pretio æstimasse vir-
 tutem? refice tu illū, & mitte in senatum, ean-
 dem sententiam dicet. Fœliciorē ergo tu Me-
 cœnatem putas, cui amoribus anxio, & mo-
 rosa vxoris quotidiana repudia deslenti, so-
 mnus per symphoniarum cantum ex longin-
 quo lenè resonantium, quæritur? Mero se licet
 sopiat, & aquarū fragroribus auocet, & mille
 voluptatibus mentem anxiam fallat, tam vi-
 gilauit in pluma, quam ille in cruce. Sed illi
 solatium est, pro honesto dura tolerare, & ad
 causam a patientia respicit: hūc voluptatibus
 marcidum, & fœlicitate nimia laborantem,

magis his quæ patitur vexat causa patiendi. Non vsq; eo in possessionem generis humani vitia venerūt, vt dubium sit, an electione facta data, plures Reguli nasci, quā Mecœnates uelint. Quod ad Catonem pertinet, satis dictū est: suamq; illi fœlicitatem contigisse confensus hominum fatebitur. Quem sibi rerum natura delegit, cū quo metuenda collideret. Inimicitia potētium graues sunt. Opponatur simul Pompeio, Cæsari, & Crasso. Graue est ciuilibus bellis interesse: toto terrarū orbe pro causa bona tam fœliciter, quam pertinaciter militet. Graue est sibi manus afferre: faciat. Quid per hoc consequar? vt omnes sciant non esse hæc mala, quibus ego dignum Catonē putauit. Prospera in plebem ac uilia ingenia deueniunt. At calamitates terroresq; mortaliū sub iugum mittere, proprium magniviri est. Semper uero esse fœlicē, & sine morsu animæ uelle transire uitam, ignorare est rerum naturæ alteram partem. Magnus es uir, sed unde scio, si tibi non dat facultatem exhibendæ uirtutis? Descendisti ad Olympia: si nemo præter te, coronam habes, uictoriã nō habes. Non graulor tanquam uiro forti, sed tanquam consulatum præturam uè adepto, honore auctus es. Idem dicere & bono uiro possum: si illi nullā occasionem difficilior casus dedit, in qua una

vim sui animi ostenderet. Miserum te iudico, quod non fuisti miser: transtisti sine aduersario vitam. Nemo sciet, quid potueris, ne tu quidem ipse. Opus est enim ad notitiam sui experimento: quid quisque posset, nisi tentando non didicit. Itaque quidam vltro se cessantibus malis obtulerunt, & virtuti ituræ in obscurum, occasionem per quam enitescerent, qua fierunt. Gaudent, inquam, magni viri aliquando rebus aduersis, non aliter quam fortes milites belli triumpho. Auida est periculi virtus: & quod tendat, non quid passura sit, cogitat: quanquam & quod passura est, gloriae pars est. Militares viri gloriantur vulneribus, læti fluentem meliore casu sanguinem ostentant. Idem licet fecerint qui integri reuertuntur ex acie, magis spectatur, qui laucius redit. Ipsis inquam Deus consulit, quos esse quam honestissimos cupit: quoties illis materiã præbet aliquid animose fortiterque faciendi. Ad quã rem opus est aliqua rerum difficultate. Gubernatorẽ in tẽpestate, in acie militem intelligas. Vnde possum scire quantum aduersus paupertatẽ tibi animi sit, si diuitijs diffuis? Vnde possum scire, quantum aduersus ignomiã, & infamiã odiũque, popolare cõstatiã habeas, si inter plausus senescis, si te inexpugnabilis, & inclinatione quadã mentium pronus fauor sequitur. Vnde scio quam

Simile

T. Prouidẽtia Deĩ

Simile

T. Tentationis fructus

æquo animo laturus sis orbitatem, si quoscūq;
sustulisti vides? Audiui te, cum alios consolaueris: tunc conspexissem, si te ipse consolatus
esses, si te ipse dolere vetuisses. Nolite obsecro
vos expauescere ista, quæ Dij immortales ve-
lut stimulos admouent animis. Calamitas vir-
tutis occasio est. Illos merito quis dixerit mi-
seros, qui nimia fœlicitate torpescunt, quos,
velut in mari lento, tranquillitas itineris de-
tinet. Quidquid illis inciderit, nouum veniet.

§ *Magis vrgent scœua inexpertos. Graue est non
simile. assuetis ferre cervicibus iugum. Ad suspicio-
nem vulneris tyro pallescit, audacter vetera-
ranus cruorem suum spectat, qui scit se sæpe
vicisse post sanguinem. Lib. de Prouid. dei.*

¶ *Magna
pimitas.*

§ *simile.*

Cogita non esse magni animi se rebus pro-
speris fortem gerere, vbi secundo cursu vita
procedit. Nec gubernatoris quidem artem,
tranquillum mare & obsequens ventus ostē-
dit. Aduersi aliquid incurrat oportet, quod
animum probet. Lib. de Consolat. ad Mar-
tiam. cap. 6.

Vnum habet assidua infœlicitas boni, quod
quos sæpe vexat, nouissime indurat. Lib. de
Consolat. ad Albinam. cap. 2.

*Vide etiam hac de re Titulos huic finitimos For-
titude, Constantia, Exilium, Persequutiones bono-
rum, Patientia.*

Persequutiones bonorum virorum.

Immensum erit, si percurrere cepero, ipsa
 Respublica quam ingrata in optimos, ac
 deuotissimos sibi fuerit, quamq; non mi-
 nus sepe peccauerit, quam in ipsam peccatum
 Camillum in exilium misit, Scipionem di-
 misit, exulauit post Catilinam Cicero, diruti
 penates, bona direpta, factum quicquid
 Catilina fecisset. Rutilius innocentiae
 precium tulit, in Asia latere. Catoni populus
 Romanus praeturae negauit, consulatum per-
 negauit. Lib. 5. de Bene. cap. 17.

Vos improbi ad nomē magnorum ob ali-
 quam eximiam laudem virorum, sicut ad oc-
 cursum ignotorum hominum minuti canes,
 stratis. Expedi enim vobis neminem videri
 bonum: quasi aliena virtus exprobratio deli-
 quorum vestrorum sit. *Et mox.* Vos quidem qui
 virtutem cultorēq; eius odistis, nihil noui fa-
 cistis. Nam & Solem lumina agra formidant,
 & aduersantur diem splendidū nocturna ani-
 malia: quae ad primum eius ortum stupent: &
 latibula sua passim petunt: abduntur in ali-
 quas rimas timida lucis. Gemite & infœlicem
 linguam bonorum exercete conuitio. Instate,
 non mordete, citius multo frangetis dentes, quā
 imprimetis. Lib. de vit. Beat. c. 19. & 21.

Vide etiam hac de re. T. Vulgus.

Simile.

§

Exilium.

De exilio
suo ad Al-
binā ma-
grem.

REmoto igitur iudicio plurimum (quod
prima rerum facies , vtcūq; credita est
aufert) videamus quid sit exilium, nē-
pe loci commutatio est. Angustare videor vim
eius, & quicquid pessimum in se habet, subtra-
here. Hanc commutationem loci sequuntur
incommoda , paupertas, ignominia, contem-
ptus. Aduersus ista postea configam. Interim
primum illud intueri volo, quid acerbi affe-
rat ipsa loci commutatio. *Et post pauca.* Aduer-
sus ipsam mutationē locorum, detractis cer-
tis incommodis, quæ exilio adhærent, satis
hoc remedij putat Varro doctissimus Roma-
norum: quod quocunque venimus, eadem
rerum natura vtendum est. M. Brutus satis
hoc putat, quod licet in exilium euntibus vir-
tutes suas ferre secum. Hæc etiam si quis sin-
gula parum iudicat efficacia ad consolandum
exulem, vtraque in vnum collata facebitur
plurimum posse. Quantulum enim est quod
perdidimus? Duo quæ pulcherrima sunt, quo-
cunque nos mouerimus sequentur: natura
communis, & propria virtus. Id actum est
(mihi crede) ab illo, quisquis formator vni-
uersi fuit, siue ille Deus est potens omnium,
siue incorporalis ratio ingentium operum ar-
tifer,

rifices, siue diuinus spiritus per omnia maxima
 ac minima æquali intentione diffusus, siue fa-
 rum & immutabilis causarum inter se coha-
 rentium series: id, inquam, actum est, vt in
 alienum arbitrium nisi vilissima quæque non
 uiderent. Quicquid optimum homini est, id
 extra humanam potentiam iacet: nec dari nec
 recipi potest. Mundus hic (quo nihil nec ma-
 ius, nec ornatius, rerum natura genuit) ani-
 mus contemplator, admiratorq; mundi, pars
 eius magnificentissima, propria nobis & per-
 petua, tandiu nobiscum mansura, quandiu
 uisi manebimus. Alacres itaque & erecti, quo-
 tuncque res tulerit, intrepido gradu prope-
 remus. Emetiamur quascunque terras, nul-
 lum inuenturi solum intra mundum quod a-
 alienum homini sit. Vndecunque ex æquo ad
 celum erigitur acies, paribus interuallis om-
 nia diuina ab omnibus humanis distant. At
 dum oculi mei ab illo spectaculo (cuius insa-
 tiabiles sunt) non abducantur, dum mihi Lu-
 nam Solemque intueri liceat, dum cæteris in-
 hærerere syderibus, dum ortus eorum, occasus,
 interuallaque, & causas inuestigare uelocius
 meandi, uel tardius, spectare tot per noctem
 stellas micantes, & alias immobiles, alias
 non in magnum spatium exeuntes, sed intra
 suum se circumagentes uestigium, quasdam
 subito

I. Contē
 platio na
 tura.

subito erumpentes, quasdam igne fuso per-
 stringentes aciem, quasi decidant, vel longo
 tractu cum luce multa præteruolantes: dum
 cum his sim, & cœlestibus (qua homini fas est)
 immiscear, dum animum ad cognatarum rerum
 conspectum tédentem, in sublimi semper ha-
 beam, quátum refert mea quid calcem? Atqui
 non est hæc terra frugiferarum aut lætarum
 arborum ferax: non magnis & nauigabilibus
 fluminum alueis irrigatur: nihil gignit quod
 aliæ gentes petant, vix ad tutelam incolenti-
 æ fertilis: non preciosus hic lapis cæditur, non
 auri argentiq; venæ eruuntur. Angustus ani-
 mus est, quem terrena delectant. Ad illa addu-
 cendus est, quæ vbiq; æque parent, vbiq; æque
 splendent: & hoc cogitandum est, ista veris bo-
 nis per falsa & prauè credita, obstare. Istud hu-
 mile tugurium, nempe virtutes recipit. Iam
 omnibus templis formosius erit, cum illic in-
 stitia conspecta fuerit, cum continentia, cum
 prudentia, cum pietas, & omnium officiorum
 recte dispensandorum ratio, & humanorum
 diuinorūq; scientia. Nullus angustus est locus,
 qui hanc tam magnarum virtutum turbam
 capit, nullum exilium graue est, in quo licet
 cum hoc ire comitatu. Brutus in eo libro quæ
 de virtute composuit, ait se vidisse Marcellum
 Mitylenis exulantem: & quantum modo na-

per-ura hominis pateretur, beatissimè viuentem:
 ongo nec vnquam bonarum artium cupidiorẽ,
 dum quàm illo tempore. Itaq; adiicit, visum sibi se
 s est magis in exiliũ ire, qui sine illo rediturus esset,
 r rerũ quàm illum in exilio relinqui. O fortunatio-
 r ha- rum Marcellum, eo tempore, quo exilium suũ
 at qui Bruto approbauit, quàm quo R. P. consulatũ.
 rum quãtus vir ille fuit, qui effecit, vt aliquis exul
 libus sibi videretur, quod ab exule recedebat? Quã-
 puod is vir ille fuit, qui in admirationem sui ad-
 entia iuxit hominem, etiam Catoni suo mirãdum?
 , non Non dubitas, quin semper ille Marcellus tan-
 ; ani- tus vir sic ad tolerandum æquo animo exiliũ
 ddu. seipse adhortatus sit. Quod patria cæres, non
 : que is miser: etenim ita te disciplinis imbuiisti, vt
 is bo cæres omnem locum sapienti viro patriã esse.
 l hu. Porro, hic qui te expulit, non ipse per annos
 lam decem continuos patria caruit? propagandi
 ciu. sine dubio imperij causa? sed nempe caruit.
 cum Nunc ecce trahit illum ad se Africa, resurgētis
 rum belli minis plena: trahit Hispania, quæ fractas
 rum & afflictas partes refouet: trahit Ægyptus in-
 ocus, fida, totus deniq; orbis, qui ad occasionem cõ-
 bam cussi imperij intentus est. Cui primum rei oc-
 liceturret? cui parti se opponet? Aget illum per
 que omnes terras victoria sua: illum suspiciant &
 lum colant gentes: tu viue Bruto miratore conten-
) na- tus. Bene ergo exilium tulit Marcellus, nec
 t ura quic-

Sermoci-
 natio ip-
 sius hpmã
 nis secũ.

Contem-
platio na-
tura,

quicquam in animo eius mutavit loci cōmutatio. *Et infra.* Interim tamen quantū per mortas mēbrorum, & hāc circumfusam grauem sarcinā licet, celeri & volucris cogitatione animus diuina perlustrat. Ideoq; nec exulare vniquam potest liber, & Dijs cognatus, & omnimundo omniq; æuo par. Nam cogitatio eius circa omne cælum, & in omne præteritum futurūq; tempus emittitur. Corpusculum hoc, custodia & vinculum animi, huc atq; illuc iactatur. In hoc supplicia, in hoc latrocinia, in hoc morbi exercentur. Animus quidē ipse sacer & æternus est, & cui nō possit injici manus. *Lib. de Consol. ad Albin. à 6. vsq; ad. 11. cap.*

Exulabis. Erras. cum oīa fecerim, patriā meā trāsire nō possum. Omniū vna est. Extra hanc nemo proficisci potest. Exulabis. Non patria mihi interdicitur, sed locus. In quācunq; terrā venio, in meā venio. Non eris in patria. Patria est, vbi cūq; bene est. Illud autē per quod bene est, in homine, non in loco est. In ipsius in quā potestate est, quid sit illud fortunij. Si enim sapiens est, peregrinatur: si stultus, exulat. Exulabis. Hoc dicis: alterius loci ciuitate donaberis. *Lib. de Remed. Fortuit.*

*Patientia, Impatientia. Preparatio
animi ad aduersa ferenda.*

Cum

T. Virtutum con-
nexio.

Um aliquis tormenta fortiter patitur,
 omnibus virtutibus utitur, cum vna in
 promptu sit, & maxime appareat pa-
 tientia. Cæterum, illic est fortitudo, cuius pa-
 tientia, & perpessio, & tollerantia rami sunt:
 illic est prudentia, sine qua nullum inicitur cõ-
 eium: quæ suadet quod effugere non possis,
 nam fortissime ferre. Illic est constantia, quæ
 hoc loco non potest: & propositum nulla vi
 extorquente demittit. Illic est indiuiduus ille
 comitatus virtutũ. Quicquid honestè fit, vna
 virtus facit, sed ex consilij sententia. Epist. 68.
 Interim hoc tene, hoc morde, aduersis non
 succumbere, latis non credere, omnem fortu-
 meã licentiam in oculis habere, tanquam quid-
 quid potest facere, factura sit. Quidquid expe-
 ctatum est diu, leuius accedit. Epist. 79.
 Nunquã vir ille perfectus adeptusq; virtu-
 tem, fortunę maledixit. Nunquã accidẽtia tri-
 sis excepit, ciuẽ esse se vniuersi & militẽ credẽs,
 labores velut imperatos subiit. Quicquid inci-
 derat, nõ tanquã malũ aspernatus est, & in se
 delatũ: sed quasi delegatum sibi hoc, qua-
 sitq; est, inquit, meũ est, asperũ est, durũ est,
 in ipso nauemus operã. Necessario itaq; mag-
 nus apparuit, qui nunquã malis ingemuit, nõ
 quã de fato suo questus est: fecit multis intel-
 lectũ sui, & nõ aliter quã in tenebris lumẽ ef-
 fulsit.

T. Forti-
na,

fulsit, auertitq; in se omnium animos, cum esse placidus, & lenis, & humanis diuinisq; rebus pariter æquus. Habebat perfectum animum, ad summam sui adductus, supra quam nihil est nisi

T. Mors. | ctus defluxit: quod nunquam magis diuinum est, quam ubi mortalitatem suam cogitat, & scit in hoc natum hominem, ut vita defungatur: nec domum esse hoc corpus, sed hospitium: & quidem breue hospitium: quod relinquendum est, ubi te grauem esse hospiti videas. Maximum, inquam, mi Lucili argumentum est animi ab altiore sede venientis, si hæc in quibus versatur, humilia iudicat & angusta: si exire non metuit. Scit enim quo exiturus sit, qui vnde venerit, meminit. Epist. 121.

Quid est præcipuum? Possè læto animo aduersa tolerare, quicquid acciderit, sic ferre, quasi tibi volueris accidere. Debuisses enim velle, si scisses ex decreto Dei fieri. Flere, queri, ingemere, desciscere est. Quid est præcipuum?

T. Fortuna
vtriusque moderatio.

Animus contra calamitates fortis & cõtumax luxuriæ non aduersus tantum, sed & infestus: nec avidus periculi, nec fugax, prosperitatem non expectas, sed aduersus vtrūq; intrepidus & incõfusus: nec illius tumultu, nec huius fulgore percussus. In præfatione. li. 3. Nat. Quest.

Composito animo nihil accidet: sic tamen compo-

componetur, si quid humarum rerum varie-
 tas possit, cogitauerit antequam senserit. Si
 & liberos, coniugem, atque patrimonium sic
 habuerit, tanquam non utique semper habi-
 turus, & tanquam non futurus ob hoc mise-
 ratur, si habere desierit. Calamitosus est animus
 futuri anxius, & ante miseras miser: qui soli-
 tatus est, ut ea quibus delectatur, ad extremū
 usque permaneant. Nullo enim tempore con-
 quiescet, & expectatione futuri, presentia,
 quibus frui poterat, amittit. In æquo est autē
 dolor amissæ rei, & timor amittendæ. Nec ideo
 præcipio tibi negligentiam. Tu vero metuen-
 da declina, & quicquid cōsilio prospici potest,
 prospice. Quodcūq; læsurum est, multo ante-
 quam accidat, speculari & auerte. Plus dolet,
 quam necesse est, qui ante dolet, quam necesse
 est. Mortale est omne mortalium bonum: de
 his loquor bonis ad quæ concurritur. Nam il-
 lud verum bonum non moritur, certum est
 sempiternūq; ; sapientia, & virtus: hoc vnum
 contingit immortalibus. Cæterum
 tam improbi sunt, tamq; oblitiquò eant, ut
 mirentur aliquid ipsos amittere, amissuri vno
 die omnia. Quicquid est, cui dominus inscri-
 beris, apud te est, tuum non est. Nihil firmum
 in firmo, nihil fragili æternum & inuictum est:
 tā necesse est perire, quā perdere: & hoc ipsum

T. Timor

T. Vita

si intelligimus, solatium est, æquo animo perdere quod perdendum est. *Et infra.* Ingratus est, qui cū amiserit, pro accepto nil debet. Dic tibi ex istis quæ terribilia videntur, nihil est inuictum. Singula vicere tam multi: ignem Mutius, crucem Regulus, venenum Socrates, exilium Rutilius, mortē ferro adactam Cato. Et nos vincamus aliquid. Rursus ista, quæ vt speciosa & fœlicia trahunt vulgum, a multis & sæpe contempta sunt. Fabricius diuitias imperator reiecit, censor notauit, Tubero paupertatem & se dignam & capitolio iudicauit, cum fictilibus in publica cœna usus, ostendit debere his hominem esse contentum, quibus Dijs etiam num vterentur. *Epist. 99.*

Quid ista circumspicis, quæ tibi possunt fortasse euenire, sed possunt & non euenire? incendium dico, ruinã: Quædam nobis incidunt, non insidiantur. Illa potius vide, illa deuota, quæ nos obseruant, quæ captant. Rari sunt casus, etiã si graues, naufragium facere, vehiculo euerti. Ab homine homini quotidianum periculum. Aduersus hoc te expedi, hoc intentis oculis intuere. Nullum enim malum frequentius, nullum pertinacius, nullum blandius. Tempestas minatur, antequã surgat. Crepant ædificia antequã corruant. Prænuntiat fumus incendium. Subita est ex homine pernicies, &

T. Parf
monia.

T. Homo

en diligentius tegitur, quò propius accedit.
Erras si istorum tibi qui occurrunt vultibus
credis: hominum effigies habent, animos fe-
raram. Epist. 104.

Ad agendum est, ne quid nobis inopinatum sit.

Quia omnia nouitate grauiora sunt, hæc cogitatio

ad uia præstabit, ut nulli sis malo tyro. *Et mox.*

Nihil miremur eorum ad quæ nati sumus. Quæ

ideo nulli querenda, quia paria sunt omnibus.

Ita dico paria sunt: nam etiam quod effugit ali-

quis, pati potuit. Equum autem ius est, non

quo omnes vsi sunt, sed quod omnibus latum

est. Imperetur æquitas animo, & sine quere-

la mortalitatis tributa pendamus. Hyems fri-

gora adducit, algendum est. Æstas calorès re-

uertit, estuandum est. Intemperies cœli valetudinè

tentat, ægrotandum est. Et fera nobis loco occur-

rit, & hominibus perniciosior feris omnibus. Aliud aqua,

aliud ignis eripiet. Hanc rerum conditionem muta-

re non possumus. Id possumus, magnum fame-

re animum, & viro bono dignum: quo fortiter

fortuita patiamur, & naturæ cõsentiamus. Na-

tura autem hoc quod vides regnum, mutationi-

bus temperat. Nubilo serena succedunt. Turban-

tur maria, cum quieuerunt. Flant inuicem venti.

Noctem dies sequitur. Pars cœli consurgit,

pars mergitur. Contrarijs rebus æternitas con-

stat. Ad hanc legem animus noster aptandus

T. Aduen-
sitatis ne-
cessitas

est, hanc sequatur, huic pareat, & quæcūq; fuerit, debuisse fieri putet, nec velit obiurgare naturam. Optimum est pati, quod emendare non possis, & Deum (quo auctore cuncta proueniunt) sine murmuratione comitari. Malus miles est, qui imperatorem gemens sequitur. Quare impigri ac alacres excipiamus imperia: nec desinamus hunc operis pulcherrimi cursum, cui quicquid patimur intextum est: & sic alloquamur Iouem, cuius gubernaculo moles ista dirigitur, quomodo Cleanthes nostre uersibus disertissimis alloquitur: quos mihi in nostrum sermonem mutare permittitur, Ciceronis viri disertissimi exemplo. Si placuerint, boni consules. Si displicuerint, scies me in hoc secutum Ciceronis exemplum. Duc me parens, celsiq; domitor poli, Quæcūq; placuit, nulla parendi mora est. Adsum impiger. Fac nolle: comitabor gemēs: malusq; patiar, quod pati licuit bono. Hic est magnus animus qui si Deo tradidit. At cōtra ille pusillus ac degener, qui obliuiscitur, & de ordine mundi male existimat, & emendare mauult Deos, quam se. Epist. 108.

T. Mag.
nanimitas.

Dolor imminet, Si exiguus est, feramus: leuis est patientia. Si grauis est, feramus: non leuis est gloria. Dura res est dolor. Immo tu molis. Pauci dolorem ferre potuerunt. Simus et

pauci

Imbecilles natura sumus. Naturam in-
 tamare nolite: illa nos fortes genuit. Fugiam⁹
 dolorem. Quid, quod ille sequitur fugientes?
 Lib. de Remed. Fortuit.

Ad imperfectos, & mediocres, & male fa-
 os hic meus sermo pertinet, non ad sapientē.
 Huic non timidē nec pedetentim ambulandū
 est. Tanta enim fiducia sui est, vt obuiam for-
 tūne ire nō dubitet: nec vnquam loco illi ces-
 surus sit: nec habet vbi illam timeat: quia non
 mancipia tantum possessionesq; & dignitatē,
 sed corpus quoq; suum, & oculos, & quicquid
 est chariorem vitam facturum, seq; ipsum in-
 precaria numerat: viuitq; vt commodatus
 & reposcentibus sine tristitia redditurus.
 Nec ideo est vilis sibi: quia scit se suū non esse:
 sed omnia tam diligēter faciet, tam circumspe-
 te, quā religiosus homo sanctusq; solet tue-
 ri dei commissā. Quando cūq; autem reddere
 iubebitur, non queretur cum fortuna: sed di-
 cet, Gratias ago pro eo quod possedi habuiq;.
 Magna quidē res tuas mercede colui: sed quia
 imperas illas, do, cedo gratus libensq;. Si quid
 habere me tu volueris, etiam nunc seruabo: si
 aliud placet, ego vero faciam. Signatumq; ar-
 gentum, domum, familiamque meam reddo,
 restituo. Appellauerit natura, quæ prior nobis
 credidit, & huic dicemus, Recipe animum me-

liorem quam dedisti: non tergiverſor, nec re-
fugio: paratum habes a volente quod nō ſen-
tiēti dedisti: Aufer. Reuerti vnde veneris, quid
grauē eſt? Male viuet, quiſquis neſciēt bene
mori. Huic itaq; primū rei pretium detrahen-
dum eſt, & ſpiritus inter ſeruitia numerandus.

ſimile. Gladiatores (ait Cicero) in uiſos habemus, ſi
omni modo vitā impetrare cupiunt: fauemus,
ſi contemptū eius præſeferunt. Idem euenire
nobis ſcias. Sæpe enim cauſa moriendi eſt ti-
mide mori: Fortuna illa quæ ludos ſibi facit,
quo (inquit) te reſeruem malū & trepidū ani-
mal: eo magis cōuulneraberis, & confodieris,
quia neſcis præbere ingulū. At tu etiam viues
diutius, & morieris expeditius, qui ferrū non
ſubducta ceruice, nec manibus oppoſitis, ſed
animose recipis. Qui mortem timebit, nihil
vnquā pro homine viuo faciet. At, qui ſcit hoc
ſibi cū cōciperetur ſtatim cōdictū, viuet ad for-
mulā, & ſimul illud quoq; eodē animi robore
præſtabit, ne quid ex his quæ eueniunt, ſubitū
ſit. Quidquid enim fieri poteſt, quaſi futurum
proſpiciendo, malorū omnium impetus mol-
liet: qui ad præparatos expectantēſq; nihil af-
ferunt noui: ſecuris & beata tantū expectan-
tibus, grauē eueniunt. Morbus enim, capti-
uitas, ruina, ignis, nihil horum repentinum
eſt: ſciebam in quā tumultuoſum me con-

gubernium natura duxisset. Toties in vicinia
 mea conclamatum est, toties præter limen im-
 maturas exequias fax cereusque prelsit. Sæpe
 citius ruentis ædificij fragor sonuit. Multos
 ex his quos forum, curia, sermo, mecum con-
 traxerat, nox abstulit, & vincetas ad sodali-
 tatem manus copulatas intercidit. Miror ali-
 quando ad me pericula accessisse, quæ circa
 me semper errauerunt? Magna pars hominû
 est quæ nauigatura, de tempestate non cogi-
 tat. Nunquam me in bona re, mali pudebit
 tutoris. Publius tragicis comicisque vehemen-
 ter ingenijs, inter multa alia, & hoc ait, Cui-
 us potest accidere, quod cuiquam potest. Hoc
 si quis in medullas demiserit, & omnia aliena
 mala (quorû ingês quotidie copia est) sic aspe-
 xerit, tanquã illis liberû & ad se iter sit, multo
 ante se armabit, quàm petatur. Sero animus
 ad periculorû patientiam post pericula instrui-
 tar. Non putavi hoc futurû, nunquã hoc eue-
 nturum credidissem. Quare autem non? Quæ
 sunt diuitiæ, quas non egestas, & fames, & mē-
 ditas à tergo sequatur? Quæ dignitas, cuius nõ
 pretexta, & augurale, sordescomitetur, & extre-
 ma contemptio? Quod regnû est, cui nõ parata
 sit ruina, & proculcatio, & dñs, & carnifex?
 Nec magnis ista interuallis diuisa, sed horæ mo-
 mentû interest inter solium & aliena genua.

Deinde commemoratis multorum principum ac regum insperatis casibus (ut Pompei , Seiani , Cressi , Ptolomei , Mithrydatis , & Iugurthæ) conclusisti his verbis. In tanta rerum sursum ac deorsum euntium versatione , si non quicquid fieri potest , pro futuro habes , das in te vires rebus aduersis , quas infregit quisquis prior vidit. Li. 1. de Tranq. vitæ. cap. 11.

Non sentire mala sua , non est hominis : & nō ferre , nō est viri. Lib. de Consola. c. 26.

¶ Cuius dolori remediū est patiētia. Ex P. Mi.

¶ Feras , non culpes , quod mutari non potest. Ex eodem.

¶ Feras , quod lædit , vt quod prodest , perferas. Ex eodem.

Vide etiam finitima huic loca . Aduersitas . Fortitudo . Constantia . Fortuna , & Fortune . Vtriusque contemptum .

Perseuerantia.

Quicquid facies , cito redi à corpore ad animū : illum diebus ac noctibus exerce. Labore modico alitur ille.

Hanc exercitationem , non frigus , non æstus impediēt , nec senectus quidem . Id bonæ cura , quod vetustate fit melius . Nec ego iubeo te semper imminere libro , aut pugillaribus . Dandum est aliquod interuallum animo , ita

T. Recre-
atio.

tamen

camen vt nō resoluatur, sed remittatur. Ep. 15.

Non cum vacaueris philosophandum est : omnia alia negligenda, vt huic alsideamus, cui nullum tempus satis magnum est : etiam si à pueritia vsque ad lōgissimos humani æui terminos vita protendatur. Non multum refert, vtrum omittas philosophiam, an intermittas.

Epist. 73.

Labor & Industria.

Generosos animos labor nutrit. Epist. 31.

Nihil est quod nō expugnet pertinax opera, & intēta ac diligens cura. Robora in rectum quamuis flexa, reuocabis. Curuatas trabes calor explicat, & aliter natæ, in id finguntur, quod vsus noster exigit: quanto facilius animus accipit formam, flexibilis & omni humore obsequentior. Quid enim aliud est animus, quàm quodammodo se habens spiritus. Epist. 51.

Nulli sapere casu obtigit. Pecunia veniet vitro, honor afferetur : gratia ac dignitas fortasse ingerentur tibi: virtus in te non incidet, ne leui quidem opera, aut paruo labore cognoscitur : sed est tanti laborare, omnia bona semel occupaturo. Vnum enim est bonū, quod honestum. Epist. 77.

T. Studiū
continuum

Ti. Perse-
uerantia.

T. Virtus
difficilis.

Temperantia. Intemperantia.

T. Magna
nimitas.
T. Prospere
ritas,
similia.

Ti. Volu-
ptas.

Magni animi est magna contemnere,
atque mediocria malle, quàm nimia.
Illa enim vtilia vitaliaq; sunt: at hæc,
eo quo superfluunt, nocent. Sic sege-
tem nimia sternit vbertas, sic rami onere fran-
guntur. Sic ad maturitatem non peruenit ni-
mia fecunditas. Idem animis quoque euenit,
quos immoderata felicitas rumpit: qua, non
tantum in aliorum iniuriam, sed etiam in suã
vtuntur. Quis hostis in quenquam tam conti-
meliosus fuit, quàm in quosdam voluptates
suæ sunt: quorum impotentia atque insana
libidini ob hoc vnum possis ignoscere, quòd
quæ fecere, patiuntur. Nec immerito hic illos
furor vexat. Necessè est etiam in immensum
exeat cupiditas, quæ naturalè modũ transiit.
Ille enim habet suũ finẽ: inania, & ex libidine
orta, sine termino sũt. Necessaria metitur vti-
litas, superuacua quo rediges? Voluptatibus
vtique se immergunt, quibus in consuetudinẽ
adductis, carere non possunt: & ob hoc miser-
rimi sunt, quòd eò peruenerunt, vt illis, quæ
superuacua fuerant, facta sint necessaria. Ser-
uiunt vtique voluptatibus suis, nõ fruuntur:
& mala sua (quod malorum vltimum est)
amant. Tunc autem consumata est infœlici-

tas,

tas, vbi turpia non solum delectant, sed etiam
placent: & desinit esse remedio locus, vbi quæ
fuerant vitia, mores sunt. Epist. 39.

Parfimoniam suam Seneca describit his verbis.
Panis siccus & sine mensâ prædium, post quod
non sunt lauanda manus. Dormio minimum.
Consuetudinem meam nosti. Breuissimo so-
mno vtor, & quasi interuigilo: satis est mihi
vigilare desijle. Aliquando dormisse me scio,
aliquando suspicor. Epist. 84.

*Vide hac etiam de re finitimos huic Titulos, Volu-
tas, Abstinentia, Frugalitas, Ebrietas, &c.*

Voluptas.

Vir sapiens miserimos mortalium iudi-
cet (in quâvisq; opibus resulgebūt)
ventri ac libidini deditos: quorum ani-
mus inertis otio torpet. Dicat ergo ipse
sibi, Voluptas fragilis est, & brevis, fastidio ob-
iecta: quo avidius hausta est, citius in cōtrariū
recidēs: cuius subinde necesse est aut peniteat,
aut pudeat. In qua nihil est aut magnificum,
aut quod naturam hominis Dijs proximi, de-
ceat. Res humilis, membrorū turpiū ac vilium
ministerio veniēs, exitu fœda. Illa est voluptas
& homine & viro digna, non implere corpus,
nec saginare, nec cupiditates irritare, quarū tu-
pissima est quies: sed p̄turbatione carere, & illa,
quam

Voluptas
vana.

Vera vo-
luptas.

quam hominum inter se rixantū ambitus cō-
cutit, & ea, quæ intolerabilis ex alto venit, vbi
de Dijs famæ creditum est, vitijsq; illos nostris
æstimauimus. Hanc voluptatem æqualem, in-
trepidam, nunquam senturam sui tædiū per-
cipit hic quem deformamus: qui maxime, vt
ita dicam, diuini iuris atque humani peritus,
de præsentibus gaudet, ex futuro non pendet.
Lib. 7. de Bene. cap. 2.

Id agere debemus, vt irritamēta vitiorum,
quàm longissime fugiamus. Indurandus est
animus, & a blandimentis voluptatum pro-
cul abstrahendus. Vina Hanibalem hyberna
soluerunt: & indomitum illum niuibus atque
Alpibus virum, eneruauerunt fomenta Cam-
paniæ. Armis vicit, vitijs victus est. Nobis quo-
que militandum est, & quidem genere militiæ
quo nunquam quies, nunquam ocium datur.
Debellandæ sunt in primis voluptates: quæ
(vt vides) seua quoq; ad se ingenia rapuerunt.
Si quis sibi proposuerit quantū operis aggres-
sus sit, sciet nihil delicatè, nihil molliter esse fa-
ciendum. Effœminat animos amœnitas. Amœ-
na sine dubio aliquid ad corrumpendum vi-
gorem potest regio. Quamlibet viam iumēta
patiuntur, quorum dura in aspero vngula est.
In molli palustriq; pascuo saginata, cito subte-
runtur. Et fortior miles ex confragoso venit:
segnis

T. Tenta-
tio.

T. Labor.
Similia.

segnis est urbanus & verna. Nullum laborem recusant manus, quæ ad arma ab aratro transferuntur. In primo deficit puluere ille vnctus & nitidus: seuerior loci disciplina firmat ingenium, aptumque magnis conatibus reddit. Epist. 52.

Debilitatē nobis induxere delitiæ, & quod diu noluimus, posse desuimus. Epist. 56.

Istæ, quæ voluptates vocantur, vbi transcederint modum, pœnæ sunt. Epist. 84.

Videant qui summum bonum voluptatem lixerunt, quam turpi illud loco posuerint. Ita que negant posse voluptatem a virtute dici: & aiunt nec honeste quemquam viuere, ut non iucunde viuat: nec iucunde, ut non honeste quoque. Sed si ista indiscreta essent, non videremus quædam iucunda, sed nō honesta: quædam vero honestissima, sed aspera, & per dolores exigenda. Adijce nunc, quod voluptas etiam ad vitam turpissimam venit. At virtus malam vitam non admittit. Et infœlices quidam non sine voluptate, imo ob ipsam voluptatem sunt: quod non eueniret si virtuti se voluptas immiscuisset: qua virtus sæpe caret, nunquam indiget. Quid dissimilia, imo diuersa componitis? Altum quiddam est virtus, excelsum, & regale, inuictum, infatigabile. Voluptas, humile, seruile, imbecillum, caducum: cuius

T. Felicitas.

T. Virtus

cuius statio ac domicilium fornices & popi-
 nae sunt. Virtutem in templo inuenies, in fo-
 ro, in curia, pro muris stantem, puluerulentā,
 coloratam, callosas habentem manus: Volu-
 ptatem latitantem saepius, ac tenebras captan-
 tem: circa balnea ac sudatoria, ac loca ædilem
 metuentia: mollem, eneruam, mæro ac vn-
 guento madentem, pallidam, ac fucatam, &
 medicamentis pollutam. Summum bonum
 immortale est: nescit exire: nec satietatem ha-
 bet, nec poenitentiam. Nunquam recta mens
 vritur, nec sibi odio est, nec quicquam muta-
 uit, quia semper secuta est optima. At volu-
 ptas tum cum maxime delectat, extinguitur:
 nec multum loci habet: itaque cito implet, &
 tædio est, & post primum impetum marcet.
 Nec id vnquam certum est, cuius in motu na-
 tura est. Ita non potest quidem vlla eius esse
 substantia, quod venit, transitue, celerrime in
 ipso vsu sui periturum. Eò enim peruenit, vbi
 definit, & dum incipit, spectat ad finem. Quid
 quod tam bonis quam malis voluptas inest?
 Nec minus turpes dedecus, quàm honestos
 egregia delectant. Ideoque præceperunt ve-
 teres optimam sequi vitam, non iucundissi-
 mam, vt rectæ ac bonæ voluptatis non dux,
 sed comes voluptas sit. Li. de Vit. beat. à 6. vs-
 que ad. 8. cap.

Voluptas nocet nimia: in virtute non est
 verendum, ne quid nimium sit: quia in ipsa
 est modus. Non est bonum quod magnitudi-
 ne laborat sua: & si placet illa virtutis & vo-
 luptatis iunctura, virtus antecedit, comite-
 tur voluptas, & circa corpus, vt umbra ver-
 tetur. Virtutem quidam excellentissimam o-
 mnium, voluptati tradiderunt ancillam. Ni-
 hil magnum animo sapientis est. Prima er-
 go virtus sit, hæc ferat signa. Habebimus ni-
 hilominus voluptatem, si domini eius & tem-
 peratores erimus. Aliquid nos exorabit, nihil
 coget. At hi qui voluptati tradidere princi-
 pia, vtroque caruere. Virtutem enim amittunt.
 Cæterum non ipsi voluptatem, sed ipsos volu-
 ptas habet: cuius, aut inopia torquentur, aut
 copia strangulantur. Miseri si deseruntur ab
 illa, miseres si obruuntur. Sicut depre-
 hensi mari Syrtico, modo in sicco relinquin-
 tur, modo torrente vnda fluctuantur. Eue-
 nit autem hoc nimia intemperantia, & amo-
 re cæco rei. Nam mala pro bonis petenti, pe-
 riculosum est assequi. Vt feras cum labore pe-
 riculoque venamur, & captarum quoque
 illarum sollicita possessio est: sæpe enim laniant
 dominos: ita habentes magnas voluptates,
 in magnum malum euasere, captæq; cæpere.

Simile,

Simile.

Quæ

Quæ quo plures maioresq; sunt, eo ille minor ac plurimum feruus est, quem fœlicem vulgus *Simile,* appellat. Permanere libet in hac etiamnũ huius rei imagine. Quemadmodum qui bestiarũ cubicula indagat, & laqueo captare feras magno æstimat, & magnos canibus circũdare saltus, vt illarum vestigia premat, potiora deserit, multisq; officijs renunciat: ita qui sectatur voluptatem omnia postponit: & primam libertatem negligit, ac pro ventre dependit: nec voluptates sibi emit, sed se voluptatibus vedit. *T. Libertas,* Lib. de vit. bea. cap. 14.

Voluptates improborum trepidæ, & varijs terroribus inquietæ sunt: subitq; cum maxima exultatione sollicita cogitatio. Hæc quandiu? Ab hoc affectu reges suam flere potentiam: nec illos magnitudo fortunæ suæ delectauit, sed venturus aliquando finis exterruit. Cum per magna camporum spatia porrigeret exercitum, nec numerum eius, nec mensuram cõprehenderet Persarũ rex insolētissimus, lachrymas profudit, quod intra centum annos nemo ex tanta iuuentute superfuturus esset. At illis erat admoturus fatum ipse qui flebat, perditurusque alios in terra, alios in mari, alios in prælio, alios in fuga: & intra exiguum tempus consumpturus illos, quibus centessimum annum timebat. Quid quod gaudia eorum quocq;

quoque trepida sunt? non enim solidis causis
 innituntur: sed eadem qua oriuntur, vanitate
 turbantur. Qualia autem putes tempora esse
 etiam ipsorum confessione misera: cum hæc
 quoque quibus se atollunt, & supra hominem
 offerunt, parum sincera sint? Maxima quæq;
 bona sollicita sunt, nec ulli fortunæ minus be-
 nē quam optimæ creditur. Alia felicitate ad
 tuendam felicitatem opus est, & pro ipsis quæ
 successerunt votis, vota facienda sunt. Omne
 enim quod fortuito obuenit, instabile est: quo
 citius surrexerit, vergit protinus in occasum.
 Neminem porro casura delectant. Miserrimā
 ergo necesse est, non tantum breuissimā vitam
 eorum esse, qui magno parant labore, quod
 maiore possideant: operosè assequuntur quæ
 volunt, anxij tenent quæ assequuti sunt. Nulla
 interim nunquam amplius redituri temporis
 ratio est. Nouæ occupationes veteribus sub-
 stituuntur, spes spem excitat, ambitionē am-
 bitio, miseriarū non finis quæritur, sed materia
 mutatur. Lib. de breuit. vitæ. c. 16. & 27.

*Vide etiam finitima loca T. Luxus, T. Gula, T.
 Ebrietas, T. Temperantia.*

LUXUS.

Nunc vobiscum loquor quorum æquē
 spatiosè luxuria, quàm aliorum aua-
 ritia diffunditur. Vobis dico: quousq;
 x nullus

T. Diu-
 stie.
 T. For-
 tunæ in-
 stabili-
 tas.

alog. 7

Bo. 7

nullus erit lacus, cui non villarum vestrarum fastigia immineant: nullum flumē, cuius non ripas ædificia vestra pretextant? Vbicunq; scatebunt aquarum calētium venæ, ibi noua diuersoria luxuriæ excitabuntur. Vbicunq; in aliquem sinū littus curuabitur, vos protinus fundamenta iacietis: nec contenti solo, nisi quod manu feceritis, maria agetis introrsus. Oib; licet locis tecta vestra resplēdeant, alicubi imposta montibus in vastū terrarum marisq; prospectum, alicubi ex plano in altitudinē montium educta, cum multa ædificaueritis, cū ingentia: tamen & singula corpora estis & parua. Quid profunt multa cubicula? In vno iacetis. Non est vestrum vbicunq; non estis.

T. gula.

¶ Ad vos deinde transeo, quorū profunda & infatiabilis gula hinc maria scrutatur, hinc terras. Alia hamis, alia laqueis, alia retiū variis generibus cum magno labore persequitur. Nullis animalibus, nisi ex fastidio pax est. Quantulū enim est quod ex istis epulis, quas p̄ tot cōparatis manus, fessō voluptatis ore libatis? Quantulum ex ista fera periculose capta, dñs crudus ac nauseans gustat? Quātulū ex tot conchilijs tā longe aduectis, per istum stomachum inexplabilem labitur? Infœlices etiam quod intelligitis vos maiore famem habere, quā ventrē.

T. Doctor Hæc alijs dic, vt dum dicis, audias ipse. Scribe,

vt dum seripseris legas: omnia ad mores, & ad
sedandam rabię affectuum referens. Stude, nō
vt plus alijs facias, sed vt melius. Epist. 90.

T. Affectus

Mihi crede, fœlix illud saculū ante archite-
ctonas fuit. Ista nata sunt iam nascēte luxuria,
in quadratū tigna discindere, & serra p designa-
ta currēte, certa manu trabē scindere. Nā primi
cuneis scindebāt fissile lignum. Nō enim tecta
cenationi epulum recepturę, perabātur: nec
in hunc vsum pinus, aut abies deferebatur
longo vehiculorum ordine, vicis intrementi-
bus, vt ex illa, lacunaria auro grauiā, penderēt.
Furcę vtrinque suspensę fulciebāt calām: spis-
satis ramalibus, ac fronde congesta, & in pro-
cline deposita, decursus imbribus quāuis ma-
gnis erat. Sub his tectis habitauere, sed securi
Culmus liberostexit. Sub marmore ac auro
seruitus habitat. Epist. 91.

T. Libera-
as.

Simplici cura constant necessaria, in delicias
laboratur. Non fuit tam inimica natura, vt cū
omnibus alijs animalibus facilem ac tutam vi-
tam daret, homo solus non posset sine tot ar-
tibus viuere. Nihil horum ab illa nobis impe-
ratum est, nihil ægrē quærendum, vt possit vi-
ta produci. Ad parata nati sumus: nos oīa nobis
difficilia faciliū fastidio fecimus. Tecta, tegu-
mētaq; & fomēta corporū, & quę nūc ingens
negotium facta sunt, obuia erant, & gratuita,

& opera leui parabilia. Modus enim omnium prout postulabat, necessitas erat: nos ista pretiosa, nos mira, nos magnis multisq; conqui-
renda artibus, fecimus. Sufficit ad id natura quod poscit. A natura luxuria desciiuit: quæ quotidie seipsam incitat, & tot sæculis crescit, ingenio adiuuat vitia. Primo superuacua coe-
pit concupiscere, inde cōtraria, notissime cor-
pori animum addixit, & illius deseruire libi-
dini iussit. Iam rusticitatis & miseræ est, velle quantum sit est. Epist. 91.

Nunc vero quam longè processerunt mala
valetudinis? Has vsuras voluptatū pendimus
§ ultra modum fasq; concupitarum. Innumera-
biles esse morbos non miraberis, coquos nu-
mera. Cessit omne studium, & liberales disci-
plinas professi, sine vlla frequentia desertis an-
gulis præsident. In rhetorum ac philosophorū
scholis solitudo est. *Et mox.* Transeo agmina
exoletorum per nationes coloresq; descripta:
vt eadem omnibus leuitas sit, eadem primæ
mensura lanuginis, eadem species capillorum
ne quis, cui rectior est coma, crispulis miscea-
tur. Transeo pistorum turbam, transeo mini-
stratorum: per quos signo dato, ad inferendam
& cœnam discurretur. Dij boni, quantum homi-
§ num vnus venter exercet. Epist. 96.

Turpis qui alto Sole semisomnis iacet, cu-

his vigilia medio die incipit, & adhuc multis hoc ante lucanum est. Sūt qui officia lucis noctisq; peruertunt: nec ante deducunt oculos hesternā graues crapula, quā appetere nox coepit. Qualis illorum conditio dicitur, quos natura (vt ait Vergilius) sedibus nostris subditos, e contrario posuit.

Nosq; vbi primus equis oriens afflauit anhelis
Illis sera rubens accendit lumina vesper.

Talis horum cōtraria omnibus non regio, sed vita est. Sunt quidam in eadem vrbe antipodes, qui (vt Marcus Cato ait) nec orientem vnquam Solem viderunt, nec occidentem. Hos tu existimas scire, quemadmodum viuendum sit, qui nesciunt quando. Et hi mortem timēt, in quam se viui condiderūt, tam infauti omnis, quā nocturnæ aues sunt. Nō viuūt contra naturam, qui pomaria in summis turribus ferunt, quorū liluæ in tectis domorū ac fastigijs nutant, inde ortis radicibus, quo improbe cacumina egissent? Non viuunt contra naturam, qui fundamenta thermarum in mare iaciunt, nec delicatè natāre ipsi sibi vidētur, nisi calētia stagna fluctu ac tempestate feriantur? Cum instituerunt omnia contra naturā consuetudinem velle, nouissime in totum, ab illa desciscunt. Lucet, somni tempus est: quies est, nunc exerceamur, nunc gestemur, nunc pran-

deamus. Iam lux propius accedit: tempus est
 cœnæ. Non oportet id facere quod populus.
 Res sordida est, trita ac vulgari via viuere. Dies
 publicus relinquatur: propriū nobis, ac peculia
 re mane fiat. Isti mihi vero defunctorum loco
 sunt. Quātulum enim a funere absunt, & qui-
 dem acerbo, qui ad faces & cereos viuunt. Hæc
 vitam agere eodem tempore multos memini-
 mus. Inter quos Atylium Butam prætorium:
 cui post patrimoniū ingens cōsumptum, Ty-
 berius paupertatem confitēti: Sero, inquit, ex-
 perrectus es. Causa autē est ita viuēdi quibus-
 dam, nō quia aliquid existimēt noctem ipsam
 habere iucundius: sed quia nihil iuuat obuiū,
 & grauis malæ conscientiæ lux est: & omnia
 concupiscenti, aut contemnēti, pro vt magno
 aut paruo empta sunt, fastidio est lumē gratu-
 itum. Causa tamē præcipua mihi videtur hu-
 ius morbi, vitæ communis fastidium. Quomo-
 do cultu se a cæteris distingūt, quomodo ele-
 gantia cœnarum, munditijs vehiculorum: sic
 volunt separare etiam temporum dispositio-
 nes: nolunt solita peccare, quibus peccandi
 præmium, fama est. Hanc petunt omnes isti,
 qui vt ita dicam, retro viuunt. Ideo Lucili te-
 nenda nobis vita est, quam natura præscripsit,
 nec ab illa declinandum. Illam sequentibus,
 omnia facilia & expedita sunt: cōtra illam ni-

centibus non alia vita est, quam contra aquam remigantibus. Epist. 123.

Vide etiã finitima huic loca, scilicet. T. Gula, Ebrietas, Insuperãtia: cõtraq; Parsimonia, Abstinẽtia, &c. Frugalitas, & Parsimonia luxui cõtraria

Qui domum intrauerit, nos potius miretur quam suppellectilem nostram. Magnus ille est qui fictilibus sic utitur quẽadmodum argento: nec ille minor est, qui sic argento utitur quẽadmodum fictilibus. Infirmi animi est pati non posse diuitias. Epist. 5.

Hanc ergo sanã, & salubrẽ formã vitæ teneto, vt corpori tantũ indulgeas, quantum bonæ valetudini satis est. Durius tractãdũ est, ne animo malè pareat: cibus famẽ sedet, potio sitim extinguat, vestis arceat frigus, domus munitũ sit aduersus infesta corpori. Hanc vtrũ celsus erexerit, an varius lapis gẽtis alienæ, nihil interest. Scitote hominẽ tam bene culmo quã auro tegi. Cõtemne omnia quæ superuacuis labor velut ornãmẽtũ ad decus ponit. Cogita in te præter animũ nihil esse mirabile: cui magno, nihil magnum est. Epist. 8.

In ipsa Scipionis Africani villa iacẽs, hæc tibi scribo, adoratis manib⁹ ei⁹, & arca: quã sepulchrũ esse tãtũ viri suspicor: animã quidẽ ei⁹ in celũ, ex quo erat redijle, psuadeo mihi: nõ quã magnos

exercitus duxit (hos enim & Cambyfes furio-
sus, ac furore foeliciter vltus, habuit) sed ob egre-
giam eius moderationem pietatēq; , magis in
illo admirabilem cum reliquit patriam, quā
cum defendit. Magna ergo me voluptas subit,
contemplantem mores Scipionis ac noitros.
In hoc angulo ille Carthaginis horror, cui Ro-
ma debet, quod tantū semel capta est, ablue-
bat corpus laboribus rusticis fessum: exercebat
enim opere se, terrāq; (vt mos fuit priscis) ipse
subigebat. Sub hoc ille tecto tam sordido ste-
tit: hoc illum pauimentum tam vile sustinuit.
At nunc quis est, qui sic lauari sustineat? pau-
per sibi videtur ac sordidus, nisi parietes mag-
nis & pretiosis orbibus refulserint, nisi Alexā-
drina marmora Numidicis crustis distincta
sint, nisi illis vndiq; operosa, & in picturæ mo-
dum variata circumlitio prætexatur. Eò deli-
tiarum peruenimus, vt nisi gemmas calcare
nolimus. Epist. 87.

Idem Seneca de frugalitate sua in Epist. 88. sic ait,
Cum paucissimis seruis, quos vnum capere
vehiculum potuit, sine vllis rebus, nisi quæ
corpore nostro continebātur, ego & Maximus
meus biduum iam beatissimum agimus. Cul-
citra in terra iacet, ego in culcitra. Ex duabus
penulis, altera stragulum, altera opertorium
facta est. De prandio nihil detrahi potuit: pa-
ratum

ratum fuit non magis hora, nusquam sine caricis, nusquam sine pugillaribus. Illæ, si panem habeo, pro pulmentario sunt: si non, pro pane: quotidie mihi annum nouum faciunt: quem ego faustum & fœlicem reddo bonis cogitationibus & animi magnitudine: qui nunquã maior est, quã vbi aliena seposuit: & fecit sibi pacem, nihil timendo: fecit sibi diuitias nihil concupiscendo. Vehiculũ in quod impositus sum, rusticum est. Mulæ, viuere se ambulando testantur: mulio excalciatus non propter ætatem. Vix a me obtineo, vt hoc vehiculum velim videri meum. Durat adhuc peruersa recti verecundia: quoties in aliquem comitatum lautiolem incidimus, inuitus erubescio: quod argumētum est ista quæ probo, quæ laudo, nondum habere certã sedem & immobilem. Qui sordido vehiculo erubescit, pretioso gloriabitur. Parum adhuc profeci, nondum audeo frugalitatem palam ferre: etiam nunc curo opiniones viatorum. Contra totius generis humani opiniones mittenda vox erat: insanitis, erratis, stupetis ad superuacua, neminem ætistatis suo. Quid ad rem pertinet mulæ saginatæ, vnus omnes coloris? Quid ista vehicula celata?

Si Verecundia.

Instrati ostro alipedes, pictisq; tapetis.

Aurea pectoribus demissa monilia pendent.

Tecti auro, fuluū mandunt sub dentib⁹ aurū
 Ita nec dñm meliorē possūt facere, nec mulā.
 M. Cato Censorius (quē tā necessario Romano
 populo hercule profuit nasci quam Scipionē:
 alter enim cū hostibus nostris bellum, alter cū
 moribus gessit) cātherio vehebatur, & hippo-
 peris quidē impositis, vt secū vtētilia portaret.
 O quantū erat seculi decus, imperatorē triū-
 phalem Censoriū (& quod super oīa hæc est)
 Catonem vno caballo esse contentū, & ne toto
 quidem. Partem enim sarcinę, ab utroq; latere
 dependentes occupabant. Epist. 88.

Ego certe cū Attalū audire in vitia, in erro-
 res, in mala vitæ perorantē, sæpe misertus sum
 generis humani, & illū sublimē altiorēq; huma-
 no fastigio credidi. Ipse regē se esse dicebat: sed
 plus quā regnare mihi videbatur: cui liceret cę-
 surā agere regnātū. Cū vero cōmēdare paup-
 tatē cœperat, & ostēdere quod quidquid vsū
 excederet, pōdus esset superuacū & graue fe-
 rēti, sæpe exire ē schola pauperi libuit. Cū cœ-
 perat voluptates nostras traducere, laudare ca-
 stū corpus, sobriā mensam, purā mentē, nō tā-
 tū ab illicitis voluptatib⁹, sed etiā superuacuis,
 libebat circūscribere gulā & ventrē. Inde mihi
 quædā permansere Lucili. Magno enim in oīa
 impetu venerā: deinde ad ciuitatis vitā redu-
 ctus, ex beneceptis pauca seruauit. Inde ostreis
 bole-

Seneca
parfimo-
nia & ab-
stinencia,
Cibus.

boletisq; in omnē vitā renūtiatū est. Hęc enim nō cibi, sed oblectamēta sunt ad edēdū saturos cogētia: quod gratissimū est edacib⁹, & se vltra quā capiūt, farcientibus: facile delcēsura, facile reditura. Inde in omnē vitā vnguento abstine-
mus: quē obtinem⁹ odor in corpore est. Nullo inde vino calet stomachus. Inde in omnē vitā balneū fugimus. Decoquere corpus atq; exina-
nre sudoribus, inutile simul delicatūq; credi-
mus. *Et paucis interiectis.* Laudare solebat Attalus calcitrā quę resisteret corpori. Tali vtor etiā se-
nex, in quavestigiū apparere nō possit. Ep. 109.

Addiximus animū voluptati: cui indulgere initiū omniū malorū est. Tradidim⁹ ambitio-
ni & famę, cęteris æque vanis & inanib⁹. Quid ergo nūc te hortor vt facias? Nihil noui, nec e-
nim nouis malis remedia quæruntur. Sed hoc primū, vt tecū ipse dispicias, quid sit necessariū, quid superuacū. Necessaria tibi vbiq; occurrēt: superuacua, & semp, & toto aīo quærēda sunt. Nō est autē quod te nimis laudēs, si contēpseris aureos lectos, & gēmeā suppellectilē. Quę est enim virtus superuacua contēnere? Tūc te admirare, cū contēpseris necessaria. Nō magnā rē facis, quod viuere sine regio apparatu potes: quod nō desideras miliarios apros, nec linguas fenicopterorū. Et alia portenta luxurię, iā tota animalia fastidiētis, & certa mēbra ex singulis
cli-

Vnguent⁹

Vinum.
Balneum

Lectus,

T. Pauper-
tas volun-
taria.
Ti. Absti-
nentia.

eligētis. Tūc te admirabor, si nō cōtēpseris etiā
sordidū panē, si tibi persuaseris herbas ubi nec
esse est, non pecori tantū, sed hōi nasci: si scieris
cacu mina arborū explemētū esse vētris, in quē
sic preciosa cōgerimus, tāquā recepta seruantes:
sine fastidio iplēd^o est. Quid enim ad rē p̄tinet,
quid accipiat, p̄ditur? quidquid accepit. Ep. iii.

Itinere confectus incommodo magis, quā
longo, in Albanum meum nocte multa per-
ueni. Nihil habeo paratum nisi me. Ita in le-
ctulo lassitudinem pono: hanc coqui, hanc pi-
storis moram boni consulo. Mecum enim de
hoc ipso loquor, quān nihil sit graue, quod
leuiter excipias: quān indignandum nihil, nisi
ipse indignādo astruas. Non habet panē meus
pistor, sed habet villicus, sed habet atriensis, sed
habet colonus. Malum panem, inquis, Expe-
cta: bonus fiet: etiam illum tenerum tibi, & si-
ligineum fames reddet. Ideo non est ante edē-
dum, quān illa imperet. Expectabo ergo, nec
ante edam, quān aut bonum panem habere
cōperero, aut malum fastidire desiero. Necessa-
rium est paruo assuescere. Multæ difficultates
locorum, multæ temporum, etiam locuple-
tibus, occurrent. Quicquid vult habere nemo
potest. Illud potest, nolle quod non habet, re-
bus oblatis hilaris uti. Magna pars libertatis
est, bene moratus venter, & contumeliæ pa-
tens.

tiens. *Estimari non potest, quantam voluptatem*
capiam ex eo quod lassitudo mea sibi ipsa
acquiescit. Non unctioes, non balneum, non
vllum aliud remedium quàm tēporis quæro.
Nam quod labor contraxit, quies tollit. Ali-
quando enim experimentū animi sumpsi su-
bito. Hoc enim est simplicius & verius. Nam
vbi se præparauit, & indixit sibi patientiam,
non æque apparet quantum habet verę firmi-
tatis. Illa sunt certissima argumenta, quæ ex
tempore dedit: si non tantum æquus molesta,
sed placidus aspexit: si non excanduit, non li-
tigauit: si quod dari deberet, ipse sibi non de-
siderando suppleuit, & cogitauit, aliquid con-
suetudini suæ, sibi nihil deesse. Multa quàm
superuacua essent, non intelleximus, nisi cum
deesse cœperunt. Vtebamur enim illis, nō quia
debebamus, sed quia habebamus. Quàm mul-
ta autem paramus, quia alij parauerunt, quia
apud plerosq; sunt. Inter causas malorum no-
strorum est, quòd viuimus ad exempla: nec ra-
tione componimur, sed consuetudine abdu-
cimur. Quod si paucifacerent, nollemus imi-
tari: cum plures cœperunt: quasi honestius sit,
quia frequentius, sequimur: & recti apud nos
locū tenet error, vbi publicus factus est. Quā-
to satius est, rectum sequi limitē, & eò se per-
ducere, vt ea demū sint tibi iucunda, quæ ho-
nesta:

neſta? Quod aſſequi poterimus, ſi fecerimus, duo eſſe genera rerum, quæ nos aut inuitent, aut fugent. Inuitēt, vt diuitiæ, voluptates, forma, ambitio, cætera blanda, & arridentia. Fugēt, labor, mors, dolor, ignominia, victus aſtrictior. Debemus itaq; exerceri, ne hæc timeamus, ne illa cupiamus. In contrarium pugnemus, & ab inuitantibus recedamus, aduerſus prementia concitemur. Non vides quàm diuerſus ſit aſcendentium habitus, & deſcendentium? Qui pronum eunt, reſupinant corpora: qui in arduum, incumbunt. Nam ſi deſcendas, pondus ſuum in priorem partem dare, ſi aſcendas, retro abducere cū vitio Lucili cōſētire eſt. In voluptates deſcenditur, in aſpera & dura ſubeūdum eſt. Hic impellamus corpora, illic refrenemus. Epist. 124.

Simile.

Vide etiam finitima huic loca & contraria: nempe T. Parsimonia, Gula, Abſtinentia, Ebrietas, Voluptas, &c. ſi quæ ſunt alia.

Abſtinentia.

ANte circunſpiciendum eſt, cum quibus edas, & bibas, quam quid edas, & bibas. Epist. 19.

Venter præcepta nō audit, poſcit, appellat. Non eſt tamen moleſtus creditor: paruo dimittitur, ſi modo das illi quod debes, nō quod potes. Epist. 21.

Non

Nō pudebit fateri, quē mihi amorē Pythagoræ iniecerit Sociō. Diſſerebat, quare ille animalib⁹ abſtinuiſſet, quare poſtea Sextius. Diſſimilis vtriq; cauſa erat: ſed vtriq; magnifica. Hic homini ſatis alimētōrū citra ſanguinē eſſe credebat, & crudelitatis cōſuetudinē fieri, vbi in voluptatē eſſet adducta laceratio. Adijciebat cōtrahēdā materiā eſſe luxurię. Colligebat bonę valetudini cōtraria eſſe alimēta varia, & noſtris aliena corporib⁹. At Pythagoras omnīū inter omnia cognationē eſſe dicebat, & aliorū cōmerciū in alias atq; alias formas trāſeuntiū. Interim ſcleris hominibus ac parricidij metū fecit, cum poſſint in parētis animā inſcij incurſere, & ferro morſuē violare, in quo cognatus aliquis ſpiritus hōſpitaretur. Si vera ſunt iſta, abſtinuiſſe animalibus, innocētia eſt; ſi falſa, frugalitas eſt. Quod iſtic crudelitatibus tuis damnum eſt? Alimēta tibi leonum & vulturum eripio. His inſtinctus, abſtinere animalibus cępi, & anno peractō non tantum facilis erat mihi cōſuetudo ſed dulcis. Agitatiorem mihi animum eſſe credebam. *Epist. 109.*

Nūquid enim mi Lucili, in hoc furor nō eſt quōd nemo noſtrū mortalē ſe cogitat? quōd nemo imbecillum? Imo in illo, quōd nemo noſtrum vnum eſſe ſe cogitat? Aspice culinas noſtras, & cōcurſantes inter tot ignes co-

quos

Seneca
de
carnib. ab-
ſtinentia

quos nostros. Vnum videri putas ventrem,
 cui tantorum tumultu comparatur cibus?
 Aspice vinaria nostra, & plena multorum se-
 culorum vindemijs horrea. Vnum putas vi-
 deri ventrem, cui tot climatatum regionūq; vi-
 na cluduntur? Aspice quot locis vertatur ter-
 ra, quot millia colonorum arent, fodiant. Vnū
 putas videri ventrem, cui & in Sicilia, & in
 Africa feritur? Sani erimus, & modica concu-
 piscemus, si vnusquisq; se numeret, metiatur
 simul corpus, sciatq; nec multum capere, nec
 diu posse. Nihil tamen æque tibi profuerit ad
 temperantiam omnium rerum quam frequēs
 cogitatio breuis æui, & huius incerti. Quicquid
 facies respice ad mortem. Epist. 15.

Ti. Vita
& mors

*Vide etiam Titulos huic finitimos qui proxime
 præcesserunt, quique sequuntur*

Gula.

QVo peruenere deliciæ? Is pro putrido
 iam piscis affertur, qui hodie eductus,
 hodie occisus est. Nescio de re
 magna tibi credere. Ipse oportet mihi
 credam, huc afferatur, coram me animā agat.
 Ad hunc fastum peruenere vêtres delicatōrū,
 vt gustare nō possint piscem, nisi quem in ipso
 conuiuio natantem palpitantemq; viderint.
 Quanto ad solertiam luxurię plures eunt, tãto

subtilius quotidie & elegantius aliquid exto-
 gitat furor, vfitata contemnens. Illa audieba-
 mus, Nihil esse melius saxatili mullo. At nunc
 audimus. Nihil est moriente formosius. Da
 mihi in manus vas vitreum in quo exultet, in
 quo trepidet. Vbi multum diuq; laudatus ex
 illo perlucido viuario extrahitur, tūc vt quis-
 que peritior est, mōstrat. Vide quomodo exar-
 serit rubor, omni acrior minio. Vide quas per
 latera venas agat. Ecce, sanguineum putes vē-
 trem: quam lucidū quiddam ceruleumq; sub
 ipso tempore effulsit. Iam porrigitur & pallet,
 & in vnum colorē componitur. Ex his nemo
 morienti amico alsidet, nemo videre mortem
 patris sui sustinet, quā optauit. Quotus quisq;
 funus domesticū ad rogam profequitur: fra-
 trum propinquorumq; extrema hora deserit-
 tur: ad mortem nulli cōcurritur. Nil enim est
 illo formosius. Non tēpero mihi, quin vtar in-
 terdum temerarijs verbis, & proprietatis mo-
 dum excedā. Non sunt ad popinam dentibus,
 & ventre, & ore contenti, oculis quoque gu-
 losi sunt. Lib. 2. Nat. Quæst. cap. 18.

Medicina quondam paucarum fuit scientia
 herbarum, quibus sifteretur fluens sanguis,
 vulnera cōirent paulatim. Deinde in hāc per-
 uenit tam multiplicem varietatē. Nec est mi-
 rum, tunc illam minus negotij habuisse, firmis

Mullus
 genus est
 piscis pul-
 cherrimi.

y adhuc

adhuc solidisq; corporibus, & facili cibo, nec per artem voluptatemq; corrupto. Qui postquam cœpit, non ad tollendam, sed ad irritandam famem quæri, & inuenta sunt mille conditura, quibus auiditas excitaretur, quæ desiderantibus alimenta erant, onera sunt plenis. Inde pallor, & neruorum vino madentium tremor, & miserabilior ex cruditatibus quam ex fame macies. Inde incerti labentium pedes, & semper qualis in ipsa ebrietate titubatio. Inde in totam cutem humor admissus, distentusq; venter, dum malè assuefcit plus capere, quam poterat. Inde suffusio luridæ bilis, & decolor vultus, tabesq; in se putrescentium, & retorti digiti articulis obrigeſcentibus, neruorum sine sensu iacentium torpor, aut palpitatio corporum sine intermissione vibrantiū. Innumerabilia præterea febrium genera, aliarum impetu subeuntium, aliarum tenui pette repentium, aliarum cum horrore & multa membrorum quassatione venientium? Quid alios refert innumerabiles morbos, supplicia luxuriæ? Immunes erāt ab istis malis, qui nondum se delicijs soluerāt, qui sibi imperabant, sibi ministrabant. Corpora opere ac vero labore durabant, aut cursu defatigata, aut venatu, aut tellurē versantia: excipiebat illos cibus qui nisi esurientibus placere nō poterat. Itaq; nihil

opus erat tam magna medicorū suppellectile,
nec tot ferramētis atq; pixidibus. Simplex erat
ex simplici causa valetudo, multos morbos,
multa fercula fecerunt. Vide quantum rerum
per vnam gulam transitararum, permisceat
luxuria, terrarū marisq; vastatrix. Necesse est
itaq; inter se tā diuersa dissideāt, & haustamale
digerantur, alijs aliò nitentibus. Epist. 96.

*Vbi Seneca de niuiū generatione in lib. de natural.
Questio. disputauit, sic tandem cōcludit. Quid istas,
inquis, ineptias, quibus nec literatior sit quis-
quā, nec melior, tā operose persequeris? Quo-
modo fiant niues dicis, cū multo magis ad nos
hiui a te pertineat, quomodo emēdæ non sunt
niues. Haha, iubesine cū luxuria litigare. Quo-
tidianū istud & sine effectu iurgiū est. Litige-
mus tamē, etiāsi superior futura est: pugnātes
acreluctātes vincat. Deinde post pauca subdit. Vn-
de ad hoc peruentū sit, vt nulla nobis aqua sa-
tis frigida videretur quæ flueret, dicā. Quādiu
sanus & salubris cibi capax stomachus est, im-
pleturq;, non premitur, naturalibus fomentis
contentus est. Vbi quotidianis cruditatibus,
nō temporis æstus, sed suos sentit, vbi ebrietas
cōtinua visceribus insedit, & præcordia bile
in quam vertitur, torret: aliquid necessario
quæritur quo æstus ille frangatur, qui ipsis
aquis incalescit, remedijs incitat vitium.*

Itaque non æstate tantum, sed & media hyeme
 niuem hac causa bibunt. Quæ huius rei causa
 est, nisi intestinum malum, & luxu corrupta
 præcordia: quibus nullum interuallum vnquam
 quo interquiesceret, datum est: sed prandia,
 cœnis vsque in lucem perductis, ingestæ sunt:
 & distentos copia ferculorum ac varietate, cõ-
 messatio altius merfit. Nat. Quæst. Li. 4. c. 13.

*Vide etiã hac de re finitimos huic Titulos proxime
 præcedentes, & sequentes.*

Sobrietas. Ebrietas.

Vult nos ab ebrietate deterrere Zeno
 vir maximus, huius sectæ fortissimæ
 ac sanctissimæ cõditor. Audi ergo quæ-
 admodum colligit virum bonum non futurum
 ebrium. Ebrio secretum sermonem nemo cõ-
 mittit, viro autem bono committit, ergo vir
 bonus ebrius non est. Non est animus in sua
 potestate ebrietate deuinctus. Quemadmodum
 multo dolia ipsa rumpuntur, & omne quod
 in imo iacet, in summam partem vis caloris eie-
 ctat: sic vino æstnante, quicquid in imo iacet
 abditum, effertur & prodit in medium. One-
 rati mero, quemadmodum non continent ci-
 bum, vino redundante: ita ne secretum quidẽ,
 quod sui non alienumque est, pariter effundunt.
 Interim si hoc colligere vis, virum bonum nõ
 debere

Simile.
 T. Secre-
 tum.

debere ebrium fieri, cur syllogismis agis? dic
quàm turpe sit plus sibi ingerere quàm capiat,
& stomachi sui non nosse mensuram: quàm
multa ebrij faciant, quibus sobrij erubescant.
Nihil aliud esse ebrietatem, quàm voluntariam
insaniam. Extēde in plures dies illum ebrium
habitum: nunquid de furore dubitabis? Nunc
quoque non est minor, sed breuior. Refer Ale-
xandri Macedonis exemplū, qui Clitum cha-
rissimum sibi ac fidelissimū inter epulas trās-
fodit, & intellecto facinore, mori voluit, certē
delituit. Omne vitium ebrietas & incendit, &
detegit: obstantem malis conatibus verecun-
diam, remouet. Plures enim pudore peccandi,
quàm bona voluntate, prohibitis abstinent.
Vbi possedit animum nimia vis vini, quicquid
malè latebat, emergit. Non facit ebrietas vitia,
sed protrahit: tunc libidinosus ne cubiculum
quidem expectat, sed cupiditatibus suis quan-
tum petierint, sine dilatione permittit: tunc
impudicus morbū profitetur ac publicat, tunc
petulans non linguam, non manum continet.
Crescit insolenti superbia, crudelitas seuo, ma-
lignitas liuido, omne vitium detegitur & pro-
dit. Adijce illam ignorationē sui, dubia & pa-
rum explanata verba, incertos oculos, gradum
errantem, vertiginem capitis, tecta ipsa mobi-
lia, velut aliquo turbinē circum agente totam

T. Pudor

Mira nota-
tio E-
brij,

domū: stomachi tormēta cū efferuescit merū,
 ac viscera ipsa distendit. Tunc tamen vteunq;
 tolerabile est, dum illi vis sua est. Quid cum
 somno vitatur, & quæ ebrietas fuit, cruditas
 facta est? Cogita quas clades ediderit publica
 ebrietas. Hæc acerrimas gentes bellicosasq; ho-
 stibus tradidit. Hæc multorum annorum per-
 tinaci bello defensa mœnia, patefecit: hæc cō-
 tumacissimos & iugum recusantes, in alienum
 egit arbitriū: hæc inuictas acies mero domuit.
 Alexandrum, cuius modo feci mētionem, tot
 itinera, tot prælia, tot hyemes, per quas victa
 temporum locorumq; difficultate, transierat,
 tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria turū
 dimiserūt, intēperantia bibēdi cōcidit. Ep. 84.

Mansuetudo. Clementia.

EX his quæ nos offendunt, alia renuntiā-
 tur nobis, alia ipsi audivimus & videmus.
 His quæ narrata sunt, non debemus citò
 credere. Multi ementiuntur, vt decipiāt, multi
 quia decepti sunt. Alius criminatione gratiam
 captat, & fugit iniuriam, vt videatur, doluisse
 factam. Est aliquis malignus, & qui amicitias
 cohærentes diducere velit. *Et mox.* Qui dicere
 tibi nisi clam non vult, penè non dicit. Quid
 est iniquius quàm secreto credere, palam ira-
 sci. Quorundam ipsi testes sumus. In his natu-

Tj. Fides.

ram excutiemus, voluntatemq; facientium. Puer est: ætati donetur: nescit an peccet. Pater est: aut tantum profuit, vt illi donanda iniuria eius sit: aut fortassis ipsum hoc meritum eius est, quo offēdimur. Mulier est: errat. Inuus est: necessitati, quis nisi iniquus succentet. Læsus est: non est iniuria pati, quod prior feceris. Iudex est: plus illius credas sententiæ, quàm tuæ. Rex est: si nocentem punit, cede iustitiæ: si innocentem, cede fortunæ. Mutum animal est, aut simile muto: imitaris illud, si irasceris. Deus est: tam perdis operam cum illi irasceris, quàm cum illum alteri precaris iratum. Bonus vir est, qui iniuriam fecit: noli credere: malus, noli mirari. Dabit penas alteri, quas debet tibi: & iam sibi dedit, qui peccauit. Regis quisque intra se animum habet, vt licentiam sibi dari velit, in se nolit alteri. Aut ignorãtia nos itaq; rerû, aut insolentia iracûdos facit. Ignorãtia. Quid enim mirû est, malos mala facinora edere? Quid noui est, si inimicus, nocet, amicus offendit, filius labitur, seruus peccat? Turpissimam, aiebat Fabius, imperatori excusationem esse, Non putauit. Ego turpissimã homini puto. Omnia puta. Expecta, & in bonis morib9 aliquid existet asperi9. Fert humana natura insidiosos amicos, fert ingratos, fert cupidos, fert impios.

Cum de moribus vnius iudicabis, de publicis cogita. Vbi maximè gaudebis, maximè metues. Vbi tranquilla tibi omnia videntur, ibi nocitura non desunt, sed quiescunt. Semper futurum aliquid quod te offendat, existima.

Simile. Gubernator nunquam ita totos sinus explicuit securus, vt non expedite ad contrahendum armamenta disponderet. Lib. 2. de Ira, cap. 29. & 30. 31.

T. Magna
nimitas.
Simile.

Magni animi est, iniurias despiciere. Vltionis cōtumeliosissimum genus est, non esse visum dignum, ex quo peteretur vltio. Multi leues iniurias altius sibi demisere, dum vindicant. Ille magnus & nobilis est, qui more magnæ feræ latratus minorū canum securus exaudit. Lib. 2. de Ira, cap. 32.

Quid facilius fuit Antigono, quàm duos manipulares duci iubere, qui incumbentes regio tabernaculo, faciebant quod homines & periculosissimè, & libentissimè faciunt, qui de rege suo malè existimant? Audierat omnia Antigonus, vtpote cum inter dicentes & audientem palla interesset, quàm ille leuiter cōmouit, Longius, inquit, discedite, ne vos rex audiat. Idem quadam nocte, cum quosdam ex militibus suis exaudisset, omnia mala imprecantes regi, qui ipsos in illud iter, & inextricabile lutum deduxisset, accessit ad eos qui ma-

ximè laborabant: & cum ignorantes à quo ad-
 iuuarentur, explicuiffet, Nunc, inquit, maledi-
 ciate Antigono cuius vitio in has miseras in-
 cidiftis. Et autem benè optate, qui vos ex hac
 voragine eduxit. Idem tam miti animo ho-
 ftium fuorum maledicta, quàm ciuium tulit.
 Itaque cum in paruulo quodã castello Græci
 obfiderentur, & fiducia loci cõtemnentes ho-
 stem, multa in deformitatem Antigoni ioca-
 rentur, & nunc ftaturam humilem, nunc col-
 luminafum deriderent, Gaudeo, inquit, &
 aliquid boni fpero, in castris meis Silenum ha-
 beo. Cum hos dicaces fames domuiffet, captis,
 licet mos eft, vt eos qui militiae vtiles erant, in
 cohortes describeret, cæteros præconi fubijce-
 ret, id quoq; fe negauit facturum fuiffe, nifi
 expediret his dominum habere, qui tam ma-
 lam haberent linguam. Dicat itaq; quifq; fibi
 quoties lacelsitur, Nunquid potentior füm
 Philippo? Nūquid in domo mea plus poffum,
 quàm toto orbe terrarum diuus Auguftus po-
 tuit? Ille tamen contentus fuit à conuitia-
 tore fuo fecedere. Quid eft? Quare ego ferui
 mei hilarius refponfum & contumaciore vul-
 tum, & non perueniètem vſq; ad me murmu-
 rationem, flagellis & cõpedibus expiem? Quis
 füm, cuius aures lædi nefas fit? Ignouerunt
 multi hoftibus, ego non ignofcam pigris, ne-

T. Rex

T. Lingua

gligentibus, garrulis? Puerum ætas excuset, foeminam sexus, extraneum libertas, domesticum familiaritas. Nunc primū offendit: cogitemus quandiu placuerit. Sæpe & aliàs offendit: feramus quod diutulimus. Amicus est, fecit quod noluit. Inimicus est, fecit quod debuit. Prudentiori cedamus, stultiori remittamus.

Pro quocūq; illud respondeamus nobis: Sapiientissimos quoq; viros multa delinquere; neminem esse tam circumspectum, cuius non diligentia aliquando sibi ipsi excidat. Neminē tam maturum, cuius non grauitatem in aliquid feruidius factum casus impingat, neminem tam timidum offensarum, qui nō in illud dum vitat, incidat. Noli æstimare hanc horam, aut hunc diem. Totum inspice mentis tue habitum: etiam si nihil mali fecisti, potes facere. Quanto latius est sanari iniuriam, quam vlcisci? Multum temporis vltio absumit. Multis ite iniurijs obijcit, dum vnam dolet. Diutius irascimur omnes, q̄ lædimur. Quanto melius est abire in diuersum, nec vitia vitijs opponere? Nū quis satis constare sibi videatur, si mulam calcibus repetat, & canem morfu? Ista, inquis, peccare se nesciunt. Primum, quā iniquus est, apud quem hominem esse ad impetrandā veniam nocet. Deinde, si cætera animalia hoc iræ tuæ subducit, quod cōsilio carent, eo loco

tibi fit, quisquis confilio caret. Quid enim re-
fert an alia mutis difsimilia habet, fi (quod in
omni peccato multa defendit) fimilem habet
caliginem mentis? Manfuetè immanfuetata tra-
ctanda funt. Quod in ludu dici folet, efica-
ciffimè & in ira dicetur. Vtrum aliquando de-
fines, an nunquam? Si aliquando, fatius eſt
iram relinquere, quàm ab ira relinqui. An
femper hæc cogitatio durabit? Vides quàm
impacatam tibi denuntias vitam: qualis erit
femper ira tumentis? Lib. 3. de Ira. à. 22. vſque
ad. 27. cap.

Vt de clementia ſcriberè Nero Cæſar, vna
me vox tua maxime compulit, quam ego non
me admiratione, & cum diceretur, audiſſe me
memini, & deinde alijs narraſſe. Vocè genero-
ſam, magni animi, magnæ lenitatis: quæ non
cõpoſita, nec alienis aurib⁹ data, ſubitò crepuit,
ſed bonitatè tuam cū fortuna tua litigantem
in medium adduxit. Animaduerturus in la-
rones duos Burrus præfeſtus tuus, vir egre-
gius & tibi principi notus, exigebat à te, ſcri-
beres, in quos, & ex qua cauſa animaduerti-
velles. Hoc ſæpe dilatatum: vt aliquando fieret,
inſtabat. Inuitus inuito cum chartam protu-
liſſet traderetque, exclamaſti, Vellem neſcire
literas. O dignam vocem quam audirent om-
nes gentes, quæ Romanū imperium incolunt,
quæq;

quæque iuxta iacent dubiæ libertatis, quæque
le contrâ, viribus aut animis attollunt. O vocē
in concione non omnium mortalium mittendâ,
in cuius verba principes regesq; iuramentum
faciant. O vocem prisce generis humani inno-
centiæ, dignam cui redleretur antiquum illud
seculum Li. 2. de Clem. cap. 1.

Clementia est temperantia animi in pote-
state vlciscendi: vel, lenitas superioris aduer-
sus inferiorem in constituendis pœnis. Itaque
dici potest & inclinatio animi ad lenitatem
in pœna exigenda. Huic contrariam imperiti
putant seueritatem, sed nulla virtus virtuti cō-
traria est. Quid ergo opponitur clementiæ?
Cruelitas: quæ nihil aliud est, quàm atrocitas
animi in exigendis pœnis. Illos ergo crude-
les vocabo, qui puniendi causam habent, mo-
dum non habent. Lib. 2. e Cle. c. 3. & 4.

Similia.
Ti. Forti-
tudo.
T. Patien-
tia.

Quomodo quorundâ lapidum inexpugna-
bilis ferro duritia est, nec secari adamas, aut
cædi vel deteri potest, sed incurrentia vltro re-
tundit: quemadmodum quædam non possunt
igne consumi, sed flamma circûfusa, rigorem
suum habitûq; conseruant: quemadmodum
proiecti in altum scopuli mare fragût, nec ipsi
vlla seuitiæ vestigia, tot verberati procellis
ostentant: ita sapientis animus solidus est, &
id roboris collegit, vt tam tutus sit ab iniuria
quàm

Sapientis
mansuetu-
do & pa-

quàm illa quæ retuli. Quid igitur? non erit aliquis, qui sapienti facere tentet iniuriam? Tentabit, sed non peruenturam ad eum. Maiore enim interuallo à contactu inferiorum abductus est, quàm vt vlla vis noxia, vsq; ad illum vires suas proferat. Etiam cum potentes imperio editi, & consensu feruentium validi, nocere ei tentent, tam citra sapienté omnes eorū impetus deficient, quàm quæ neruo tormentisue in altum exprimuntur: cum extra visum exilierunt, citra cælum tamé flectuntur. Quid tu putas cum stolidus ille rex multitudine telorum diem obscurasset, vllam sagittam in Solem incidisse? aut demissis in profundum cathenis Neptunum potuisse constringi? Vt cœlestia humanas manus effugiunt, & ab his qui templa diruunt, aut simulachra conflant, nihil diuinitati nocetur: ita quidquid fit in sapienté proteruè, petulanter, superbè, frustra têtatur. At, fatius erat, neminem esse qui facere vellet. Rem difficilem optas humano generi, innocentiam. At non fieri, eorum interest qui facturi sunt, non eius qui pati, ne si fiat quidem, potest. Imo nescio an magis vires sapientia ostendat tranquillitatis inter laceffentia: sicut maximum argumentū est Imperatoris armis virisq; pollentis, tuta securitas & in hostium terra. ¶ Diuidamus si tibi videtur Serene, iniuriam

tientia in-
expugna-
bilis et in-
uicta.

Simile

iuriam à contumelia. Prior illa natura grauior est: hæc leuior, tamen delicatis grauis, qua non læduntur, sed offenduntur. Tanta est tamen animorum dissolutio & vanitas, vt quidam nihil acerbius putet. Sic inuenies seruum, qui flagellis, quam colaphs cædi malit; & qui mortem ac verbera tolerabiliora credat, quam cõcontumeliosa verba. Ad tantas ineptias peruentum est, vt non dolore tantum, sed doloris opinione vexemur, more puerorum, quibus metus incutit vmbra, & personarum deformitas, & deprauata facies: lachrymas vero euocant nomina parum grata auribus, & digitorum motus, & alia quæ impetu quodam erroris improvidi refugiunt. ¶ Iniuria propositum hoc habet, aliquem malo afficere. Malo autem sapietia non reliquit locum. Vni enim illi malum est, turpitude: quæ introire eò ubi iam virtus honestumq; est, non potest. Iniuria ergo ad sapientem non peruenit. Nam si iniuria alicuius mali patietia est, sapiens autè nullius mali est patiens, nulla ad sapientem iniuria pertinet. Omnis iniuria, diminutio eius est, in quem incurrit: nec potest aliquis iniuriam accipere sine aliquo detrimento, vel dignitatis, vel corporis, vel rerum extra nos positarum. Sapiens autè nihil perdere potest, omnia in se reposuit, nihil fortunæ credit, bona sua in solido

Simile,

non indiget. Nihil eripit fortuna, nisi quod
 dedit, virtutem autē nō dat, ideo nec detrahit.
 Libera est, inuiolabilis, immota, inconcussa.
 Sic cōtra casus indurat, vt nec inclinari quidē,
 ne dum vinci possit. Aduersus apparatus ter-
 ribiliū, rectos oculos tenet: nihil ex vultu mu-
 tar, siue illi dura, siue secunda ostendantur.
 Itaque nihil perdet, quod perire sensurus sit.
 Vnius enim in possessione virtutis est, ex qua
 depelli nunquā potest, ceteris precario vtitur.
 Quis autem iactura mouetur alieni? Quod si
 iniuria nihil lædere potest ex his quæ propria
 sapiētis sunt, quia virtute sua salua sunt, iniu-
 ria sapiēti nō potest fieri. ¶ Megarā Demetrius
 ceperat, cui cognomē Poliorcetes fuit: ab hoc
 Stilbon philosophus interrogatus, Num quid
 perdidisset, Nihil, inquit, Omnia nanq; mea
 mecum sunt. Atqui & patrimoniū eius in præ-
 dam cesserat, & filias rapuerat hostis, & patriā
 violauerat. At ille illi victoriam excusit, & se
 rebe capta, nō inuictum tantum, sed indemne
 esse, testatus est. Habebat ergo secum vera bo-
 na, in quæ non est manus iniectio. At ea quæ
 dissipata & direpta ferebātur, nō iudicabat sua,
 sed aduēticia, & nutū fortunę sequētia: ideo nō
 vt propria dilexerat. Omniū enim extrinsecus
 affluentium lubrica & incerta possessio est.

Cogita

Ti. Forti-
tudo.Ti. Patien-
tia.

T. Virtus.

Cogita nunc, an huic fur, an calumniator, an vicinus potens, aut diues aliquis, facere iniuriam possit: cui bellum, & hostis ille egregiam artem quassandarum urbium professus, eripere nihil possit. Inter micantes vbique gladios, & militarem in rapinam tumultum, inter flamas, & sanguinem, stragemq; impulsæ ciuitatis, inter fragorem templorū super Deos suos cadentium, vni homini pax fuit. Non est itaq; quod audax iudices promissum, cuius tibi, si parum fidei habes, sponforem dabo. Vix enim credistantum firmitatis in homine, aut tantā animi magnitudinem cadere: sed si prodit in medium qui dicat, Non est quod dubites, an attollere se homo natus supra humana possit, an dolores, dāna, vlcerationes, vulnera, magnos motus rerum circa se fremētium, securus aspiciat: & dura placidè ferat, & secunda moderatè, nec illis cedens, nec his fretus: vnus idemq; inter diuersa sit: nec quicquam suum nisi se putet esse, ea quoque parte qua melior est. En adsum hoc vobis probaturus: subito tot ciuitatum euerfore, munimenta incurfu arietis labefieri, & turrium altitudinem cuniculis ac latentibus fossis repente residere, & æquaturum editissimas arces aggerem crescere: at nulla machinamenta posse reperiri, quæ benè fundatum animum agitent. Eripui me nudum

audum domo, & incendijs vndiq; relucen-
tibus, per flammās, per sanguinem fugi. Filias
meas qui casus habeat, an peior publico, ne-
scio. Solus, & senior, & hostilia circa me omnia
videns, tamen integrum incolumēq; esse cen-
sum meum profiteor, teneo, habeo quicquid
mei habui. Non est quod me victum, victorē
te credas. Vicit fortuna tua fortunam meam.
Caduca illa & dominum mutantia, vbi sint,
nescio. Quod ad res meas pertinet, mecum
sunt, mecum erunt. Perdiderunt isti diuites
patrimonia. Libidinosi amores suos, & magno
pudoris impendio dilecta scorta. Ambitiosi
curiam, & forum, & loca exercendis in publi-
co vitijs destinata. Fœneratores perdiderunt
tabellas suas, quibus auaritia falso læta, diui-
tias imaginatur. Ego itaq; omnia integra illiba-
taq; habeo. Proinde istos interroga qui flent,
qui lamentantur, strictis gladijs nuda pro pe-
cunia corpora opponunt, qui hostem onerato
sino fugiunt. Ergo ita habe Serene, perfectum
illum virum humanis diuinisq; virtutibus ple-
num, nihil perdere. Bona eius solidis & inexu-
perabilibus munimentis præcincta sunt. Non
Babylonis illi muros contuleris, quos Alexā-
der intrauit. Non Carthaginiis aut Numantiæ
mœnia, vna manu capta, Nō capitoliū arcēuē.
Patent ista hostili vestigio, illa quæ sapientem
tuentur,

tuentur, à flamma & ab incurfu tuta sunt: nullum introitum præbent, excelsa, inexpugnabilia, Dijs æqua. ¶ Non est quod dicas, ita vt solet, hunc sapientem nostrum nusquam inueniri. Non fugimus istud humani ingenij vanum decus, nec ingentem imaginem falsæ virtutis concipimus: sed qualem confirmamus, exhibuimus, & exhibemus. Rarò forsitan magnisq; ætatum interuallis inuenitur. Nec enim magna & excedētia solitum ac vulgarem modum, crebrò gignuntur. Nō potest ergo quisquam aut nocere sapienti, aut prodesse. Quæ admodū diuina nec iuuari desiderāt, nec lædi possunt. Sapiens autē vicinus proximisq; Dijs cōsistit, excepta mortalitate, similis Deo. Non habet vbi accipiat iniuriā, ab homine ne tantū dicere putas: sed nec à fortuna quidem: quæ quoties cū virtute cōgressa est, nunquā par recessit. Si maximū illud, vltra quod nihil habet iratæ leges, ac læuissimi domini quod minentur, in quo imperiū suum consumit fortuna, æquo placidoq; animo accipimus, & scimus mortem malum non esse, ob hoc ne iniuriam quidem: multo fortius alia tolerabimus. Omnia itaque sic patitur, vt hyemis rigorem, & intemperantiam cœli, & feruores morbosque, & cætera fortè accidentia. ¶ Sed quoniam priorem partem percurrimus, ad alteram quæ

de

de contumelia est, transeamus. Hunc affectum mouet humilitas animi contrahentis se ob factum dictumq; inhonorificum. Ille me hodie non admisit, cum alios admitteret. Sermonem meum aut superbè auersatus est, aut palā risit, & non in medio me loco, sed in imo collocauit, & alia huiusmodi notæ. Quæ quid vocē, nisi querelas nauseantis animi, in quæ ferè delicati & fœlices incidunt. Non vacat enim hæc notare cum peiora instant. Nimio otio ingenia nostra infirma, & muliebria, & inopia veræ iniuriæ lasciuiencia, his commouentur: quorum pars maior constat vitio interpretantis. Itaq; nec prudentiæ quicquam in se esse, nec fiduciæ ostendit, qui contumelia afficitur. Non dubiè enim contemptum se iudicat, & hic morsus non sine quadā humilitate animi euenit, suppressētis se ac descendētis. Sapiens autem à nullo contemnitur, magnitudinem suam nouit, nullique tantum de se licere nuntiat, quantum sibi. Hæc vero minora, ne sentit quidem, nec aduersus ea solita illa virtute vititur dura tolerandi: sed aut non annotat, aut digna risu putat. ¶ Præterea cum magnam partem contumeliarum superbi insolentesque faciant, & malè fœlicitatem ferentes, habet quo istum affectum inflatum respuat, pulcherrimam virtutem omnium, animi san-

nitatem magnitudinēq;. Illa, quicquid huiusmodi est, trāfcurret vt vanas fomniorum species, vifusq; nocturnos, nihil habentes solidi, nec veri. Quem animum nos aduerfus pueros

Simile.

T. Senec.
Etus.

habebimus, hunc sapiēs aduerfus omnes, quibus etiam post iuuentā canosq; puerilitas est. An quicquam illi profecerunt, quibus animi mala sunt, auctiq; in maius errores: qui à pueris magnitudine tantum formaq; corporum differunt? Quid est autem quare hanc animi firmitatem non credis in virum sapientem cadere, cum tibi in alijs idem notare, sed non ex eadē causa, liceat? Quis enim phrenetico me-

Similia

dicus irascitur? quisue febricitantis & frigida prohibiti, maledicta in malā partem accepit? Hunc affectum aduerfus omnes habet sapiēs, quem aduerfus ægros suos medicus: quorum nec obscena, si remedio egent, contrectare, nec reliquias & effusa intueri dedignatur, nec per furorem sæuientium excipere conuitia. Scit sapiens omnes hos qui togati, purpuratiq; incedunt, valentes coloratosq; malè sanos esse: quos non aliter videt, quàm ægros intemperantes. Itaq; nec succenset quidem, si quid in morbo petulantius ausi sunt aduerfus medetem: & quo animo honores eorum nihilo æstimat, eodem parum honorificè facta. Quemadmodum non placet sibi, si illum mendicus coluerit,

T. Vulg.

coluerit, nec contumeliam iudicabit, si illi homo plebis vltimæ salutanti, mutuam salutationem non reddiderit: sic nec se suspiciet quidem, si illum multi diuites suspexerint. Scit enim illos nihil à mendicis differre, imo miserrimos esse. Illi enim exiguo, hi multo egēt. Lib. 2. de Tranq. vitæ. à. cap. 3. vsq; ad. 13.

Bonum apud virum citò moritur iracundia Ex Publ. Mi.

Clementia in quamcunq; domum venerit, felicem eam tràquillamq; præstabit. Ex eod.

Parcendum est improbandis ciuibus, non aliter quam membris lægentibus. Ex eodem.

Peccandi verecundiam facit ipsa clementia regentis. Ex eodem.

Quidquid æquo plus futurum est, in partē humaniorem inclina, vel præpondera. Ex eod.

Res magnæ clementiæ est, indulgendo corrigere peccata, magis quàm vindicâdo. Ex eo.

Seueritatem abditam, clementiam in pro-
mctu habe. Ex eodem.

Ira.

EXegisti à me Nouate vt scriberem quæ-
admodum posset ira leniri: nec immeri-
tò mihi videre hunc præcipue affectum
pertinuisse maximè ex omnibus tetrum ac
rabidum. Cæteris enim aliquid quieti placi-

diq; inest, hic totus cōcitus & in impetu est, dum alteri noceat, sui negligens, in ipsa irruens tela, & vltionis secum multa tractare auidus. Quidam itaque è sapientibus viris iram dixerunt breuem insaniam: æquè enim impotens sui est, decoris oblita, necessitudinum immemor, in quod cœpit pertinax & intenta, rationi consilijsq; præclusa, vanis agitata causis, ad conspectum æqui veri; inhabilis, ruinis simillima, quæ super id quod oppressere, franguntur. Vt autem scias insanos esse quos ira possedit, ipsorum habitum intuere. Nam vt furentium certa indicia sunt, audax & minax vultus, tristis frons, torua facies, citatus gradus, inquietæ manus, color versus, crebra & vehementius acta suspiria: ita irascentiũ eadem signa sunt. Flagrant, & micat oculi, multus ore toto rubor, exæstuante ab imis præcordijs sanguine, labia quatiuntur, dentes comprimuntur, horret ac subriguntur capilli, spiritus coactus ac stridens, articulorũ seiplos torquentiũ sonus, gemitus mugitusq;, & parũ explanatis vocibus sermo præruptus, & cõplosæ sæpius manus, & pulsata humus pedib9, & totũ cõcitu corpus, magna;q; ire minas agens, fœda visu & horrèda facies deprauantiũ se ac intumentiu. Nescias vtrũ magis detestabile vitiũ sit, an deforme. Cætera licet abscondere, & in abdito ale-

simile.

Notatio
irati.

re: ira se profert, & in faciem exit, quantoque maior est, hoc efferuescit manifestius. ¶ Iam vero si effectus eius dānaq; intueri velis, nulla pestis humano generi pluris stetit. Videbis caedes ac venena, & reorum mutuas sordes, & urbium clades, & totarum exitia gentium, & principum sub ciuili hasta capita venalia, & subiectas tectis faces, nec intra mœnia coërciros ignes, sed ingentia spatia regionum hostili flamma relucientia. Aspice nobilissimarum ciuitatum fundamenta vix notabilia: has ira deiecit. Aspice solitudines per multa millia sine habitatione desertas: has ira exhaustit. Aspice tot memoriæ proditos duces, mali exempla fati. Alium ira in cubili suo confodit: alium inter sacra mensæ iura percussit: alium inter leges celebrisq; spectaculum fori lancinauit: alium filij parricidio dare sanguinē iussit: aliū feruili manu regalem aperire iugulum. Lib. 1. de Ira. cap. 1. & 2.

Si bonum esset ira, perfectissimum quemq; sequeretur. Atqui iracundissimi infantes, senesque, & ægri sunt, & inualidum omne natura est querulum. Lib. 2. de Ira. cap. 13.

Ira est concitatio animi ad vltionem voluntate & iudicio pergentis. Libr. 2. de Ira. cap. 3.

Non magis quisquā eodē tempore & iratus

A malis
cōsequēt.
āplificat
Ira ma-
lum.

potest esse, & vir bonus, quàm æger & sanus.
Lib. 2. de Ira. cap. 22.

Pyrrhum maximum præceptorem certaminis gymnici, solitum aiunt, his quos exercebat præcipere, ne irascerentur. Ira enim perturbat artem, & qua noceat tantum, non qua caueat, aspicit. Sæpe itaq; ratio patientiam suadet, ira vindictam: & qui primis defungi malis potuimus, in maiora deuoluimur. Quosdã vnus verbi contumelia, non æquo animo lata, in exilium proiecit: & qui leuem iniuriam filëtio ferre noluerãt, grauissimis malis obruti sunt, indignatiq; aliquid ex plenissima libertate diminui, seruile in sese attraxerunt iugum.
Lib. 2. de Ira. cap. 14.

Duo, vt opinor, sunt, ne incidamus in iram, & ne in ira peccemus. Vt in corporum cura, alia de tuenda valetudine, alia de restituenda, præcepta sunt: ita aliter iram debemus repellere, aliter compescere, vt vincamus. Lib. 2. de Ira. cap. 18.

Illud etiam sequitur, vt minimis sordidissq; rebus nõ exacerbemur. Parum agilis est puer, aut tepidior aqua potui erogata, aut turbatus thorax, aut mēsa negligētius posita. Ad ista cõcitari, insania est, vt ægræ & infælicis valetudinis est, quem leuis aura contraxit: affecti oculi, quos candida vestis obturbat: dissolutus deli-

Similia,

ijs, cuius latus alieno labore condoluit. Min-
 dyridem, aiunt, fuisse ex Sybaritarum ciuitate,
 qui cum vidisset fodientem, & altius rastrum
 alleuantem, lapsum se fieri questus, vetuit illū
 opus in conspectu suo facere: bilem habere
 sepius questus est, quod folijs rosæ duplicatis
 incubuisset. Vbi animum simul & corpus vo-
 luptates corrumpere, nihil tolerabile videtur,
 non quia dura, sed quia molles patimur. Quid
 enim est, cur tussis alicuius, aut sternutamen-
 tum, aut musca, parum curiose fugata, nos in-
 rabiem agat, aut obuersatus calix, aut clavis
 negligentis serui manib' elapsa? Feret iste æquo
 animo ciuile conuitium, & ingesta in cōcione
 curiaue maledicta, cuius aures tracti subselij
 stridor offendit? Perpetietur hic famē, & æsti-
 nae expeditionis sitim, qui puero male diluēti
 niuem, irascitur. Nulla itaq; res magis iracun-
 diam alic, quàm luxuria. Lib. 2. de Ira. cap.
 25. & 26.

Nihil sanè æquè profuit, quàm primum in-
 tueri deformitatem rei, deinde periculū. Non
 est vllius affect⁹ facies turbator, pulcherrima
 ora fœdauit, toruos vultus ex tranquillissimis
 reddit. Linqvit decor omnis iratos, etiamsi a-
 miētus illius compositus sit ad legem, retrahet
 vestem, omnemq; curam sui effundet. Si ca-
 pillorum natura vel arte iacentium non infor-

Effectio
 elegans.

mis est habitus, cum animo inhorrescunt: & tumescunt venæ, cōcutitur crebro spiritu pe-ctus, rabida vocis eruptio colla distendit. Tūc artus trepidi, inquietæ manus, totius corporis fluctuatio. Qualē intra putas esse animū, cuius extra imago tā fœda est? Quāto illi intra pect⁹ terribilior vultus, acrior spiritus est, intensior impetus, rupturus se nisi eruperit? Quibusdā, vt ait Sextius, iratis profuit aspexisse speculū: perturbauit illos tāta mutatio sui, veluti in rē præsentem adducti, nō agnouerūt se: & quantum ex vera deformitate imago illa speculo repercussa, reddebat. Animus si ostēdi, & si in vlla materia perlucere posset, intuētes nos cōfunderet, ater, maculosusq;, æstuans, & distortus, & tumidus. Nunc quoq; tanta deformitas eius est, per ossa carnesq; & tot impedimenta effluentis. Quid si nudus ostēderetur? Speculo quidē neminē deterritū ab ira credo. Quid ergo? Qui ad speculū venerat, vt se mutaret, iam mutauerat. Iratis quidem, nulla est formosior effigies, q̄ atrox & horrida, qualesq; esse, etiam videri volūt. ¶ Magis illud videndū est, quā multis ira per se nocuerit. Alij nimio feruore rupere venas, & sanguinem supra vires elatus clamor egestit, & luminum diffudit aciem in oculos vehemētius humor egestus, & in morbos ægrī recidere: nulla celerior ad insanīā via est.

est. Multi itaq; continuauerunt iræ furorē, nec
 quā expulerāt mentē vnquā receperunt. Aiacē
 in mortem egit furor, in furorē ira. Mortem li-
 beris, egestatem sibi, ruinā domui imprecātur:
 & irasci se negant, non minus quā insanire
 furiosi: Omnia per vim egerūt: gladijs & pu-
 gnare parati, & incumbere. Maximum enim
 malū illos cœpit, & omnia exuperās vitia. Alia
 paulatim intrant: repētina & vniuersa vis hu-
 ius est: omnes deniq; alios affect⁹ sibi subijcit.
 Amorem ardentissimū vincit. Transfoderunt
 itaq; amata corpora, & in eorum quos occide-
 rant, iacuere complexibus. Auaritiam durissi-
 mum malū, minimūq; flexibile, ira calcavit:
 adacta opes suas spargere, & domui rebusq; in
 vnum collatis iniicere ignem. Quid? non am-
 bitiosus magno æstimata proiecit insignia, ho-
 noremq; delatum repulit? Nullus affectus est
 in quem non ira dominetur. Lib. 2. de Ira. à 35.
 vsque ad. 37. cap.

Quēadmodū aduersus pestilentia nihil po-
 test firmitas corporis, & diligēs valetudinis cu-
 ra (promiscue enim imbecilla robustaq; inua-
 dit) ita ab ira tam inquietis moribus periculū
 est, quam cōpositis & remissis: quibus eò tur-
 pior & periculosior est, quò plus in illis mutat.
 Sed cū primū sit nō irasci, secūdū retinere, ter-
 tiū alienæ iræ mederi, dicā primū, quēadmodū

Partitio
 operis.

in

A malis
cōsequēt,
āplificat,
& dissua-
det.

in iram non incidamus. Deinde quemadmo-
dum nos ab illa liberemus. Nouissimè, quem-
admodū irascentem retineamus, placemusq;
& ad sanitatem reducamus. ¶ Ne irascamur,
præstabimus, si omnia vitia iræ nobis subinde
proposuerimus, & illam benè æstimauerimus.
Accusanda est apud nos, damnanda: perscruta-
nda eius mala, & in medium protrahenda
sunt: vt qualis sit appareat, comparanda cum
pessimis est. Avaritia acquirit, & cōtrahit quo
aliquis melior vtatur: ira incendit. Paucis gra-
tuita est. Iracundus dominus quosdam in fu-
gam seruos egit, quosdam in mortem. Quanto
plus irascēdo, quàm id erat, propter quod ira-
scēbatur, amisit: Ira patri luctum, marito di-
uortium attulit, magistratui odium, cādido
repulsam. Peior est etiam, quàm luxuria: quo-
niam illa sua voluptate fruitur, hæc alieno do-
lore vincit malignitatem & inuidiam. Nihil
est simultatib⁹ grauius: has ira conciliat. Nihil
est bello funestius: in hoc potentium ira pro-
rumpit. Præterea ira (vt seponamus quæ mox
secutura sunt damna, insidias, perpetuam ex
certaminibus mutuis sollicitudinē) dat pœnas
dum exigit. Naturam hominis vitiat: illa in
amorem hortatur, hæc in odium. Illa prodesse
iubet, hæc nocere. Adijce, quod cum indigna-
tio à nimio sui suspectu veniat, & animosa vi-
deatur,

leatur, pusilla est, & angusta. Nemo enim nō
eo à quo se contemptum iudicat, minor est.
Lib. 3. de Ira. cap. 5.

Quoties disputatio longior & pugnator
erit, in prima resistamus, antequam robur ac-
cipiat. Alit se ipsam contentio, demissos altius
tenet. Facilius est se à certamine abstinere, q̄
abducere. Lib. 3. de Ira. cap. 8.

Vetus dictum est, A laso rixā quæri. Æquē
autem & ab esuriente, & à sitiente, & ab omni
homine quem aliqua res vrit. Nam vt vlcera
ad leuem tactum, deinde etiam ad suspiciōē
tactus condolescunt: ita animus affectus, mi-
nimis offenditur: adeo vt quosdam salutatio,
epistola, oratio, & interrogatio ad litem euo-
cent. Nunquam sine querela ægra tanguntur.
Facile est autem affectus suos eum primū
oriuntur, reprehendere. Morbum signa præ-
currunt. Quemadmodum tempestatis ac plu-
uiæ ante ipsas notæ veniunt: ita iræ, amoris,
omniūq; istarum procellarum animos vexan-
tium sunt quædam prænuntia. Qui comitali
vicio solent corripī, iam aduentare valetudinē
intelligunt, si calor summa deseruit, & incertū
lumē, neruorūq; trepidatio est. Solitis itaque
remedijs incipientem casum occupant: aut si
parum medicina profecit, vitauerunt turbam,
& sine teste ceciderūt. Proderit morbum suū,
nosse,

Simile.

Simile.

Simile.

nosse, & vires eius antequam spatiētur, oppri-
mere. Videamus quid sit, quod nos maximē
conciat. Aliū verborum, aliū rerum cōtume-
liæ mouent. Hic vult nobilitati suæ, hic formæ
suæ parcī. Ille elegātissimus haberi cupit, ille
doctissimus. Hic superbix impatiens est, hic
contumacię. Ille seruos non putat dignos qui-
bus irascatur, hic intra domum sauius est, fo-
ris mitis. Ille, rogari inuidiam iudicat: hic non
rogari, contumeliam. Non omnes ab eadem
parte feriuntur. Lib. 3. de Ira. cap. 10.

Remedia
aduersus
iram.

Non expedit omnia videre, omnia audire,
multę nos iniuriæ transeant, ex quibus plera-
que non accipit, qui nescit. Non vis esse iracū-
dus: ne sis curiosus. Qui inquit, quid in se di-
ctum est, qui malignos sermones etiam si se-
creto habiti sint, eruit, se ipse inquietat. Quæ-
dam interpretatio eò perducit, vt videantur
iniuriæ. Itaque alia differenda sunt, alia deri-
denda, alia donanda. Circumscribenda multis
modis ira est. Pleraq; in lusum iocumq; vertā-
tur. Socratem aiunt colapho percussum, nihil
amplius dixisse, q̄ molestū esse, quod nescirent
homines quando cū galea prodire deberent.
Non quemadmodū facta sit iniuria refert, sed
quēadmodū lata. Pyrratum Atheniensiu ty-
rānum memoriæ proditur, cū multa in crude-
litate eius ebrius cōuina dixisset, nec deessent
qui

qui vellēt manus ei cōmodare, placido animo
 tulisse, & hoc irritātibus respōdisse, non magis
 illi se succēdere, quā si quis obligatis oculis in se
 incurrisset. Magna pars querelas manu fecit,
 aut falla suspicādo, aut leuia grauando. Sæpe
 ad nos ira venit, sæpius nos ad illā: quę nunquā
 accersenda est: etiā cum incidit, reijciatur. ¶ Eo
 loco nos constituamus, quo ille est, cui irasci-
 mur. Nūc facit iracūdos iniqua nostri æstima-
 tio, & quę facere vellemus, pati nolumus. Ne-
 mo se differt. Atqui maximū remediū irę, di-
 latio est: vt primus eius feruor relanguescat, &
 caligo quę premit mētem, aut residat, aut mi-
 nus densa sit. Quædā ex his quę te præcipitem
 ferebant, hora, non tantum dies, molliet: quæ-
 dam ex toto euanesçēt. Non potuit impetra-
 re Plato à se tempus cū seruo suo irascere-
 tur: sed ponere illum statim tunicam, & præ-
 bere scapulas verberibus iussit, sua manu ipse
 percussurus. Postquam intellexit irasci se, si-
 cut sustulerat manum, suspensam detinebat,
 & stabat percussuro similis. Interrogat⁹ deinde
 ab amico qui fortè interuenerat, quid ageret?
 Exigo, inquit, pœnas, ab homine iracundo: ve-
 lut stupens, gestū illum sæuituro deformē, sa-
 pienti viro seruabat: oblitus iam serui, quia
 aliū quem potius castigaret, inuenerat. Itaque
 abstulit sibi in suos potestatem, & ob peccatū
 quod-

quoddam commotior, Tu, inquit, Spensippe, feruulum istum verberibus obiurga, nam ego irascor. Ob hoc non cecidi, propter quod alius cecidisset. Irascor, inquit, plus faciam quam oportet. Libentius faciam. Non sit iste seruus in eius potestate, qui in sua non est. Aliquis vult irato committi ultionem, cum Plato sibi imperium obrogauerit: Nihil tibi liceat, dum irasceris. Quare? quia vis omnia licere. Pugna tecum ipse. Si iram vincere non potes, illa te incipit vincere. Si absconditur, si illi exitus non datur, signa eius obruamus: & illam quantum fieri potest, occultam secretamque teneamus. In imò pectoris secessu recondatur, feraturque, non ferat. Imò in cōtrarium omnia eius indicia flectamus. Vultus remittatur, vox lenior sit, gradus lentior. Paulatim cum exterioribus interiora formentur. In Socrate ire signum erat, vocem submittere, loqui parcius. Apparebat tunc illum sibi obistere. Deprehendebatur itaque à familiaribus, & coarguebatur. Nec erat illi exprobratio latitantis ire ingrata. Quid ni gauderet, quod iram suam multi intelligerent, nemo sentiret? Lib. 3. de Ira, à cap. 11. vsque ad 15.

Seneca deinde vt ire sequitiam amplificet, exempla insignis crudelitatis ab ira profecta non modo Barbarorum, sed etiam Græcorum regum commemorat, ac tandem

andem subdit. Utinam ista sæuitia inter pere-
 grina mansisset exempla, nec inter Romanos
 mores cum alijs aduentitijs vitijs, etiam sup-
 pliciorum irarumq; in barbariem transfissent.
 M. Mario, cui vicatim populus statuas posue-
 rat, cui thure & vino Ro. P. supplicabat, L.
 Sylla perfringere crura, erui oculos, amputari
 manus iussit: & quasi toties occideret, quoties
 vulnerabat, paulatim & per singulos artus la-
 ceravit. Dignus erat Marius qui illa pateretur,
 Sylla qui iuberet, Catilina qui faceret. Sed in-
 digna Ro. P. quæ in corpus suum pariter &
 hostium & vindicum gladios reciperet. *Et pau-
 lo inferius post enarratam Caij Cæsaris immanitatem,
 sic ait.* Non enim Caij sæuitiam, sed iræ malum
 propositum est scribere, quæ non tantum vi-
 ritum furit, sed gentes totas lancinat, sed vrbes,
 sed flumina exuta ab omni sensu doloris con-
 verberat. Sicut rex Persarum, totius populi
 nares recidit in Syria. Pepercisse illum iudicas,
 quod non tota capita præcidit? Nouo genere
 poenæ delectatus est. Tale aliquid passi forent
 Ethiopes, qui ob longissimum viæ spatium
 Macrobij appellantur. In hos enim quia non
 lupinis manibus exceperant seruitutem, mis-
 silq; legatis libera responsa dederant, quæ cõ-
 tumeliosa reges vocant, Cambyses fremebat,
 & non prouisis com meatibus, non exploratis

Quam
 sit pra-
 ceptis et vi-
 olata. Ira.

itineribus per inuia, per arenia trahebat omnem bello utilem turbam: cui intra primum iter deerat necessaria, nec quicquam subministrabat sterilis & inculta humanoq; vestigio ignota regio. Sustinebant famem, primo tenerissima frondium, & cacumina arborum, tum coria igne mollita, & quicquid necessitas cibum fecerat. Postquam inter arenas, radices quoque & herbae defecerant, apparuitq; inops etiam animalium solitudo, decimum quemq; fortiti, alimentum habuerunt famelici sauius. Agebat adhuc ira regem praecipitem, cum partem exercitus amisisset, partem comedisset, donec timuit ne & ipse vocaretur ad sortem, tum demum signum receptui dedit. Seruabantur illi interim generosae aues, & instrumenta epularum camelis vehebantur, cum fortiretur milites eius, quis male periret, quis peius viveret. Hic iratus fuit genti, & ignota & immerita, sententia tamen: Cyrus fluuius. Nam cum Babylonem oppugnaturus, festinaret ad bellum, cuius maxima momentam occasionebus sunt, Gyndem late fusum amnem, nando transire tentauit, quod vix tutum est, & cum sensit aestatem, & ad minimum deductus est. Ibi vnus ex his equis, qui trahere regium currum alibi solebant, abreptus, vehementer commouit regem. Iurauit itaq; amnem illum

illum regis commeatus auferentem, eò se redacturum, vt transfiri calcariq; etiam a fœminis posset. Huc deinde omnem transtulit belli apparatus, & tandiu assedit operi, donec C. & lxxx. canaliculis diuisum alueum in cc. & lx. riuos dispereret, & siccum relinqueret in diuersum fluentibus aquis. Perijt itaque & tempus, & militum ardor, quem inutilis labor fregit, & occasio aggrediendi imparatos, dum ille bellum indictum hosti, cum flumine gerit. Libr. 3. de Ira, à 17. vsque ad 21. cap.

Multos absoluemus si cœperimus antè iudicare, quàm irasci. Nunc autem primum impetum sequimur. Deinde quamuis vana nos cœcitauerint, perseueramus, ne videamur cœpisse sine causa: & quod iniquissimum est, pertinaciores nos facit iniquitas iræ. Retinemus enim illam & augemus, quasi argumentum sit iustè irascendi, grauius irasci. Quod

simile

accidere vides in animalibus mutis, idem in homine deprehendes. Friuolis turbamur & inanibus. Taurum color rubicundus excitat: ad vmbra aspis exurgit: vrsos leonesque mappa proritat. Omnia quæ natura fera ac rabida sunt, consternantur ad minima. Idem inquietis & stolidis ingenijs euenit: rerum suspicione feriuntur. Adeo quidem, vt inter-

dum iniurias vocent modica beneficia: in quibus frequentissimè certè acerbissima iracundiæ materia est. Charissimis enim irascimur, quod minora nobis præstiterint, quàm mente concepimus, quàm quæ alij tulerint: vtriusq; rei paratū remedium sit. Magis alteri indulgit: nostra nos sine comparatione delectent. Nunquam erit fœlix quem torquebit fœlicior. Minus habeo quàm speravi: sed fortasse plus speravi, quàm debui. Nulli ad aliena respicienti, sua placent. Inde Dijs quoq; irascimur, quòd aliquis nos antecedit, oblitum sequatur à tergo ingentis inuidiæ. Tanta tamen importunitas hominū est, vt quamuis multum acceperint, iniuriæ loco sit, plus accipere potuisse. Lib. 3. de Ira. a 29. vsq; ad 31. cap.

T. Inuidia.

Tertia supra posita diuisio
omnis pars

Videamus quomodo alienam iram leniamus, nec enim sani esse tantum volumus, sed sanare. Primā iram non audebimus oratione mulcere, furda est, & amens: dabimus illi spatium: remedia in remissionibus profunt: nec oculos tumentes tentabimus, vim rigentem mouendo incitaturi, nec cætera vitia dum feruent. Initia morborum quies curat. Quantulū inquis, prodest remedium tuum, si sua sponte desinentem iram placat: Primū, vt citius desinat, efficit: deinde custodiet, ne recidat: ipsum quoq; impetum quem nō audet lenire, fallet.

Remo-

Remouebit omnia vltionis instrumēta. Simulabit iram, vt tanquam adiutor, & doloris comes, plus autoritatis in consilijs habeat: moras neget, & dum maiorem quærit pœnam, præsentē differet. Omni arte requiem furori dabit. Si vehemētior erit, aut pudorem illi cui non resistit, incutiet, aut metum. Si infirmior, sermones inferet vel gratos, vel nouos, vel cupiditate cognoscendi auocabit. Medicū aiunt, *simile.* eam regis filiam curare deberet, nec sine ferro posset, dum tumentem mammam leniter foraret, scalpellum spongia tectum induxisse. Repugnasset puella remedio palam admoto: eadē quia non expectauit, dolorem tulit. Quædam non nisi decepta sanantur. Alteri dices, Vide ne inimicis iracundia tua voluptati sit. Alteri, Vide ne magnitudo animi tui creditūq; apud plerosq; robur, cadat. Indignor mehercule, & non inuenio dolendi modum, sed tempus expectandū est, dabit pœnas. Serua istud in animo tuo cum potueris, & pro mora reddes. Castigare vero irascētem, & vltro obuiam ire ei, incitare est. Lib. 4. de Ira. cap. 39. & 40.

Gravissima est probi hominis iracundia.
Ex Publ. Mi.

Homo extra corpus est suū cum irascitur.
Ex eodem.

Iratum breuiter vites, inimicum diu. Ex eod.

§ Iracūdiam qui vicit, hostem superat maxi-
mum. Ex eodem.

§ Iratus, etiam facinus consiliū putat. Ex eo.
§ Maledictū interpretādo facies acri⁹. Ex eo.

§ Muliebri est, furere in ira. Ex eodem.

§ Nunquam liquidum syncerumq; ex turbido venit. Ex eodem.

Reuera memoria beneficiorum fragilis est,
iniuriarum tenax. Ex eodem.

Si quis irascitur, pœnas ab alio expetit, à se
exigit. Ex eodem.

Furor fit læta sæpius patientia. Ex eodem.

Mutat se bonitas cū irrites iniuria. Ex eod.

Heu quàm difficile est lædi ab illo de quo
non possis queri. Ex eodem.

Modestia.

Illud autem te admoneo, ne eorum more
qui non proficere, sed conspici cupiunt, fa-
cias aliqua, quæ in habitu tuo, aut genere
vitæ notabilia sint. Asperum, incultum, & in-
tonsum caput, & negligētiozem barbam, & in-
dictum argento odium, & cubile humi posi-
tum, & quicquid aliud ambitionem peruerſa
via sequitur, deuota. Satis ipsum nomē philo-
sophiæ, etiāli modeste tractetur, inuidiosum
est. Quid si nos hominum consuetudini ce-

¶ Vulg. perimus excerpere? Intus oīa dissimilia sint,

front

frons nostra populo cōueniat. Non splendeat toga, nec sordeat quidem. Id agamus, vt meliorem vitam sequamur quàm vulgus, non vt contrariam. Alioqui quos emēdare volumus, fugamus à nobis & auertimus. Epist. 5.

Maximū hoc est & officiū sapientiæ, & iudiciū, vt verbis opera cōcordent, vt ipse vbiq; par sibi idemq; sit. Quis hoc præstabit? Pauci: aliqui tamē. Est difficile hoc: nec dico sapientē semper vno iturū gradu, sed vna via. Obserua itaq; nunquid vestis tua domusq; dissentiant? Nunquid in te liberalis sis, in tuos sordidus? Nunquid cœnes frugaliter, ædifices luxuriosè? Vnā semel ad quā viuas regulā præde, & ad hęc omnem vitā tuā exæqua. Quidā se domi cōtrahūt, dilatāt foris & extēdunt. Vitiū est hęc diuersitas, & signum vacillantis animi, ac nondum habentis tenorem suum. Epist. 20.

I, qua cœpisti, & in isto te vitæ habitu compone, placide, nō molliter. Malè mihi esse malo quā molliter. Paulatim enim effœminatur animus, atq; in solitudine otij sui & pigritiæ, in qua iacet, soluitur. Epist. 84.

Sapiens nō alijs exprobrat, non abhorreat à publicis moribus: nec hoc agat, vt qui quid nō facit, damnare videatur. Licet lapere sine pōpa, sine inuidia. Epist. 104.

Etiam obliuisci quod sis, interdum exped-

T. Aequa
bilitas vi-
tæ, et con-
stantia.

T. Volu-
ptas.

T. Vulgus.

dit. Ex Publ. Mi.

Nihil petas, quod negaturus es. Ex eodem.

Linguae moderatio.

A Pud Pythagorã discipulis quinque annis tacendum erat. Epist. 51.

Imago animi sermo est: qualis est vir, talis oratio. Ex Publ. Mi.

Miserum est tacere cogi quod cupias loqui. Ex eodem.

Tene semper vocis & silentij temperamentum. Tamẽ & in hoc incumbe, vt libetius audias, quã loquaris. Tacere qui nescit, nescit loqui. Ex eodem.

Turpia ne dixeris: paulatim enim pudor rerum per verba discutitur. Transibit sermo in affectum, si honesta loquamur. Ex eodem.

S Quod tacitum esse vis, nemini dixeris. Quia non poteris ab alio silentium exigere, si tibi ipse non præstas. Ex Publ. Mi.

Recreatio siue Relaxatio animi.

Omnibus quidem prodest subinde animum relaxare. Excitatur enim otio vigor, & omnis tristitia quæ continuatione pertinacis studij adducitur, feriarum hilaritate discutitur. Nulli tamen intermissio manifestius quã Portio latroni proderat. Itaque solebat & ipse cum se assidua & nunquam

quam intermissa contentione fregerat, sentire ingenij falsitudinem: quæ nō minor est quàm corporis, sed occultior. In Prologo Declamationū.
Iucundum est nihil, nisi quod reficit varietas. Ex Publ. Mi.

Verecundia Pudor.

Sic fac omnia tanquā spectet aliquis. Prodest sine dubio custodem sibi imposuisse, & habere quem respicias, quem interesse cogitationibus tuis indices. Omnia nobis mala solitudo persuadet. Cum iam profeceris tantum, ut sit tibi tui etiam reuerentia, licebit dimittas pedagogum. Interim te aliquorum auctoritate custodi. Aut Cato ille sit, aut Scipio, aut Lælius, aut cuius interuētū, perditū quoque; homines vitia supprimerent. Epit. 25.

Ignoscere humanum, vbi pudet cui ignoscitur. Ex Publ. Mi.

Recta ingenia debilitat verecundia, praua confirmat audacia. Ex eodem.

Proximum ad innocentiam tenet locum verecunda peccati confessio. Ex eodem.

Ornatus corporis & vestium.

Quid sibi rerum natura voluit, quod cum vera corpora dedisset, etiam simulachra eorum aspici voluisset?
Quorsum pertinuerit hæc comparare

Ti. Dei opificium.

materiam excipiendarum imaginum capacem
Nō in hoc scilicet, vt ad speculum barbam,
 faciemq; velleremus, aut vt faciem viri polli-
 remus. In nulla re illa negotium luxuriæ con-
 cessit: sed primum omnium, quia imbecilli oculi
 ad sustinendū cominus Solē, ignoraturi erant
 formam eius, hebetato illum lumine ostendit.
 Quāuis enim eum orientem occidentēq; con-
 templari liceat, tamē habitū eius ipsum qui ve-
 rus est, nō rubentis, sed candida luce fulgentis
 nescirem⁹, nisi in aliquo nobis humore leuior,
 & aspici facilior occurreret. Præterea duorum
 syderum occursum, quo interpolari dies solet,
 non videremus, nec scire possemus quid esset,
 nisi liberius humi, Solis, Lunæq; imagines vi-
 deremus. Iuuetā sunt specula, vt homo ipse se
 nosceret. Multi ex hoc consecuti primum sui
 notitiam, deinde & ad quædā consilium. For-
 mosus, vt vitaret infamiā: deformis, vt sciret
 redimendum esse virtutibus quicquid corpori
 deesset: iuuenis, vt flore ætatis admoneretur,
 illud tempus esse discendi, & fortia audendi:
 senex, vt indecora canis deponeret, & de mor-
 te aliquid cogitaret. Ad hoc rerum natura fa-
 cultatē nobis dedit, nosmetipsos videndi. Fōs
 cuiq; perlucidus, aut leue saxū imaginē reddat.
 Nuper me in littore vidi, cū placidū vêtis sta-
 ret mare. Qualem fuisse cultum putas ad hoc

speculū se cernentium? Ætas illa simplicior & fortuitis cōtenta, non dū in vitiū beneficiū detorquebat, nec inuentū naturæ in libidinē luxūq; rapiebat. Postea rerū iam potiēte luxuria, specula totis paria corporib⁹, auro argētoq; cēlata sunt: deniq; gemis adornata, & pluris vnū ex his fæminæ cōstitit, q̄ antiquarū dos fuit illi, quæ publicè dabatur imperatorū pauperum liberis. An tu existimas ex auro nitidū habuisse Scipionis filias speculum, cū illis dos fuisset æs graue? O paupertas quæ tātō titulo locū fecit! Non fecisset illis Senatus dotē, si habuissēt. At qui quis ille fuit, cui soceri loco Senat⁹ fuit, intellexit se accepisse dotē, quā fas nō esset reddere. Iam libertinorū virgūculis in vnū speculū nō sufficit illa dos, quā dedit p̄ se Scipio. Procepsit enim molesti⁹ paulatim opib⁹ ipsis inuitata luxuria, & incrementū ingēs vitia acceperūt. Adeoq; oīa indiscreta sunt pueris simis artib⁹, vt quicquid mūdus muliebris vocabatur, sarcinæ viriles sint. Lib. 1. Natur. quæst. 17.

Superbia.

Est ppriū superbiæ magno estimare introitū ac tactū sui liminis: p̄ honore dare, vt ostiosuo p̄pi⁹ assideas, vt gradū prior intra domū ponas: in qua deinceps multa sūt ostia, quæ receptos quoq; excludūt. Li. 6. de be. c. 3.

Ambitio

Ambitio.

Nemo eorum qui in Repub. versantur, quos vincat, sed à quibus vincatur, aspicit: & illis non tam iucundum est multos post se videre, quàm graue aliquè ante se. Habet hoc vitium omnis ambitio, non respicit: nec ambitio tantū instabilis est, verū cupiditas oīs: quia incipit semper à fine. Epi. 74.

Si vis exercere tibi vtile, nulli autem graue imperium, submoue vitia. Multi inueniuntur, qui ignem inferant vrbibus, qui inexpugnabilia seculis & per aliquot ætates tuta prosterant, qui æquum arcibus aggerem attollant, & muros in miram altitudinem adductos, arietibus atque machinis quassent: multi sunt, qui ante se agant agmina, & tergis hostium graues insent, & ad mare magnum perfusi cæde gētium veniant: sed hi quoq; vt vincerent hostē, cupiditate victi sunt. Nemo illis venientibus resistit: sed nec ipsi ambitioni, crudelitatiq; resistenterant. Tunc cum agere vili sunt alios, agebantur. Agebat infœlicem Alexandrum furor aliena deuastandi, & ad ignota mittebat. Antu putas sanum qui à Græciæ primū cladibus, in qua eruditus est, incipit, qui quod cuique optimum est eripit: Lacedæmonia seruire iubet, Athenas tacere. Non contentus tot ciuitatum

tū strage quas aut vicerat Philippus, aut emer-
 rat, alias alio loco proiecit, & toto orbe arma
 circumfert: nec subsistit vnquam lassā crudeli-
 tas immanium ferarum modo, quæ plus quàm
 exigit fames, mordent. Iam in vnum regnum
 multa regna coniecit. Iam Græci Persæq; eun- *simile.*
 dem timent: iam etiã à Dario liberæ nationes
 iugum accipiunt: idem tamē vltra Oceanum,
 Solemq; indignatur ab Herculis Liberiq; ve-
 stigijs victoriam flectere. Ipsi naturæ vim pa-
 rat. Non ille ire vult, sed non potest stare: non
 aliter quàm in præceps deiecta pondera qui- *simile.*
 bus eundi finis est, iacuisse. Nec Gneo quidem
 Pompeio externa inire bella aut domestica,
 virtus aut ratio suadebat: sed insanus amore
 magnitudinis falsæ, modò in Hispaniam &
 Sertoriana arma, modò ad colligēdos piratas,
 ac maria pacanda vadebat. Hæ prætexebantur
 causæ ad continuandam potentiam. Quid illū
 in Africam? quid in Septentrionem? quid in
 Mithridatem, & Armeniam, & omnes Asiæ
 angulos traxit? Infinita scilicet cupido crescē- *simile.*
 di, cum sibi vni parū magnus videretur. Quid
 C. Cæsarem in sua fata pariter ac publica im-
 misit? Gloria, & ambitio, & nullus supra cæ-
 teros eminendi modus. Vnum ante se ferre nō
 potuit, cum R. P. supra se duos ferret. Quid tu
 C. Marium semel cōsulem (vnū enim cōsulatū

accepit, careros rapuit) cū Theutonos Cim-
 brosq; cōcideret, cū Iugurthā per Africę deser-
 ta sequeretur, tot pericula putas appetisse vir-
 tutis instinctu: Mari^o exercitū, Mariū ducebat

Simile. ambitio. Illi cū oīa cōciterēt, cōcutiebātur tur-
 binū more, qui rapta cōuoluunt, sed ipsi antē
 voluūtur, & ob hoc maiore impetu incurrūt,
 quia nullū illis sui regimē est. Ideoq; cū multis
 fuerint malo, pestiferā illā vim, qua plerisq; no-
 cuerūt, ipsi quoq; sentiūt. Nō est quod credas
 quēquā fieri aliena infelicitate felicē. Oīa ista
 exēpla quę oculis atq; aurib^{us} nostris ingerūtur,
 retexēda sunt, & plenū malis sermonib^{us} pectus
 exhaustiendū. Inducēda est in occupatū locum
 virtus, quę mēdacia cōtra verū placētia extir-
 pet, quę nos à populo cui nimis credimus, se-
 paret, ac synceris opinionibus reddat. Hęc est
 enim sapiētia, in naturā cōuerti, & eō restitui,
 vnde publicus error expulerit. Epist 95

Cūm videris prętextā sępe iā sumptā, cūm
 celebre in foro nomen, non inuideas: ista, vitę

Hoc dicit damno parantur, vt vnus ab illis numeretur
 annus, oēs annos suos cōterēt. Quosdā autē cūm
 in summū ambitionis eniterentur, inter primā
 luētantes, ætas reliquit. Quosdam cum in cō-
 fumationem dignitatis per mille indignitates
 irrepissent, misera subit cogitatio ipsos labo-
 rasse in titulū sepulchri. Li. de breuit. vitę. c. 19.

ppter eos
quis statim
post dig-
nitatē lo-
go tēpore
quę sitam,
mortui
sunt,

De vera & falsa gloria.

N Unquam volui populo placere. Nam quæ ego scio, nō probat populus: quæ probat populus, ego nescio. Quis hoc, inquis? tanquam nescias cui imperem. Epicurus. Sed idē hoc omnes tibi ex omni domo cōclamabūt Peripatetici, Academici, Stoici, Cynici. Qui enim placere potest populo, cui placet virtus? Malis artibus popularis fauor quæritur: similē te illis facias oportet. Epist. 29.

T, Vulgus.

T. Detractionis contemptus.

Cōciliari nisi turpi ratione, amor turpiū nō potest. Quid ergo illa laudata, & omnibus præferēda artibus rebusq; Philosophia præstabit? scilicet, vt malis tibi placere, quā populo: vt æstimes iudicia, non numeres. Ibidem.

T, Vulgus.

Cæterum si te videro celebrē secundis vocibus vulgi: si intrante te, clamor, plausus, & pætomimica ornāmēta obstreperint, si tota ciuitate te feminae pueriq; laudauerint, quid ni ego tui miserear, cūm sciam quæ via ad istum fauorem ferat? Ibidem.

O quam ignorant homines cupidi gloriæ, quid illa sit, aut quēadmodū petēda! Epist. 96.

§

Magnificum est laudari à laudato viro laude digno. Epist. 104.

Heu quā difficile est gloriæ custodia. Ex Publ. Mi.

Laus

Laus nota nisi oritur, etiam vetus amittitur. Ex eodem.

Lasciuia & laus nunquam habent concordiam. Ex eodem.

Opinantur de te homines mala, sed malis displicere enim malis laudabile est. Ex eod.

Hypocrisis.

Bonitatis verba imitari, maior malitia est. Ex Publ. Mi.

Malus, ubi bonum se esse simulat, tunc est pessimus. Ex eodem.

Inemo potest personam diu ferre fictam. Ficta cito in naturam suam transeunt. Ex eod.

Cognitio & exploratio sui.

Nemo non benignus est sui iudex. Inde est, ut omnia meruisse se existimet. Li. 2. de Bene. cap. 26.

Initium est salutis notitia peccati. Egregie mihi hoc dixisse videtur Epicurus. Nam qui peccare se nescit, corrigi non vult. Deprehendas te oportet, antequam emendes. Epist. 28.

Multorum, quia imbecilla sunt, latent vitia, non minus ausura cum illis vires suae placuerint, quam illa quae iam felicitas aperuit. Instrumenta illis explicanda nequitiae desunt.

Sic tuto serpens etiam pestiferam tractatur, dum
rigit frigore. Epist. 42.

Quaedam vitia locis ac temporibus ascribi-
mus. At illa quocumque transferimus, secutura
sunt. Harpalem vxoris meae fatuam, scis haec simile
reditarium onus in domo mea remansisse. Iple
enim alienissimus ab istis prodigijs sum: si
quando fatuo delectari volo, non est mihi lo-
ge querendus, me rideo. Haec fatua subito de-
sijt videre. Incredibilem tibi narro rem, sed
veram: nescit esse se caecam, subinde paedagogum
suum rogat, vt migret: ait domum tenebrosam
esse. Nemo se auarum intelligit, nemo cupidum.
Caeci tamen ducem quaerunt: nos sine duce
erramus, & dicimus, Non ego ambitiosus sum:
sed nemo aliter Romae potest viuere. Non ego
sumptuosus: sed vrbs ipsa magnas impensas
exigit. Non est meum vitium quod iracundus
sum, quod nondum constitui certum genus
vitae: adolescentia haec facit. Quid nos dici-
mus? Non est extrinsecus malum nostrum: in-
tra nos est, in visceribus ipsis sedet. Et ideo dif-
ficulter ad sanitatem peruenimus: quia nos
aegrotare nescimus. Epist. 51.

Nemo istorum quos diuitiae honoresque in
altiore fastigio ponunt, magnus est. Quare er-
go magnus videtur? Cum basi illum sua meti-
tis: non est magnus pumilio, licet in monte simile

constiterit. Colossus magnitudinem suam seruauabit, etiã si steterit in puteo. Hoc laboramus errore, sic nobis imponitur, quod neminem æstimamus eo quo est: sed adijcimus illi & ea quibus adornatus est. At qui cum uoles veram hominis æstimationem inire, & scire qualis sit, nudum inspicere: ponat patrimonium, ponat honores, & alia fortunæ mendacia: corpus ipsum exuat: animũ intuere qualis quantusque sit, alieno an suo magnus. Epist. 77.

Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem. Natura patientes sunt, si animus illos definat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, ut consumato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animũ suum, quod hodie malũ tuum sanasti: cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, & erit moderatior: quæ sciet sibi quotidie ad iudicem esse ueniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totũ diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur? quàm tranquillus, altus, ac liber: cum aut laudatus est animus, aut admonitus: & speculator sui, censorque secretus cognoscit de moribus suis? Vtor hac potestate, & quotidie apud me causam dico. Cum sublatũ est conspectu lumẽ est, & cõticuit vxor morisiam mei cõscia, totum diẽ mecũ scrutor, facta,

Quid ad
hoc homo
christianus
dicet?

lecta, ac dicta mea remetior. Nihil mihi ipse
 abscondo, nihil transeo: quare enim quidquam
 ex erroribus meis timeam, cū possum dicere,
 Vide ne istud amplius facias, nūc tibi ignosco?
 In illa disputatione pugnatius locutus es. Noli
 postea cōgredi cum imperitis. Nolunt discere,
 quinunquam didicerunt: illum liberius admo-
 nuisti quā debebas: itaq; non emendasti, sed
 offendisti. De cætero vide, non tantū an verū
 sit, quod dicis, sed an ille cui dicitur, veri patiens
 sit. Lib. 3. de Ira. cap. 36.

Familiariter domestica aspiciunt, & semper
 iudicio fauor officit. Puto multos potuisse ad
 sapientiā peruenire, nisi putassēt se peruenisse:
 nisi quædam in se dissimulassent, quædam aper-
 tis oculis transilissent. Non est enim quod ma-
 gis aliena iudices adulatione perire, quā no-
 stra. Quis sibi verum dicere ausus est? Quis nō
 inter adulantium blandientiumq; positus gre-
 ges plurimum tamen sibi ipse assentatus est?

*Victoria sui: quam quidam mortifica-
 tionem, vel abnegationem sui vocant.*

Quem magis admiraberis, q̄ qui imperat
 sibi q̄ qui se habet in potestate? Gētes
 facili⁹ est barbaras impatiētes
 alieni arbitrij regere, quā animū suū
 continere, & tradere sibi. Li. 5. de Ben. c. 8.

Tenes vtiq; memoria: quantū senseris gaudium, cum prætexta posita sumptisti virilem togam, & in forum deductus es. Maius expecta, cum puerilem animum deposueris, & te in virū philosophia transcripserit. Adhuc enim non pueritia in nobis, sed quod est grauius puerilitas remanet, & hoc quidem peius est, quod auctoritatem habemus senum, vitia puerorum: nec puerorum tantum, sed infantium. Illi leuia, & hi falsa formidant: nos vtraque. Epistola. 4.

Tit. Con-
solatio.

Nullum bonum iuuat habentem, nisi ad cuius amissionē præparatus est animus. Nullius autem rei facilius amissio est, quàm quæ desiderari amissa non potest. Epist. 4.

Hæc de-
primus a-
nimi mo-
tibus ac-
cipienda
sunt.

Nulla sapientia naturalia corporis aut animi vitia ponuntur: quicquid infixum & ingentum est, lenitur arte, non vincitur. Quibusdā etiam constantissimis in conspectu populi sudor erumpit, non aliter quā fatigatis & æstuantibus solet: quibusdam tremunt genua dicturis: quorundam dentes colliduntur, lingua titubat, labra concurrunt. Hæc, nec disciplina, nec vltus vnquam excutit: sed natura vim suā exercet, & illos vitij sui etiam robustissimos, admonet. Hæc vt dixi, nulla sapientia abigit: alioquin haberet rerum naturā sub imperio, si omnia erraderet vitia. Quæcunq; attribuit conditio nalcendi

ascendi & corporis temperatura, cum multo
 se diuq; animus composuerit, hærebant: nihil
 horum vitari potest, non magis, quam accer-
 sici. Epist. 11.

Interpone aliquot dies, quibus contentus
 minimo ac vilissimò cibo, dura atq; horrida ve-
 ste, dicas tibi, Hoc est quod timebatur? In ipsa
 securitate animus, ad difficilia se præparet, &
 contra iniurias fortunæ inter beneficia firme-
 tur. Miles in media pace decurrit sine vllò ho-
 ste, vallum iacit, & superuacuo labore lassatur,
 ut sufficere necessario possit. Quem in ipsa re
 trepidare nolueris, ante rem exerceas. Hoc se-
 cuti sunt, qui omnibus mentibus paupertatē
 imitati, propè ad inopiam accesserunt, ne vn-
 quam expauescerēt, quod sæpe didicissent. Hoc
 triduo, & quadriduo fer: interdum pluribus
 diebus: vt non lusus sit, sed experimentū. Tum
 mihi crede Lucili exultabis dipondio satur: &
 intelliges, ad saturitatem non opus esse fortu-
 nam: hoc enim quod necessitati satis est, dabit
 etiam irata. Epist. 18.

Si vis (ait Epicurus) Pytho dea diuitem
 facere, non est pecunie adiiciendum, sed cu-
 pilitatibus detrahendum. Et aperiore ista sen-
 tentia est, quam vt interpretanda sit: & diser-
 tior, quam vt adiuvanda. Hoc vnum te admo-
 neo, ne itud tandē existimes de diuitijs dictū:

quodcumq; transfuleris, idē poterit. Si vis Pitho-
 dea honestum facere, nō honoribus adijciē-
 dum est, sed cupiditatibus detrahēdum. Si vis
 Pythodea esse in perpetua voluptate, nō volū-
 ptatibus adijciendū est, sed cupiditatibus de-
 trahendū. Si vis Pithodea senem facere, & im-
 plere vitā, non annis adijciendū est, sed cupi-
 ditatibus detrahendum. Epist. 2. r.

Hoc tibi soli putas accidisse, & miraris quasi
 rem nouam, quod peregrinatione tam longa,
 & tot locorum varietatibus non discussisti tri-
 stitiam grauitatēq; mentis? Animū debes mu-
 tare, non esum. Licet vastum traieceris mare,
 licet (vt ait Vergilius noster) terræq; vrbeq;
 recedant, sequentur te, quocūq; peruenieris,
 & via. Quid terrarum inuare nonitas potest?
 Quid cognitio vrbiū aut locorum? In irri-
 tum cedit ista iactatio. Queris quare te fuga
 ista non adiuet: tecum fugis, Onus animi de-
 ponendum est. Epist. 28.

Satis diu cū Baijs litigauimus, nunquam
 satis cū vitijs: quæ oro te mi Lucili persequere,
 sine modo, sine fine, nā illis quoq; nec finis
 est, nec modus. Projice quacumq; cor tuum la-
 niant: quæ si aliter extrahi nequirēt, cor ipsum
 cum illis reuellendum erat. Epist. 52.

Quando continget contemnere utrāq; for-
 tunā: quādo cōtinget omnibus oppressis affe-
 ctibus,

alibus, & sub arbitriū adductis, hęc vocē emit-
tere? Vici. Quē vicerim quærīs? Nō Persas, nō
extrema Medorū, nec si quid vltra Dacas bel-
licosum iacet: sed auaritiā, sed ambitionē, sed
metū mortis, qui victores gētiū vicit. Epi. 72.

Subitō nobis hodie Alexandrinæ naues ap-
paruerunt, quæ præmitti solent, & nuntiare
secuturę classis aduentum. Omnis in pilis Pu-
teolorum turba consistit. In hoc omnium di-
scursu properantium ad littus, magnam ex pi-
gritia mea lēsi voluptatem: quod epistolas
meorum accepturus non properaui scire, quis
illic esset rerū mearum status, quid afferrent.
Olim iam nec perijt quicquam mihi, nec ac-
quiritur. Hoc etiam si senex non essem, fuerat
sentiendū. Nunc verō multo magis: quia quā-
tuluncūq; haberem, tamen plus iam mihi su-
peresset vitiatici, quàm viæ. Epist. 78.

Incipio toto animo studere. Non multum
ad hoc locus cōfert, nisi se sibi præstet animus:
qui secretū & in occupationibus medijs, si vo-
let, habebit. At ille qui regiones eligit, & otiū
captat, vbiq; quo distringatur inueniet. Nam
Socratē quærētī cuidā, quod nihil sibi peregri-
nationes profuissēt, respōdisse ferūt, Nō imme-
ritō hoc tibi uenit. Tecū enim peregrinabaris.
O quā benè cū quibusdā ageretur, si à se aber-
raret! Nunc primū se ipsos sollicitāt, corrūpūt,

T. Profe-
tus indi-
cium.

territāt. Quid prodest mare traicere, & vrbes
 mutare? Si vis ista quibus vrgeris effugere, nō
 alibi sis oportet, sed alius. Puta venisse te Athe-
 nas, puta Rhodum. Elige arbitrio tuo ciuitatē.
 Quid ad rem pertinet, quos illa mores habeat?
 Tuos afferes, diuitias iudicabis bonum. Tor-
 quebit te paupertas, & (quod est miserrimū)
 falsa. Quāuis enim multum possideas, tamen
 quia aliquis plus habet, tanto tibi videris de-
 ficere, quanto vinceris. Honores iudicas bonū.
 Male te habebit, ille cōsul factus, ille etiam re-
 fectus: ringeris, quoties aliquem in fastis lege-
 ris. Tantus erit ambitionis furor, vt nemo tibi
 post te videatur, si aliquis ante te fuerit. Maxi-
 mum malum iudicabis mortem, cum in illa
 nihil sit mali, nisi quod ante ipsam est, timeri.
 Grauisimum iudicabis malum, aliquē ex his
 quos amabis amittere: cum interim hoc tam
 ineptū erit, quān flere, quod arboribus amœ-
 nis, & domum tuam ornantibus, decidant fo-
 lia. Quicquid te delectat æquē viret. Viuunt
 dum virēt. Vtiq; alium alio die casus excutiet.
 Epist. 105.

Ti. Am
 bitio.

Bis vincit, qui se vincit in victoria. Ex P. Mi.

Effugere cupiditatem, regnum est vincere.

Ex eodem.

Fer difficilia, facilia vt leuius feras. Ex eodē.

Putandus est recte fortior, qui cupiditates,

quān

quàm qui hostes subijcit. Ex eodem.

Vis habere magnum honorem? dabo tibi magnum imperium: impera tibi. Ex eodem.

Hoc domi, hoc foris, hoc omni genere vitæ teneamus: vt nobis inexorabiles simus, exorabiles illis, qui non nisi sibi dare veniã nesciunt. Ex eodem.

*Libertas vera & falsa, itemq; vera,
& falsa seruitus.*

Philosophiæ seruias oportet, vt tibi contingat vera libertas. Epist. 8.

Ex eo licet stupor noster appareat, quòd ea sola putamus emi, pro quibus pecuniam soluimus: ea gratuita vocamus, pro quibus nos ipsos impendimus. Sæpe maximû pretium est, pro quo nullû datur. Multa possû tibi ostendere, quæ acquisita acceptaq;, libertatem nobis extorserunt. Nostri essemus, si ista nostra non essent. Epist. 42.

Vaco mi Lucili vaco, & vbiq; sum, meus sum. Rebus enim non me trado, sed cõmodo: nec confector perdendi temporis causas, & quocûq; cõstiti loco, ibi cogitationes mea trado, & aliquid in animo salutare verso. Epi. 61.

Quid est præcipuum? In primis liberum animû habere. Hæc res efficit non è iure Quiritium, vt sis liber, sed à iure naturæ. Liber au-

T. Cont
platio,

Christia
na vox

¶ Cupi-
ditas ser-
uum facit

tem est, qui seruitutem effugit suā. Hæc est as-
fidua seruitus & ineluctabilis, & per diem ac
noctem æqualiter premens, sine interuallis,
sine cōmeatu. Sibi seruire, grauissima seruitus
est: quā discutere facile est, si desieris multa te
poscere, si desieris tibi referre mercedē, si ante
oculos & naturam tuam posueris & ætatē: ac
tibi ipse dixeris. Quid insanio? quid anhelos?
quid fudo? quid terrā verso? quid forum viso?
In Præfatione lib. 3. Nat. Quæst.

¶ Volu-
ptas et A-
maritia ser-
uum faci-
unt,

In primis autem respuendæ sunt volupta-
tes: eneruant & effœminant, & multum pe-
tunt: multum autem à fortuna pendendum
est. Deinde spernendæ opes: auctoramenta
sunt seruitutum. Aurum & argētum & quic-
quid aliud fœlices domos onerat, relinqua-
tur. Non potest gratis constare libertas. Hanc
si magno estimas, omnia paruo estimāda sunt,
Epist. 105.

Omnes cum fortuna copulati sumus. Alio-
rum aurea cathena est, & laxa, aliorū arcta &
fordida. Sed quid refert? Eadem custodia vni-
uersos circundedit, alligatiq; sunt etiam qui
alligauerunt. Nisi tu fortè leuiorem in sinistra
cathenā putas. Alium honores, aliū opes vin-
ciūt. Quosdā nobilitas, quosdā humilitas pre-
mit. Quibusdam aliena supra caput imperia
sunt, quibusdam sua, quosdam exilia vno loco
tenent,

tenent, quosdā sacerdotia. Omnis vita seruitiū est. Assuēdum itaq; conditioni suæ, & quā minimum de illa querendum, & quicquid habet circa se commodi, apprehendendum est. Nihil tam acerbum est, in quo non æquus animus solatiū inueniat. Li. 1. de Tran. vitæ. c. 10.

Semiliberum se dixit Cicero: at mehercules nunquā sapiens in tā humile nomē procedet: nunquam semiliber erit. Integre semper libertatis, & solidæ: solutus, & sui iuris, altior ceteris. Quid enim supra eum potest esse, qui supra fortunam est? Lib. de breuit. vitæ. cap. 5.

Seruus est, sed fortasse liber animo. Seruus est: hoc illi non nocebit. Ostende quis non sit. Alius libidini seruit, alius auaritiæ, alius ambitioni, omnes timori. Dabo consularē anniculæ seruientem. Nulla seruius turpior est, quàm voluntaria. Epist. 47.

Beneficium accipere, libertatē vendere est. Ex Publ. Mi.

Tranquillitas vera & falsa.

Vobis voluptas ista est, inertī otio assuefacere corpusculum, & securitatem sopitis simillimam appetere, & sub depressa vmbra latitare: tenerrimisque cogitationibus (quas tranquillitatem vocatis) animi marcentis oblectare torporē: & cibis potionibusq; intra hortorū latebras corpora ignauia

pollentia, saginare : nobis virilis voluptas est, dare beneficia, vel laboriosa, dum aliorum labores leuent: vel periculosa : dum alios à periculis extrahant. Lib 4. de bene. cap. 13.

Cogita quàm multa temere pro pecunia, quàm multa laboriosè pro honore tentaueris: aliquid & pro otio audendum est. Epist. 19.

Animum cogo sibi intentum esse, nec ad uocari ad externa: omnia licet foris resonèt, dum intus nihil tumultus sit, dum inter se non rixentur cupiditas & timor : dum auaritia luxuriaq; non dissideant, nec altera alteram vexet. Nam quid prodest totius regionis silentiũ, si affectus fremunt? Omnia noctis erant tacita cõposta quiete. Falsum est: nulla placida quies est, nisi quam ratio composuit. Nox exhibet molestiam, non tollit, & sollicitudines mutat. Nam dormientium quoq; insomnia tam turbulenta sunt, quàm dies. Illa tranquillitas vera est, in quam bona mens explicatur. Aspice illum, cui somnus laxæ domus silentio queritur: cuius aures, ne quis agitet sonus, omnis seruatorum turba conticuit, & suspensum accedentium propius uestigiũ ponitur. Huc nempe versatur ac illuc, somnũ inter ægritudines leuem captans, quæ non audit, audisse se queritur. Quid in causa putas esse? animus illi obarepit, hic placandus est, huius compescenda

est seditio, quem non est quòd existimes placidum, si iacet corpus. Epist. 57.

Si bona fide sumus, si receptui cecinimus, si speciosa contēpsimus, nulla ræs nos auocabit, nullus hominum auiumq; concertus interrumpet cogitationes bonas, solidasq;, & iam certas. Leue illud ingenium, nec se adhuc reduxit introrsus, quòd ad vocem, & accidentia erigitur. Habet intus aliquid sollicitudinis, & habet aliquid cōcepti pauoris, quòd illum curiosum facit. Vt ait Vergilius noster.

Ti. Timog
vnde.

Et me, quæ dudū nō vlla iniecta mouebant
Tela, nec aduerso glomerati ex agmine
Graij,

Nūc omnes terrent auræ, sonus excitat oīs
Suspensum; & pariter comitiq; oneriq; timentem.

Timidum illum sarcinæ faciunt. Quemcunq; ex istis fœlicibus elegeris, multa trahentibus, multa portantibus, videbis illū comitiq; oneriq; timentem. Epist. 57.

Quod desideras, magnum & summum est Deoq; vicinum, non concuti. Lib. de Tranq. vit. cap. 2.

Ille vir syncerus ac purus, qui relinquit & curiam & forum, & omnem administrationē Reipublicæ, vt ad ampliora secederet: diligit eos per quos hoc ei facere tuto licet: solūq; illis gra-

gratuitū testimoniū reddit, & magnā rem nesciētibus debet. Sed quemadmodū Neptuno plus debere se iudicat ex his qui eadē tranquillitate vsi sunt, qui plura & pretiosiora illo mari vexit, & animosius à mercatore, quā à vectore soluitur votum: sic huius pacis beneficium ad omnes pertinens, altius ad eos peruenit, qui illa bene vtuntur. Epist. 74.

Solitudo.

Quid tibi vitandū præcipuè existiment quæris? Turbā. Non dū illi te tuto commiseris. Ego certè cōfiteor imbecillitatem meam. Nunquā mores quos extuli, fero. Aliquid ex eo quod cōposui turbatur, aliquid ex his quæ fugauī, redit. Auarior redeo, ambitiosior, luxuriosior, imouerò crudelior, & inhumanior: quia inter homines fui. Subducēdus populo est tener animus, & parū tenax recti. Facile transitur ad plures. Socrati, Catoni, & Lælio excutere mentē suā dissimilis multitudo potuisset, adeò nemo nostrum qui maximè cōcinnamus ingeniū, ferre impetū vitiorū tam magno comitatu veniētium potest. Vnū exēplum luxuriæ, aut auaritiæ, multum mali facit. Cōuictor delicatus paulatim enervat, & emollit. Vicinus diues cupiditatē irritat: malignus comes quāuis cādido & simplici, rubiginem

T. Vulg.
Ti. Societas improborum.

biginem suā affricuit. Quid tu accidere his moribus credis, in quos publicè factus est impetus? Necesse est aut imiteris, aut oderis. Vtrūq; autē deuitādū est, ne vel similis malis fias, qui multi sunt: neue inimicus multis, quia dissimiles sūt. Recede in te ipsum quantū potes: cū his versare qui te meliorē facturi sunt. Illos admitte, quos tu potes facere meliores. Mutuo ista fiūt, & homines dum docent, discunt. Epist. 7.

Sic est, non mutuo sentētiā: fuge multitudinem, fuge paucitatē, fuge etiā vnum. Non inuenio cū quo te malim esse q̄ tecum. Epist. 10.

Animalia quædā ne inueniri possint, vestigia sua circa cubile ipsum cōfundunt. Idē tibi faciendum est: alioquin nō deerunt qui persequantur. Multi aperta trāseunt: condita & obstrusa rimantur. Furē signata sollicitāt. Vile videtur quicquid patet. Epist. 69.

Scio q̄ sis ambitioni alienus, quàm familiaris otio & literis. Turbā rerū hominūq; desiderēt, qui se pati nesciūt. Tibi tecū optimè cōuenit. Nec mirū paucis istud cōtingere: imperiosi nobis ipsi molestiq; sumus: modo amore nostri, modo tædio laboramus, infelicē animū nunc superbia inflammas, nunc cupiditate distēdimus, aliās voluptate laxam⁹, aliās sollicitudine exurimus. Quod est miserrimū nunquā sumus singuli. Necesse est itaq; assiduavtatur in

Tit. Vita
misera,
Ti. Vitio:
rum mo-
lestia,

tam magnorum vitiorum cōtubernio, rixa. In
Præfatione lib. 4. Natur. Quæst.

Fugiendum ergo, & in se redeundum est,
immo etiam à se recedendum. Vbi sup.

Magna pars sanitatis est, hortatores insanie
reliquisse, & ex isto cœtu inuicem noxio pro-
cul abiisse. Hoc esse verum scias, aspice quanto
T. vulg^o. aliter vnusquisque populo vivat, aliter sibi.
Non est per se magistra solitudo innocentie,
nec frugalitatem docent rura, sed vbi testis ac
spectator abcessit, vitia subsidunt, quorum
monstrari & conspici, fructus est. Quis eam
quam nulli ostenderet, induit purpurã? Quis
posuit secretam in auro dapem? Quis sub ali-
cuius rusticæ arboris proiectus vmbra, luxu-
riæ suę pompam solus explicuit? Nemo oculis
suis lautus est: nec paucorum quidem & fami-
liarium: sed apparatus vitiorum suorum pro
modo turbæ spectantis expandit. Itaq; irrita-
mētū est omnium in quę insaniam, admirator &
cōsciis. Ne cōcupiscamus efficies, si ne offenda-
m^o effeceris. Ambitio, luxuria, & impotētia sce-
nā desiderāt. Sanabis ista si abicōderis. Epi. 95.

Solitudinem quærit, qui vult cū innocentibus
viuere. Ex Publ. Mi.

*Tres tituli præcedentes Libertas, Tranquillitas,
& Solitudo affinitatem inter se quandam habent ideo
simul collocati sunt.*

TERTIA CLASSIS

LOCORVM COMMVNIVM.

QVAE VARIA CONTINET

LOCA.

Sapiens, Sapientia.

NON MVLTVM TIBI
nocebit transisse quæ nec li-
cet scire, nec prodest. Inuo-
lutaveritas in altolatet. Nec
de malignitate naturæ que-
ri possumus : quia nullius
rei difficilis inuētio est, nisi
cuius hic vnus inuentæ fructus est, inuenisse.
Quicquid nos meliores beatosq; facturū est,
aut in aperto, aut in proximo posuit. Si ani-
mus fortuita contempsit, si se supra metum
fustulit, nec auida spe infinita cōplectitur: sed
didicit à se petere diuitias, si Deorum homi-
numq; formidinem eiecit, & scit non multum
esse ab homine timendum, à Deo nihil: si con-
temptor omnium, quibus torquetur vita, dū
ornatur, eò perductus est, vt illi liqueat mortē
nullius mali esse materiam, multorum finem,

Ti. Per
fecti viri
mores.

si animum virtuti cōsecrauit, & quocunq; vocat illa, planum putat, si sociale animal est, & in commune genitus, mūdum vt vnā domum spectat, & conscientiam suā Dijs aperuit, semperq; tanquam in publico viuit, se magis veritus quām alios, subductus illis tēpestatibus, in solido ac sereno stetit, consumauit scientiam vtilem atque necessariam. Reliqua, oblectamenta otij sunt. Licet enim iam in tutum retracto animo, ad hęc quoque excurrere: cultum, non robur ingenijs afferentia. Hęc Demetrius nolter, vtraque manu tenere proficētem iubet, nec vsquam dimittere, imō affigere & partem sui facere, eoque quotidiana meditatione perducī, vt sua sponte occurrant salutaria, & vbiq; ac statim desiderata præsto sint, & sine mora vlla veniat illa turpis honestique distinctio: sciatque nec malum esse vllum nisi turpe, nec bonum nisi honestum. Hęc regula vitæ opera distribuat: ad hanc legem & agat cuncta, & exigat. Lib. 7. de Bene. c. 1. & 2.

Mutationē sapientis tantam, hoc est in maxima vitia, natura nō patitur. Nam in pessima ab optimis lapsus, necesse est etiam in malo vestigia boni teneat. Nunquā in tantū virtus extinguitur, vt nō certiores animo notas imprimat, q̄ vt illas eradat vlla mutatio. Fera inter nos educatæ, cū in sylvas eruperūt, aliquid mā
suetu

Metudinis pristinae retinet: tantumq; à placi-
dissimis abluunt, quatum à veris feris, & nun-
quam humana manū passis. Nemo in summā
nequitiā incidit, qui vnquā hæsit sapiētiae. Al-
tius infect⁹ est, quam vt ex toto elui, & trāsire
in colorē alium possit. Lib. 7. de Bene. c. 19.

Liquere tibi hoc scio Lucili, neminem posse
beatè viuere, ne tolerabiliter quidē, sine sapiē-
tiae studio: & beatam vitam perfecta sapientia
effici: cæterum tolerabilem, etiā inchoata.
Illud ante omnia vide, vtrū in philosophia, an
in ipsa vita profeceris. Non est philosophia po-
pulare artificium, nec ostentationi paratum.
Non in verbis, sed in rebus est. Nec in hoc ad-
hibetur, vt cum aliqua oblectatione consuma-
tur dies, vt dematur ocio nausea. Animum for-
mat & fabricat, vitam disponit, actiones regit,
agenda & omittenda demōstrat: sed ad guber-
naculum, & per ancipitia fluctuātium dirigit,
cursum: sine hac nemo securus est. Epist. 16.

Sapientis viri animum ac veluti faciem his verbis Ti. Perfe-
describit Seneca. Animus intuens vera, peritus cti.
fugiendorum ac petendorū, non ex opinione,
sed ex natura precia rebus imponēs, toti se in-
ferēs mūdo, & in oēs eius actus cōtemplationē
suā mittens, cogitationibus actionibusq; intē-
tus, ex equo magn⁹ ac vehemēs, asperis blādīsq;
pariter inuictus, neutri se fortunæ submitte,

T. Virtus.

supra omnia quæ contingunt acciduntq; eminentis, pulcherrimus cum decore, cum viribus sanus ac siccus, imperturbatus, intrepidus: quæ nulla vis frangat, quem nec attollant fortuita, nec deprimant. Talis animi virtus est, hæc eius facies, si sub vnum veniat aspectum, & semel tota se ostendat. Epist. 67.

Vide etiam sequentes Ti. Philosophiam, Scientiam, qui huic sunt affines.

Philosophia.

T. Doctor

Illud autem mi Lucili te rogo atq; hortor, vt philosophiam in præcordia ima demittas, & experimentum tui profectus capias, non oratione, nec scripto, sed animi firmitate, & cupiditatū diminutione: verba rebus proba. Aliud propositum est declamantibus, & assensionem coronæ captantibus, aliud his qui iuuenum & ociosorum aures disputatione varia aut volubili detinent. Facere docet philosophia, non dicere: & hoc exigit, vt ad legem suâ quisq; viuat, nec ab oratione vita dissetiat: vt ipsa inter se vita vnus sine omnium actionum disensione coloris sit, Epist. 20.

Aequabilis vita

Inuenissent forsitan priores necessaria, nisi & superflua quæsisent. Multum illis temporis verborū cauillatio eripuit, & captiosæ disputationes: quæ acumen irritū exercent. Nectimus nodos,

nodos, & ambiguum significationem verbis alligamus: deinde dissoluimus, ac tantum nobis vacat: iam viuere, iam mori scimus. Tota illò mente pergendum est, vbi prouideri debet, ne res nos, non verba decipiant. Quid mihi vocum similitudines distinguis, quibus nemo vnquam, nisi qui disputat, captus est? Res fallunt, illas discerne. Pro bonis mala amplectimur. Optamus contra id quod optauimus: pugnant vota nostra cum votis, consilia cum consilijs. Adulatio quàm similis est amicitiae? Non imitatur tantum illam, sed vincit & præterit: apertis ac propitijs auribus recipitur, & in præcordia ima descendit, eò ipso gratiosa, quò lædit. Doce quemadmodum hanc similitudinem dignoscere possim: venit ad me pro amico blandus inimicus: vitia nobis sub virtutum nomine obrepunt. Temeritas sub titulo fortitudinis latet. Moderatio vocatur ignauia, pro cauto timidus accipitur. In his magno periculo erratur, his certas notas imprime. Epi. 45.

T. Tentatio,

T. Adulatio,

In remediũ cedunt honesta solatia, & quicquid animum erexit, etiam corpori prodest. Studia mihi nostra salutis fuerunt, philosophiæ acceptum fero quod surrexi, quod conualui: illi vitam debeo. Epist. 79.

Vna re consumatur animus, scientia bonorum ac malorum immutabili, quæ soli philosophiæ

Ti. Forti-
tudo.

Ti. Fides.

T. Tempe-
rantia.

T. Huma-
nitas siue
charitas.

sophiæ competit. Nulla autē ars alia de bonis ac malis quærit: singulas habet circumire virtutes. Fortitudo contemptrix timendorū est, terribilia & sub iugū libertatem nostrā mittētia, despicit, prouocat, frangit. Nunquid ergo hanc liberalia studia corroborāt? Fides sanctissimum humani pectoris bonum est: nulla necessitate ad fallendū cogitur: nullo corrūpitur præmio. Vre, inquit, cæde, occide, nō prodam: sed quo magis secreta quæret dolor, hoc illa altius condā. Nunquid liberalia studia hos animos facere possunt? Tēperantia voluptatibus imperat, alias odit atque abigit, alias dispensat, & ad sanum modum redigit: nec vnquam ad illas propter ipsas venit. Scit optimum esse modum cupitorum, non quantum velis, sed quantum debeas sumere. Humanitas vetat superbum esse aduersus socios, vetat auarum verbis, rebus, affectibus: comem se facilemque omnibus præstat: nullum alienum malum putat, bonum autem suū ideò maximè (quod alicui bono futurum est) amat. Nunquid liberalia studia hos mores præcipiant: non magis quàm simplicitatem, ac modestiam, ac frugalitatem, ac parsimoniam: non magis quàm clementiam: quæ alieno sanguini tanquam suo parcat, & scit homini nō esse homine prodigè vtendum. Epist. 89.

Faciam

Faciám ergo quod exigis, & philosophiá in partes nō in frustra diuidá. Diuidi enim illam, nō concidi, vtile est. Nā cōprehendere quēadmodū maxima, ita minima, difficile est. Idem enim vitij habet nimia, quod nulla diuisio. Simile cōfuso est, quicquid vsq; in puluerē sectū est. Primū itaq; sicut videtur tibi, dicā inter sapiētiam & philosophiá quid intersit. Sapiētia pfectū bonū est mētis humanæ. Philosophia, sapiētię amor est, & affectatio. Hęc ostēdit, quo illa peruenit. Philosophia vnde dicta sit apparet: ipso enim noīe fatetur. Quidā sapiētiá ita finierūt, vt dicerent eā diuinorū & humanorū sciētiá. Quidem ita, Sapiētia est nosse diuina & humana, & horū causas. Cohærēt ergo inter se philosophia virtusq;. Philosophiæ tres partes esse dixerūt, & maximi, & plurimi autores. Moralē, Naturalē, & Rationalē. Prima cōponit animum. Secūda rerū naturā scrutatur. Tertia proprietates verborū exigit, & structurā, & argumētationes, ne p vero falsa surrepāt. Epicurei, duas ptes philosophię putarūt esse, Naturalē, ac moralē: rationalē remouerunt. Deinde cū ipsis reb⁹ cogerētur ambigua secernere, falsa sub specie veri latentia coarguere: ipsi quoq; locū quē de iudicio & regula appellāt, alio noīe rationalē induxerūt. Cyrenaici, naturalia cū rationalib⁹ sustulerūt, & contēti fuerūt moralibus. Sed hī

Diuisio
non debet
esse minus
ta.

T. Sapien
tia.

quoq; quæ remouēt, aliter inducūt. In quinque enim partes moralia diuidunt, vt vna sit de fugiendis, altera de affectibus, tertia de actionibus, quarta de causis, quinta de argumentis. Causæ rerum ex naturali parte sunt, argumenta ex rationali, actiones ex morali. Ergo cum tripartita sit philosophia, moralem eius partem primum incipiamus disponere. Quam in tria rursus diuidi placuit: vt prima esset inspectio suum cuique distribuens, & æstimans quanto quidq; dignum sit, maxime vtilis. Quid enim est tam necessarium, quam pretia rebus imponere? Secunda de impetu, Tertia de actionibus. Primum enim est, vt quantum quidq; sit, iudices. Secundum, vt impetum ad illa capias ordinatum temperatumq;. Tertium, vt inter impetum tuum actionemq; conueniat: vt in omnibus istis tibi ipsi consentias. Quidquid ex his tribus defuerit, turbat & cetera. Quid enim prodest intus æstimata habere omnia, si sis impetu nimius? Quid prodest impetus repressisse, & habere cupiditates in tua potestate, si in ipsa rerum actione tempora ignores, nec scias quando quidq;, & vbi, & quemadmodum agi debeat? Aliud est enim dignitates & pretia rerum nosse, aliud impetus refrenare, & ad agenda ire, non ruere. Tunc ergo vita sibi concors est, vbi actio non destituit impetum. Impetus

Tit. Aestimatio rerum.

Tit. Affectuum moderatio.

ex dignitate rei cuiusq; concipitur, perinde remiss⁹ acriorq; prout illa digna est peti. Ep. 90.

Quis dubitare mi Lucili potest, quin Deorum immortalium munus sit, quòd viuimus, philosophiæ quòd rectè viuimus? Itaq; tanto plus nos debere huic, quàm Dijs, quãto maius beneficium est, bonavita, quàm vita. Pro certo deberetur, nisi ipsam Dij philosophiã tribuissent, cuius scientiam nulli dederunt, facultatè omnibus. Epist. 91.

Ad beatum statum philosophia tendit, illò ducit, illò vias aperit. Quæ sint mala, quæ videantur ostendit: vanitatem exuit mentibus, dat magnitudinem solidam: inflatam verò, & ex inani speciosam reprimit: nec ignorari finit inter magna quid intersit & tumida: totius naturæ notitiã ac suæ tradit. Quid sint Dij, qualesq; declarat: quid inferi, quid lares, & genij. Hæc eius inciamenta sunt: per quæ non municipale sacrum, sed ingens omnium Deorum templum mundus iste referatur: cuius vera simulachra, verasq; facies cernendas mentibus protulit. Nam ad spectacula tam magna hebes visus est: ad initia deinde rerum redit, & æternam rationem toti inditam, & vim omnium seminum singula propriè figurantem. Tum de animo cœpit inquirere: vnde esset, vbi, quãdiu, in quot membra diuisus. Deinde à corpo-

Philosophiæ finis officium, & argumētum.

ralibus se ad incorporalia transtulit, veritatēq;
& argumenta eius exculsit. Epist. 91.

T. Aesti-
matio re-
gum.

T. Felici-
tatis. }
T. Victo-
ria sui.

Quid sapiens inuestigauerit, quid in lucem
protraxerit, queris? Primum verā naturā: quā
nō vt cætera animalia oculis secutus est, tardis
ad diuina. Deinde vitæ legē, quā ad vniuersa di-
rexit: nec nosse tantū, sed sequi docuit Deos, &
accidētia nō aliter excipere, q̄ imperata. Venuit
parere opinionibus falsis, & quāti quidq; esset,
vera æstimatione perpēdit, dānauit mixtas pe-
nitētiae voluptates. Et bona semper placitura
laudauit & palam fecit, fœlicissimum esse, cui
fœlicitate non opus est: potentissimum esse,
qui se habet in potestate. Epist. 91.

Quantum inter philosophiā interest Lucili
virorū optime & cæteras artes, tantū interesse
existimo in ipsa philosophia, inter illā partem
quæ ad homines, & hāc quæ ad Deos spectat.
Altior est hæc & animosior: multum promisit
sibi: nō fuit oculis contenta. Maius esse quiddā
suspicata est ac pulchrius, quod extra conspe-
ctum natura posuisset. Deniq; tantū inter duas
interest, quātū inter Deum & hominē. Altera
docet, quid in terris agendū sit, altera quid aga-
tur in cælo. Altera errores nostros discutit, &
lumē admonet, quo discernātur ambigua vitæ:
altera caliginē in qua volutamur excedit, & ē
tenebris erutos, illō perducit, vnde lucet. In

præfatione lib. 1. Natur. Quæst.

Philosophia & cōtemplatiua est, & actiua: Spectat, simulq; agit. Erras enim si illam putas tantum terrestres operas promittere: altius spirat. Totum, inquit, mundum scrutor, nec me intra contubernium mortale cōtineo: suadere vobis ac dissuadere contenta: Magna me vocant supraq; vos posita.

Nam tibi de summa cœli ratione Deumq;, Dissere incipiam, & rerū primordia pandā: Vnde omnis natura creat res, lauritq;, alitq;. Quæq; eadem rursus natura perēpta resoluat: vt ait Lucretius. Sequitur ergo, vt cum cōtemplatiua sit, habeat decreta sua. Antiqua, inquit, sapientia nihil aliud quàm facienda & vitāda præcepit. Et tunc longè meliores erant viri.

Postquam docti prodierūt, boni defunt. Simplex enim illa & aperta virtus in obscuram & solertem scientiam versa est: docemurq; disputare, non viuere. Ex varijs cibis non singulares morbi nascūtur, sed inexplicabiles, diuersi, multiformes: aduersus quos & medicina armare se cœpit multis generibus, multis obseruationibus. Idem de philosophia dico. Fuit aliquando simplicior intra minora peccantes, & leui quoque cura medicabiles. Aduersus tantam morum euersionem omnia commanda. Et vtinā sic deniq; lues ista vinceretur.

T. Doctos

T. Gulaj

T. Corrupti mores

Non

Non priuati solum, sed publicè furimus. Homicidas compescimus, & singulas cedas. Quid bella, & occisarum gentium gloriosum scelus? Non avaritia, non crudelitas modum nouit: & ista quandiu furtim & à singulis fiunt, minus noxia, minusq; monstruosa sunt. Ex senatus consultis, plebisq; scitis seua exercentur, & publicè iubentur vetita priuatin: quæ commissa capite luerent: tamen quia paludati fecere, laudamus. Non pudet homines, mitissimum genus, gaudere sanguine alterno, bella gerere, gerendaq; liberis tradere: cum inter se etiam mutis ac feris pax sit. Aduersus tam potentem explicitumq; latè furorem, operosior philosophia facta est, & tantum sibi virium sumpsit, quàm his aduersus quæ parabatur, accesserat. Epist. 96.

Illud ante omnia mihi dicendum est, opinioniones veterum parum exactas esse & rudes. Circa verum adhuc errabatur. Noua omnia erant primò tētantibus: post eadem illa limata sunt: & si quid inuentum est, illis nihilominus referri debet acceptum. Magni animi res fuit, rerum naturæ latebras dimouere, nec cōtentū exteriori eius conspectu, introspicere, & in Deorum secreta descendere. Plurimum ad inueniendum contulit, qui sperauit posse reperiri. Cum excusatione itaque veteres audiendi
sunt,

sunt. Nulla res cōsumata est, dum incipit. Nec in hac tantum re omnium maxima ac inuolutissima (in qua etiam cum multū actum erit, omnis tamen quod agat inueniet) sed in omni alio negotio, lōgè semper à perfecto fuere principia. Lib. 6. Nat. Quæst. cap. 4. & 5.

Quanta sit Philosophiæ dignitas, colligit Seneca ex Callisthenis philosophi indigna nece: quem Alexander interemit: his verbis. Hoc est Alexandri crimē æternum, quod nulla virtus nulla bellorum fœlicitas redimet. Nam quoties quis dixerit, occidit Persarum multa millia, opponetur, & Callisthenē. Quoties dictum erit, occidit Darium, penes quem tunc magnū regnum erat, opponetur, & Callisthenē. Quoties dictū erit, omnia Oceano tenusvicit, ipsum quoque tentavit nouis classibus, & imperium ex angulo Thraciæ vsque ad Orientis terminos protulit, dicetur, sed Callisthenem occidit. Omnia licet antiqua ducum regumque exempla transferit, ex his quæ fecit, nihil tam magnum erit, quàm scelus Callisthenis. Lib. 6. Nat. Quæst. c. 23.

Consumpsere se quidam dum acta regum externorum componunt, queq; passi inuicem auisque sunt populi. Quanto latius est sua mala extinguere, quàm aliena posteris tradere? Quàto potius Deorum opera celebrare, quàm Philippi & Alexandri latrocinia, cæterorumq;
qui

(qui exitio gentium clari) non minores fuerunt pestes mortalium, quàm inundatio, quàm planum omne perfusum est, quàm conflagratio, qua magna pars animantium exaruit? Què admodum Hannibal superauerit Alpes scribunt, quemadmodum confirmatum Hispaniæ cladibus, bellum Italiæ inopinatus intulerit, fractisq; rebus etiam post Carthaginem, pertinax reges pererrauerit, contra Romanos ducem se promittens, etiam sine exercitu. Quemadmodum non desierit senex omnibus angulis bellum quærere, adeò sine patria esse pati poterat, sine hoste non poterat. Quanto fatius, quid faciendum sit, quàm quid factum sit quærere: ac docere eos qui sua permisere fortunæ, nihil stabile ab illa datum esse: eius omnia fluere aura mobilius? nescit enim quiescere, gaudet lætis tristitia substituere, & vtraq; miscere. Lib. 1. Nat. Quæst. cap. 1.

Vide etiam affines huic Titulos. Sapientia, Scientia, Studium, Lectio. Horum enim inuentio penè communis est.

De utili & inutili scientia.

T. Curio-
stas.

MVs syllaba est, syllaba autè caseum nõ rodit, mus ergo caseum non rodit. O pueriles ineptias! in hoc supercilia subduximus? in hoc barbam demisimus? hoc est quod

quod tristes docemus & pallidi? Etiam si multum superesset ætatis, parcè iam dispensandū erat, vt sufficeret necessarijs. Nunc, quæ demētia est, superuacua discere in tanta tēporis egestate? Indignor aliquos ex hoc tēpore (quod sufficere nec ad necessaria quidē potest, etiam si custoditum diligentissimè fuerit) in superuacua maiorem partem erogare. Demens merito omnibus viderer, si cum saxa in munimētum murorum senes fœminæq; congererent, cum iuuetus intra portas armata signum eruptionis expectaret, aut posceret, cum hostilia in portis tela vibrarēt, & ipsum solum suffosionibus & cuniculis tremeret, sederem ociosus, & eiusmodi quæstiunculas ponens: Quod non perdidisti habes: cornua autem non perdidisti, cornua ergo habes: aliaq; ad exemplum huius acutæ delirationis concinnata. Ingens negotiū in manibus est. Quid agam? mors me sequitur, fugit vita: aduersus hæc me doce aliquid: effice ne mortem fugiam, vita me non effugiat. Doce non esse positum bonum vitæ in spatio eius, sed in vsu: posse fieri, imo sæpe fieri, vt qui diu vixit, parum vixerit. Dic mihi dormituro, potes nō exp̄gisci: dic experrecto, potes nō dormire ampl⁹. Dic exeūti, potes nō reuerti. Dic redeunti, potes non exire. Erras si in navigatione tantum existimas minimū esse, quo

simile.

T. Vita
mors.

quo morte vita diducitur. In omni loco æque tenue interuallū est. Nam vbique se mors tam propè ostendit, vbique tam propè est. Has tenebras discute, & facilius ea trades ad quæ præparatus sum. Dociles natura nos edidit, & rationem dedit imperfectam, sed quæ perfici posset. Epist. 49. & 50.

T. Doctor

Obsecro vos cur tam necessariam curā maioribus melioribusque debitam, in re nescio an fallā, certè inutili terimus? Quid mihi profuturum est scire, an aliud sit sapientia aliud sapere? Potius id age, ut mihi viam monstres, qua ad ista perueniam. Dic mihi quid vitare debeam, quid appetere, quibus animum labantem studijs firmem, quemadmodum quæ me ex transuerso feriunt aguntque, procul à me repellā. Quomodo par esse tot malis possim, quomodo istas calamitates remoueam, quæ ad me irruerunt, quomodo illas ad quas ego irrupi. Doce quomodo feram ærūnam sine gemitu meo, fœlicitatem sine alieno, quomodo vltimum & necessariū vitæ terminum non expectem, sed ipse me, cum visum erit, profugiam. Hæc mi Lucili tractemus, his formemus animum. Hæc est sapientia, hoc est sapere, non disputatiunculis inanibus subtilitatem vanissimam agitare. Tot quæstiones tibi fortuna posuit, non dum illas soluisti. Quam stultum,

est, cum signum pugnae acceperis, ventilare. Remoue ista luxuriae arma, decretorijs opus est. Dic qua ratione nulla animu triftitia, nulla formido perturbet: qua ratione hoc secretaru cupiditatum pondus effundam. Transcurramus folertiffimas nugas, & ad illa quae nobis aliqua opem sunt latura properemus. Nemo qui obstetricem parturienti filiae sollicitus accersit, edictum, & ludorum ordinem perlegit. Nemo qui ad incendium domus suae currit, tabulam latrunculariam perspicit, vt sciat quomodo alligatus exeat calculus. At mehercules omnia tibi vndiq; nuntiantur, & incendium domus, & periculum liberorum, & obsidium patriae, & bonorum direptio. Adijce istis naufragium, motusq; terrarum, & quidquid aliud timeri potest. Inter ista districtus, rebus, nihil aliud quam animum oblectantibus, vacas? Quid inter sapientiam & sapere intersit, inquiris? Nodos nectis ac soluis tanta mole impendente capiti tuo? Non tam benignum ac liberale tempus natura nobis dedit, vt aliquid ex illo vacet perdere: & vide quam multa etiam diligentiffimis pereant. Aliud valetudo sua cuiq; abstulit, aliud fuorum, aliud necessaria negotia, aliud publica occupauerunt. Vitam nobiscum diuidit somnus: ex hoc tempore tam angusto, & rapido, & nos auferete, quid iuuat

Similia.

T. Curiofitas.

T. Tempus.

maiolem partem mittere in vanum? Adijce nunc quod assuescit animus delectare se potius, quam sanare: & philosophiam oblectamentum facere, cum remedium sit. Inter sapientiam & sapere quid intersit nescio. Scio mea non interesse sciam ista, an nesciam. Dic mihi, cum quid inter sapientiam & sapere intersit, didicero, sapiam. Cur ergo potius inter vocabula me sapientiae detines, quam inter opera? Fac me certiolem, fac me securiolem, fac fortunae parem, fac superiolem. Possum autem superior esse, si fecero omne quod discio. Epist. 118.

T. Curio-
fitas.

Nihil est iniquius his qui nusquam putant esse subtilitatem, nisi ubi nihil est praeter subtilitatem. *Et mox.* Nescio an maximum vitium subtilitatis sit, nimis se ostendere. Magis nocent insidiae, quae latent. Utilissima est dissimulata subtilitas, quae effectu apparet, habitu latet. In Prologo Declamationum.

T. Curio-
fitas.

Paucis opus est ad mentem bonam uti literis: sed nos ut caetera in superuacuum diffundimus, ita philosophiam ipsam. Quemadmodum omnium rerum, sic literarum quoque in temperantia laboramus. Non vitae, sed scholae discimus. Epist. 17.

Vide etiam hac de re Titulum sequentem, & antecedentes.

Curiositas probanda & improbanda.

Quid annos Patrocli & Achillis inquire-
 re ad rem existimas pertinere? Quæris
 Vlysses vbi errauerit, potius quæ
 efficias ne nos semper erremus? Non
 vacat audire vtrum inter Italiam & Siciliam
 iaciatur sit, an extra notū nobis orbē. Tēpesta-
 tes animi nos quotidie iaciāt, & nequitia in oīa
 Vlyssis mala impellit: nō deest forma quæ so-
 licitet oculos, nō hostis. hinc mōstra effera, &
 humano cruore gaudētia: hinc insidiosa blan-
 dimēta auriū, hinc naufragia, & tot varietates
 malorū. Monstras mihi qui sint modi flebiles:
 monstra potius quomodo inter aduersa non
 emittam flebilē vocem. Metiri me Geometra
 docet latifundia: potius doceat quomodo me-
 tian quantū homini sit satis. Numerare docet
 me Arithmetica, & avaritię cōmodare digitos:
 potius doceat, nihil ad rem pertinere istas cō-
 putationes: nō esse fœliciorē cuius patrimoniu
 tabularios lassat: immo quā superuacua pos-
 sideat, qui infœlicissimus futurus est, si quātū
 habeat p se cōputare cogatur. Doces me quo-
 modo nihil perdā ex finib⁹ meis, at ego discere
 volo quomodo totos hilaris amittā. Epist. 27.

T. Doctos

T. Tentat
io.

ideo non discentes necessaria, quia superuacua didicerunt. Quatuor millia librorū Didymus grammaticus scripsit: miser erat si tam multa superuacua legisset. In his libris de patria Homeri quæritur: in his de Æneæ matre vera: in his libidinosior Anacreon, an ebriosior vixerit: in his an Sappho publica fuerit: & alia quæ erant dediscenda, si scires. Talia sciat oportet, qui multa vult scire: non cogitare quantum temporis auferat mala valetudo, quantum occupatio publica, quantum occupatio priuata, quantum occupatio quotidiana, quantum somnus: metire ætatem tuam, tam multa non capit: de liberalibus studijs loquor. Philosophi quantum habent superuacui, quantum ab vsu recedentis? Epist. 89.

Nauigant quidam, & labores peregrinationis longissimæ vna mercede perpetiuntur, cognoscendi aliquid abditum. Hæc res ad spectacula populos contrahit, hæc cogit præclusa rimari, secretiora exquirere, antiquitates euoluere, mores barbararum audire gentium. Curiosum nobis natura ingenium dedit, & artis sibi ac pulchritudinis suæ conscia, spectatores nos tantis rerum spectaculis genuit, perditura fructum sui, si tam magna, tam clara, tam subtiliter ducta, tam nitida, & non vno genere formosa, solitudini ostenderet.

T. Contē-
platio na-
tura.

Eloquentia.

AD res auditores commoueantur, non ad verba composita. Alioquin nocet illis eloquentia, si non rerum cupiditate facit, sed sui. Epist. 53.

Audi quid me in epistola tua delectauerit: Habes verba in potestate, non effert te oratio, nec longius quam destinasti, trahit. Multi sunt qui ad id quod non proposuerant scribere, aliquid verbi decore placentis vocentur: quod tibi non euenit: pressa sunt omnia, & rei aptata. Loqueris quantum vis, & plus significas quam loqueris. Hoc maioris rei indicium est, apparet animum quoque nil habere superuacui, nil tumidi. Inuenio tamen translationes verborum, ut non temerarias, ita non indecoras: quæ periculum sui fecerint. Inuenio imagines: quibus si quis nos uti vetat, & Poëtis illas solis indicat esse concessas, neminem mihi videtur ex antiquis legisse, apud quos nondum captabatur plausibilis oratio. Illi qui simpliciter & demonstrande rei causa eloquebantur, parabolis referti sunt: quas existimo necessarias, non ex eadem causa qua Poëtis, sed ut imbecillitatis nostræ adminicula sint: & ut discitem & audientem in rem præsentem adducant. Epi. 60.

Non me hercules ieiuna esse & arida volo,

Dd 3 quæ

que de rebus tam magnis dicentur. Neque enim philosophia ingenio renuntiat: multum tamen operæ impedi verbis non oportet. Hæc sit propositi nostri summa, quod sentimus loquamur, quod loquimur, sentiamus.

S. Doctor: Concorde sermo cum vita. Ille promissum suum implevit, qui & cum videas illum, & cum audias, idem est. Videbimus qualis sit, quantus sit, an vnus sit. Non delectet verba nostra, sed profint. Si tamen contingere eloquentia non sollicito potest, si aut parata est, aut paruo costat, ad sit: & res pulcherrimas prosequatur. Sit talis, ut res potius quam se ostendat. Aliæ artes ad ingenium totæ pertinent: hic animi negotium agitur. Non querit

Simile. æger medicum eloquentem, sed sanantem: sed si ita competit, ut idem ille qui sanare potest, comite de his que facienda sunt differat, boni consulat: non tamen erit quare gratuletur sibi, quod incidit in medicum etiam disertum. Hoc enim tale est, quale si peritus gubernator etiam formosus sit. *Epist. 76.*

Simile. Quare quibusdam temporibus prouenerit corrupti generis oratio, quæris, & quomodo in quædam vitia inclinatio ingeniorum facta sit, ut aliquando inflata explicatio vigeret, aliquando infracta, & in morem cantici ducta? Quare aliàs sensus audaces, & fidem egressi placuerunt, aliàs abruptæ sententiæ, & suspiciosa:

in quibus plus intelligendum est, quam audiendum? Quare aliqua ætas fuerit, quæ translationis iure vteretur inuerecundæ. Hoc quod audire valgo soles, quod apud Græcos in proverbium celsit, talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Quemadmodum autem vnius cuiusque actio dicenti similis est, sic genus dicendi aliquando imitatur publicos mores. Si disciplina civitatis laboravit, & se in delicias dedit, argumentum est luxuriæ publicæ orationis lascivia: si modo non in vno aut in altero fuit, sed approbata est & recepta. Non potest alius esse ingenio, alius animo color. Si ille sanus est, si compositus, grauis, temperās, ingenium quoque, sicum, ac sobrium est. Illo vitiato, hoc quoque, afflatur. Non vides si animus læguet, trahi membra, & pigre moueri pedes? si ille effæminatus est, in ipso incessu apparere mollitiem? si ille acer est & velox, concitari gradum? Si furit, aut (quod furori simile est) irascitur, turbatum esse corporis motum, nec ire, sed ferri? Quanto hoc magis accidere ingenio putas: quod totum animo permixtum est? Ab illo fingitur, illi paret, inde legem petit. Itaque vbicumque videris orationem corruptā placere, ibi mores quoque ac recto desciuisse, non erit dubiū. Quo-

Simile,

Simile.

nis licentia (si modo frequens est) ostendit animos quoque , à quibus verba exeunt , procidisse. ¶ Adijce nunc , quòd oratio certam regulam non habet. Consuetudo illam ciuitatis , quæ nunquã in eodem diu stetit , versat. Multi ex alieno seculo petunt verba. Quidam cõtra , dum nihil nisi tritum & vsitatum volunt , in fordes incidunt. Vtrumq; diuerso genere corruptum est. Alter se iusto plus colit , alter se iusto plus negligit. ¶ Ad compositionem transeamus : quot genera tibi dabo in hac , quibus peccetur. Quidam præfractam & asperam probant , disturbant de industria si quid placidius effluxit , nolunt sine salebra esse iuncturam : virilem putant & fortem , quæ aurem in æqualitate percutiat. Quorundam non est compositio , modulatio est : adeo plauditur. Quid de illa loquar , in qua verba differuntur ? & diu expectata , vix ad clausulas redeunt ? Quid de illa in exitu lenta , qualis Ciceronis est , deuexa , & molliter desinens , nec aliter quam solet ad morem suum pedemq; respondens ? Hæc vitia vnus aliquis inducit , sub quo tunc eloquentia est. Cæteri imitantur , & alter alteri tradunt. Sic Sallustio vigente , amputatæ sententiæ , & verba ante expectatum cadentia , & obscura breuitas fuere pro cultu. Aruntius vir raræ frugalitatis , qui historias belli Punici scripsit , fuit

Sallu-

Sallustianus, & in illud genus nitens. Est apud Sallustium, exercitum argento fecit, id est pecunia parauit. Hoc Aruntius amare cœpit. Posuit illud omnibus paginis. Epist. 115.

Animus curetur, ab illo sensus, ab illo verba exeūt, ab illo nobis est habitus, vultus, incessus. Illo sano ac valente, oratio quoq; robusta, fortis, virilis est. Si ille procubuit, & cætera sequitur ruinam. Rege incolumi, mēs omnibus vna etiamisso, rupere fidem. Epist. 115. Simile.

Nimis anxium esse te circa verba & compositionē mi Lucili nolo. Habeo maiora quæ cures. Quære, quid scribas, non quemadmodū: & hoc ipsum non vt scribas, sed vt sentias: vt illa quæ senseris, magis applices tibi, & veluti signes. Cuiuscūq; orationem videris sollicitam, & politam, scito animum quoque non minus esse pusillum occupatum. Magnus ille, remissius loquitur, & securius. Quæcunq; dicit, plus habent fiduciæ, quàm curæ. Nosti complures iuvenes barba & coma nitidos, discapsulatos: nihil ab illis speraueris forte, nihil solidum. Oratio cultus animi est: si circumtonsa est, & fucata, & manu facta, ostendit illum quoque non esse syncerum, & habere aliquid fracti. Non est ornamentum virile concinnitas. Si nobis animum boni viri liceret inspicere, o quàm pulchram faciem, quàm sanctam, quàm ex

magnifico placidoq; fulgentem, videremus: hinc iustitia, illinc fortitudo, hinc temperantia, prudentiaq; lucentibus. Epist. 116.

Lege Ciceronem: Compositio eius vna est, pedē seruat, curata, lenta, & sine infamia mollis. At contra Pollionis Asinij salebrosa, & exiliens, & vbi minime spectes, relictura. Deniq; apud Ciceronem omnia desinunt, apud Pollionem cadunt: exceptis paucissimis: quæ ad certum modum, & ad vnum exemplar astricta sunt. Humilia præterea tibi videri dicis omnia, & parum erecta, quo vitio carere eum iudico. Non sunt humilia illa, sed placida, & ad animi tenorem quietū compositumq; formata: nec depressa, sed plana. Deest illis oratorius vigor. Stimuli quoq; quos quæris, & subitictus sententiarum. Sed totum corpus vide, quamuis non sit comptum honestumq;. Non est fortis oratio eius, quamuis elata sit: non est violenta, nec torrens, quamuis effusa sit, non est perspicua, sed pura. Desideres, inquit, contra vitia aliquid aspere dici, contra pericula animose, contra fortunam superbe, contra ambitionem contumeliose. Volo luxuriam obiurgari, libidinem traduci, impotentiam frangi. Sit aliquid oratoriæ acre, tragicè grande, comicè exile. Vis illum assidere pusillæ rei verbis? Ille rerum se magnitudini ad-

dixit,

dixit, eloquentiam velut vmbra, non hoc agens trahit. Non erunt sine dubio singula circumspecta, nec in se collecta, nec omne verbum excitabit ac punget. Fateor, exhibūt multa, nec ferient, & interdum otiosa præterlabetur oratio. Sed multum erit in omnibus lucis: sed ingens sine tædio spatium. Denique illud præstabit, vt liqueat tibi, illum sensisse, quæ scripsit. Intelliges actum hoc, vt tu scires quid illi placeret, non vt ille placeret tibi. Ad profectum omnia tendunt, & ad bonam mentem: non quæritur plausus. Talia esse scripta eius non dubito, etiam si magis reminiscor, quam teneo: hæretq; mihi color eorum, non ex recenti conuersatione familiariter, sed summatim, vt solet, ex vetere notitia. Cum audire certe illum, talia mihi videbantur, non solida, sed plena: quæ adolescentem indolis bonæ atolerent, & ad imitationem sui vocarent, sine desperatione vincendi. Quæ mihi adhortatio videtur efficacissima. Deterret enim qui imitandi cupiditatem fecit, spem abstulit. Cæterū verbis abundabat sine cōmendatione partium singularū, in vniuersum magnificus. Epist. 101.

In studijs puto mehercule melius esse res ipsas itueri, & harū causa loqui. Cæterū verba rebꝰ permittere, vt quæ duxerint, hac inelaborata sequatur oratio. Quid opus est sæculis dura-

duratura componere: Vis tu nunc id agere, ne te posteri taceant? Morti natus es. Minus molestarum habet funus tacitum. Itaque occupandi temporis causa in usum tuum, non in praeconium aliquid simplici stilo scribe. Minore labore opus est studentibus in diem. Rursus, ubi se animus cogitationum magnitudine leuauit, ambitiosus in verba est: altiusque, ut sperare, ita eloqui gessit, & ad dignitatem rerum exit oratio, oblitus tunc lenis pressiorisque iudicij, sublimius feror. Lib. 1. de Tranquil. c. 1.

Comes facundus in via pro vehiculo est.
Ex Publ. Mi.

Habet suum venenum blanda oratio Ex eod.

Iucundum est nihil nisi quod reficit varietas. Ex eodem.

Oratorem te puta, si tibi ipsi, quod oportet, persuaseris. Ex eodem.

Studium & discendi ardor.

E Gregie hoc dicere Demetrius Cynicus, vir meo iudicio magnus, etiam si maximis comparetur, solet: plus prodesse, si pauca praecepta sapientiae teneas, sed illa in promptu tibi, & in usu sint, quam si multa quidem didiceris, sed illa non habeas ad manum, simile. Quemadmodum, inquit, magnus luctator est, non qui omnes numeros nexusque perdidicit, quorum

quorum vsus sub aduersario rarus est, sed qui in vno se, aut altero benè, & diligēter exercuit, & eorum occasiones intētus spectat (nec enim refert quàm multa sciat, si scit quātum victoriæ satis est) sic in hoc studio multa delectant, pauca vincunt. Lib. 7. de Bene. cap. 1.

Inimicitias mihi denuntias si quicquam ex his quæ quotidie facio, ignoraueris. Vide quàm simpliciter tecum viuum: hoc quoque tibi cōmittam. Philosophum audio, & quidē quintus iam dies abijt, ex quo in scholam eo, & ab octaua disputātem audio. Bona, inquis, ætate. Quid ni bona? quid autem stultius est, quàm quia diu non didiceris, non discere? Tandiu discendum est, quandiu nescias, & si prouerbio credimus, quandiu viuas. Nec vlli hoc rei magis conuenit, quam huic: tandiu discendum est, quemadmodum viuas, quandiu viuis. Ego tamen hic aliquid & doceo. Quæris, quid doceam? Etiam seni esse discendum. Epist. 77.

Aliquid præcipientium vitio peccatur, qui nos docent disputare, non viuere: aliquid discēntium, qui propositum adferunt ad præceptores suos, non animum excolendi, sed ingenium. Itaq; quæ philosophia fuit, facta philologia est. Multū autem ad rem pertinet, quo proposito ad quam rem accedas. Qui grammaticus futurus, Vergilium scrutatur, non hoc animo

¶ T. Exem
plum.

T. Doctoz

¶ Ti. Lectio
qualis es-
se debeat.

animo legit illud egregium, Fugit irreparabile
 tempus tacitus intra se dicat, Vigilandum est:
 nisi properamus, relinquimur: agit nos agiturq;
 velox dies, inscij rapimur: Omnia in futurum
 disponimus, & inter precipitia lentissimus:
 sed ut obseruet quoties Vergilius de celeritate
 temporum dicit, hoc uti verbo illum, Fugit.
 Optima quæq; dies miseris mortalibus æui
 Prima fugit: subeunt morbi, tristisq; senectus,
 Et labor, & duræ rapit in clementia mortis.

Ille qui ad philosophiã spectat, hæc eadẽ quo
 debet, adducit. Nunquã Vergilius, inquit, dies
 dicit ire, sed fugere: quod currẽdi genus concitatis-
 simum est, & optimos quoq; primos rapi.
 Quid ergo cessamus nos ipsi cõcitare, ut velo-
 citatem rapidissimæ rei possimus æquare. Nõ
 est quod mireris, ex eadẽ materia suis quemq;
 studijs apta colligere. In eodẽ prato bos herbã
 querit, canis leporẽ, ciconia lacertã. Epi. 109.

Simile.

Non præterit me Lucili virorũ optime, quã
 magnarum rerum fundamẽta ponã senex, qui
 mundum circũire constitui, & causas secretaq;
 eius eruere, atq; alijs noscẽda pducere. Quãdo
 tam multa cõsequar: tam sparsa colligã: tã oc-
 culta perspiciam? Premit atergo senectus, &
 obijcit annos inter vana studia consumptos.
 Tanto magis vrgeamus, & damna ætatis malè
 exactæ labor farciat. Nox ad diem accedat.

Occu.

Occupationes patrimonij præcidantur: longe ambitio, longe iactantia curis solvatur, sibi totus animus vacet, & ad contemplationem sui saltem in ipso fine respiciat. Faciet, ac sibi instabit, & quotidie brevitatem temporis metietur. Quicquid amissum est, id diligenti usu præsentis vitæ recolliget: fidelissimus est ad honesta ex pœnitentia transitus. Libet mihi exclamare illud Poëtæ inclyti versum.

T. Contem-
platio.

Ti. Pœnitentia.

Tollimus ingentes animos, & maxima paruo Tempore molimur. In Præfatione lib. 3. Natur. quæst.

Illud prius scribam, quemadmodum tibi ista cupiditas discendi qua flagrare te video, digerenda sit, ne ipsa se impediatur. Nec passim carpenda sunt, nec auide inuadenda vniuersa. Per partes pervenitur ad totum. Aptari onus viribus debet, nec plus occupari, quam cui sufficere possumus. Non quantum vis, sed quantum capis hauriendum est: bonum tantum habe animum, capies quantum voles. Quo plus recipit animus, hoc se magis laxat. *Et mox.* Ea philosophiæ vis est, ut non solum studentes, sed etiam conuersantes iuuet. Qui in Solem venit, licet non in hoc venerit, colorabitur. Qui in vnguentaria taberna resederunt, & paulo diutius commorati sunt, odorem secum lociferunt.

Ti. Auditor.

similia.

Et

Et qui apud philosophum fuerunt, traxerint aliquid necesse est, quod prodesset etiam negligentibus. Attende quid dicam, negligentibus, non repugnantibus. Quid ergo? Nō nouimus quosdam, qui multis apud philosophiam annis persederunt, & ne colorem quidem duxerūt? Quid ni nouerim? Pertinacissimos quidem & assiduos: quos ego non discipulos philosophorum, sed inquilinos uoco. Quidam ueniunt, ut audiant, non ut discant, sicut in theatrum voluptatis causa, ad delectandas aures oratione, vel uoce, vel fabulis ducimur. Magnam hanc auditorū partem uidebis, cui philosophi schola diuersoriū ocij sit. Non id agūt, ut aliqua illò uitia deponant, ut aliquam legē uitæ accipiant, ad quam mores suos exigant, sed ut oblectamento aurium perfruantur. Aliqui tamen & cum pugillaribus ueniunt, non ut res excipiant, sed uerba: quæ tam sine profectu alieno discant, quam sine suo audiunt. Epist. 109.

Simile.

Confusis oculis profunt uirentia, & quibusdam coloribus infirma acies acquiescit: quorūdam splendore præstringitur: sic mētes agras, studia læta permulcent. Li. 3. de Ira. cap. 9.

Studiorum tandiu rationem habemus, quā diu modum. Quo mihi innumerabiles libros & bibliothecas, quarū dominus uix tota uita

suā

ita indices perlegit: Onerat discentem turba,
 non instruit: multoq; satius est, paucis te au-
 toribus tradere, quã errare per multos. Qua-
 draginta millia librorum Alexandria arserunt,
 pulcherrimum regie opulentię monumentũ,
 cuius laudauerit, sicut Liuius, qui elegantie re-
 gum curęq; egregium id opus ait fuisse. Non
 fuit elegantia illud, aut cura, sed studiosa lu-
 xuria: imo ne studiosa quidem, quoniam non
 in studium, sed in spectaculum comparauerat:
 sicut pleriq; ignaris etiam seruilium literarũ
 libri non studiorum instrumenta, sed cœna-
 torum ornamenta sunt. Li. i. de Trã. vitæ. c. 9.

*Vide etiam Tit. sequentem. Lectio. Præcedentes
 quoque loci huic affines sunt.*

Lectio.

A Egri animi iactatio ista est. Primum ar-
 gumentũ bene compositę mentis exi-
 stimo, posse cõsistere, & secum morari.
 Illud autem vide, ne ista lectio multorum au-
 torum, & omnis generis voluminum habeat
 aliquid vagum, & instabile. Certis ingenijs in-
 morari & innutrirı oportet, si velis aliquid tra-
 here, quod in animo fideliter sedeat. Nusquam
 est, qui vbiq; est. In peregrinatione vitam agē-
 tibus hoc euenit, vt multa hospitia habeant,
 nullas amicitias. Idẽ accidat necesse est ijs qui
 Ec nullius

nullius se ingenio familiariter applicant: sed omnia cursim & propeperanter transmittunt.

Similia. Non prodest eibus, nec corpori accedit, qui statim sumptus emittitur. Nihil & que sanitatem impedit, quam remediorum crebra mutatio: non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebra medicamenta tentantur. Non conualescit planta, quæ sæpius transfertur: nihil tam utile est quod in transitu proficit. Distrahit animum librorum multitudo. Itaque cum legere non possis quantum habueris, sat est habere

Simile. quantum legas. Sed modo, inquis, hunc librum evoluerem volo, modo illum. Fastidientis stomachi est multa degustare, quæ ubi varia sunt, & diuersa, coinquinant, non alunt. Probatos itaque semper lege: si quando ad alios diuertis libuerit, ad priores redi. Aliquid quotidie aduersus paupertatem, aliquid aduersus mortem auxiliij compara: nec minus aduersus ceteras pestes. Et cum multa percurrens, unum exerce, quod illo die cõcoquas. Hoc ipse quoque facio: ex pluribus quæ lego, aliquid apprehendo. Hodiernum, hoc est, quod apud Epicurum nactus sum. Soleo enim & in alia castra transire, non tanquam transfuga, sed tanquam explorator. Hæc inquit, res est laeta paupertas. Illa vero non est paupertas, si læta est. Epi. 2.

Lectio certa prodest, varia delectat. Qui

quod

quod destinauit peruenire vult, vnam sequatur
viam: non per multas vagetur. Non ire istud,
sed errare est. Epist. 45.

Quorundam scripta clarum habent tantum
nomen, cetera exanguia sunt. Instituunt, dispu-
tant, caullantur. Non faciunt animum, quia
non habent. Cum legeris Sextium, dices, vi-
uis, viget, liber est, supra hominem est, dimit-
tit me plenum ingentis fiducia. In quacunq;
positione mentis sum, cum lego hunc (fatebor
tibi) libet omnes casus prouocare, libet excla-
mare. Quid cessas fortuna? congedere, para-
tum vides. Illius animam induo, qui quaerit vbi
se experiatur, vbi virtutem suam ostendat.

Spumatq; dari pecora inter inertia votis,
Optat aprum, aut fuluum descendere monte leone.
Libet aliquid habere quod vincam, cuius patien-
tia exerceat. Nam hoc quoq; egregium Sextius
habet, quod & ostendet tibi beatam vitam ma-
gnitudinem, & desperationem eius non facit.
Scies illam esse in excelso, sed volenti penetrabile.
Sed etiamsi omnia a veteribus inuenta sunt,
hoc semper nouum erit, vsus, & inuento-
rum ab alijs scientia, & dispositio. Multum
egerunt qui ante nos fuerunt, sed non perege-
runt. Sulpiciendi tamen sunt, & ritu Deo-
rum colendi. Quid ni ego magnorum viro-
rum & imagines habeam, incitamenta animi,

& natales excelebrē? Quid ni illos honoris causa
semper appellem? Epist. 65.

¶ De ra-
tione stu-
dij,

Alit lectio ingenium, & studio fatigatum,
non sine studio tamen reficit. Nec scribere tā-
tum, nec tantum legere debemus. Altera res
contristabit, & vires exhauriet (de stilo dico)
altera soluet, ac diluet. Inuicem hoc illo com-
mutandum est, & alterum altero temperandū,
vt quicquid lectione collectum est, stilus redi-
gat in corpus. Apes (vt aiūt) debemus imitari,

Simile.

quæ vagatur, & flores ad mel faciendum ido-
neos carpunt. Deinde quicquid attulere, dispo-
nunt, ac per fauos digerunt: & (vt Vergilius
noster ait) liquentia mella stipant, & dulci di-
stendunt nectare cellas: Nos quoque has apes
debemus imitari, & quæcunq; ex diuersa le-
ctione congesimus, separare: melius enim di-

Commu-
nes locos
comēdat.

stincta seruantur. Deinde adhibita ingenij no-
stri cura & facultate, in vnum saporem varia
illa libamēta confundere: vt etiam si apparue-
rit vnde sumptum sit, aliud tamen esse, quam
vnde sumptum est, appareat: quod in corpore
nostro videmus sine vlla opera nostra facere

Simile.

naturam. Alimenta quæ accepimus quandiu
in sua qualitate perdurant, & solida innatant
stomacho, onera sunt. At cū ex eo quod erant,
mutata sunt, tunc demum in vires & in san-
guinem transeunt. Idem in his quibus aluntur

ingenia

ingenia præstemus, vt quæcumq; haufimus, nõ
 patiamur integra esse, nec aliena sint, sed con-
 coquamus illa: alioqui in memoriam ibunt, nõ
 in ingenium. Assentiamur illis fideliter, & no-
 stra faciamus, vt vnũ quiddam fiat ex multis,
 sicut vnus numerus fit ex singulis. Epist. 75.

Sámilo.

Hæc Lucili virorum optime, quominus le-
 gas non deterreo, dum modo quidquid lege-
 ris, ad mores statim referas. Illos compete,
 marcentia in te excita, soluta constringe, con-
 tumacia doma, cupiditates tuas publica que
 quantũ potes vexa: & istis dicentibus, quousq;
 eadem responde, Ego debeo dicere, quousque
 eadem peccabitis? Remedia ante vultis, quam
 vitia desinere. Epist. 90.

Illud admoneo, auditionem philosophorũ,
 lectioneq; ad propositum beatæ vitæ traheda,
 non vt verba ficta aut prisca captemus, & trã-
 lationes improbas figuraq; dicendi, sed vt pro-
 futura præcepta, & magnificas voces, & ani-
 mosas, quæ mox in rem transferantur. Sic ista
 discamus, vt quæ fuerunt verba, sint opera.
 Epist. 109.

Ti. Audi-
tor.

Soli omnium otiosi sunt, qui sapientiæ va-
 cant, soli viuunt: nec enim suam tantum æta-
 tem bene tuentur, omne æuum suo adiiciunt.
 Quicquid annorum ante illos actum est, illis
 acquisitum est, nisi ingratis sumus. Illi cla-

rissimi sacrarum opinionum conditores, nobis
 nati sunt, nobis vitam præparauerunt. Ad res
 pulcherrimas ex tenebris ad lucem erutas, alie-
 no labore deducimur, nullo nobis sæculo in-
 terdictum est, in omnia admittimur: & si ma-
 gnitudine animi egredi humanæ imbecillita-
 tis angustias libet, multum per quod spatie-
 mur, temporis est: Disputare cum Socrate li-
 bet, dubitare cum Carneade, hominis natu-
 ram cum Stoicis vincere, cum Cynicis exce-
 dere, cum rerum natura in consortium omnis
 æui pariter incedere. Quid ni ab hoc exiguo,
 & caduco temporis trāsitu, in illa nos toto de-
 mus animo, quæ immensa, quæ æterna sunt,
 quæ cū melioribus comunia? Hos in veris offi-
 cijs morari licet dicamus, qui Zenonē, qui Py-
 thagoram quotidie ceterosq; antistites bona-
 rum artium, qui Aristotelem & Theophra-
 stum volent habere quam familiarissimos: ne-
 mo horum non vacauit, nemo non venientem
 ad se beatiorem, amantioremq; sui dimittet,
 nemo quæquam vacuis a se manibus abire pa-
 tietur. Nocte cōueniri, & interdium ab omnibus
 mortalibus possunt. Horum te mori nemo co-
 get, omnes docebūt: horum nemo annos tuos
 conteret, suos tibi contribuet, nullius ex his
 sermo periculosus erit, nullius inimici capitalis
 suspiciosa obseruatio. Feres ex his quicquid
 voles,

T. Contē.
 Platio.

voles, per illos non stabit, quominus plurimum quantum ceperis, haurias. Quæ illum felicitas, quam pulchra senectus manet, qui se in horum clientelam contulit? Habebit cum quibus de minimis maximisq; rebus deliberet, quos de se quotidie consulat, a quibus audiat verum sine contumelia, laudetur sine adulatione, ad quorum se similitudinem effingat. Solemus dicere non fuisse in nostra potestate, quos sortiremur parentes forte nobis datos: nobis vero ad nostrum arbitrium nasci licet, nobilissimorum ingeniorum familiae sunt. Elige in quam ascisci velis, non in nomen tantum adoptaberis, sed in ipsa bona, quæ non erunt sordide, nec maligne custodienda: maiora sunt, quo illa pluribus diuiseris. Hi tibi dabunt ad æternitatem iter, & te in illum locum ex quo nemo eiecerit, subleuabunt: hæc vna ratio est extendendæ mortalitatis, imo in immortalitatem vertendæ. *Libr. de Breuitate vitæ cap. 14. & 15.*

Exercitatio.

Pars virtutis disciplina constat, pars exercitatione. Et discas oportet, & quod didicisti, agendo confirmes. Philosophia diuiditur in hæc, sciētiam, & habitū animi.

Illam qui didicit, & facienda & vitanda percepit, nondum sapiens est, nisi in ea quæ didicit animus eius transfiguratus est. Pueri ad prescriptum discunt, digiti illorum tenentur, & aliena manu per literarum simulacra ducuntur. Deinde imitari iubentur proposita, & ad illa reformare chirographum. Epist. 95.

Veritas.

Similiū
inductio.

IN arduo est veri exploratio, sed ea imus, qua ducit verisimilitudo. Omne hac via procedit officium. Sic ferimus, sic nauigamus, sic militamus, sic vxores ducimus, sic liberos tollimus: cum omnium incertus sit euentus. Ad ea accedimus de quibus benè sperandum esse credimus. Quis enim pollicetur ferenti prouentum? nauiganti portum? militati victoriam? marito pudicam vxorē? patri pios liberos? Sequimur qua ratio, non qua veritas trahit. Fallaces enim sunt rerum species, quibus credimus. Quis negat? Sed nihil aliud inuenio, per quod cogitationem regam. His veritas mihi vestigijs sequenda est. Certiora non habeo. Hæc, vt quàm diligentissime æstitem, operam dabo, nec cito illis assentiar. Lib. de Bene. cap. 33. & 34.

Si omnia argumenta ad lancem ceperimus exigere, silentium indicetur. Pauca enim admodum

modum sunt sine aduersario. Cætera etiam si vincunt, litigant. Lib. 4. Nat. Quæst. cap. 5.

Bonum tametsi supprimitur, non extinguitur. Ex Publ. Mi.

Nimitiū altercando, veritas amittitur. Ex eo.

Lex.

IN omni quæstione propositum sit nobis bonum publicum. Præcludendæ sunt omnes excusationes ingratis, ad quas refugere possint, & sub quibus inficiationem suam tegere. Omnia feci. Fac etiã nunc. Quid tu tam imprudentes iudicas maiores nostros fuisse, vt non intelligerent iniquissimum esse eodẽ loco haberi eum qui pecuniam, quam a creditore acceperat, libidine, aut alea absumpsit: & eum qui incendio, aut latrocinio, aut aliquo casu tristiore aliena cum suis perdidit? Nullam tamen excusationem receperunt: vt homines scirent fidem vtique præstandam. Satius enim erat a paucis etiam iustam excusationem non accipi, quàm ab omnibus aliquam tētari. Lib. 7. de Bene. cap. 16.

Quoties parum fiducię est in his quibus imperas, amplius est exigendum quàm satis est, vt præstetur quantum satis est. In hoc omnis hyperbole excedit, vt ad verũ mēdacio veniat. Itaque ille dixit, Qui cãdore niueis anteirent,

Maiora legib. præcipiuntur, vt quod satis est fiat.

CVI **V**ersibus auras: quod non poterat fieri dixit,
 vt crederetur quantum plurimum posset. Et
 qui dixit, His immobilior scopulis, violentior
 amne: hoc quidem se persuasurum putavit,
 aliquem tam immobilem esse, quam scopulū.
 Nunquam tantū sperat hyperbole, quantum
 audet: sed incredibilia affirmat, vt ad crede-
 bilia perueniat. Legem breuem esse oportet,
 quo facilius ab imperitis teneatur: velut emis-
 si diuinitus vox sit. Iubeat, non disputet. Ni-
 hil videtur mihi frigidius, nihil ineptius, quàm
 lex cum prologo. Mone, dic quid me velis fe-
 cisse. Non disco, sed pareo. Epist. 95.

Natura.

Tardum est & varium quod vsus docet.
 Quicquid natura tradit & æquale est
 omnibus, & statim. Epist. 122.

Naturale est magis noua quàm magna mi-
 rari. Lib. 7. Natu. Quæst. cap. 1.

Malæ naturæ nunquam doctore indigent,
 Ex Publ. Mi.

Consuetudo bona & mala.

CVII
 & simile.
 Ti. Perfe-
 uerantia

Quemadmodum ^{Lana} quosdam colores se-
 mel ducit: quosdam, nisi sæpius mace-
 rata & recocta, non perbibit: sic alias
 disciplinas ingenia cum accepere, pro-

tinus

sinus præstant: at sapientiæ professio nisi altè descendit, & diu sedit, animum non colorauit, sed infecit: nihil ex his quæ promiserat, præstat. Epist. 72.

Non cum vacaueris, philosophandum est: omnia alia negligenda, vt huic absideamus, cui nullum tempus satis magnū est: etiam si a pueritia vsque ad longissimos humani æui terminos vita protenditur. Non multum refert, vtrum omittas philosophiam, an intermittas. Epist. 73.

Non quælibet infitionē vitis patitur, si vetus & exeta est, si infirma gracilisq; aut non recipiet surculum, aut non alet. Hic de quo scribis & mandas, non habet vires. Indulsit vitis simul & emarcuit, & induruit. Non potest recipere rationē, nō potest nutrire. At cupit ipse. Noli credere. Non dico illū mentiri tibi, putat se cupere. Stomachum illi fecit luxuria, cito tamen cum illa redibit in gratiam. Sed dicit se offendi vita sua. Non negauerim. Quis enim nō offenditur? Homines vitam suam & amant simul & oderūt. Tūc itaq; de illo feramus sententiam, cū fidē nobis fecerit, inuisam iam esse luxuriā. Nūc illis male conuenit. Epist. 113.

Ne ipsa quidem vniuersæ philosophiæ vis, licet tota in hoc vires suas aduocet, duram iam & veterē animis extrahet pestem. Epist. 95.

Nihil

T. Sapien-
tia.Ti. Perse:
urantiæ

similior

T. Labor
et industria

Nihil est tam difficile & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatē perducatur assidua meditatio: nulliq; sunt tam feri & sui iuris affectus, vt non disciplina perdo-
mentur. Quodcunq; sibi imperauit animus, obtinuit. Quidam ne vnquam riderent, con-
sequuti sunt. Vno quidam, alij Venere, quidā omni humore interdixere corporibus. Alius contentus breui somno, vigilia se indefatiga-
bilem ostendit. Didicerunt alij tenuissimis & aduersis funibus currere, & ingentia, vixq; hu-
manis toleranda viribus onera portare, & in immensam altitudinem mergi, ac sine vlla re-
spirandi vice perpeti maria. Mille sunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne trā-
scendit, ostenditq; nihil esse difficile, cuius sibi ipsa mens patientiā indiceret. Istis quos paulo ante retuli, aut nulla causa pertinacis studij, aut indigna merces fuit. Quid enim magnificum consequitur ille, qui meditatus est per intensos funes ire? qui larcinæ ingenti ceruices supponere? qui somno nō submittere oculos? qui penetrare in imum mare? & tamen ad finem operis non magno auctoramento labor peruenit: nos non aduocabimus patientiam, quos tantū præmium expectat, fœlicis animi immota tranquillitas? Quantum est effugere maximum malum iram, & cum illa rabiem?

T. Perfe-
uerantia.

Virtutis
philoso-
phicæ fi-
sis.

frui.

scuitiam, crudelitatem, furorem, & alios comites affectus eius? Lib. 2. de Ira. cap. 12.

Cogita compeditos, primo agre ferre onera, & impedimenta crurium. Deinde vbi non dedignari illa sed pati proposuerunt, necessitas fortiter ferre docet, cōsuetudo facile. Lib. 1. de Tranq. vit. c. 10.

Fer difficilia, facilia vt leui⁹ feras. Ex P. Mi. Grauisimū est imperiū cōsuetudinis. Ex eo.

Quid eo infœlicius cui iam malum esse necesse est? Ex eodem.

T. Necessitas.

Vita.

Nemo quam bene viuat, sed quam diu curat, cum omnibus possit contingere vt bene viuant, vt diu nulli. Epist. 22.

Quæcunq; videmus actangimus, Plato in illis, non numerat, quæ esse propriè putat, Fluunt enim, & assidua diminutione atq; adiectione sunt. Nemo nostrum idem est in senectute, qui fuit iuuenis. Nemo est mane, qui fuit pridie. Corpora nostra rapiuntur fluminum more: quicquid vides, currit cū tempore. Nihil ex ijs quæ videmus manet. Ego ipse dum loquor mutari ista, mutatus sum. Hoc est quod ait Heraclitus. In idem flumen bis non descendimus. Manet eim idem fluminis nomen, aqua transmissa est. Hoc in amne manifestius est, quam

quàm in homine. Sed nos quoque non minus
 velox cursus præteruehit: & ideo admiror de-
 mentiam nostram, quòd tantopere amamus
 rem fugacissimam, corpus: timemusq; nequã-
 do moriamur, cum omne momentum, mors
 prioris habitus sit. Quid ex istis traham, quod
 cupiditates meas comprimat? vel hoc ipsum,
 quod omnia ista, quæ sensibus feruiunt, quæ
 nos accendunt, & irritant, negat Plato ex his
 esse quæ verè sint. Igitur ista imaginaria sunt,
 & ad tempus aliquam faciem ferunt: nihil ho-
 rum stabile ac solidum est: & nos tamen cu-
 pimus tanquam aut semper futura, aut sem-
 per habituri, imbecilli fluidiq; per interualla
 constituimus. Mittamus animû ad illa quæ æ-
 terna sunt: miremur in sublime volitâtes rerû
 formas, Deumq; inter illas versantē. *Epi. 59.*

T. Conte
 platio,

Præ nauigauimus Lucili vitam, & quemad-
 modum in mari, ut ait Vergilius noster, ter-
 ræq; vrbesq; recedunt: sic cursu rapidissimi
 temporis primum pueritiam abscondimus,
 deinde adolescentiam, deinde quicquid est il-
 lud inter iuuenē & senem medium, in vtriusq;
 confinio positû, Deinde ipsius senectutis opti-
 mos annos. Nouissimè incipit ostendi publi-
 cus finis generis humani. Scopulum esse illum
 putamus: Clementissimus portus est, aliquã-
 do petendus, nunquam recusandus. In quem

si quis intra primos annos delatus est, non magis queri debet, quam qui cito nauigauit. Alium enim (vt scis) venti segnes ludunt, ac detinet, & tranquillitatis lentissimo tædio lassant: alium pertinax flatu: celerrime perfert. Idem euenire nobis puta: alios vita velocissimè adduxit quò veniendū erat etiam cunctantibus: alios maceravit, & coxit: quæ vt scis, non semper retinenda est. Non enim viuere bonum est, sed bene viuere. Itaq; sapiens viuit quantum debet, non quantū potest. Videbit vbi victurus sit, cū quibus, quomodo, quid acturus. Cogitat semper qualis vita, non quantalibet. Epi. 71.

Quid mutationis periculo exceptum? non terra, non cælum, non totus hic rerum omnium contextus, quamuis Deo agente ducatur. Non semper tenebit hunc ordinem: sed illum ex hoc cursu aliquis dies deiciet. Certis eunt cuncta temporibus: nasci debent, crescere, extinguī. Quæcunq; vides supra nos currere, & hæc quibus innixi atque impositi fumus veluti solidissimis, carpentur, atque desinent. Nulli non senectus sua est: in equalibus ista spatij, eodem natura demittit: quidquid est, non erit, nec peribit, sed resoluatur. Nobis solui, perire est. Proxima enim intuemur, ad vltiora non prospicit mens hebes, & quæ se corpori addixerit: alio-

qui

qui fortius finem sui suorunq; pateretur, si speraret omnia illa sic in vitam mortemq; per vices ire, & composita dissolui, dissoluta componi: alias vrbes destruent bella, alias dissidia, paxq; ad inertiam versa consumet, & magnis opibus exitiosa res luxus. Epist. 72.

Simile.

Quomodo fabula, sic vita, non quàm diu sed quàm bene acta sit, refert. Nihil ad rem pertinet, quo loco desinas, quocunq; voles desine: tantum bonam clausulam impone. Epist. 78.

Simile.

Meliora preteruolant, deteriora succedunt. Quemadmodum ex amphora primum quod est sincerissimum effluit, grauissimum quoq; turbidumq; subsidit: sic in ætate nostra, quod est optimum, primum est. Id exhauriri in alijs potius patimur, vt nobis fecem reseruemus.

Inhæreat istud animo, & tanquàm missum oraculo placeat,

Optima quæq; dies miseris mortalibus æui
Prima fugit. Quare optima? Quia restat quod incertum est. Quare optima? Quia iuuenes possumus discere, possumus facilem animum, & adhuc tractabilem ad meliora conuertere: quia hoc tempus idoneum est laboribus, idoneum agitandis per studia ingenijs, & exercendis per opera corporibus. Epist. 109.

*T. Iuuen-
sus.*

Ad eum transeamus qui consenuit, quantum vincit infantem. Propone profundi temporis

poris vastitatem, & vniuersum complectere: deinde hoc quod ætatem vocamus humanã, compara immenso: videbis quàm exiguum sit, quod optamus, quod extendimus. Ex hoc quantum lachrymæ, quantum sollicitudines occupant, quantum mors, antequam veniat optata, quantum valetudo, quantum timor, quantum teneri, aut rudes, aut inutiles anni. Dimidium ex hoc edormitur. Adijce labores, luctus, pernicula: & intelliges etiam in longissima vita, minimum esse quod viuitur. Epist. 100.

O quanta dementia est spes longas inchoantium! Emam, ædificabo, credam, exigã, honores geram, tum demum lassam & plenam senectutem in otium referam. Omnia, mihi crede, etiam fœlicibus dubia sunt. Nihil sibi quisquã de futuro debet promittere. Id quoque quod tenetur, per manus exit, & ipsam quam ~~preminis~~ horam casus incidit. Voluitur temporata quidem lege: sed per obscurum. Quid autem ad me, an naturæ certum sit, quod mihi incertum est. Ad latus mors est: quæ, quoniam nunquam cogitatur, nisi aliena, subinde nobis ingeruntur mortalitatis exempla, non diutius quam dum miramur, hæsurã. *Et mox, contrarium vitæ amorem, sic ait.* Inde turpissimum est illud Mæcenatis votum, quod & debilitatem non recusat, & deformitatẽ, & nouissimè acu-

§
Ti. Fortu-
na incon-
stantia

preminis

Verba sūt
in cœcena-
tis.

Fi. Forti-
tudo.

Ad Pauli-
nū de bre-
uitate vite

tam crucem, dum modo inter hæc mala spiri-
tus prorogetur. Debilem facito manu, debi-
lem pede, debilem coxa, tuber astrue gibe-
rum, lubricos quate dentes, vita dum super
est, bene est. Hanc mihi vel acutam si sub-
das crucem, sustineo. Quid huic optes nisi
Deos faciles? Quid sibi vult ista carminis ef-
fœminati turpitude? quid timoris dementis-
simi pactio? quid tam fœda vitæ comendatio?
Excutienda vitæ cupido est, discendūq; nihil
interesse, quando patiaris, quod quādoq; pa-
tiendum est. Quam bene viuas referre, non
quādiu. Sæpe autem in hoc esse benè, ne diu,
Epist. 102.

Maior pars mortalium Pauline de natu-
ræ malignitate conqueritur, quod in exiguum
æui gignimur, quòd hæc tam velociter, tam
rapide dati nobis temporis spatia decurrant:
adeo vt exceptis admodum paucis, cæteros
in ipso vitæ apparatu vita destituat. Nec huic
publico, vt opinantur, malo turba tantum &
imprudens vulgus ingemuit. Clarorum quo-
que virorum hic affectus querelas euocauit.
Inde illa maxima medicorum exclamatio est,
Vitam breuem esse, longam artem. Aiunt ani-
malibus tantum naturam indulgisse, vt quina
aut dena secula edurent: homini in tam multa
ac magna genito, tanto celeriore terminum
stare.

stare. Non exiguum temporis habemus, sed multum perdimus. Satis longa vita & in maximarum rerum consumationem large data est, si tota bene collocaretur. Sed ubi per luxum ac negligentiam defluit, ubi nulli rei bonæ impenditur, vltima demum necessitate cogente, quam ire non intelleximus, transisse sentimus. Ita est: non accepimus breuem vitam: sed fecimus: nec inopes eius, sed prodigi sumus. Sicut amplæ & regiæ opes ubi ad malum dominum peruenerunt, momento dissipantur. At quantūuis modicæ, si bono custodi traditæ sunt, vsu crescunt: ita ætas nostra bene disponenti, multum patet. Quid de rerum natura quærimur? Illa se benignè gelsit. Vita, si scias vti, longa est. Alium infatiabilis tenet auaritia, alium in superuacuis laboribus operosa sedulitas: alius vino madet, alius inertia torpet, alium defatigat ex alienis iudicijs suspensa semper ambitio: alium mercandi præceps cupiditas circa omnes terras, omnia maria spe lucri ducit. Quosdam torquet cupido militiæ, nunquam non aut alienis periculis intentos, aut suis anxios. Multos aut affectatio alienæ fortunæ, aut suæ odium detinuit. Plerosque nihil certum sequentes, vaga, & inconstans, & sibi displicens leuitas, per noua consilia ia-

Similes

T. Corru
pti mores

stavit. Quibusdam nihil quo cursum diri-
 gant placet: sed marcetes oscitantesq; fata de-
 prehendant: adeo ut quod apud maximum
 Poëtarum more oraculi dictum est, verum
 esse non dubitem. Exigua pars est vitæ, quam
 vivimus. Cæterum quidem omne spatium,
 non vita, sed tempus est. Urgentia circum-
 stant vitia undiq;, nec resurgere, aut in despe-
 ctum veri attollere oculos, sinūt: sed emerfos,
 & in cupiditatibus infixos præmunt. Nunquã
 illis recurrere ad se licet: sed si quando aliqua
 quies fortuito cõtingit, veluti profundo mari,
 in quo post ventum quoque volutatio est, fu-
 ctuatur: nec vnquam illis a cupiditatibus suis
 otium instat. De istis me putas differere, quo-
 rû in cõfesso mala sunt? Aspice illos ad quorû
 fœlicitatẽ concurritur, bonis suis effocantur.
 Quã multis graves sunt diuitiæ? Quã mul-
 torum eloquentia quotidiano ostentãdi inge-
 nij spacio sanguinem educit? Quã multi cõ-
 tinuis voluptatibus pallent? Quã multis ni-
 hil liberi reliquit circumfusus clientium popu-
 lus? Ille istius cultor est, iste illius, suus nemo.
 Deinde, dementissima quorûdam indignatio
 est. Queruntur de superiorum fastidio, quod
 ipsos adire volentibus, non vacauerint. Audet
 quisquã de alterius superbia queri: qui sibip-
 si nunquam vacat? Ille tamen quisquis est, inso-
 lenti

Simile.

lenti quidem vultu, sed aliquando respexit. Tu non inspicere te vnquā, non audire dignatus es. Omnia licet quæ vnquam ingenia fulserunt, in hoc vnum consentiant, nunquam satis hanc humanarum mentium caliginem mirabuntur. Nemo inuenitur qui pecuniam suam diuidere velit. Vitam vnusquisq; quā multo distribuit. Altricti sunt in continēdo patrimonio: simul ad temporis iacturam ventum est, profusissimi in eo, cuius vnus honesta auaritia est. Libet itaque ex seniorum turba cōprehendere aliquem. Peruenisse te ad vltimū humanæ ætatis videmus. Centesimus tibi vel supra premitur ānus. Agedum, ad computationem ætatem tuam renoca. Dic, quantū ex isto tempore creditor, quantum amica, quantum reus, quantum cliens abstulerit, quantum lis vxoria, quantum seruorum coërtio, quantum officiosa per vrbem discursitatio. Adijce morbos quos manu fecimus, adijce quod & sine vni iacuit. Videbis te pauciores annos habere quā numeras. Repete memoria tecum, quādo certior consilij fueris, quotus quisq; dies vt destinaueras, recesserit: quādo tibi vsus tui fuerit, quando in statu suo vultus, quādo animus intrepidus, quod tibi in tam longo æuo facti operis sit: quā multi vitam tuā diripuerint, te non sentiente quid perderes: quantum va-

T. Cognitio sui.

T. Tēpus,

nus dolor, stulta lætitia, auida cupiditas, blanda conuersatio abstulerit, quàm exiguum tibi de tuo relictum sit, intelliges te immaturum mori. Quid ergo est in causa? Tanquam semper victuri, viuitis. Nunquam vobis fragilitas vestra succurrit. Non obseruatis quantum temporis transierit: velut ex pleno & abundanti perditis: cum interim fortasse ille ipse alicui vel homini vel rei donatus vltimus dies sit.

T. Penitē
tia sera.

Omnia tanquam mortales timetis. Omnia tanquam immortales concupiscitis. Audies plerosq; dicentes, a quinquagesimo in otium secedam, sexagesimus annus ab officijs me dimittet. Et quem tandem longioris vitæ prædem accipis? Quis ista sicuti disponis ire patietur? Non pudet te ad reliquias vitæ te tibi reseruare, & id solum tempus bonæ mentis destinare, quod in nullam rem conferri possit? Quam serum est tunc viuere incipere, cum desinendum est. Quæ tam stulta mortalitatis obliuio, in quinquagesimum & sexagesimum annum differre sana consilia, & inde velle vitam inchoare, quo pauci perduxerunt? Potentissimis & in altum sublatis hominibus excidere voces videbis, quibus otium optent, laudent, omnibus bonis suis præferant. Diuus Augustus, cui Dij plura quàm vlli præstiterunt, non desijt quietem sibi præcari,

T. Otium
T. Quies,

vacationem a Repub. petere. Omnis eius sermo ad hoc semper reuolutus est, vt sibi pararet otium. Hinc labores suos etiam si falso, dulci tamen oblectabat solatio: aliquando se victurum sibi. Tanta visa est res otium, vt illam quia visu non poterat, cogitatione præsumeret. Qui omnia videbat ex se vno pendentia, qui omnibus gentibus fortunam dabat, illum diem latissimus cogitabat, quo magnitudinem suam exueret. Hoc votum erat eius, qui voti compotes facere poterat. Lib. de breuit. vitæ. à. I. vsque ad. 5. cap.

Inter omnes conuenit nullam rem bene exerceri posse ab homine occupato. Non eloquentiam, non liberales disciplinas, quando districtus animus nihil altius recipit, sed omnia velut inculcata respuit. Nihil minus est hominis occupati quam viuere: nullius rei difficilius est scientia. Professores aliarum artium vulgò multique sunt. Quosdam verò ex his pueri admodum ita percepisse visi sunt, vt etiam præcipere possint. Viuere tota vita discendum est: & quod magis fortasse miraberis, tota vita discendum est mori. Tot maximi viri relictis omnibus impedimentis, cum diuitijs, officijs, voluptatibus renuntiaissent, hoc vnum in extremam vsq; ætatem egerunt, vt viuere scirent. Plures tamen ex his

Tit. Regis
labora.

Tl. Occupatio.

Ti. Mora.

T, Tēpus.

non dum se scire confessi, è vita abierunt, nedū
 vt isti sciant. Magni mihi crede, & supra huma-
 nos errores eminentis viri est, nihil ex suo tem-
 pore delibare: & ideo vita eius longissima est,
 cui quantuncunq; patuit, totum ipsi vacauit.
 Nihil inde incultum ociosumq; iacuit. Nihil
 sub alio fuit: nec enim quicquā reperit dignū,
 quod cum tempore suo permutaret, custos
 parcissimus: itaq; satis illi fuit. His vero necesse
 est defuisse, ex quorum vita multum populus
 tulit. Præcipitat quisq; vitam suam, & futuri
 desiderio laborat, præsentium tædio. At ille qui
 nullum non tempus in vsus suos confert, qui
 omnes dies tanquam vitam ordinat, nec optat
 crastinum, nec timet. Non est itaq; quòd que-
 quā propter canos aut rugas putes diu vixisse.
 Non ille diu vixit, sed diu fuit. Quid enim illū
 multum putas nauigasse, quem læua tempe-
 stas a portu exceptum, huc & illuc tulit: ac vi-
 cibus ventorū ex diuerso furentium, per eadē
 spatia in orbem egit? Non ille multum nauigauit,
 sed multum iactatus est. Mirari soleo cū
 video aliquos tempus petere, & eos qui rogā-
 tur facillimos. Illud vterque spectat, propter
 quod tempus petitū est, ipsum quidē neuter.
 Quasi nihil petitur, quasi nihil datur. Res om-
 nium preciosissima luditur. At eosdem ægros
 vide, si mortis periculum admotum est pro-
 pius,

pius, medicorum genua tangentes: si metuunt capitale supplicium, omnia sua vt viuant, paratos impendere. Tanta in illis discordia affectuum est. Quod si posset quemadmodū præteritorum annorū cuiusq; numerus proponi, sic futurorum: quomodo illi qui paucos viderent superesse, trepidarent, quomodo illis parcerent? Atqui facile est, quāuis exiguum, dispēfare, quod certum est. Id debet seruari diligentius, quod nescias, quando deficiat. Ibit quæ cœpit ætas, nec cursum suum, aut reuocabit, aut supprimebit: nihil tumultuabitur, nihil admonebit velocitatis suæ: tacita labetur. Non illa regitur imperio, non fauore populi lōgius procedet. Sicut iustia est, a primo decurret, nusquam diuertet, nusquam remorabitur. Quid fiet? Tu occupatus es, vita festinat. Mors interim aderit, cui velis nolis vacandum est. Maxima porrò vitæ iactura, dilatio est. Illa primū quemq; extrahit diē, illa eripit præsentia, dum vltiora promittit. Maximum viuendi impedimentum est, expectatio, quæ pendet ex crastino. Perdis hodiernum: quod in manu fortunæ positum est, disponis: quod in tua, dimittis. Quo spectas? quo te extendis? Omnia quæ ventura sunt, in incerto iacent. Protinus viue: clamat ecce maximus vates, & velut diuino ore instinctus, salutare carmen canit.

Optima quæq; dies miseris mortalibus æui,
Prima fugit.

Quid cunctaris, inquit, quid cessas? Nisi occupas, fugiet: cum occupaueris tamen fugiet. Ita que cum celeritate temporis, vtendi velocitate certandum est: velut ex torrète rapido, nec semper casuro, cito hauriendum est. Hoc quoque pulcherrimè ad exprobandum infinitam cogitationem, quod non optimã quãq; ætatem, sed diem dicit. Quid securus & in tanta temporum fuga lentus, menses tibi & annos & longam seriem (vtcunq; auiditati tuæ visum est) exporrigis? De die tecum loquitur, & de hoc ipso fugiente. Non dubium est ergo, quin prima quæque optima dies fugiat mortalibus miseris & occupatis: quorum pueriles adhuc animos senectus opprimit, ad quam imparati, inermesque veniunt. Nihil enim prouisum est, subito in illam, nec opinantes inciderunt. Accedere eam quotidie non sentiebant. Quemadmodum quos aut sermo, aut lectio, aut aliqua interior cogitatio iter facientes decipit: & peruenisse ante sciunt, quàm appropinquasse: ita hoc iter vitæ assiduum, & citatissimum, quod dormientes vigilantesque eodem gradu facimus, occupatis non apparet, nisi in fine. Lib. de Breuitate vitæ, à 6. vsque ad 9. cap.

Pœnitentia sera.

Simile.

Si velis credere altius veritatē intuentibus, omnibus vita supplicium est. In hoc profundum inquietūq; proiecti mare, alternis æstibus reciprocum, & modo alleuans nos subitis incrementis, modo maioribus damnis deferēs, assidueq; iactans, nunquam stabili consistimus loco: pendemus, & fluctuamur, & alter in alterum illidimur, & aliquando naufragium facimus, semper timemus. In hoc tā procelloso & in omnes tempestates exposito mari navigantibus, nullus portus nisi mortis est. Lib. de Consolat. cap. 28.

Nihil de hodierna die promittitur. Nimis magnam aduocationē dedi. Nihil de hac hora: festinandum est. Instat a tergo mors, iam deficiet te iste comitatus. Iam contubernia ista sublato clamore soluentur. Rapina rerum omnium est (miseri nescitis) & fuga viuere. Si mortuum tibi filium doles, eius temporis quo natus est, crimen est. Mors enim illi nascenti determinata. In hanc legem datus est. Hoc illum fatum ab vtero statim profecutum est. In regnum fortunæ & quidem durum atque inuictum peruenimus, illius arbitrio digna atque indigna passuri, corporibus nostris impotenter, contumeliose, crudeliter, abute- tur: alios ignibus peruret, vel in pœnam ad- motis, vel incertis: alios nudos mari iacta- bit,

Ad Mar-
tiam con-
solatio.

bit, & luctatos cum fluctibus, ne in arenam quidem aut littus explodet, sed in alicuius ventrem immense belluæ detrudet. Alios morborum varijs generibus emaceratos, diu inter vitam morteq; detinebit: vt varia, & libidinosa, mancipiorumq; suorum negligens domina, & pœnis & muneribus errabit. Quid opus est partes desistere? Tota vita flebilis est. Urgebunt noua incommoda, priusquam veteribus satis feceris. Moderandum est itaq; vobis maximè, qui immoderate fertis, & in multis doloribus humanum pectus dispensandum. Quæ demum ista tuæ publicæque conditionis obliuio est? Mortalis nata es, mortales peperisti, putre ipsa fluidūq; corpus, & casibus morbisq; repetita, sperasti ex tā imbecilla materia, solida & æterna gestasse? Decessit filius tuus, id est, decurrit ad hunc finem, ad quem, quæ feliciora partu tuo putas, properant. Huc omnis ista quæ in foris litigat, in theatris desidet, in templis precatur turba, dispari gradu vadit. Et quem diligis, veneraris, & quem despicias, vnus exæquat vox Chilonis, hæc videlicet illis pythicis oraculis ascripta, Nosce te ipsum. Quid est homo? quodlibet quassum vas, & quodlibet fragile iactatu, non tempestate vt dissiperis est opus. Quid est homo? Imbecillimum corpus, & fragile, nudum, suapte natura inerme, alienæ opis indigens,

T. Cognitio sui.

T. Homo.

T. Hominis descriptio.

indigens, ad omnem fortunæ contumeliam
 proiectum: cum bene lacertos exercuit, cuius-
 libet feræ pabulum, cuiuslibet victima: ex in-
 firmis fluidisq; contextum, & lineamentis ex-
 terioribus nitidum, frigoris, æstus, & laboris
 impatiens: ipso rursus situ & otio iturum in ta-
 bem: & semper alimenta metuens sua: quorū
 modò inopia laborat, modò copia rumpitur:
 anxietatis sollicitæq; tutelæ, precarij spiritus, & ma-
 le in hærentis. Miramur in hoc mortem vnius,
 qua singulis opus est. Nunquid enim vt conci-
 dat, res magni momenti est? Odor illi, saporq;
 & lassitudo, & vigilia, & humor, & cibus, &
 sine quibus viuere non potest, mortifera sunt.
 Quocūq; se mouet infirmitatis suæ statim cō-
 scium, non omne cælum ferens, aquarum no-
 uitatibus, flatuq; nō familiaris auræ, & tenuis-
 simis causis atq; offensionibus morbidum, pu-
 tre, cassum, a fletu vitam auspicatum. Ceterum
 quantos tumultus hoc tam contemptum ani-
 mal mouet? in quantas cogitationes oblitum
 conditionis suæ venit? Immortalia, æterna vo-
 lutat animo, & in nepotes pronepotesq; dispo-
 nit: cum interim longa conantem eum, mors
 opprimit, & hoc quod senectus vocatur, pauci
 sunt circūitus annorum. Lib. de Consolat. ad
 Martiam à cap. 10. vsque. 11.

Plena & infesta varijs casibus vita: a quibus
 nulli

nulli longa pax, vix induciæ sunt. Lib. de Concordat. ad Martiam. cap. 16.

Comprehende quantum plurimum procedere homini licet: quantum est ad breuissimū tempus editis, cito cessuris loco? De nostris ætatibus loquor, quas incredibili celeritate conuolui constat. Computa vrbiū sæcula, videbis quàm non diu steterint, etiam quæ vetustate gloriantur. Omnia humana breuia & caduca sunt: infiniti temporis nullam partem occupantia. Terram hanc cum populis vrbi-
simile. busq; & fluminibus, & ambitu maris puncti loco ponimus, ad vniuersa referentes. Minorem portionem habet ætas nostra quàm punctum, si temporis comparatur omni, cuius maior est mensura quàm mundi: vt pote cum ille semper huius spatium toties remetiat. Quid ergo interest id extendere, cuius quantumcunq; fuerit incrementum, non multum aberit a nihilo? imò multum est quod viuimus, si satis est. Licet nouies centenos percentes annos, cum ad omne tempus demiseris animum, nulla erit illa lōgissimi breuissimiq; æui differentia, si inspecto quanto quis vixerit spatio, comparaueris quanto non vixerit. In hoc omnes errore versamur, vt non putemus ad mortem nisi senes inclinatosq; iam verge-
 re, cum illò infantia statim & iuuenta omnisq;
 ætas

ætas ferat. Vrgent opus suum fata, & nobis sensum nostræ necis auferunt, quoq; facilius obrepat mors, sub ipso vitæ nomine latet. Infantiam in se pueritia cōuertit, pueritiam pubertas, iuuentutem senectus abstulit. Incrementa ipsa, si bene computes, damna sunt. Lib. de Consol. ad Mart. cap. 20.

Nihil est tam fallax quam vita humana, nihil tam insidiosum, non mehercule quisquam eam accepisset, nisi daretur inscijs. Itaque fœlicissimum est non nasci, proximum puto breuitate vitæ defunctos, cito in integrū restitui. Lib. de Consola. ad Martiam. cap. 22.

Quid tu Martia, cum videres senilem in iuvene prudentiam, victorem omnium voluptatum animum, emendatum, carentem vitio, diuitias sine auaritia, honores sine ambitione, voluptates sine luxuria appetentem, diu tibi putabas illum sospitem posse contingere? Quicquid ad summum venit, ad exitum propè est. Eripit se aufertque ex oculis perfecta virtus. Nec vltimum tempus expectant, quæ in primo maturuerunt. Ignis quo clarior fulsit, citius extinguitur. Viuacior est, qui cum lenta difficiliq; materia commissus, fumoq; demersus, ex sordido lucet: eadem enim detinet causa, quæ malignè alit. Sic ingenia quo illustriora, breuiora sunt. Nam vbi incremento

cremento locus non est, vicinus occasus est. Fabianus ait, quod nostri quoque parentes viderunt, puerum Romæ fuisse, statura ingentis viri: sed hic cito diceſſit, & moriturum breui nemo non prudens dixit. Non poterat enim ad illam ætatem peruenire, quam præceperat. Ita est. Inditium est imminentis exitij maturitas: & appetit finis, vbi incrementa cõsumpta sunt. Li. de. Cõsol. ad Mart. c. 23.

Multos inueni equos aduersus homines, aduersus Deos neminem. Obiurgamus quotidie fatum. Quare ille in medio cursu raptus est? quare ille non rapitur? Quare senectutem & sibi & alijs grauem extēdit? Vtrum, obsecro te æquius iudicas, te naturæ, an tibi parere naturam? Quid autem interest, quàm cito exeas, vnde utiq; exeundum est? Nõ vt diu viuamus curandum est, sed vt satis. Nam vt diu viuas, fato opus est: vt satis, animo. Longa est vita, si plena est. Impletur autem cum animus sibi bonum suum reddidit, & ad se potestatem sui transtulit. Quid illum octoginta anni iuuant, per inertiam exacti? Non vixit iste, sed in vita moratus est: nec sero mortuus est, sed diu. Octoginta annis vixit. Interest, mortem eius ex quo die numeres. At ille obiit viridis, sed officia boni ciuis, boni amici, boni filij executus est. In nulla parte cessauit, licet eius ætas
imperfecta

coniicimus: magna pars eius iam præterijt
quicquid ætatis retro est, mors tenet. Dum
differtur vita, transcurrit. Epist. 1.

Quotidie morimur, quotidie enim demitur
aliqua pars vitæ: & tunc quoq; cū crescim⁹, vita
decrefcit. Infantiã amissimus, deinde pueritiã,
deinde adolefcētiã: vsq; ad hesternū, quicquid
transijt tēporis, perijt. Hunc ipsum quē agi-
mus diem, cum morte diuidimus. Quēadmo- similō;
dum clesydram nō extremū stillicidiū exha-
rit, sed quicquid ante defluxit: sic vltima hora
qua esse desinimus, nō sola mortē facit, sed sola
consummat. Tunc ad illam peruenimus, sed
diu venimus. Epist. 24.

Incertū est quo loco te mors expectet. Itaq;
villam omni loco expecta. Epist. 26.

Ante senectutem curavi vt bene viuerem:
in senectute, vt bene moriar. Bene autem mori
est libenter mori. Vt satis vixerimus, nec anni
nec dies faciunt, sed animus. Epist. 62.

Citius mori, aut tardius, ad rē non pertinet:
bene mori, aut male, ad rē pertinet: bene autē
mori, est effugere male viuēdi periculū. Ep. 71.

Nemo nostrum cogitat quādoq; sibi ex hoc
domicilio exeūdū. Sic veteres inquilinos, indul- similō;
gētia loci, & cōsuetudo etiã inter iniurias deti-
net. Vis aduersus hoc corpus liber esse? Tãquã
migratur⁹ habita: ppone tibi quādoq; hoc cōtu }

bernio carendum, fortior eris ad necessitatem exeundi. Sed quēadmodum suus finis veniet in mteēm, oīa sine fine concupiscētibus? Nul- lius rei meditatio tam necessaria est. Alia enim exercentur fortasse in superuacuum: aduersus paupertatem preparatus est animus, perman- sere diuitiæ: ad contemptum nos doloris ar- mauimus, nunquam a nobis exegit huius vir- tutis experimentum integri ac sani fœlicitas corporis: vt fortiter amissorum desideria pa- teremur, præcepimus nobis: omnes quos ama- bam⁹ superstites fortuna seruauit: huius vnius rei vsus qui exigat dies veniet. Epist. 71.

Non est res magna viuere: omnes serui tui viuunt, omnia animalia. Magnum est honestè mori, prudenter, fortiter. Nonne tibi videbi- tur stultissimus omnium, qui fleuerit quòd ante annos mille non vixerat? Æque stultus est, qui flet quòd post annos mille non viuet. Hæc paria sunt, non eris, nec fuisti. Vtrumq; tempus alienum est. In hoc punctum conie- ctus es: quòd vt extendas, quousq; extends? Eò ibis quo omnia eunt. Quid tibi nouū est? ad hanc legem natus es, hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc maioribus, hoc omnibus ante te, hoc omnibus post te. Series inuicta & nulla mutabilis ope illigat ac trahit cuncta. Quātus te populus moriturorum sequetur, quantus

cōmittabitur. Fortior, vt opinor, esses, si multa millia tibi commorerentur. Atqui multa hominum & animalium hoc ipso momento, quo tu mori dubitas, animā varijs generibus emittunt. Tu autē non putabas te aliquando peruenturum ad id, ad quod semper ibas. Nullum sine exitu iter est. Epist. 78.

Mors inter illa est, quæ mala quidem non sunt, tamen habēt mali speciem. Sui amor est, & permanendi conseruandiq; se insita voluntas, atque aspernatio dissolutionis: quia videtur multa nobis bona eripere, & nos ex hac, cui assueuimus, rerū copia educere. Illa quoq; res morti nos alienat, quod hæc iam nouimus: illa ad quæ transituri sumus, nescimus qualia sint: & horremus ignota. Naturalis præterea tenebrarū metus est, in quas adductura mors creditur. Epist. 83.

Æquat omnes cinis, impares nascimur, pares morimur. Idem de vrbibus, quod de vrbium incolis dico. Tam Ardea capta, quā Roma est. Conditor ille iuris humani, non natalibus nos, nec nominū claritate distinxit, nisi dū sumus. Vbi vero ad finē mortaliū ventum est, dilcede inquit, ambitio, omniū quæ terram præmunt series vna est. Ad omnia patienda pares sumus: Nemo altero fragilior est, nemo in crastinum sui certior. Alexander Macedonum rex, discere

Geometriam infœlix cœperat: sciturus quam
 pusilla terra esset, ex qua minimū occupaue-
 rat. Ita dico infœlix, ob hoc quod intelligere
 debebat, falsum se gerere cognomē. Quis enim
 esse magnus in pusillo potest? Epist. 92.

Non videmus quàm multa nos incōmoda
 exagitent, quā malè nobis conueniat hoc cor-
 pus. Nūc de vētre, nūc de capite, nūc de pecto-
 re, ac faucibus quærimur. Alias nerui nos, alias
 pedes vexāt. Nūc deiectio, nūc distillatio. Ali-
 quādo superest sanguis, aliquando deest. Hinc

Simile.

atq; illinc tētamur, & expellimur. Hoc euenire
 solet in alieno habitātibus. At nos corpus tam
 putre sortiti, nihilominus æterna pponimus:
 & in quantū potest ætas humana protēdi, tan-
 tū spe occupamus, nulla cōtenti pecunia, nulla
 potentia. Quid hac re fieri impudentius, quid
 stultius potest? Nihil satis est morituris: imo
 moriētibus. Quotidie enim propius ab vltimo
 stamus, & illò vnde nobis cadendū, hora nos
 oīs impellit. Vide in quāta cecitate mēs nostra
 fit. Hoc quod futurū dico, nunc maxime fit, &
 pars eius magna iā facta est. Nā quod viximus
 tēpus eo loco est, quo erat antequā viximus.
 Erramus autē qui vltimū timemus diē, cū tan-
 tundē in mortē singuli cōferāt. Nō ille gradus
 lassitudinē facit, in quo deficiamus, sed ille pro-
 fitetur. Ad mortē dies extremus peruenit, ac-
 cedit

cedit ois. Carpit nos illa, nō corripit. Ideo magnus animus, cōscius sibi melioris naturæ, dat quidē operā, vt in hac statione qua positus est, honestè se atq; industriè gerat. Cæterum nihil horū quæ circa ipsum sunt, suū iudicat: sed vt cōmodatis vtitur peregrin^o & pperās. Ep. 121.

Minimum est de quo sollicitissimè agitur. Quid enim ad rē pertinet quandiu vites, quod euitare nō possis? Epist. 9.

Excessit filius tuus terminos, intra quos seruijt. Excepit illum magna & æterna pax, nō paupertatis metu, non diuitiarum cura, non libidinis per voluptatem animos carpentis stimulis incessitur, non inuidia fœlicitatis alienæ tangitur, nec suæ premitur, nec conuitijs quidem vllis verecundæ aures verberantur: nulla publica clades conspicitur, nulla priuata, non sollicitus futuri pendet ex euentu, semper in deteriora dependenti. Tandem ibi constitit, vnde nihil eum depellat, vbi nihil terreat. O ignaros malorum suorum, quibus non mors vt optimum inuentum naturæ laudatur: quæ siue fœlicitatem includit, siue calamitatem repellit, siue societatem aut lassitudinem senis terminat, siue iuuenile æuum, dum meliora sperantur, in flore deducit, siue pueritiam ante duriores gradus reuocat, omnibus finis, multis remedium qui-

Ad Martiam consolatione.

busdam votum, de nullis melius merita, quàm
 de his ad quos venit antequam inuocaretur.
 Hæc seruitutē inuito domino remittit. Hæc ca-
 ptiuorum cathenas leuat, hæc è carcere educit,
 quos exire imperium impotens vetuerat. Hæc
 exulibus in patriã semper animũ oculosq; ten-
 dentibus, ostendit, nihil interessè in qua terra
 quisiacet. Hæc vbi res cõmunes fortuna malè
 diuisit, & æquo iure genitos, aliũ alijs donauit,
 exæquat omnia. Hæc est, quæ nihil quicquam
 alieno fecit arbitrio. Hæc est in qua nemo hu-
 militatē sensit. Hæc est quæ nulli paruit. *Et in-
 fra.* Cogita quantũ boni opportuna mors ha-
 beat, quàm multis diutius vixisse nocuerit. Si
 Cn. Pompeiũ decus istius firmamentũq; im-
 perij, Neapolis fortuna abstulisset, indubitatus
 populi Romani princeps excesserat. At nunc
 exigui tẽporis adiectio, fastigio illũ suo depu-
 lit. Vidit legiones in cõspectu suo cæfas, vidit
 Ægyptium carnificẽ, & sacrosanctũ victoribus
 caput satelliti præstitit, etiã si incolumis, fuis-
 set pœnitentiã salutis acturus. Quid enim erat
 turpius, quàm Pompeiũ viuere beneficio regis? M.
 Cicero si eo tempore quo Catilinæ ficas deui-
 tanit, quibus pariter cũ patria petitus est, con-
 cidisset, liberata Repub. cõseruator eius: si de-
 nique filix suæ funus secutus fuisset, tunc fœ-
 lix mori potuit. Non vidisset strictos in ciuilia

capita mucrones, nec diuisa percussoribus occi-
 forum bona, vt etiam de suo perirent, non ha-
 stam consularia spolia vendentem, nec cædes,
 nec locata publicè latrocinia, bella, rapinas triū
 Catilinarum. Lib. de Consolatione ad Martiā.
 cap: 19. & 20.

Lex vniuersi est, quæ iubet nasci, & mori.
 Ex Publ. Mi.

Mori est fœlicis antequam mortē inuocet.
 Ex eodem.

Omnis dies velut vltimus ordinandus est.
 Ex eodem.

Vide etiam Ti. buic contrarium. Vita.

Tempus.

T Vrpissima est iactura, quæ per negligē-
 tiam fit: & si volueris attēdere, magna
 vitæ pars elabitur malè agentibus, ma-
 xima nihil agentibus. Quē mihi dabis qui ali-
 quod preciū tēpori ponat? qui diem æstimet?
 qui intelligat se quotidie mori? Epist. 1.

Omnia mi Lucili aliena sunt, tempus tantū
 nostrum est. Epist. 1.

Sera parsimonia in fundo est. Non enim tā-
 tū minimū in imo, sed pessimū remanet. Ep. 1.

Discipulus est prioris, posterior dies. Ex
 Publ. Mi.

Vide etiam hac de re. T. Vita.

Fœlicitas vera & falsa.

Nihil firmi habet, qui in incerta propè-
sus est. Magnis itaq; curis exemptus &
distorquentibus mentem, nihil sperat
aut cupit sapiens, nec se mittit in dubium, suo
contentus. Nec illum existimes paruo esse cõ-
tentum, omnia illius sunt. Non sic quẽadmo-
dum Alexandri fuerunt: cui quanquam in lit-
tore maris rubri steterat, plus deerat, q̃ qua
venerat. Illius ne ea quidem erãt, quæ tenebat,
aut vicerat: cū in Oceano Onesicritus præfe-
ctus classibus præmissus explorator erraret, &
bella in ignoto mari quæreret. Non satis appa-
rebat inopem esse, qui extra naturæ terminos
arma proferret: qui se in profundū, inexplora-
tum, & immensum auiditate cæca prorsus im-
mitteret? Quid interest quod eripuerit regna,
quòd dederit, quantū terrarū tributo premat?
Tantum illi deest, quantū cupit. Nec hoc Ale-
xandri tantū vitiū fuit: quẽ per Liberi Hercu-
lisq; vestigia fœlix temeritas egit: sed omnium
quos fortuna irritauit implendo. Cyrū, & Cã-
bysem, & totū regni Persici stēmna percense:
quẽ inuenies, cui modum imperij satietas fe-
cerit: qui non vitam in aliqua vltius proce-
dendi cogitatione finierit? Nec id mirum est.
Quicquid cupiditati cõtigit, penitus hauritur,

T. Cupidi-
tas.
T. Auari-
tia.
T. Ambi-
tio.

& conditur. Nec interest quantum in id quod
 inexplebile est, cõgeras. Vnus est sapiens, cuius
 omnia sunt, nec ex difficili tuenda. Non habet
 mittendos trans maria legatos, nec metanda in
 ripis hostilibus castra, nõ oportunis castellis di
 sponēda præsidia: nõ opus est legione, nec eque
 scribus turmis. Quēadmodū Dij immortales
 regnū inermes regunt: & illis rerū suarū ex æ
 dito tanquilloq; tutela est: ita hic officia sua
 quānis latissimè pateant, sine tumultu obit. Et
 omne humanū genus potētissimus eius opti
 musq; infra se videt. Derideas licet, ingētis spi
 ritus res est cū orientē occidentēq; iustraueris
 aīo (quo etiā remota, & solitudinib⁹ interclusa
 penetrātur, cū tot aīalia, tantā copiā rerū quas
 natura beatissimè fundit, aspexeris) emittere
 hāc Deivocē. Hęc oīa mea sūt. Sic fit, vt nihil cu
 piat: q̄a nihil est extra oīa. Li. 7. de Be. c. 2. & 3.

Se contētus est sapiens. Hoc mi Lucili per
 perā plerique interpretātur. Sapientem vndiq;
 submouent, & intra cutē suā cogūt. Distingue
 dum est autē, quid & quatinus vox ista pmit
 tat, se cõtentus est sapiens ad beate viuendum,
 non ad viuendū. Ad hoc enim multis illi rebus
 opus est: ad illud tantum animo sano, & ere
 cto, & despiciente fortunam. Summum bo
 num extrinsecus instrumēta nõ quærit: domi
 colitur: ex se totum est: incipit fortunæ esse
 subie-

subiectum, si quam partem sui foris quærit.
Epist. 9.

Huc ergo cogitationes tuæ tendant, hoc cura, hoc opta, omnia alia vota Deo remissurus, ut contentus sis te metipso, & ex te nascētibus bonis. Quæ potest esse fœlicitas prior? Redige te ad parua, ex quibus cadere non possis.
Epist. 20.

T. Paupertas.

Panem & aquam natura desiderat, nemo ad hæc pauper est: intra quæ, quisquis desiderium suum clausit, cum ipso Ioue de fœlicitate contendat. Epist. 25.

Si vis esse fœlix, Deos ora, nequid tibi ex his quæ optantur eueniat. Epist. 31.

Quid est ergo in quo erratur? Cum omnes beatam vitam optant, quòd instrumenta eius pro ipsa habent, & illam dum petunt, fugiunt. Nam cum summa beatæ vitæ sit solida tranquillitas, & eius inconcussa fiducia, solitudinis colligunt causas, & per insidiosum iter vitæ non tantum ferunt sarcinas, sed trahunt. Epi. 44.

Si vis utique verborum ambiguitates diducere, hoc nos doce, beatum eum non esse, quem vulgus appellat, ad quem pecunia magna confluxit: sed illum cui bonum omne in animo est, erectum, & excelsum, & mirabilia calcantem. Qui neminem videt cum quo se commutatum vellet: qui hominem ea
sola

sola parte æstimat, qua homo est: qui natura magistra vtitur, ad illius leges componitur: sic viuit, quomodo illa præscripsit: cui bona sua nulla vis excutit: qui mala in bonum vertit: certus iudicij, inconcussus, intrepidus: quem aliqua vis mouet, nulla perturbat, quem fortuna, cum in eum quod habuit telū nocentissimum vi maxima intorsit, pungit, nõ vulnerat: & hoc raro. Epist. 45.

Sapiens ille est, qui plenus gaudio, hilaris, T. Sapiens
& placidus, inconcussus cum dijs ex pari viuit. Hoc ergo cogita, hunc esse sapientiæ effectum, hanc gaudij qualitatem. Talis est sapientis animus qualis mundi status super Lunam: semper illic serenum est. Epist. 60. Simile.
T. Tranquillitas

Apud Epicurum duo bona sunt, ex quibus summum illud beatumq; componitur: vt corpus sine dolore sit, animus sine perturbatione. Epist. 67.

Xenocrates & Speusippus putant beatum vel sola virtute fieri posse: non tamen vnum bonum esse, quod honestū est. Epicurus quoq; iudicat eum qui virtutem habeat, beatū esse: sed ipsam virtutem non satis esse ad beatam vitam: quia beatum efficiat voluptas: quæ ex virtute est, non ipsa virtus. Inepta distinctio. Idem enim negat nõquam virtutem esse sine voluptate: ita, si ei iuncta semper est, atque insepa-

separabilis, & sola satis est. Epist. 86.

Quis sit sūmi boni locus, quæris? Anim. 9: hic nisi purus ac sanctus est, Deū nō capit. Epi. 88.

§ Puto inter me teq; conueniat, externa corpori acquiri, corpus in honorem animi coli: in animo esse partes mixtas, per quas mouemur, alimurq; , propter ipsum principale nobis datas. In hoc principali aliquid irrationale est, & rationale. Illud huic seruit. Hoc vnū est, quod aliò non refertur, sed omnia ad se perfert. Nā illa quoq; diuina ratio omnibus præposita est: ipsa sub nullo est. Et hæc autem nostra eadem est: quia ex illa est. Si de hoc inter nos cōuenit, sequitur vt de illo quoqueq; cōueniat, in hoc vno positam esse beatā vitam, vt in nobis ratio perfecta sit. Quid est beata vita? Securitas & perpetua tranquillitas. Hæc dabit animi magnitudo, dabit cōstātia bene iudicati tenax. Ad hoc quomodo peruenitur? Si veritas tota perspecta est: si seruatus est in rebus gerēdis ordo, modus, decor, & innoxia volūtas, aut benigna, intenta rationi, nec vnquā ab ista recedēs, amabilis simul mirabilisq;. Deniq; vt breuiter tibi formulam describam. Talis animus sapientis esse viri debet, qualis Deum deceat. Quid potest desiderare, is cui omnia honesta cōtingāt? Nam si possunt aliquid non honesta conferre ad optimum statum, in his erit beata vita, sine quibus

quibus non est. Et quid stultius, turpiusue, & bonū rationalis animi, ex irrationalibus nec te re? Quidā tamē augeri summū bonū iudicāt, quia parū plenū sit fortuitis repugnātib⁹. Antipater quoq; inter magnos sectæ huius autores, aliquid se tribuere dicit externis, sed exigū admodū. Vides autē quale sit, Sole te non esse contentū, nisi aliquis igniculus alluxerit? Quid potest in hac claritate Solis habere scintilla momentū? Si nō es sola honestate cōtentus, necesse est, aut quietē adijci velis, aut voluptatē. Horum alterū utcūq; recipi potest. Vacat enim animus molestia, liber ad conspectū vniuersi, nihilq; illū auocat à contemplatione naturæ. Alterū illud voluptas, bonum pecoris est. Adijciemus rationali irrationale, honesto, inhonestum. Quid ergo dubitatis dicere, bene esse homini, si palato bene est? Et hūc tu nō dico inter viros numeras, sed inter hoīes, cuius summū bonū saporibus, ac coloribus, ac sonis cōstat? Excedat ex hoc aīaliū numero pulcherrimo, ac Dijs secūdo: mutis aggregetur animal pabulo letum. Irrationalis pars animi duas habet partes: alteram animosam, ambitiosam, impotentē, positā in affectionib⁹: alterā humilem, languidā, voluptatibus deditā. Illā effrenatā, meliorē tamē, certe fortiorē ac digniorē, viro reliquerunt. Hanc necessariā beatæ vitæ pu-

Simile;

Ti. Volu-
ptas.

taue-

tauerunt, inermem, & abiectam. Huic ratione seruire iusserunt, & fecerunt animalis generosissimi bonum, demissum & ignobile. Preterea mixtum, portet osumq; , & ex diuersis animalium cōgruentibus membris. Nam vt ait Vergilius noster in Scylla.

Prima hoīs facies, & pulchro pectore virgo
 Pube tenus, postrema immani corpore pistrix
 Delphinum caudas vtero comissa luporum.
 Huic tamen Scyllæ, fera animalia iuncta sunt,
 horrenda, velocia: at isti sapientiam ex quibusdam composuere portentis. Prima hominis pars, est ipsa virtus. Huic comittitur inutilis caro & fluida, & receptandis tantum cibis habilis, vt ait Posidonius. Virtus illa diuina, in lubricum desinit, & superioribus eius partibus venerandis atq; cœlestibus, animal iners atq; marcidum attextitur. Epist. 93.

Quid ergo inquit sapiens: Non est beator qui diutius vixerit: quem nullus auocauit dolor, quàm ille qui cum mala fortuna sæpe luctatus est? Responde mihi. Nunquid & melior est & honestior? Si hæc non sunt, nec beator quidem est. Rectius viuat oportet, vt beator viuat: si rectius nō potest, ne beator quidem. Quid porrò, non æque incredibile videtur aliquem in summis cruciatibus positum, dicere, beatus sum? Atqui hæc vox in ipsa officina

ina voluptatis est audita. Beatissimū, inquit, hunc & vltimum diem ago Epicurus, cum illū hinc vrinæ difficultas torqueret, hinc insana- bilis exulcerati dolor ventris. Quare ergo in- credibilia sunt ista apud eos, qui virtutem co- lunt, cū apud eos quoq; reperiantur, apud quos voluptas imperauit? Epist. 93.

Si cui virtus animusq; in corpore præsens, hic Deos æquat: illò tēdit originis sui memor. Nemo improbe eò conatur ascendere, vnde descenderat. Quid est autem, cur nō existimes in eo diuini aliquid existere, qui Dei pars est? Totum hoc quo continemur, & vnum est, & Deus, & socij eius sumus, & membra. Capax est noster animus: perfertur illò, si vitia non deprimant. Quemadmodum corporum no- strorum habitus erigitur, & spectat in cælum: ita animus, cui in quantum vult, licet porrigi: in hoc a natura rerum formatus est, vt paria Dijs velit, & se in spatium suum extendat. Nā si aliena vi ad summa niteretur, magnus erat labor ire in cælū. Redit, cum hoc iter, ad quod natus est, vadit audacter, & contemptor omniū, nec ad pecuniam respicit: aurum argen- tūq; (illis, in quibus iacuere, tenebris dignissi- ma) non hoc æstimat splendore, quo imperi- torum verberant oculos, & auerterūt a cælo, ex quo illa secreuit cupiditas nostra, & effodit.

T. Anima

Scit, inquam, aliubi positas esse diuitias, quàm
 quò congeruntur, animum impleri debere nõ
 archam. Hũc imponere dominio omnium re-
 rum licet: hunc in possessionem rerum nature
 inducere, vt suarum possessionum orientis oc-
 cidentiq; terminus fiat, Deorumq; ritu cun-
 cta possideat, cum opibus suis diuites superbie
 despiciat, quorũ nemo tam letus est suo, quàm
 tristis alieno. Cum se in hanc sublimitatem tu-
 lit, corporis quoq; velut oneris necessarij non
 amator sed procurator est: nec se illi, cui im-
 positus est, subiecit. Nemo liber est qui corpori
 seruit. Nam vt alios dominos, quos nimia pro
 illo sollicitudo inuenit, transeas, ipsius more-
 tum imperium delicatumq; est. Ab hoc modò
 æquo animo exit, modò magno profilit, nec
 quis deinde reliquijs eius futurus sit exitus,
 quærit. Sed vt ex barba capillos detõsos negli-
 gimus: ita ille diuinus animus egressurus ho-
 minẽ, quo receptaculũ suum conferatur, ignis
 illud exurat, an feræ distrahant, an terra con-
 tegat, non magis ad se indicat pertinere, quam
 secundas ad editum infantem. Epist. 97. idit

T. Liber-
tas.

Simile.

Simile.

Necessarium est admoneri, & habere aliquẽ
 aduocatũ bonæ mentis, eõq; tanto fremitu,
 tumultuq; fallorum, vnã deniq; audire vocẽ.
 Quæ erit illa vox? Ea scilicet, quæ tibi tãtis cla-
 moribus ambitiosis exurdato, salubria insu fur-

set verba: quæ dicat, Non est quod inuideas
illis, quos magnos felicesq; populus vocat. Nō
est quod tibi cōpositæ mentis habitum & sa-
nitatem plausus excutiat. Non est quod tibi
trāquillitatis tuæ salbidium faciat ille sub illis
facibus, & purpura cultus. Non est quod feli-
ciorem eum iudices, cui submouetur, quā te,
quem lectōr semita dei iocet. Si vis exercere tibi
vtilē, nulli autem graue imperium, submoue
vita. Epist. 93.

Diuitiæ sunt magnæ: ad legē naturæ cōpo-
sitā paupertas. Res inquieta opulētōrū felicitas
est, ipsa se exagitat, mouet cerebrū, nō vno mo-
do grauis. Alios in alio iritat, alios impotētia:
illos inflat, alios mollit. Horū qui felices vocā-
tur, hilaritas ficta est: hic enim grauis & sub
purpura lucet: non palam tristitia est: eo qui-
dem grauior, quod non licet palam esse mi-
seros; sed inter arumnas cor ipsum exeden-
tes, necesse est agere felicem. Libro 1. de
paupert.

Felix est, non qui alijs videtur esse, sed qui
sibi. Vide autem quā domi sit ista felicitas
rara. Lib. de Remed. Fortuit.

Viuere, Gallio frater, omnes beate volunt:
sed ad peruidendū quid sit, quod beatā vitam
efficiat, caligant. Adeoq; non est facile conse-
qui beatam vitam, vt ab ea quisq; eo longius

T. Felicitas
est falsa,

T. Supra

Instituta
bri de vi-
ta beata
ad Galli-
onē fratrem

recedat, quo ad illam concitatus fertur. Si via lapsus est, quæ in contrarium ducit, ipsa velocitas maioris interualli causa fit. Proponendum est itaque primum, quid sit quod appetamus. Tunc circumspectandum est, quæ contendere illo celerrime possimus. Quandiu quidem passim vagamur, non ducem secuti, sed fremitum & clamorem dissonum in diuersa vocantium, conteritur vita inter errores, breuis etiam si dies noctesq; bonæ menti laboremus. Decernatur itaq; & quo tendamus, & quæ, non sine perito aliquo, cui explorata sint ea, in quæ procedimus. Quoniam quidem non eadem hic, quæ in cæteris peregrinationibus conditio est. In illis comprehensus aliquis limes, & interrogati incolæ non patiuntur errare. At hic tritissima quæq; via & celeberrima maxime decipit. Lib. de vita beata. c. i.

† Felicitas falsa.

Vides tu istos qui eloquentiam laudant, qui opes sequuntur, qui gratiæ adulantur, qui potentiam extollunt. Omnes aut sunt hostes, aut (quod in æquo est) esse possunt. Quam magnus mirantium, tam magnus invidentium populus est. Quin potius quero aliquid vsu bonum quod sentiam, non quod ostendam. Ista quæ spectantur, ad quæ consistitur, quæ alter alteri stupens monstrat, foris nitent, introrsus misera sunt. Quæramus aliquid non in speciem

speciē bonū, sed in solidū, & equale, & a secretio-
 re parte formosius. Hoc eruamus. Nec lōge po-
 sitū est: inuenitur. *Et paulo post*, Interim quod
 inter oēs Stoicos conuenit, rerū naturæ assen-
 tior: Ab illa non deerrare, & ad illius legē exē-
 plumq; formari, sapientia est. Beata est ergo
 vita conueniens naturæ suæ: quæ nō aliter cō-
 tingere potest, quàm si primum sana mens est,
 & in perpetua possessione sanitatis suæ. Potest
 aliter quoque definiri bonum nostrum, id est,
 eadem sententia, non iisdē comprehendi ver-
 bis. Libet itaq; definire, vt beatum dicamus ho-
 minem illum, cui nullum bonū malumq; sit,
 nisi bon^o malusq; animus. Honesti cultor, vir-
 tute contentus, quem non extollunt fortuita,
 nec frāgunt: qui nullum maius bonū eo, quod
 sibi ipse dare potest, nouerit: cui vera voluptas
 erit, voluptatum contemptio. ¶ Licet, si eua-
 gari velis, idem in aliam ac aliam faciem, salua
 & integra potestate, transferre. Quid enim
 prohibet nos beatam vitam dicere, liberum
 animum, & erectum, & interritum, ac stabilē,
 extra metum, extra cupiditatem positum? Cui
 vnum bonum sit honestas, vnum malum tur-
 pitudo? Cætera vilis turba rerū, nec detrahens
 quicquam beatæ vitæ, nec adiiciens, sine auctū
 ac detrimento summi boni veniens, ac rece-
 dens. Hunc ita fundatum, necesse est, velit no-

lic, sequatur hilaritas continua, & lætitia
 alta, ac ex alto veniens, vt quæ suis gaudeat,
 ne maiora domesticis cupiat. Quid in ista pē-
 set bene cum minutis, & frivolis, & non perse-
 uerantibus corpusculi motibus? Quo die in-
 fra voluptatem fuerit, & infra dolorem erit.
 Vides autem quàm malam & noxiam seruitu-
 tem seruiturus sit, quem voluptates doloresq;
 incertissima dominia impotentissimaq; alter-
 nis possidebunt? Ergo exeundum ad liberta-
 tem est. Hanc non alia res tribuit, quàm for-
 tune negligentia. Tum illud oritur inastima-
 bile bonum, quies mentis in tuto collocata, &
 sublimitas, expulsisq; terroribus ex cognitio-
 ne veri, gaudium græde & immotū: comitalq;
 & diffusio animi, quibus delectabimur, non vt
 bonis, sed vt ex bono suo ortis. Quoniam
 liberaliter agere coepi, potest beatus dici, qui
 nec cupit nec timet, beneficio rationis. Quo-
 niam & saxa timore & tristitia carent, nec mi-
 nus pecudes: nō ideo tamē quisq; felicia dixe-
 rit, quibus nō est felicitatis intellectus. Eodem
 loco pone homines, quos in numerū pecorum
 & animalū redegit hebes natura & ignoratio
 sui. Nihil interest inter hos & illa. Quoniam
 illis nulla ratio est, his prana & malo suo atq;
 in perversum solers. Beatus enim nemo dici
 potest extra veritatem proiectus. Beata ergo
 vita

vita est, in recto certoq; iudicio stabilita, & immutabilis. Beatus est ergo iudicij rectus. Beatus est presentibus (quasiacūq; sunt) contentus, amicūq; rebus suis. Lib. de Vit. bea. a. 2. vsque ad 6. cap.

Audacter licet profitearis, summū bonum esse animi concordiam. Virtutes enim ibi esse debebunt, ubi consensus ac vnitas erit: dissidet vitia. Sed tu quoq; inquis, virtutē nō ob aliud colis, quā quia aliquam ex illa speras voluptatem. Primum non si voluptatē præstatura virtus est, ideo propter hanc petitur. Nō enim hanc præstat, sed & hanc. Nec huic laborat, sed labor eius quāuis aliud petat, hoc quoq; assequetur. Sicut in aruo quōd segeti proculsum est aliqui flores internascuntur, nō tamen huic herbule, quāuis delectet oculos, tantum operis insumptum est: aliud fuit ferenti propositum; hoc superuenit. Sic voluptas non est merces, nec causa virtutis, sed accessio. Nec quia delectat, placet: sed quia placet, delectat. Summum bonum in iplo iudicio est & habitu optimæ mētis: quæ cum impleuit, & finibus se suis cinxit, consummatum est summū bonum, nec quicquā amplius desiderat. Nihil est extra totū, non magis quā vitra finem. Itaq; enīas, cū interrogas, quid sit illud, propter quod virtutē petā. Queris enim aliquid supra summū

Est quæ-
stus mag-
nus pietas
cū suffici-
entia: hoc
est, animus
sua forte
contentus.
Ad Timo-
th. 1.

T. Virtus

simile.

Ti. Volu-
ptas.

bonum, interrogans, quid petam extra virtu-
tem ipsam. Nihil enim habet melius: ipsa pre-
tium sui est. An hoc parum magnum est? Cum
tibi dicam, summum bonum est, infrangibilis
animi rigor, & prouidentia, subtilitas, sanitas,
& libertas, cōcordia, & decor: aliquid etiānum
exigis maius, ad quod ista referantur? Quid
mihi voluptatem nominas? Hominis bonum
quæro, non ventris, qui pecudibus ac belluis
laxior est. *Et paulo post.* Tu voluptatem com-
plecteris, ego compesco. Tu voluptate fruëris,
ego vtor. Tu illam summū bonum putas, ego
nec bonum. Tu omnia voluptatis causa facis,
ego nihil. Cum dico me nihil voluptatis causa
facere, de illo loquor sapiente, cui soli concedis
voluptatem. Non voco autem sapiētem, supra
quem quicquam est, nedum voluptas. Atqui
ab hac occupatus, quomodo resistet labori, ac
periculo, egestati, & tot humanam vitam cir-
cūstrepentibus minis? Quomodo conspectū
mortis, quomodo doloris feret? quomodo
mundi fragores, & acerrimorum hostium,
tam molli aduersario victus? Quidquid volu-
ptas suaserit, faciet. Aspice Nomentanum, &
Aspicium, terrarum ac maris (vt isti vocant)
bona conquirentes, & super mēsam recogno-
scentes omnium generum animalia. Vide hos
eosdem è lectis suis spectantes popinam suam:

ares

aures vocum sono, spectaculis oculos, saporibus palatum suum delectantes: mollibus le-
 nibusq; fomentis totum lacefsitur eorum cor-
 pus. Et ne nares interim cessent, odoribus va-
 rijs inficitur locus ipse, in quo luxuriæ paren-
 tatur. At contra sapientium remissæ volupta-
 tes, & modestæ, ac penè languidæ sunt, com-
 pressæq; , & vix notabiles: vt quæ neq; accersi-
 tæ veniant, nec quamuis per se accesserint, in
 honore sint, nec vlllo gaudio percipientium
 exceptæ. Miscent enim illas, & interponunt vi-
 tæ: vt ludum iocûq; inter seria. Desinant ergo
 inconuenientia iungere, & virtuti voluptatem
 implicare: per quod vitium pessimis quibusq;
 adulantur. Ille effusus in voluptates, atque va-
 gabundus semper ac ebrius: quia scit se cum
 voluptate viuere, credit & cum virtute. audit
 enim voluptatem a virtute separari nõ posse.
 Deinde vitijs suis sapientiam inscribit: & ab-
 scondenda profitetur. Ita non ab Epicuro im-
 pulsi luxuriantur, sed vitijs dediti luxuriam
 suam in philosophiæ sinu absconderunt, & eò
 concurrunt, vbi audiant laudari voluptatem:
 & ad nomen ipsum aduolant: quærentes libi-
 dimibus suis patrociniũ aliquod ac velamẽ-
 tum. Itaque, quod vnum habebant in malis
 bonum, perdunt, peccandi verecundiã. Lau-
 dant etenim ea, quibus erubescant, & vitio

gloriantur. Ideoq; ne resurgere quidem adolescentiæ licet, cum honestus turpi desidiæ titulus accessit. Lib. de vit. bea. à. 19. vsque ad 22. cap.

Quid prohibet in vnum virtutem voluptatemq; cõfundi, & ita effici summũ bonum, vt idem & honestum & iucundũ sit? Quia pars honesti non potest esse nisi honestũ. Nec summum bonũ habebit sinceritatẽ suã, si aliquid in se viderit dissimile meliori. Nec gaudium quidem, quod ex virtute oritur, quãuis bonũ sit, absoluti tamẽ boni pars est, non magis quã lætitiæ tranquillitas, quãuis ex pulcherrimis causis nascantur. Sunt enim ista bona, sed consequentia summũ bonum, non consumantia. Qui vero voluptatis virtutisq; societate facit, libertate illam (qua nihil preciosus est) inurctam sub iugum mittit. Nam (quæ maxima seruitus est) incipit illi opus esse fortuna. Sequitur vita anxiosa, suspiciosa, trepidula, casuam patiens. Non das virtuti fundamentum graue, immobile: sed iubes illã in loco volubili stare. Quid autem tam volubile est, quam fortuitarum expectatio, & corporis, rerũq; corpus afficientium, varietas? Quomodo hic potest Deo parere, & quicquid euenit bono animo excipere, nec de fato queri, casuum suorum benignus interpret, si ad voluptatum dolorumq;

VI. Volu-
ptas.

puncti iunculas concitatur? Sed nec patriæ quidem bonus tutor aut vindex est, nec amicorum propugnator, si ad voluptates verget. Illo ergo summum bonum ascendit, unde nulla videtur trahitur: quod nec dolori, nec spei, nec timori sit aditus, nec ulli rei quæ deterius summi boni ius faciat. Ascendere autem illud sola virtus potest. Illius gradu cilius iste frangendus est. Illa fortiter stabit, & quicquid euenierit feret: non patiens tantum, sed etiam volens, omnemque temporum difficultatem sciet legem esse naturæ. Et, vt bonus miles, feret vulnera, enumerabit cicatrices, & transfuerberatus talis, moriens amabit eum, pro quo cadet, imperatorem. Habebit in animo illud vetus præceptum: Deum sequere. Quisquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & inuitus rapitur ad iussa nihilominus. Quæ autem dementia est, potius trahi, quam sequi? Tam mehercule quam stultitia & ignorantia conditionis suæ, dolere, quod aliquid tibi incidit durius: aut mirari, vel indigne ferre ea, quæ tam bonis accidunt, quam malis. Morbos dico, funera, debilitates, & cætera ex transfuerso in vitam humanam incurrentia. Quicquid ex vniuersi constitutione patiendum est, magno nisu eripiatur animo. Ad hoc sacramentum

T. Virtus

ada-

Virtus,

adacti sumus, ferre mortalia: nec perturbari his, quæ vitare nostræ potestatis non est. In regno nati sumus, Deo parere libertas est. Ergo in virtute posita est vera felicitas. Quid hæc tibi suadebit? Ne quid aut bonum, aut malum existimes, quod nec virtute, nec malitia continget. Deinde vt sis immobilis contra malum ex bono, vt quæ fas est, Deum effingas. Quid tibi pro hac expeditione promittitur? Ingentia & æqua diuinis. Nihil cogaris, nullo indigebis, liber eris, tutus, indemnis, nihil frustra tentabis, nihil prohiberis. Omnia tibi ex sententia cedent. Nihil aduersum accidet. Nihil contra opinionem ac voluntatem. Quid ergo? Virtus ad viuendum beatè sufficit, perfecta illa & diuina? Quid ni sufficiat? imo superfluit. Quid enim deesse potest extra desiderium omnium posito? quid extrinsecus opus est ei, qui omnia sua in se collegit? Lib. de vita beata, à 15. vsque ad 16.

T. Contemptus terrenorum.

Mihi crede, is beatior est, cui fortuna superuacua est, quam is, cui parta est. Omnia ista bona, quæ nos speciosa sed fallaci voluptate delectant, pecunia, dignitas, potentia, aliaque complura, ad quæ generis humani cæca cupiditas obstupescit, cum labore possidentur, cum inuidia conspiciuntur: eosque ipsos, quos exorant, premunt: plus minantur quàm profunt.

Lu-

Lubrica & incerta sunt: nunquam bene tenentur: nam vt nihil de tēpore futuro timeatur, ipsa tamen magnæ felicitatis tutela sollicita est. Lib. de Consol. cap. 28.

Nulla est tam bona felicitas, de qua nihil queri possis. Ex Publ. Mi.

Nondum felix es, si nondum te turba deridet. Ex eodem.

Si vis beatus esse, cogita hoc primum, contemnere & contemni. Ex eodem.

Vide etiam Ti. Tranquillitas animi. Ti. Diuitiæ. Ti. Paupertas. Ti. Voluptas, Ti. Luxus. In his enim locis multa de falsa felicitate inuenies.

Beatarum mentium felicitas.

Veniet qui te reuelet dies, & ex contubernio fœdi, ac olidi ventris educat. Hinc nunc quoque tu quantum potes subuola, ab alijs, nisi quæ necessario cohærebūt, alienus. Iam hinc altius aliquid sublimiusq; cogita intra te, quando naturæ tibi arcana reagentur, discutietur ista caligo, & lux vndique clara percutiet. Imaginare tecum, quantus ille sit fulgor, tot syderibus inter se lumen miscētibus. Nulla serenum vmbra turbabit, æqualiter splendet omnis cœli latus. Dies & nox, aëris infimi vices sunt. Tunc in tenebris vixisse dices, cum totam lucem totus aspexeris: quana
nunc

T. Anima
immortalis.

nunc per angustissimas oculorum vias obscure intueris : & tamen admiraris iam procul. Quid tibi videbitur diuina lux, cum illam suo loco videris ? Hæc cogitatio nihil fordidum animo subidere finit, nihil humile, nihil crudele. Deos omnium rerum esse testes ait. Illis nos approbari, illis in futurum parari iubet, & æternitatem proponere : quam qui mente concepit, nullos horret exercitus, non terretur tuba, nullis ad timorem minis agitur. Quam qui mente teneat, quid mori expaueat ?

Epist. 103.

FINIS.

ERRATA SIC

corrigere.

Paginā.

¶ Pagina 21. linea 7. Sed lege Si. ¶ pa. 30. li. 16.	22. 30.
consilium? le. consilium. ¶ pa. 35. li. 9. (aufer.	35.
le. (aufert. ¶ pa. 36. li. 8. spectat. le. spectā. ¶ pa.	36.
44. li. 25. aduocatus. le. educatus ¶ pa. 54. li. 24.	44. 54.
quā. le. qua. ¶ pa. 60 li. 6. inimicitia. le. inimici-	60.
ria. ¶ pa. 73. li. 11. si ipsos. le. seipfos. ¶ pa. 77. li. 15.	73. 77.
voca. le. vaca. ¶ pa. 86. li. 20. Nam. le. Non. ¶ pa.	86.
88. li. 22. nisi le. licet. ¶ pa. 91. li. 20. animis. le. ani	88. 91.
mi. ¶ pa. 101. li. 16. adultero. le. adulterio. ¶ pa.	101.
107. li. penultima. nunquā. le. vnquā. ¶ pa. 122.	107. 122.
li. 19. naufragij. leg. naufragi. ¶ pa. 124 li. 14. sinā.	124.
le. sinant. ¶ pa. 126. li. 17. Quanto. le. Quando.	126.
¶ pa. 127. li. 2. fum ⁹ le. fumus. ¶ pa. 148 li. 1. sdes.	127. 148.
le. spes. ¶ pa. 154. li. 10. inuito. le. inuita. ¶ pa.	154.
155. li. 12. omem. le. omen. ¶ pa. 158. li. 7. Queris.	155. 158.
le. Quereris. ¶ pa. 260. li. 12. facilem. le. faci-	160.
lemq;. ¶ pa. 162. li. 8. excogitari. le. excoriari.	162.
¶ pa. 167. li. vlt. amicitia. Afiniij. le. amicitia	167.
Afinij. ¶ pa. 168. li. 8. scitus. le. situs. ¶ pa. 169.	168. 169.
li. 25. quippe. le. quidem. ¶ pa. 189. li. 20. inter-	189.
esse. le. interesse? ¶ pa. 207. li. 1. permittens. le.	207.
permittes. ¶ pa. 211. li. 1. Est nō rectè. le. Est re-	211.
ctè. ¶ pa. 214. li. 3. danabatur. le. donabatur.	214.
¶ pa. ead. li. vlt. inria. le. iniuria. ¶ pa. 216. li. 20.	216.
telorum. le. telorū. ¶ pa. 222. li. 14. boc. le. hoc,	222.

- 230.247 ¶ pa. 230. li. 11. upit. le. cupit. ¶ pa. 247. li. 3. q;
 250. le. quā. ¶ pa. 250. li. vlt. Tunc. le. I nunc. ¶ pa.
 254.257 254. li. 23. facere? le. facere. ¶ pa. 257. li. 15. In-
 telligo iam dudum. le. Intellego quid iam du-
 258. dum. ¶ pa. 258. li. 23. queretur. le. queritur. ¶ pa.
 280.281 280. li. 5. obtulisset. le. obtulisses. ¶ pa. 281. li. 1.
 303. inoptinatum. le. inopinatum. ¶ pa. 303. li. 23.
 323. sibi hoc, le. sibi: hoc, ¶ pa. 323. li. 9. perabantur.
 350. le. parabātur. ¶ pa. 350. li. 6. colahs. le. colaphis.
 361.178 ¶ pa. 361. li. 18. irascitur. le. irascitur? ¶ pa. 378.
 389. li. 2. Nam. le. Non. ¶ pa. 389. li. 16. didicissent.
 396. le. didicissent. ¶ pa. 396. li. 1. pollentia. le. pallē-
 407.412 ¶ pa. 407. li. 2. frustra. le. frustra. ¶ pa. 412.
 416. li. 2. cedes. le. cædes. ¶ pa. 416. li. 9. meliori-
 427. busqus. le. melioribusq; ¶ pa. 427. li. 26. itueri.
 425. le. intueri ¶ pa. 425. li. 14. suum. le. suam. &
 439. li. 15. Spumatem. le. Spumantem. ¶ pa. 439.
 442. li. 11. forte. le. forte. ¶ pa. 442. li. 1. versibus. le.
 cursibus. & lin. 22. quæ incipit, Quemadmo-
 dum quosdam. le. Quemadmodum lana quos-
 445. dam. ¶ pa. 445. li. penul. eim. le. enim. ¶ pa.
 447.449. 447. li. 3. detinet. le. detinent. ¶ pa. 449. li. 19.
 454. præminus. le. premimus. ¶ pa. 454. li. 17. men-
 457. tis. le. menti. ¶ pa. 457. li. 10. quæ. le. qua. ¶ pa.
 466.469. 466. li. vlt. fallitur. le. fallimur. ¶ pa. 469. li. 5.
 474. cōmittabitur. le. comitabitur. ¶ pa. 474. li. 23.
 478. stemna. le. stemma. ¶ pa. 478. li. 14. redūdatq;

SERIES LOCORVM EO
ORDINE QVO IN HOC
 primo tomo collocantur.

<i>Prima classis Titulo- rum ad diuersos perso- narum status per- tinentium.</i>		Incipientium status.	53
		Proficientium.	53
		Perfe&torum status.	57
		Rex, princeps.	61
		Iudex, Magistratus.	68
		Potentes, Potentia.	71
		Nobiles, Ignobiles.	73
		Vulgus.	74
Deus.	1		
Dei prouidentia.	4		
Gratia Dei.	13		
Dei beneficia.	15		
Diuinorum beneficiortum abusus.	21		
Dei opificium.	22		
Homo.	32		
Mulier.	33		
Anima.	33		
Affectus animæ.	37		
Senectus & senex.	40		
Vir & Vxor.	41		
Pater & Filius.	42		
Doctor & Auditor.	45		
Dominus seruus.	52		
		<i>¶ Secunda classis, de virtutib. & vitijs.</i>	
		Virtus.	76
		Virtus partim facilis par- tim difficilis.	83
		Intentio recta.	85
		Voluntariũ in virtute.	87
		Cõsciẽtia bona & mala.	88
		Peccatum.	90
		Peccati occasiones esse vi- tandas.	94
		Peccantium contubernia fugienda.	99
			<i>¶ Pec-</i>

SERIES LOCORVM.

Peccantiū multitudo.	99	De iusta rerum estimatio-	
Peccatorū exculatio.	104	ne.	181
Tentatio.	105	Iustitia, iniustitia.	182
Fides.	107	Grudelitas.	183
Credulitas.	108	Detractio.	183
Spes, Desperatio.	110	Adulatio.	185
Amor in communi.	110	Religio.	191
Amor sui.	111	Gratitudo, Ingratitudo.	
Amor mundi.	112		193
Zelus ex virtute.	123	Oratio.	196
Amor proximi.	125	Contēplatio naturæ.	197
Amor inimicorum.	127	Obedientia.	207
Amicitia vera & falsa.	128	Mendacium.	208
Pax, Concordia.	131	Liberalitas.	208
Bellum.	133	Auaritia.	226
Misericordia, Eleemosina		Diuitiæ.	231
	135	Paupertas.	238
Consolatio mæstorū.	136	Fortitudo.	253
Admonitio, seu Castiga-		Timor, Audacia.	269
tio.	162	Magnanimitas.	272
Invidia.	167	Constantia.	275
Versotium.	167	Fortuna.	278
Exemplum virtutis.	173	Fortunæ vtriusq; contem-	
Vana, Infamia.	175	ptus.	286
Iudicium temerariū.	176	Aduerſitas.	291
Prudentia.	176	Persequutiones bonorum	
Imprudencia.	180		297
Conſilium.	180	Exilium.	298
			Pa-

SERIES LOCORVM.

Patientia.	302	Solitudo.	398
Perseuerantia.	312		
Labor.	313	<i>¶ Tertia classis pere-</i>	
Temperantia.	314	<i>grina quedam con-</i>	
Voluptas.	315	<i>tinens.</i>	
Luxus.	321		
Fragalitas.	327		
Abstinencia.	334	Sapiens, Sapiencia.	401
Gula.	336	Philosophia.	404
Sobrietas, Ebrietas.	340	Scientia.	414
Manfuetudo.	342	Curiositas.	419
Ira.	357	Eloquentia.	421
Modestia.	374	Studium.	428
Linguae moderatio.	376	Lectio.	433
Recreatio.	376	Exercitatio.	439
Verecundia.	377	Veritas.	440
Ornatus.	377	Lex.	441
Superbia.	379	Natura.	442
Ambitio.	380	Conluetudo.	442
De vera & falsa gloria.	383	Vita.	445
Hypocrisis.	384	Mors.	466
Cognitio sui.	384	Tempus.	473
Victoria sui.	387	Felicitas.	474
Libertas vera & falsa.	393	Felicitas beatarum men-	
Tranquillitas vera & fal-		tiū siue Paradisus.	493
la.	395		

I N D E X.

A.

- Abnegatio sui. 381
 Abſtinentia. 334. 59. 331
 Admonitioſiue caſtigatio. 162
 Adulatio. 185. 44. 95. 405
 Aduerſitas. 291. 72. 82. 247. 258. 307.
 Affectus ſiue paſſiones ani-
 ma. 37. 164. 39. 323. 408.
 Ambitio. 380. 113. 392. 474
 Amor in cōmuni. 110. 94
 Amor ſui. 111
 Amor mundi. 112. 227
 Amor proximi. 125. 406
 Amor inimicorū. 127. 222
 Amicitia vera & falſa. 128. 72. 108. 189.
 Anima. 33. 205. 265
 Auaritia. 226. 474
 Auditor, vbi Doctor.

B.

Bellum. 113. 181

C.

- Caſtigatio. 162. 68. 108. 125
 Clementia. 342. 67
 Concordia. 131
 Conſcientia bona & mala.

88. 59. 175. 212.

Conſolatio mœſtorū. 136

39. 388.

Conſilium. 180

Cōtemplatio naturæ. 197.

32. 34. 199. 201. 202. 263.

286. 299. 302. 393. 420.

431. 438. 446.

Conſtantia. 275. 287. 375

Cognitio ſui. 384. 177.

453. 460.

Conſtantia. 275. 267. 404

Conſuetudo. 442. 9.

Credulitas. 108. 69

Crudelitas. 183

Cupiditas. 111. 94. 39. 90.

92. 252. 394. 474

Curioſitas. 419. 414. 417.

418.

Corrupti mores. 99. 77.

219. 411. 451.

D.

Deus. 1. 200

Dei prouidētia. 4. 191. 21.

59. 88. 136. 174. 191. 193.

200. 222. 295.

De beneficia. 15. 95. 222

Diuinorum beneficiorum

abu.

INDEX.

abusus.	21	Fortuna.	278.44.72.233.
Dilectio inimicorum, vbi			303.304.321.449.
Amor inimicorum.		Fortune vtriusq; contem-	
Dei opificium.	22. 21. 65.	ptus.	286
	200. 204. 222. 232. 377.	Felicitas.	474. 12. 115. 116.
Detractio.	183. 192. 237. 383		122. 171. 185. 189. 243.
Diuitiæ.	231. 72. 121. 227.		245. 317. 410.
	244. 321.	Felicitas beatarum men-	
Doctor & Auditor.	45.	tium.	493. 160
	207. 254. 404. 411. 416.	Frugalitas.	327. 54. 240.
	419. 422. 429. 431. 437.		246. 247. 252. 306.
Dominus seruus.	52.	G	
E		Gaudium.	43
Eloquentia.	421	Gloria, Honor.	383
Eleemosina.	135. 212. 26. 222	Gratia Dei.	13. 83
Eltimatio iusta rerû.	181.	Gratitudo, Ingratitudo.	
	176. 233. 408. 410.		193. 20. 220.
Exemplum virtutis.	173.	Gula.	336. 148. 322. 411.
	56. 74. 429.	H	
Exercitatio.	439	Homo.	32. 29. 198. 209.
Excusatio peccatorû.	104		204. 306. 460.
Exilium.	198	Honor.	383
F		Hypocrisis.	384
Fama Infamia.	175	I	
Fides.	107. 342. 406	Imprudencia.	180
Filius.	42	Inanis gloria.	86
Fortitudo.	253. 7. 10. 348.	Incipientium status.	53
	351. 406. 450.	Inertia.	167. 92

INDEX.

Intentio recta.	85.126	Misericordia.	139
Infamia, vbi Fama.		Modestia.	374. 274 287
Inuidia.	167.373	Mors.	466. 33. 254. 258. 304. 336. 415. 455.
Ira.	357. 125. 165. 183. 272	Mulier.	33
Iuuentus.	448	Mundus. Mundi contem- ptus.	112. 198
Index Magistratus.	68. 33. 163.	N	
Iudiciũ temerarium.	176	Nobiles Ignobiles.	73
Iustitia, Iniustitia.	182	Natura,	442
L		Necessitas.	64. 445
Labor.	33. 316. 444	O	
Lectio.	433. 56. 429	Obedientia.	207
Lex.	441	Occupatio, vbi Otiũ.	
Liberalitas.	208. 58. 86	Otiũ.	167. 169. 77. 178. 454. 455.
Libertas vera.	393. 112. 115. 255. 320. 323. 332. 394. 397.	Occasiones peccatorũ.	94
Linguae moderatio.	376. 257. 345. 340. 345.	Oratio.	136
Luxus.	321. 227. 248. 252	Ornatus.	377
M		P	
Magnanimitas.	272. 63. 67. 223. 240. 275. 296. 308. 344.	Parfimonia, vbi Frugali- tas.	
Manfuetudo.	342	Patientia.	302. 5. 13. 136. 192. 255. 268. 280. 281. 282. 348. 351.
Matrimoniũ, vbi & vxor.		Paradisus, vbi Felicitas beatarum mentiũ.	
Mendacium.	308. 222	Pater & Filius.	42. 47 Pau.

INDEX.

Paupertas.	238.114.226.	Pudor, vbi verecundia.	
	278.331.434.476		
Pax.	131	R	
Peccatum.	90.88.101.	Recreatio.	376.42.43.312
	83.399.	Religio.	191.246
Peccati occasiones esse vi-		Rex.Princesps.	61.33.185
tandas.	94		345.455.
Peccatum cōtubernia fu-		Respublica.	55.56.202
gienda.	95.398	S	
Peccantium multitudo.	99	Sapiens, Sapiaentia.	401.
Peccatorū excusatio.	104		407.443.477
Penitentia.	431.454.	Scientia.	414.129.155
	458.	Senectus, Senex.	40.
Perfectorum status.	57		230.356
	401.403.	Seruitus, vbi Libertas.	
Persecutiones bonorum.		Sobrietas, Ebrietas.	340
	297.50.	Solitudo.	398
Perseuerantia.	312.313.	Spes.	110
	442.443.444.	Studium.	428.51.313.
Pietas in patriam.	257		425.439.
Philosophia.	404.113	Superbia.	379
Potentes, Potentia.	71.64	T	
Proficientium status.	53.	Temperantia.	314.406
	49.391.	Tempus.	473.417.
Prudentia.	176		453.456
Purgatorium.	37	Tentatio.	105.6.269.
Puillanimitas, vbi Magna			295.316.405.419
nimitas.		Timor.	269.179.180.
			220 4 305

INDEX.

305. 397	Victoria sui.	387. 633
Tranquillitas. 395. 172.	256. 410.	
175. 181. 56. 168. 264.	Vita. 445. 143. 170. 180.	
477. 454	258. 259. 262. 263. 266. 281	
Tribulatio. 291. 9	282. 285. 305. 336. 399. 415.	
V	Voluptas. 315. 8. 314.	
Verecundia. 377. 177.	375. 479.	
221. 329. 341	Voluntarium in virtute.	
Veritas. 440. 73. 108.	87. 211. 216	
185. 222	Vulgus. 74. 176. 1040.	
Virtus. 76. 51. 300. 303.	184. 237. 290. 356. 374.	
317. 351. 404	375. 382. 383. 398. 400.	
Virtus partim facilis par-	Z	
tim difficilis. 84. 99. 313	Zelus ex virtute. 113.	
Vir & Vxor. 41. 33	221.	

LAUS DEO.

COLLECTANEO-
RVM MORALIS PHI-
LOSOPHIÆ, QVI SELECTIS-

SIMAS SENTENTIAS EX
omnibus opusculis moralibus

*Plutarchi excerptas, & per cō-
munes locos digestas,*
continet.

Prima classis, in qua ponun-
tur Tituli ad diuersa genera sta-
tuum, & personarum
spectantes.

DEVS.

NVS AVTEM REX
& princeps Deus est, prin-
cipium, medium, ac finem
vniuersi tenens: qui via re-
cta peragit, & secundum na-
turam cuncta circuit: quem
iustitia sequitur, omnium
vltrix qui diuinam legem deseruerint, qua in
omnes homines tanquam ciues natura ipsa di-
ctante, vtimur. Lib. de exilio.

T. Dei le
ritia.

Offen-
SITARIA

Quæ rōne
fit Deus i-
mitandus

Offenditur Deus his, qui tonitrua, fulmina, radiorum iaculationes imitantur: delectatur autem his, qui suam æmulantes virtutem, semet in horum estate, & humanitate reddunt adsimiles: atq; hos in maius prouehit, impertiens suam æquitatem, iustitiam, veritatem ac mæfuetudinem. Quibus rebus nihil est diuinius, neque ignis, neque lux, nec solis cursus, nec exortus & occus astrorum, nec ipsa æternitas, aut immortalitas. Nō enim felix est Deus vitæ spacio, sed eò quod est princeps virtutis. Lib. de doctrina principum.

T. Virtus.

Dei prouidentia & iustitia.

Simile.

Q Vemadmodum hyænæ fel, phocæq; coagulum, ac feræ aliæ quam plurimæ aliquid salubre, ægritudinibusq; humanis vtile in se continent: ita quibusdam, qui freno animaduersioneq; indigere videntur, Deus amaritudinem quandam tyranni inexorabilem, vel sæuam principis cuiusdam asperitatem immittit: nec prius ab afflictione ac perturbatione desistit, quàm ægritudinem omnem expulerit, penitusq; morbum purgauerit. Tale Acragantinis Phalaris, Romanis verò Marius erat pharmacum: Sicyonijs quoq; palā Deus prædixit, flagellatoribus indigere ciuitatē. Lib. de fera Num. viind.

T. Rex.
T. Pœna

Quem-

Quemadmodum imperitus, medici consi- Simile,
 derationem curægrotum non pridem, sed po-
 stea inciderit, siue heri non hodie lauerit, cõij-
 cere haud potest: ita & de Deo firmum quid
 certũve asserere, nõ est hominis officiũ: præ-
 ter hoc solũ, quod ipse tẽp⁹ optimẽ nouit, quo
 malitiæ medicinã adhiberi conueniat, ac tan-
 quam pharmacũ vniciq; præbeat suppliciũ:
 quãuis nõ magnitudine, mẽsurãq; æquali, seu
 tẽpore vno eodẽve omnib⁹ pariter medeatur
 delictis. Quod vero animæ medicina, quæ ius
 aciustitia appellatur, omnium aliarum sit ar-
 tum maxima, inter multos alios Pindarus
 quoque testatur, qui optimum appellat arti-
 ficem, gubernatorem, & dominum rerum
 omnium Deum, vtpote verẽ iustitiæ facto-
 rem & creatorem, cui soli definire conueniat,
 quando, quomodo, ac quousque scelesto-
 rum vnusquisque plecti debeat. *Et paulo post.*
 Primum, inquit, considerate, quod ex Pla- Deus imi-
tandus.
 tonis sententia omnium bonorum se se Deus
 in medium constituit exemplar: vt humana
 virtus, quum illi admodum conformis esset,
 haberet quem imitaretur, totisq; sequeretur
 viribus. Etenim rerum omnium natura con-
 fusa cum esset, hoc sortita est principium, vt
 similitudine ac cognatione quadã diuinæ vir-
 tutis & idææ transformaretur, fieretq; mũdus.

T. Contē-
platio.

Tit. Man-
suetudo et
clementia.

Aspectu cuius vir ille naturā quoque nostram
attolli asserit, vt rerum quæ sub cælo feruntur
admirandarū contemplatione, animus decora
& ordinata eligere & amare, discrepantia verò
& errantia declinare consueſcat. Nulla enim re
magis Deo frui concessum est homini, quàm si
imitando atque sequendo illius bona & hone-
sta opera, virtutē vsurpet. Quapropter si tar-
dè ac lentè illū flagitiosos corripere videmus,
non ideò accidit, quoniam ob præproperā ani-
maduersionis celeritatem, erroris vel pœniten-
tiæ crimen vereatur: sed vt à nobis feritatem,
ac vindictæ impetum auferat: doceatq; non
ira accensos, aut cum furor æstuat & feruet,
rationemq; exuperat (veluti cùm sitim acfa-
mem exatiare conamur) inimicos, qui nos af-
fecerunt iniuria, vlcisci, sed illius imitatos mā-
suetudinem ac cunctationem, deliberare, ac
hora cōsultrice nos vindicare, ne protinus im-
petum lera & inutilis sequatur pœnitentia.
Rapida enim quempiam se committere aque,
leuius (vt Socrates aiebat) est periculū, quàm
in conlanguinei aut contribulis cuiusdam per-
turbati, ac furore & ira accensi, cadere vindi-
ctam, antequam deferbuerit, animiq; refede-
rit affectus. Non enim cùm pœnitiones vindictæ
proximæ (vt Thucydides dicebat) sed quum
admodum essent remotæ, honestū ac rectum
discerni

discerni posse assererat. Quemadmodū enim ira (iuxta Melanimum) cū mentem occupat, turpia, indecoraq; perpetrat: ita ratio, quū furorem animiq; ægritudinem penitus sustulit, iusta & moderata peragit. Quare auditores quoq; humanioribus mansueti reddātur exemplis, vt de Platone fertur: qui cū contra seruum baculum sustulisset, longo sic constitit tēpore, iram (vt ipse aiebat) puniens & coercens. Et Archytas, cū ruri domesticorū atq; seruorum negligentiam ac ignauiam deprehēdisset, & inde concitatiōi atq; asperiori affectu erga illos se ferri intelligeret, nullo maiore eos affecit in commodo: sed tantisper abiens, Valetē, inquit, quoniam vobis irascor. Proinde si hominū dicta memoratu digna factaq; iam relata, iræ asperitatem vehementiamq; sedare valent, longē æquius est (cū Deum Opt. Max. qui neminem timet, nullius rei indiget, qui nulla pœnitentia duci potest, vindictam tamen suspendere cernamus, debitumq; sceleribus expectare tempus) nos quoq; illū imitari ac placidos reddi, mansuetudinēq; actolerantiam, diuinæ virtutis censere particulam. Quam Deus ostendit, cum paucos puniendos corrigit, tardius vero animaduertēdo, multos horratur, iuuat, ac mouet. ¶ Secūdo hoc animaduertamus necesse est humanam iustitiam

leges habere, quæ scelera coërceant, & ob singula male facta quid vnum quæq; pati deceat, examus im ponderent: vltimus verò progredi non audent. Deum verò, cum ægotam animam affligere statuit, longius introspicere, affectusq; discernere decet, prudenterq; considerare, num aliquando ad pœnitentiam flecti debeat: sicq; tempus ad emendanda tribuere scelera. Vbi verò synceri nil inesse deprehendit, malitiamq; perdurare immutabilem cognoscit, protinus vindicare, & pro scelere vlcisci cõuenit. Quos vero ob honetti ignorantiam potius, quàm vitiorum delectu temerè peccare nouit, illis emendandi tempus tribuere solet. Qui si in flagitijs perseuerent, tandem eos quoque pro sceleribus iuste vlciscitur. Haud enim veretur, nequando sibi fuga consulant. Considerate etenim quantæ in hominum vita & moribus acciderint mutationes, quòtq; à sceleribus & flagitijs ad frugaliorem conuersi sunt vitam. Vnde & conuersio dicta est, cum quis a vitijs se auertit, sanioresq; induit mores. Deinde Plutarchus multorum subiicit exempla, qui hoc modo conuersi, clari imprimis & illustres euaserunt. Deinde subdit. Siquidem haud mediocriter magnæ aliquando exorbitant naturæ; ob subtilem namque ingeniorum vehementiam efficaciamque quiescere non valent:

sed in salo fluctuant, antequam ad stabiles sedatosq; mores perueniant. Quemadmodum igitur agriculturę inexpertus regionem, quam densis cernit obsitam virgultis, plantisq; syluestribus incultam, feris refertam, fluminibus ac fontibus varijs irriguam, cœnoq; plurimo quoquo versum inuiam, flocci pendit: rei vero rusticę gnarus hæc omnia fertilitatis indicia esse cognoscit, terręq; vbertatem hinc discernit: ita & absurda, praua, ac importuna magnæ aliquando producunt naturæ: quæ nos confestim (quandoquidem asperitatem ac stimulos haud ferre possumus) præcidi, penitusque eradicari oportere arbitramur. At optimus ille iudex vtile ac generosum ex his discernens, ætatem, horamq; rationis & virtutis cooperatricem (qua natura fructum debitum & opportunum ferat) benigne prestolatur. Et hæc ita se habent.

¶ Ægyptiacam verò legem, quæ grauidam, donec pariat, in mortis carcere custodiri iubet, nonne Græcorum quidam consultè transcripsisse videtur? Hac ergo de causa Deus sæpe sceleratos parentes seruat, quod ex eis clarissimos filios nouit nascituros. Proinde Homerum dicentem audite,

Egregia est soboles scelerato nata parente.

Ecce quemadmodum ille, qui nihil decens aut

Simile ab
exemplo.

clarivnquam operatus est, optimum genuit filiū. Sisyphi quoq; nec non Antolyçi & Phlegij genus in gloria & virtute magnorum florere regum. Pericles quoq; Athenis, in scelestam natus est domo. Et Romæ pompeius Magnus Strabonis fuit filius: quem vita functum Po. Ro. ob inoffensum odium pedibus conculcauit, insepultumq; proiecit. Nunquid igitur absurdum, si quæadmodum rusticus spinas haud extirpet priusquàm asparagos collegerit: ita Deus scelestam, ac perniciosam, ac regij generis stirpem haud antea euellat, quàm fructus debitus ex eo sit productus & generatus? Lib. de fera Num. vind.

Obijciunt nōnulli aduersus æquitatem diuinæ iustitiæ illud Euripidis,

Crimina sepe luunt nati scelerata parentum.

Si enim qui deliquerunt, iam pœnas exoluerunt, haud decet eos qui nihil iniusti egerunt, plecti. Quandoquidem nec illos qui facinora peregerunt, de vna eademq; re bis supplicium subire, iustitiæ seu æquitati consonum esse censesetur. Quopacto ergo Deorum iræ confestim tanquam flumina nōnulla euanescent, ac longe post super alios emergētes, ad vltimas perducunt calamitates? Quid mirū cum præclara parentum facta nobilitent filios, scelerata dehonestēt? Decet enim si virtutis ac nobilitatis honorem

honorem in genere nostro retinere cupiamus, rationabiliter quoque ob scelerum ultionem permanentem haud indignari, sed rectè hæc inuicem concurrere, ac æqualiter dignèq; cõuerti æstimemus. Nam genitum ab eo ex quo genitum est, secerni, seu abesse, tanquam opificium quoddam cõstructum, minime potest: cum ex ipso, non ab ipso genitũ sit, ita vt pars quædã & debite honorandi, & iustè plectendi contineatur, circumferaturq; in semetipsa. Nõ igitur mirum nec absurdum cum ex illis procedant, si ob eorum facinora vindictæ quoque partem desumant: quando quidem quæ apud homines beata censentur, propter illos consequuti sint ac possideãt. Lib. de sera Num. vin.

Præterea in vindicãdis sceleribus, qui aliud quid iustum quàm improbitatem sanare existimat, indignaturque cum medicum cernit per viam longe diuersam ad curandum procedere morbum, medicamentaq; ob alia per alia insinuare (veluti qui venam incidunt, vt ab ophthalmia leuentur) ille profecto ultra sensum haud longe prospicere videtur, nec cõsiderat præceptorem (quum ex pueris aliquẽ corripit) cæteros aduocare, ac Imperatorem (cum decimũ queratq; tollit) omnes ad officium reducere. Prõinde non solum parti corporis ob partem aliam, sed & animæ propter

Ut parentum nobilitas promanat ad filios, ita etiam parentũ dedora.

De quosdã punit, vt alios emedet, sicut medicus aliis medicis propter aliorum salutem medicamentum adhibet. Simile.

animam longe plusquam corpori ob corpus vexationes, passiones, ac emendationes accidere solent. Lib. de sera Num. viii

Bion, Deum cum in sceleratorum animaduertit filios, longè magis ridiculum esse asserit, quàm medicum, qui ob aui & patris morbum nepoti seu filio in medicamentū porrigit. Cæterum alicubi res in eptè & absurdè se habēt, alicubi verò conueniētes ac similes existunt. Nā qui oculorū dolore vexatur, seu febricitat, non ideo melius habet, quoniam alteri emplastrū seu collyrium adhiberi conspicit. At scelestorū supplicia ideo manifestè cunctis ostenduntur, quoniam vindictæ cum ratione inflictæ officium est, alios per aliorum animaduersiones compescere ac cōhibere. Proinde Bionis assimilatio si rectè discutatur, cernere erit, veritatem illum latuisse. Lib. de sera Num. viii.

Propterea Nominis vindicta cur fit,

Si quis tum scorpionum aculeum inferi credit, cum pungit, aut echinis venenum infundi, cum mordent, fatuè ac stultè credit: ita non fit sceleratus quisque, cum manifestus redditur: sed ab initio insitam retinet prauitatem: tempore vero, dataque opportunitate ac facultate fur surripit, tyrannusque leges transgreditur. At Deus vniuscuiusque affectum ac naturam haud ignorat, utpotè qui magis animæ quam corporis scrutator est: cillit, Quapropter

non

non eousque pœnam differt, quo ad violentia manibus, impudentia voce, intemperantia pudendis perficiatur: sed medicinae gratia mœchum, auarum, & flagitiosum quandoq; corripit, vt maliciam, tanquam morbum comitalem, priusquam cuncta occupet, tollit, ac penitus aufert. Ceterum paulo antè indignabamur, quoniam tarde Deus in scelestos animaduertet: nunc vero quoniã nonnullorum habitum & affectum (antequam iniuriam perficiant) occupat ac præuenit, accusamus: ignorantes, sæpius præterito futurum esse grauius, occultumq; manifesto longè deteriorius ac terribilius. Vnde neque causas, ob quas aliquando improbos tolerare, aliquando verò ad huc deliberantes præuenire satius existat, intellectu nostro comprehendere ualemus. Ceterum non omnia parentum delicta in posteros Deus conuertit: sed quorum natura generis cognationem imitari, aut referre solet, illos vindicta scelerum exagitare consuevit. Quoadmodum enim progenitorum acrochordones ac lenticulae quandoq; in filijs haud apparēt, attamē in nepotum corporibus erumpunt (nam & mulier quædã Græca, cum nigrum enixa esset infantem, ob idq; adulterij damnata, progenies Æthyopis quarta inuenta est) ita plerumque mores animæque passion

Iudicia
Dei occulta.

simile.

siones quas priores generationes celabant, natura longo post tempore producit, ac per alios ostentat & representat. Lib. de sera Num. viii.

Dei opificium.

Quis vero testudines docuit, posteaquã viperam comederint, origano palci? Quis Creticas capras sagittis percussas dictamum, quo gustato, spicula statim è corporibus excidant, persequi monuit? Et enim si dicas horum optimum naturam esse magistrum, in excellentissimum ac sapientissimum principium ferarũ prudentiã refers.

Perdices pullos fugientes se occultare, ac supinos iacentes se gleba terre pedibus apprehensa, cooperire docent. Ciconiarum quoque pullis vides in tectis parentes adesse, vt periti inexpertis præsto adsint ad volandum. Lucinix vero pullõs suos cantare prædocent. Ac si qui capiantur adhuc rudes, in hominũq; manibus nutriantur, peius canunt: vt qui ante legitimum tempus à doctore subtracti sint. Lib. de liberis educandis.

T. Educa-
tio õliorũ

Anima rationalis.

Sensu nisi ratio ad-
sit, nihil
conferunt.

Quemadmodum si careamus Sole, per reliqua astra perpetuam egerimus noctem, vt ait Heraclitus: ita quod

ad

ad sensuum virtutem attinet, nisi mens hominibus adsit, & ratio, nihil in hac vita à brutis differamus oportet. Lib. de fortuna.

Quum validissimum quodq; animantium natura sua probè nouerit uti, alijs cornua armorum vice accipientibus, alijs stimulos, dentes alijs, & (vt scriptum reliquit Empedocles) Echinus acutis telis horrendoq; dorso plurimum est formidabilis (vt addam in super alia vestiri squammis, alia villis, multaq; armari ungulis asperrimis) solus homo (vt meminit Plato) nudus, inermis, nec calceatus, nec penulatus à natura relinquitur, contenta tamen vnum illi dedisse, quod omnia moliat, nempe rationem, curam, & prudētiam. Iam dispiciamus quàm tenue sit robur humanum, & tamē industria plurima conficiuntur terra mariq;, & summis montium iugis, quę miranda profus vidētur. Equorum leuitas insignis, miraq; pernicitas nunquid non hominis ingenio par suo cursu? Et canum iracundia in pugnam procliuis, nunquid non defendit hominem? Sic pisces & fues non modo cibant, sed & delicias præstant ad luxum. Præterea quid maius habet natura elephanto, aut quid terribilius? atqui ludis hominum iam dudum paruit ille in lpectaculis. Discit enim saltare, tripudiat in choreis, & honorem exhibet geniculatione.

Et

T. Prudē-
tia.

Et hæc quidē recensere, existimauimus operæ
preciū, quo perspicuum fiat, quatenus homi-
nem euehat prudentia, quatenus præstare etiā
faciat ceteris, ac potēter dominari. Nō enim pu-
giles & palestritæ sumus, atq; cursores omnīū
optimi, sed animātib⁹ alijs lōge inferiores pla-
nè vincimur in ijs rebus. Porro experientia,
vsuq; lōgo, memoria, sapiētia, & bonis artibus,
Anaxagora teste, bona illorum nobis vsurpa-
mus. Mel colligimus, & lac mulgemus, cōferi-
mus ac traducimus omnia in vsum nostrū, ita,
vt nullę hic sint fortunæ partes, sed totum agit
cōsiliū & industria. Lib. de fort.

T. Sup.

Perinde atq; dux Iphicrates respōdit ad re-
prehensionē sibi indicatā, quod nō esset armi-
ger, nō sagittarius, aut scutifer (Nou, inqt, oib⁹
ijs imperare, & illorū vti opa) sic ratio atq; pru-
dētia nō est aurū, vel argētū, nō gloria, aut opū
ingēs vis, neq; itē sanitas, robur, aut famæ præ-
stantia. Quid est igitur? Nimirum ipsa, quæ ijs
omnibus reatē atque decenter vti potest, &
cuius beneficio quodlibet horum plurimum
suauē redditur ac iucundum, nec minus vtile
& honorificum. Quod si in rebus omnibus
hæc sola careas, acerba, infrugifera, molestaq;
siant protinus reliqua necesse est, ita, vt do-
minum rerū suarū etiam pudeat. Lib. de fort.

T. Hois di

Non est adē pusillus ac leuicularū rerum

cu.

curiosus Deus, vt si nihil diuini nobis inesset, seu ad illius similitudinē firmi quid ac durabilis inditū foret (sēd foliorū instar, vt Homerus ait, marcesceremus, breuiq; omnino corrūperemur) tantā nostrī curā gereret, ac rationē haberet. *Et mox.* Si p' lacet, alios omittamus Deos, solūq; hūc nostrū consideremus, qui vt primū animas mortuoriā à corporibus tanquā fumū aut nebulā exhalasse nouit, placationes varias defunctis instaurare, honoresq; ingentes ac uenerationes solerines tribuere iubet: scilicet vt credentes circumueniat ac decipiat? Ego equidem animæ immortalitatē asserere haud desinam. *Et paullo post.* Vna igitur est ratio, quæ diuinam pariter prouidentia humanæq; animæ immortalitatem ostendit ac confirmat, nec alterum repudiare, alterum uero amplecti. Cū enim post obitum anima supersit, admodum decet, imò necesse est, illam aut præmijs, aut affici supplicijs. In uita enim quæ admodum athleta decertat: cū uero certamen peregerit, tū debitū ex merito cōsequitur. Caterū quo pacto anima, cū illic exiit, ob antea actā uitā remuneretur, siue plectatur, nil certi, siue quod affirmare audeamus, uiuētes habemus. Id enim penitus nos celatū est ac latet. Vindictā uerò, quæ ob maiorū facinora in filios ac yniversum debacchatur genus, manifestē

gnitas.
T. Deipro
uidentia.

Dei prouidentia et
Animæ immortalitas simul
defenduntur.

Ti. Infig-
nis dān-
torumpce
na.

festè aliquando cernimus. Quandoquidem multos à sceleribus auertit, ac ne similia au-
deant, deterret ac admonet. Cum verò nulla alia magis acerba, nec quæ anxioze afficiat tri-
stitia, sit pœna, quàm cum quis cernit suos ob sua ipsius male acta pati in cōmoda & affligi, admodum veritati consonum ac credibile esse videtur, animam impij ac flagitiosi viri gra-
uiter torqueri, cum post obitum conspicit nō statuas aut honores quosdam subuerti, sed li-
beros, amicos, genere propinquos, ac domesti-
cos maximis subiici tormentis, & ob suam sce-
lestam vitam pœnas luere grauissimas. Lib. de
sera. Num. Vind.

Affectus & passionis animæ.

Philosophi quidam mihi ignorasse videtur, quod quisque nostrum verè duplex compositusque est: nec illam animi duplici-
tatem præuidisse: sed tantum perspicuam il-
lam quæ est animi & corporis cōmixtionem.
Et mox. Humanus animus pars vel sectum quum sit vniuersi & rationibus numerisque ad illorum
cœlestium exemplum compactus, nec est sim-
plex, nec vnius modi. Sed alterum habet intel-
ligentiam & rationem (quæ præstare natu-
raliter imperareque homini conueniens est) al-
terum vero turbulentiã affectuum habet, imposque
rationis

rationis est, & erroribus refertum, & sua vi
 suaq; sponte inordinatum. Quæ verò animi
 pars affectionibus obnoxia est, quâquam pro-
 pria caret ratione, alioqui tamen vt eam audi-
 ret, ad ipsamq; se conuerteret, cederet, & in-
 formaretur, natura facultatem concessit, nisi
 in totum perdita profligataq; existat. Qui au-
 tem admiratur, quomodo parere rationi pos-
 sit, id quod rationem non habet, hi mihi nō
 videntur mente cōplecti, quantæ sint rationis
 vires, quō penetrent, occupando & ducendo
 non duris quidem, nec renitentibus modis, sed
 informantibus, & ad cedendum parendūq; di-
 sponentibus. Quæ res est omni necessitate ac
 violentiâ efficacior. Quando quidem spiritus,
 ac nerui, & ossa, & reliquæ corporis partes ra-
 tione carēt, sed cum animi motus oritur, qua-
 tiente quasi habenas ratione, omnes intēdun-
 tur, & expediuntur, & parēt. Pedes ad cursum
 parati, manusq; ad iaciendum atque capiendū
 id animo cogitante, sunt præsto. *Et post pauca.*
 Sed his prætermisis libenter eos interrogarē,
 si canes, & equos, auesq; domesticas vident cō-
 suetudine quadam, & educatione ac præce-
 ptione vocēs prudentes reddere, rationiq; ob-
 temperantes, motus, & habitus, actionesq; mo-
 derationem quandam & vtilitatem nostram
 continentes, Homerumq; dicentem audiunt,

A simili
 argumen-
 tum,

b

Achi-

Achillem equos hominesq; hortari solitum ad pugnam: cur adhuc admirantur, ac dubitant, id quod irascitur in nobis, & cupit, & dolet, & lætatur, obedire prudentiæ, ab eaq; affici, cum & incola sit, nec abscisum, nec extrinsecus factum, neque vlla necessitate aut plagis formatum: sed à natura dependeat, cum eo semper versetur, educetur, & consuetudine compleatur ac more: vnde rectè appellati sunt mores.

Mores
quid.

Sunt enim mores, vt compresse dicam, qualitas animi ratione vacantis. Quod nomen inditum fuit, propterea quod qualitatem hanc & differentiam à more ipse animus irrationalis à ratione confirmatus capit. Cui quidem non est consilium, commotiones animi & affectus stirpitus euellere: nec enim potest, neque opus est, nec expedit: sed terminum quēdam & ordinem ei præscribere, moralesq; virtutes constituere. Quæ quidem sine affectione motuq; nō sunt, sed symmetriæ ipsorum & mediocritates. Imprimis enim informatq; ipsa prudentia commotarum affectionū vim, habitumq; constituit urbanum. Vnde si perperam à ratione ductata & recta fuerit affectio, vitium existit: sin probè, emergit virtus. Lib. de virtute morum.

Iam verò & animi affectiones indicant, corpus ad morbum esse propensum. Nam sæpe numero

numero fit, vt occupet quosdam tristitia nul-
lam ob causam idoneã oborta, aut metus spes
repente extinguens, idq; cum nihil appareat,
cur sit metuendum. Redduntur autem & ira-
cundi, sic vt facile commoueantur, & ob rem
quantumlibet leuem indoleant. Lachryman-
turque ac mœrent, quoties mali vapores &
exhalationes amaræ condensatæ animi circu-
itus, vt inquit Plato, præpediunt occupantq;
Quamobrem quibus acciderint ista, conside-
rent ac meminerint oportet, si nulla res animi
sit in causâ, tum corporale quippiã esse, quod
subductionem aliquam atque temperantiam
requirat. Lib. de tuenda bona valet.

Adolescentia, Senectus.

Sicut hyemi necessaria per serenitatem
parari conuenit: ita & boni mores, &
optimum ad senectutem viaticum, mo-
destia in ipsa iuuentute reponatur. Libr. de
lib. educ.

Iuuenes vehementes ac temerarij sunt, &
in appetitibus inflammati, & furentes, & ra-
bidi propter sanguinis copiam, & caloris. At in
senibus concupiscentiæ fons, qui quidem est in
iocinore, restinguitur, paruusq; fit & imbe-
cillus. Viget autem magis ratio, affectibus vnâ
cum corpore tabescentibus.

Vir & vxor. Matrimonium.

Quid est, quod noua nupta cum in matrimonio datur, ignem & aquam iubetur attingere? An quod ignis purgat, aqua verò circumfert ac lustrat: vxorem vero puram & castam permanere oportet?

Quid est, quod nec plures nec pauciores, sed quinque tantummodo faces in nuptijs accendunt, quas cereos appellant? An quod cum plurimis in rebus numeris vtantur, tum ceteris melior ac perfectior sit, & ad nuptias impar numerus conuenientior atque aptior habeatur? Par enim numerus & interuallum suscipit, & eius paritas aduersatur ac pugnat. Impar verò omnino scindi non potest, sed si diuidatur, semper aliquid cōmune relinquit. In Problematicis.

Cur institutum est, vt mulieres cognatos ore osculentur? An, vt multi putant, quod his vini vsus interdictus esset, & idcirco ne bibentes laterent, sed domesticorum congressu redarguerentur, osculandi consuetudo introducta est? An magis hoc tributū est mulieribus, quò simul & honore & potestate augerentur, si multos cognatos ac propinquos habere viderentur? An quod cognatorum connubijs
lege

lege prohibitis, hoc comitatis genus ad osculum usque processit, & hoc solum cognationis signum & communicatio relicta est. Superioribus enim temporibus, quæ se aliqua necessitudine attigissent, vxores non ducebant, quemadmodum ne nunc quidem sorores. Sed non ita pridem factum est, ut neptes vxores ducere permitterent. In problem.

Hinc cō-
mandan-
tur Eccla-
siae leges.

Quid est, quod nouam nuptam ipsum limē transcendere non permittunt? An quod qui primas mulieres rapuerunt, si eas domibus intulerunt, non ipsæ ingressæ sunt? An eò inuite ingredi videri volūt, vbi pudicitiam sunt amissuræ? An quod potius signum est, ipsam non sua sponte domum exituram, nec suos relicturam fuisse, nisi cogeretur, quemadmodū vi coacta ingressa esset? Nam apud nos quoq; in Bœotia currus axem pro foribus cōburūt, significantes, sponsam intus manere oportere, tanquam eo sublato, quod eam asportaturum fuerat. In problem.

Euagatio
& discursus
fœminis
interdicitur.

Quid causæ est, quod sponsam introducetes, iubent dicere, Vbi tu Caius, ego Caia? An ita eū viro quasi depaciscitur, ut omnia communia sint, & pariter imperent, nec aliud his verbis ostenditur, nisi vbi tu dominus ac domus compos, sic ego domus domina atque hera? An magis propter Caiam Cæciliam ho-

nestam sanè mulierem ac bonam, vni ex Tarquinij liberis collocatam, cuius in Sancte templo statua ex ære posita est: inerant iam pridè sandalia & colus, pudicitiae & industriæ suæ certa monumenta. In Problem.

Cur mense Maio vxores non ducunt? An, vt quidam dicunt, Maius à maioribus natu appellatus est, Iunius à iunioribus? Nuptijs verò accōmodatior est iunior, vt inquit Euripides. Nam senectus Venerè valere finit, ipsaq; Venus senibus infensa est. In probl.

Cur eorum, qui vxores ducunt, comam hastæ cuspide discernunt ac discriminant? An statim discunt vxores viris fortibus & bellicosis coniunctæ, fenerum & minimè effæminatam & tenuem cultum, ac virilem ornatum probare: quemadmodum Lycurgus in foribus & tectis parietem facientes, terebra tantum ac securi vtendum, alijs instrumentis abstinendū ratus, omnem intemperantiam & superfluos sumptus funditus sustulit? In probl.

*Pater, filius, filiorum
educatio.*

SI quis illustrium esse natorū pater optat, id ei proponendum arbitror, vt ne vilibus aut abiectis sese deuinciat mulierib;: quales meretrices sunt, aut pellices. Quibus

bus enim vlla ex patre vel matre innata est macula, eos quoad vita superfit, indelenda quædã ignobilitatis conuicia comitantur, quæ increpare carpereq; volentibus in promptu magnopere sunt. *Et paucis interiectis.* Dignissimum est, ait, eam animi magnitudinem collaudare Lacedæmoniorum, qui idcirco regem Archidamum pecunijs multauerunt, quoniam pusilli corporis mulierem matrimonio capere passus erat: subinde dicentes, quòd ille non reges, sed reginas eis ædere cogitasset. Post hæc deinceps dicatur, quod maiores nostri haud neglexisse videntur. Quid nam illud est? Vt qui se mulieribus generandæ gratia sobolis admovent, hi omnino sobrij, aut vino saltem modestissime delibato, congressum faciant. Quibus enim ex initio, vt à genitoribus per ebrietatem seminarentur, accidit, ij vini audi ac temulenti nimirum esse solent. Ea propter cùm Diogenes quendam ex temulentia alienatæ mentis adolescētulum desipere cerneret: Adoleſcentule, inquit, ebrius te seminauit pater. Et de genitura quidem hæctenus. Lib. de liberis educandis.

Quod matres eos, quos progenuerint, nutrire alereq; conueniat, ipsa etiam natura demonstrat vnicique animantium generi quæ pariunt, idcirco simul & lactis alimen-

ta suppeditauit. Eius quoque sapientem fuisse prouidentiam constat, quæ duplices mulieribus mammas addidit, vt si gemellos peperisse contigerit, duplices ad alendum fontes haberent: præterea vt maiorem in eos, quos procreassent, amorem beneuolentiamq; fouerent. Vbi sup.

Novella ætas ad fingendum facilis & tenera est, & ipsorum animis (dum molles adhuc extant) disciplinæ melius distillantur. Difficilius autem quæ dura sunt, molliuntur. Quæ admodum enim sigilla mollibus imprimuntur ceris: ita & doctrinæ (dum puerilis adhuc animus est) insculpuntur. Aptissimè igitur diuinus ille Plato nutrices admonuisse videtur, vt ne friuolas ac turpes fabellas pueris mandent, ne illorum animos ex initio stultitia & corruptis imbuant moribus. Pulchrè igitur Phocylides poëta monuit,

Dum tener est gnatus, generosos instrue mores.

Et post pauca. Haud ab re antiquus ille Crates dicere solebat, qui si licuisset, vbi in altissimâ urbis partem conscendisset, se vociferaturum aiebat, Quorsum ruitis homines, qui omne in comparandis pecunijs vestrum studium facitis, filiorum verò quibus eas relinquatis, nullam sanè curam suscipitis? Quibus addendum esse censeo, quod hi patres haud aliter

simile,

faciunt, quàm qui magnam calceorum sedulitatem habent, cum interim pedem ipsum parvipendant. Multi verò sunt parentes, in quibus adeò numerorum amor, pariter & filiorum odium sepe numero increuit, vt ne maiora impendant salaria, nullius existimationis homines natis suis deligant, vilissimorum preciorum disciplinam ipsam insectantes. Ob quam rem Aristippus haud infulse, quin vrbano plurimum sermone quendam mentis inopem patrem carpsit. Quopiam enim ex eo percontante, quantam instruendi gratia filij mercedem postularet, mille drachmas dixit. Ille verò hercle, ait, permagnum postulatum. Seruum enim comparare mille drachmis possum. Duos, inquit, habebis seruos: & filium, & quem mercaberis. Quid autem his admirandis accidat patribus, postquam filios male nutrierint, maleque instruxerint, dicere aggrediar. Nam cum sumpta virili toga salubrem ac bene institutum viuendi ordinem aspernantes, ad immodestas atque seruales sese precipitarint voluptates, tunc ita liberos erudisse poenitet: cumque nulla extat utilitas, sese ob illorum peccata discruciant. Lib. de lib. edu.

Illud etiam alsero, ad honesta pueros exercitia non plagis aut verberibus, sed monitis ac rationibus adduci oportere. Omitto enim ea

magis seruos decere quàm liberos, qui durati
vigescūt, & ad labores sustinēdos, nunc ob pla-
garum dolores, nunc ob contumelias horrent.
Liberalibus autem pueris maiorē laudes ac vi-
tuperia, quàm verbera, cōmoditatem afferūt.
Illę enim ad honesta cōcitāt, hæc à turpitudine
cohibēt. Mixtim verò & alternis vtēdum erit,
obiurgationibus & laudibus. Postquā vehemē-
ter obiurgarint, pudore agendū erit, rursusq;
laudibus reuocabunt, ijsq; imitandæ nutrices
erunt, quę vbi infantes lugere coegerint, vbera
denuò ad eos folandos admouent. Cauendum
autem erit, ne immodicis elati laudationibus
intumescant, quoniam nimis demolliti lau-
dibus franguntur. Lib. de lib. educ.

simile.

Cæterum illa non minus quàm superiora,
quin longè magis adolefcētibus exercenda: ea
sunt eiusmodi. Sine mollitie vitam esse degen-
dam, continendā linguam, iram sibi subijcere,
manus comprimere. Lib. de lib. educ.

Præter hæc omnia, id quod sanctissimum
est, pueri vera proferre consuefiant. Mentiri
enim seruile est vitium, & à cunctis mortali-
bus odio insectandum, nec quod apud me-
diocres etiam seruos veniam promereatur.
Lib. de lib. educandis.

Ante omnia opus est, vt patres non solum
nihil peccando, verum etiam honesta singula
pera-

peragendo, manifestum sese filijs exemplar exhibeāt: vt ita eorum vitam, quasi quoddā speculum, intuētes, ab operum simul & sermonū turpitudine se penitus auertant. Nam si quis delinquentes acriter obiurget filios, tūm is in eosdem illabatur errores, hic nempe ignorare videtur, sub illorum nomine sua se inculcare crimina. Lib. de lib. educand.

Cæterum crebrò audiunt, quòd is demum sequitur Deum, qui parere norit rationi. Itaq; sic habeto, dum iuuenes relicta pueritia in viros proficiunt, illis, si recte sapiant, non rejciendum esse imperium, sed duces duntaxat mutandos, dum in conductitij illius pædagogi vicem, diuinum, hoc est, ipsam rationem vitæ moderatricem suscipiunt. Cui quicumq; parent, merito liberi sunt appellandi, eo quod soli qui discunt, quid velle debeant, ita viuunt vt volunt. Lib. de officio auditoris.

Ti. Libertas vera.

Quemadmodum noui hospites & peregrini in rempublicam recepti, multa ægreferunt & inculant, quæ indigenis & legum assuetis non modo non sunt molesta, sed etiam grata & iucunda: sic è re iuuentutis apprimè fuerit, si longo tempore circa philosophiam educata, disciplinæ illius rudimenta imbibere consuecat: quandoquidem ex ipsis prægustamentis, quæ præceptionum philosophicarum recipiunt

Simile,

piunt per missionem, non aliter atque ciuis aliquis ad philosophiam accedet: cuius peculiare est officium, duce ratione viros, eosque absolutos efficere, atque ea in re verum decus aetati iuuenili apponere. Lib. de offi. audit.

Canere discunt homines, saltare, literas, agri culturam, equo insidere, calceari, vestiri, pocula ministrare, & coquere. At, quae dementia est o mortales! cum haec omnia praeter disciplinam non liceat commodè agere, ut vos probe homines vitam instituere, nulla disciplina, nulla adhibita ratione aut arte, sed fortuito putetis contingere? Adde quod virtutem cum discendam negamus, prorsus plane tollimus, quando disciplina generatio quaedam est, qua foetus in animo discantis a doctore proficitur. Itaque si a discendo mortales cohibeas, & doctrinam omnem sustuleris, videberis haud dubie cuncta extinxisse, rebusque ipsis perpetuum inuexisse interitum. Caeterum, ut autor est Plato, ob pedis ad lyram imparilitatem, dum male conuenit cum modulatione saltatio, neque frater vnquam cum fratre pugnam capelsit, aut amicus disidet ab amico, vrbesve inter se hostiliter decertant, ut extrema quaeque & facere & pati cogantur. Ad haec in aedibus priuatis inter maritum & vxorem nulla adhuc nata dissensio est super telis, staménne an trama

sub.

subtegmen ipsum vocetur. Et hæc quidem eum ita se habeant, nemo tamen libro protinus, aut telæ, lyræve manum admouet, nisi peritus. Nam etiam si non sit periculum, nequid inde accidat incommodi: tamen ridiculum se fieri, ac cunctis haberi ludibrio, quis est quem non pudeat? Et nos adhuc putabimus, rem familiarem gnauiter administrare, rempub. coniugium, & principatum, mutuisque vicissim pro rei dignitate respondere officijs, inexpertis ac rudibus citra erratum & fortuito accidere? Si non fiunt mortales disciplina meliores, perijisse impendia dixeris, quæ fiunt in pædagogos, à lacte ipso primum pueros in disciplinam accipientes. Nam vt nutrices manibus effigiant corpus: ita illi mores componendo, primum virtutis vestigium collocant. Vnde Spartanus ille rogatus, quid commodi afferret præceptorum opera: Honesta, inquit, illi faciunt, vt pueris etiam sint iucunda. Lib. de docenda virtute.

Similes

Quemadmodum medici amara quædam venena dulcibus immiscentes succis, comitem vtilitatis amœnitatem inuenerunt: ita & patres increpationum rigorem mansuetudine temperent est necesse. Lib. de lib. educ.

Similes

Doctor

Doctor & Auditor.

simile.

Qui, vt aliquam rem adeas, hortantur quidem, sed nihil ipsi suggerere, nullamve rationem, quoniam patet fieri oporteat, afferre videntur, sanè non illis absumiles sunt, qui lucernæ, vt ardeat, lychnum emungunt, & manu contrectant, cæterum olei nihil omninò infundunt. In Politica.

**T. Philo-
sophia.
Dissimile**

Philosophiæ doctrina non est cuiusmodi statuarum artifex, vt signa fingat, quæ in basi muta stent, & sensus expertia, quemadmodum dixit Pindarus, sed agilia studet facere quæcunq; aggreditur, negotiosa, viuæq; Addit impetus, quibus excitetur; addit iudicium, quod inuitet ad vtilia: addit delectum, quo sequamur potiora: addit prudentiam animiq; magnitudinem, cum mâsuetudine cautelaq; coniunctam. Lib. de disput. philosoph.

Dissimile

Copiam ipsam immodicam ac vanitatem dicendi prætereas velim: ac summo studio fructum orationis sectare coneris. Neque ea in re puellas imiteris, quæ adserta concinnanda fragrantissimos quosque flores deligunt, opus sanè iucundum ac volupe, quis nesciat: cæterum nullius frugis, ac duntaxat diurnum.

simile.

Sed apum te potius moneat exemplum, quæ
ple

plerunq; in prata volant, violis, rosis, & hyacintho conferta, atque illis tamen neglectis, Thymum accedunt, florem asperrimum atq; amarissimum, illiq; insidunt, flauum mel conficientes. Inde, vbi acceperint quæ visa fuerint commoda, auolantes, ad domestica negotia reuertuntur. Ad hunc sanè modum auditorè cultum & studiosum decet, delicata & florida ornamenta verborum, rerûq; ad plausibilem quandam vim nil aliud quàm pratorum herbam, vnde nihil mellis conficiatur, putare, missaq; facere, atque sua ipsius attentione in mentem sermonis & dicentis affectum irrepere, vnde ad se trahat, quod bonum sit accõducibile. Proinde meminisse, quòd non in theatrum, neque ad cantationem, sed ad scholas venerit, vt ex sermone vitam emendet. Quis enim ferat te in tonstrina surgentè, mox simile. alsiltere speculo, & contractu capitis cæsariem contueri, num probe sistens: & a scholis (vbi sermonem audisti) non protinus te ipsum contemplari, & ex animo tuo discere, quid miserix, implacabilitatis, aut immodestix decesserit, quantum è factus sis tranquillior atque iucundior? Quando non tam verè quàm eleganter dixit Ariston, Neque balnei vllam esse vtilitatem, neque orationis, vnde non prodeas purior. Lib. de officio auditoris.

Non

Nō sum in ea sententia, qua bona pars mortalium, qui philosopho in communi docente applaudunt, dictisq; illius mirè capiuntur: verū vbi de rebus priuatis tempestiuè & libere quosdam seorsum carpit & admonet, id illi insectatur, & superuacaneum esse putant. Audiendos esse philosophos credunt in scholis haud aliter, ac tragædos in theatris, nempe ad finem: & in his extrarijs negotijs nihil vtrosq; inter se differre. Lib. de off. audit.

Sunt rursus aliqui, quos cōstans tenet opinio, in cōcione totum negotium dicentis humeris incumbere, auditoris nihil. præmeditatum enim ac præparatum accedere dignum putant oratorem: auditores ipsos nihil, aiunt, necesse est. Sed irruere licet impruidos in illa quæ ratione constant, præter vllam rationem, ac assidere inertes, veluti ad conuiuias in symposio, vbi laborantibus alijs, nihil agant, quàm vt voluptate fruantur. Lib. de off. aud.

Non cōuenit monita salubria auersari, quæ incitant ad virtutem, etiã si, ceu pharmacum aliquod, acria videantur ac mordacia. Minimè præterea ferendi sunt, qui huiusmodi verbo tacti, mox oculis in gyrum rotatis, toti sudant, æstuque animi flagrant protinus pudefacti. Quanquam intolerabilius est, & ingenij penitus deplorati, si quis iuuenis ad scōma rideat,
& dum

& dum non pudet, nihil commouetur. Totum enim id accidit peccandi assiduitate, & inueterata consuetudine: quemadmodum in carne callo obducta, quæ in plagis vibicem non suscipit. Quemadmodum igitur à medico lectus, si mox aufugiat, nec patitur se obligari, dolorem quidem sensit, ac curationis utilitatem non expectauit: sic qui vulnerati, ac mordaci sermoni morum prauitatem non exhibet sanandam, a philosophia discedit accepto morsu ac dolore: cæterum nihil interea promouit. Lib. de off. aud.

Simile.

Simile.

Proficientium status.

Elebre est illud Hesiodi poetæ,
*Paruula si tentes super adiecisse pusillis,
 Idq; frequēs pagas, magn⁹ cumulatur aceru⁹.*
 Non equidem aptè de augendis opibus solum dicitur, sed cum ad res omnes, tum verò potissimum ad virtutum incrementa, moresq; absolutæ integritatis duce ratione quæritos, non absurde quadrabit, si eò conferas. Lib. de profectu morum.

Primum autem argumentum, quo te sentias in virtutis studio profecisse, est amoris immensitas. Non enim si depereas mulierem, ex eo apparet, quod præsentia illius te oblectat (Quâdoquidem commune id est omni-

Primum
 indicium
 profect⁹
 amor ve-
 hement.

c

bus

bus, amatis gaudere) sed si mordicus eam retineas, ægreque diuelli te hinc patiare. Videas equidem nō paucos, qui cupidi admodum feruntur ad philosophiæ studia: verum mox ubi ad alia diuenterint negotia, effluit affectus prior, nulloque dolore torquentur philosophiæ desiderio. Non contenta est philosophia, vt præsentia duntaxat nos amore sui capiat, veluti vnguenta, quorum absentia nemo discruciat: sed in eam quandam sitimq; oportebit concipere, sicubi auellimur: tali que argumento intelligere vtiq; licebit, nos verè profecisse. Lib. de prof. mor.

Disimile

Secundū
asperā nō
horre
viam,

Huic primo indicio profectus circa virtutē, confine est vetustissimum illud Hesiodi, viam ad eam sudoribus struentis, documentū (hoc est, asperam non horre viam) etiam si documentum hoc iam non admodum sit obuium, aut celebre: nimirū quia omnis eo tendit cura, vt leni tramite, facili, & compendioso incedamus. Labores & molestiæ philosophiam à limine salutantibus ab initio solent cōtingere: haud aliter atq; ijs qui terram in navigatione ex oculis iam visam amittunt, alterā illam ad quam tendunt nondū assequuti. Dū enim cōmunia ista solitaq; eis subtrahūtur, necesse est (priusquā meliora intelligant, eisq; fruātur) in medio interim fluctuare, & plerūq; retrò labi.

Id quod Sextio illi Romano iam olim vsu venit, qui urbanos honores fascesq; (quibus sese ob philosophiæ studium abdicauerat, negotio parum feliciter primo procedente) doloris impatientia rursus affectauit. Huc pertinet Diogenis item Sinopei exemplum memoriæ proditum, qui dum Athenis philosophiæ studium auspicaretur, fuisse tum insignem aiunt festiuitatem, sumptuosas cœnas & opiparas, spectacula, conuentus celebres, ac congressus, conuiuiaque in lucem vsque protracta: Diogenem interea in quodam angulo fori porrectum, membris ita compositis, vt somnum caperet, verum cogitatione plurima distractum, & animo irrequieto turbatum, quod præter vllam necessitatem in tam monstrosam laborisque plenam vitam descendisset philosophiæ studentium. Proinde dum solus ipse sibi incumberet, vniuersis bonis mortalium, delitijsque gratissimis sese spoliaret, hæc, inquam, dum tacitus animo secum volutaret, fama est, murem circa micæ de pane illius decedentes occupatum à viro aufugisse, qui mœsto atque attonito animum reddiderit, his seipsum verbis compellanti: Quid istuc rei est o Diogenes? Hunc murem delicatè pascis, id quod tibi etiam ex necessario superest, tuque vir tantus vicem doles tuam, qui cum istis

epulonibus non infides virenti molliq; stragulo, ac simul inebriaris? Dum igitur huiusmodi auocamenta virtutis viam ingresso obsistunt, retroq; trahere molliuntur, & ratio hominis clam repugnat, ad respondendum parata, conceptam facile dirimes ægritudinem, ea verò non leuis coniectura est, felicitis cuiusdam circa virtutem profectus. ¶ Cæterum ioci pueriles salesq; ridiculi, dum in philosophiæ tyrones iaciuntur, non raro offendunt illos atque deiiciunt. Non absurde igitur promouisse quispiam hoc indicio se intelliget, si placido & tranquillo sit animo, ita vt nihil commoueatur quibuscunq; dictarijs, nihilq; reluctetur. Potissimum autem conuitia, & ludicra huiusmodi irritamenta ab aulicis in luxu & otio viuentibus excogitantur. Qui itaque talis septus est robore, eaque pollet animi constantia, vt prorsus ista queat negligere, is plane dignus habetur, quem philosophia suis concederet dotibus. In confessio autem est, ita natura comparatum esse, vt isti quos nulla tangit admiratio virtutis, sedulo curent, quo ab alijs celebratum lacerent atque infectentur. Itaque licebit aliquando per speciem stultitiæ & maleuolentiæ terga dare hominibus, & rursus sapienter atque rectè ea quæ ipsi tantopere eleuant & suspiciunt, animo constanti cõtemnere.

Tertium non irri-
tari alio-
rum deri-
sioni, vel
detractio-
nib.
Tit. Scan-
dalum.

Mali bo-
nis cur de
trahant.

Conferentes enim vana illa atque caduca nostris, conditionem nimirum philosophiæ protinus meliorem effecerimus. Exemplū in hac re abunde magnum & efficax nobis præstitit Solon: At nos, inquit, cum istis non commutabimus virtute diuitias. Quandoquidem hæc nostra in tuto sunt, fortuna vicissim suas opes modo concedit, modo diripit. Et Agesilaus cum de rege magno sermo incidere, Ecquid, ait, maior est nobis, nisi iustitia prætet? Lib. de profectu morum.

Est præterea nō mediocris commutatio rerum, quæ in sapientiæ studio solet accidere, dū (vt ingenuè dicam) scita illa Philosophorum atque decreta, quisq; pro sua accipit opinione, atque etiam lucro. Alius perinde ac volucres omnia ad splendorem rerum naturalium, & acumen subtilitatis, gloriæq; appetentiam cōfert. Ille catelis non absimilis, vt ait Plato, laniatu gaudet morsuq;, & ad rixas atque contentiones sophisticas penitus flectit iter. Bona pars dialecticis artibus sese inuoluunt, meros agentes sophistas, victum quoque inde parantes. Rursus inuenias, qui sententias recitāt illustrium, & historias apponunt, quemadmodum Anacharsis dixit, videre se Græcos numismate ad nihil aliud vti, quàm ad numerandum, esseq; ad hunc modum inutiles, qui in

Ti. Virtutis decus.

Quartum ea q̄ quisque audit aut legit ad virtutē referre.

Simile.

numerato habent verba, neq; alium fructum in commune conferant. *Et paucis interiectis.* Curandum ergo, vt non tam philosophorum libros perpetua lectione reuoluamus, illosque audiamus docentes, quàm rerum copiae verborumq; intendamus animum. Neue potissimum eo insiliamus, vbi maior est difficultas, & dictorum quædam imparilitas, prætermittà ea parte, quæ est succulenta, pinguis, & frugifera. Sed et in poëtis atque historijs cautio adhibenda est, ne inter verborum nitorem & elegantiam elabatur, quod ad morum correctionem attinet, affectuq; noxiorum alienationem. Sicut enim floribus insidens apicula, flayum mel, vt ait Simonides, ex succo conficit, quum alij nihil præter colorem, odoremq; in illis admirentur; ita appellentibus alijs animum ad poëticam lusus cuiusdam & voluptatis gratia, nos cōtrà intuentes id, quod est operæ precium, decet altius quiddam in ea re sapere. Iamq; videre est eos, qui Platonem euoluunt & Xenophontem folius eloquentiæ comparandæ gratia (in quibus videlicet magis relucet Attici sermonis puritas) quo pacto illam colligāt, veluti ros aut puluerem;

Simile.

Simile.

non admodum dissimiles ijs, qui pharmaci odore capiuntur & nidore, sanandi vim & purgandi negligunt. Lib. de profectu morum.

Sunt præterea, qui maiori fructu proficiunt non solum ex doctrina & literis, verum etiam ex spectaculis, ac quibusvis alijs negotijs norunt ad bonam frugem suis incrementis proficere, dum opes ad eam rem idoneas vndique confarcinant: id quod ferè de Æschylo ferunt suisque similibus. Sic Brasidas dum murem inter Caracas corripere, ac mox dimittere accepto morsu, O Hercules, ait, quam non est vllum animal tam exiguum & infirmum, quod pro vita non dimicet, pœnasque ab infestatoribus vltrices sumere non audeat! Diogenes item bibentem quendam è manu conspicatus, mox poculum è pera ceu superuacaneum abiecit. In hunc equidem modum si quis attendat, & amplificet studia, expertus nimirum atque peritus rerum euadat oportet, dummodo congerat omnia ad germina virtutum. Videas enim nonnullos etiamnum discen-
 tes, qui mox ad ostentationem omnia conferunt, hoc solo respectu ex philosophia quidquid licet decerpentes, vt mox in forum vel iuuenum cœtum, aut certè veluti circulatores in regium conuiuium apportent. Verum ij plurimum falluntur opinione, dum putant id esse philosophari. Perinde atque si quis credat, vulgo committuras & pharmaca populo vendere, id esse mederi, dum longè

Quintum
 ex omni-
 bus rebus
 philoso-
 phiadi oc-
 casionem
 arripere.

Simile.

aliud medici sciamus esse officium. Deinde nō admodum differt sophista huiusmodi ab Homericā illa volucris, quæ pullis implumibus id pabuli, quod nacta est, in os mittit, suo corpori ne quicquā profuturū. Ita enim accidit ei, qui alijs nō sibi philosophatur. Atque adeo necessaria est hæc cautio, ne philosophemur sine fructu. Nobis enim in primis confert philosophia, maximoq; est vsui: erga alios autem præter docere & discere, inanis quædam ostentatio & ambitio plerūque se prodit. Idque potissimum, quando altercandi materia & lites quaestionibus subinde implicantur, finisq; totus in eo constituitur, vt sermones veluti lora quædam pilæque per manus vicissim tradantur. Eoque magis iam intenditur animus, vt vocibus inconditis obstrepamus, & omnia dirumpere magis videamur, quàm docere quippiam, aut discere. Proinde in hac re benignum se exhibere & placidum, ita vt in arenam minimè descendas, & per iracundiam non dissolvas, quæ in commune sunt prolata, neque conuicijs inueharis in eum, quem reprehendas, aut inique feras illatam contumeliam, euidentis planè documentum est, hominem in philosophiæ studio promouisse. Lib. de profectu morum.

Qui recta ad virtutem contendunt, eos decet per occasionem vsu rerum exercitari potissimum.

Simile.

Sextū, ostentationem & rixas fugere.

Sedata disputatio, sapientia, et profectus indiciū.

Septimum hæc capta se applausum.

sissimum. Deinde quod huic est proximum,
 applausum, qui oratores manet, strepitumq;
 theatricum non plurimi facere. Tantum autē
 abest, vt aliquantisper progressus in sapientiæ
 studio, non reticeat apud aliquos, si quid lar-
 gitus sit amico, aut operis quippiam præclare
 gesserit, vt etiā iniqua suffragia per largitiones,
 aut potētis cuiuspiam intercessionem pro se,
 amoliri adnitatur: non respiciens ad munera,
 quanquam hinc fames, hinc sitis premat.
 Quippe satius fuerat, solidam noctem cum
 inedia agere, quàm cum virtute veroque bo-
 no pugnam inire. Ita planè Agesilaus vitam
 instituit, dum tacitus bona sua secum circun-
 ferret, abunde magnus buccinator implemet
 sibi. Lætabatur enim ex animo, quod testis sibi
 esset idoneus spectatorq; honorum, intus ra-
 tionem certo sibi commorari ostēdens, iamq;
 egisse radices, posteaquam iuxta Democritum
 adfueuerat ex sese voluptatē accipere. Vt au-
 tem agricolis periucundum est videre spicas
 inclinatas ad terram & nutantes (nam quæ ob
 leuitatem sursum tendunt, inanes esse credun-
 tur) ita philosophastri quidam vani, nihil ha-
 bentes ponderis aut grauitatis, elato sunt ani-
 mo, & in habitu, in celsu, vultuq; nihil præter
 merum fastum, aliorumq; præ se contemptū
 prodūt. Perspicuum est igitur, eis qui fructum

Tit. Bona
cōsciētia.

T. Præsu-
ptio Arro-
gantia.

Simile.
T. Mode-
tia sapiē-
tia comes

ex philosophiæ studio percipere moliuntur, deponendum esse protinus quidquid vanum est & arrogans. Et quemadmodum è vasis li- quorem aliquem recipientibus aër inanis ex- pellitur: sic, qui in philosophiæ studio veris implentur bonis, factum exiunt, mitioremq; de se concipiunt opinionem, parum iam bar- bam iactantes & pallium, dum omne studium ad interna transfertur. ¶ Adde quod sibi se- ueriores tum fiunt, magisq; rigidi, alijs contra benigni & placidi. Deniq; non vsurpant soli- tam philosophiæ gloriam insigneq; nomen, sed in mutuis colloquijs dum super ea re in- cidit sermo, abunde satisfactum est, si quis bo- næ indolis nouitius prædicetur. ¶ Huc perti- net quod a Menandro non minus verè quàm eleganter dictum est, Complures videlicet esse qui Athenas nauigent philosophiæ gratia, primum sapientes, deinde sapientiæ amantes, ac mox Rhetores, neq; ita multo post idiotas, rerumq; omnium ignaros sese appellare. Quo enim magis cuique ex philosophia accedit ra- tionis, eò plus decedit fastus & arrogantia. Lib. de prof. morum.

Septimū,
si pecces,
correctio-
nem ad-
mittere.

Animaduertendum præterea, quo pacto in morbis communibus, vt in dentium aut digi- torum dolore, confestim medicus quaritur, quum tamen grauioribus malis impliciti, ve-

luti phrenetici, atrabili, infaniaq; affecti, ob morbi vehementiam, quam minime sentiunt, non recipiant medicum, sed aut explodunt, aut fugiunt. Atque in eum modum quicumq; peccant, & monitoribus vitia corrigentibus sunt asperiores, hi profectò malo laborant non admittente curationem: contraq;, omnes æquo ferentes animo reprehensionem, bonam spem exhibent melioris cuiusdam habitudinis. Qui enim sese ingenue offert corrigentibus, peccatum profert, malum fatetur, non passus latere aut ignorari, proditq; corrigenti adiunctis etiam precibus, is demum specimen præstiterit non contemnendi in philosophia progressus. Nam quisquis ad bonam frugem ex corruptis moribus peruenire desiderat, opus habet, autore Diogene, diligenti amico, vel acri feruidoq; hoste, vt peccatum fugiat aut correptus, aut certè humaniter ac blande curatus. Lib. de prof. morum.

Æstimare iam liceat, quam frugiferum sit, quod Zenon scriptum posteritati reliquit, dum iubet ex somnijs deprehendere, num profecerit quispiam in studio virtutis. Si enim in somnis nulla capitur voluptate erga turpitudinem, neque graui inhiat crimini, quo se contaminet, prorsusq; nihil videt cum vitio & fœditate coniunctum, consentaneum est,

omnia

Simile.

T. Corre-
ctio.Octauum,
in somnis
nihil fla-
gitiosum
videre.

Simile.

omnia in tuto esse posita. Tum enim imaginaria hominis virtus simul cum ea, quæ affectibus est obnoxia, rationi subiectæ ac parentes, non aliter atq; fundus synceri amnis & tranquillæ, liquido apparent. Quemadmodum igitur iugales equi ab auriga recta currere instructi, non deserunt viam, illo etiam habenas remittente, sed perpetuo cursu non aberrant à præscripto: sic quibus bruti affectus iam in totum sunt domiti, & sub iugum rationis missi, certi sunt, quod nec in somnis nec in morbo facile recalcitrant, aut delinquant: nihil enim agent præter solitum, eodem tenore perdurantes. Lib. de prof. morum.

Nonum,
affect^o no-
xios expe-
siri feda-
tiores,

Quoniam autem vera atque perfecta indolentia res est magna, prorsusq; diuina (quæ appellare nobis hic licebit profectum, siue promotionem circa virtutem, lenimento quodam & remissione conflata affectuum) patet, ut diligenti indagine facta, certoq; iudicio primum nos ad ipsos affectus, deinde illos inter se comparemus, quo verius constent accessionum discrimina. Illud autem efficiemus, intelligendo malorum desideria in nobis iam esse remissiora, quam fuerint olim. Lib. de prof. morum. ¶ Aduertendum etiam, num in videtur ratione rigidiores nobis ipsis, an licentia nimia simus laxiores. In rebus gerendis matu-

ritate

ritate vtamur, an inconsulta temeritate, admiratione item hominum atque virtutis potius tangamur, quàm contemptu. Itaque sicut *Similes* morbis in alias corporis partes migrantibus, solitasque relinquentibus, spes de sanitate concipitur: ita prauorum affectuum commutatio in eos, qui minori periculo videantur ferendi, donec prorsus explodantur, profectus nimirum est ad meliora non ineuidens argumentum. Lib. de prof. mor.

Argumentum quoque profectus idoneum id erit, si mox imitari conemur, quod nobis est admirationi, seduloq; probatur. Exemplo esse poterit Themistocles Atheniensis, qui solus inter oēs municipes noctes agendo insomnes, Miltiadis trophæa, inquit, me excitât, & quietem capere non sinunt. Quibus verbis id planè edocuit, se non tam præconem esse virtutis & admiratorem, quàm præsentem sectatorem, & virtutis in bono æmulum. Dum igitur verum bonum in hunc modum diligere ordimur, vt non solum ex Platonis sententia beatum iam animo reputamus virum illum egregium, sed etiam parem felicitatem tribuimus auditori, qui sermonem ex ore eius prodeuntem excipit: imò vero habitum, hominis incessum, aspectum, risumq; cum admiratione diligimus, ita vt ad illius exemplum

Decimū virtutem quam admiraris emulari & vitium fugere.

totos nos ipsos componere gestiamus, eique perpetuo adherere, tunc plane licebit fateri, nos haud dubie in virtutis tramite profecisse.

Vndecim, virtuti coniuncta non formidare.

¶ Præterea inuenias nonnullos, qui non tam bonis gaudent, felicibusque hominum dotibus, quam ipsis ineptijs veluti balbutie & pallore, nimirum amantium more. Nam Panthæ mulieris lachrymæ ac luctus, inò ipsa quoque animi indignatio & malignitas virum Araspem attonitum in amorem reddiderunt. Lib. de prof. morum.

Duodecimum, cauere peccata etiam minima, quæ nos venialia nuncupamus. **Simile.**

Iam si libeat, præter ea quæ recensuimus indicia profectus, & hoc item non parui momenti adiungas velim, ne quis peccatum aliud quod reputet exiguum, sed solícite quoduis caueat atque deuítet. Vt enim qui se diuites fore desperant, impendia exigua flocci pendunt, nihil magni efficere illa credentes, si tenui aceruo accesserint (at spes ditescendi nihil negligit quantuncunq; exigui lucelli, eoque magis auget æris appetentiam, quo propius admotæ fuerint opes) sic haud dubie vsu venit in negotijs per virtutem gerendis: non enim illic locum habet indulgentia, vt dicas, hoc perpusilli momenti ad istud est. Nam si id quod est minimum semel ingressa fuerit scelerum peruersitas, licentia concessa patrâdi ea, ad quæ alioqui sumus propesi, cor-

ruere

tuere nimirum & contaminari simul reliqua animi bona necesse est. ¶ Cæterum qui sepem *Simile* construunt aut aggerem, nihil sunt attenti, cuiusmodi sit lignum aut lapis: accipiunt enim quidquid casus obtulerit, & inter hæc columnam aliquam è sepulchro fortè collapsam. Id quod ferè agit vulgus sceleratorum, omne opus in suum quæstum utcūque acciderit cōglomerans & corradens. Porro qui proficiunt *Simile* in studio virtutis, vitæ suæ non aliter atque phano cuidam aut regiæ aureum subijciunt fundamentum, nihilque temere admittunt in tale opus, sed ad rationem veluti amulsimam omnia redigunt atque componunt. Lib. de prof. morum.

Sacerdos.

Quid est, quod Flamen Dialis mortua uxore sacerdotio se abdicat? An eodem tempore vxor vnà cum viro cōsecratur, quemadmodum multa sunt in sacris, quæ absente vxore agi nequeunt? Priore autem amissa, alteram statim superducere tum difficile est, tum vero iniquum atque impium. In Problem.

Cur igitur sacerdotibus nec magistratū capere nec petere permittebatur, & tamē licet ore vtūtur, & sella curuli ob honoris causam & cōsolationem,

Sacerdotis etiam Gentiliū bigamiam prohibetur. Quid hic heretici dicent, qui vnūcaput rebus sacris & profanis p̄ficiunt.

tionem, quominus ægreferrent, si a magistratibus arcerentur? An quod cum certum esset & statutum tempus sacrificij, regum verò opera & actiones incertæ ac minime præfinitæ, fieri non poterat, ut cum in idem sæpenuero tempus inciderent, idem utriq; adesset: sed utrisque vrgentibus, sæpe oportebat, ut altero relicto nunc Deos coleret, nunc ciuibus noceret. In Probl.

Rex, Princeps.

Dis simile

Qui apiaria curant, & ipsis apibus aræ & vsu nutriendis operam sedulo dant, quas ingenti bombo & strepitu de cellulis conspiciunt prodire, validas eas

Tit. Mansuetudo.

atque vberes esse coniectant: quem verò Deus civilis examinis curæ atq; cultui præfecit, quiete eius atque mansuetudine populi felicitatem potissimum metitur, & coniectura consequitur. In Politica.

Tit Religio.

Aristoteles ad Antipatrum scribens: Alexander, inquit, prædicabile id ac præ se ferendum est, non modo quod complurimis gentibus imperitet, sed etiam quod rectam de diuinis præter alios opinionem habere possit. Lib. de tranquil. animi.

Alexander adolescens, vix dum adeo puerili ætate exacta, Babylonem ausus est Susaque illa sperare. Babylonem Susaq; dico: imò verò gentium.

gentium omnium imperiū spondere ipse sibi, triginta peditum millium, quatuor equitum numero fretus. Egregium verò permagnūq; ei fortuna viaticum in hanc expeditionem septuaginta prærogauit talenta, vt Aristobolus prodidit, triginta dierum cōmeatus. At enim inconsultus temerariusq; Alexāder tam spernendo apparatu in tantas opes profectus? Minimè. Quis enim maioribus vnquam pulchrioribusq; rerum opportunitatibus fretus ad res gerendas profectus est? animi magnitudine, rerum intelligentia, moderatione, fortitudine, quibus eū rebus philosophia ad hanc obeundam expeditionem instruxerat. Profecto ab Aristotele præceptore plusculū quàm a Philippo patre habens potiendarum rerum instrumentum, in Persas transijt. Non enim Alexander (quemadmodū Aristoteles ei auctor fuerat, vt Græci se ducem, Barbaris Dominum præberet, vtque illos vt amicos & necessarios honori haberet, cum his verò vt cum belluis, atque adeò stirpibus ageret) ita sese comparans, exilijs (quæ plerunq; bellorum semina sunt) discordijsq; infidis imperium suū scædauit. Verū quum se diuinitus missum communem vniuersorum disceptatorem existimaret, constituendisq; mundi rebus arbitrum, quos verbis inter se conciliare non poterat,

terat, armorum vi subigens, in vnum omnia componens, perinde atque propinatio poculo vitas, mores, connubia, viuendi instituta miscens, patriam quidem omnes orbem terrarum existimare voluit, cognatos vero viros bonos, alienigenasq; prauos: ad hæc Græcos & Barbaros non chlamydem, non peltam dirimere, sed Græcos virtute potius, Barbaros vitio internosci. Demaratus, vt aiunt, Corinthius hospes amicusq; Philippi, quum Alexandrum Susis vidisset, gaudio perfusus & illachrymans, ingentis dixit gaudij exortes fuisse Græcos qui antea obierant, quando quidem Alexandrum non vidissent in Darij solio sedentem. Equidem quod ad me attinet, quibus id Græcis cernere licuit, eos non magnopere beatos censuerim duntaxat propter hoc spectaculum, vtpote quod fortunæ fuerit, vulgariumq; regum: illa verò visenda augustaq; sponsalia auidè mihi spectaturus fuisse videor, quum sub vno auro insigni tentorio coacti in eosdem penates, eandemque mensam centum Persidibus sponsis, totidemque Macedonibus & Græcis, coronatus ipse, primus hymenæum orsus, & tanquam Philothesium canticum accinens, maximis potentissimisq; populis in amicitiam coëuntibus, vnius ipse sponsus, omnium verò auspex idem

T. Coniugium.

& conciliator, hoc cum illis legitimo coniugio vinciebat: præcupide enim dixissem, I nunc barbare stolideq; Xerxes, multis te nequicquam laboribus iungēdo Helesponto angito, hoc potius pacto mentis reges compotes Asiā Europæ iungunt, non lignis, non ratibus, non inani nis affectuumque expertibus vinculis: sed amore legitimo, castis coniugijs, liberorum pignoribus, gentes inter se vincientes. Ceterum Alexander Persarum cultu inspecto, Medorum quidem vestem admittere noluit, Persicam verò sumpsit illa longè viliore: ex barbarico enim ornatu insolētissima quæq; & prope dixerim, tragica, respuens, miscellaneum quoddam gestamen ex Persico Macedonicoq; habitu instituit, vt autor est Eratosthenes, diuersis quidem vt philosophus vtens, vt communis autem imperatorq; rexq; elementia præditus, honore vesti habito, eorum quos armis obtinuerat, animos sibi concilians, quò magis in fide permanerent Macedones, vt sibi imperantes amore, non odio vt hostes prosequētes. Belluas captātes homines, ceruorū sibi tergora obuoluunt, plumatisq; tuniculis amiciuntur, qui ad aucupia exeunt, taurorum conspectum vitant, qui puniceas vestes gestāt, vt elephantorum qui candidas: nimirū quod ijs coloribus irritetur, & efferetur belluē.

Totū hōē
exēplū in
carnatio-
nis dñicę
mysteriis
mire repē-
sentat.

Simile?

At magnus ille rex gentes indomitas ferarum
 in modum manuefaciens, vernaculis eas ve-
 stibus assuetisq; viuendi institutis demulfit,
 placidioresq; reddidit, cum animi eorum ini-
 quitatem ad obsequium reuocans, tum vero
 ægritudinē leniens. Haud quaquā enim Asiam
 latrocinij modo persultans, lacerare passim
 diuexareq; instituit, perinde atque prædam
 spoliaque insperatæ felicitatis futuram, quo-
 modo postea Annibal Italiā, & antea Treces
 Ioniam, & Scythæ Mediam inuaserant: verum
 vni omninò verbo omnia quæ vbique terrarū
 sunt, audientia, & vnum vnice reipublicæ po-
 pulum cunctos homines efficere volens, ita se
 comparabat. Videamus iam Alexandri voces,
 quandoquidem regum principumque mores
 maximè ex vocibus depromuntur. Antigonus
 senex, sophista quodam ei commentariolum
 de iustitia inscriptum porrigente: stolidus es,
 inquit, qui quum me videas alienas vrbes ve-
 xantem, nihilominus apud me sermonem de-
 iustitia habeas. Dionysius tyrannus censere se
 dicitabat, vt pueros talis, sic viros inreiuuado
 fallendos. In Sardanapali inscriptum monu-
 mento hoc visitur: Hæc habui quæ vorauit:
 quæq; per iniuriam abstuli. Quis istis dicitarijs
 tum voluptariam vitam neget, tum impieta-
 tem, tum iniuriam, violentissimāq; improbi-

patem promi. Ab Alexandri dictis regia modo insignia, natalesq; tolle, iam Socratis aut Platonis aut Pythagoræ videbuntur. Sed nunc nõ illas expendimus verborum insolentias, quas simulachris eius poëtæ, statuisq; insculpere solent, non ad ipsius modestiam respicientes, sed opes potius & potentiam attendentes: cuiusmodi illud est:

Aereus in cælum suspectans fare quid aiat:

Iupiter, asserui terram mihi, tu asserere cælum.

Et rursus. Alexander ego Ioue natus. Hæc igitur poëtæ, vt diximus, fortunæ ipsius blandientes affingere soliti sunt. At verò vsurpatorum ab ipso re vera dictorum, puerilia primû per censenda sunt. Hic igitur quum pedum pernicitate æquales omnes facile præstaret, amicis vt ad Olympia se conferret flagitantibus, sciscitatus est, num reges Olympiæ certarent? Quibus id negantibus: Iniquum, inquit, certamen esse oportet, in quo victori quidem priuato esse licet, regi vero victo. Quû pater eius Philippus apud Triballos fœmore lancea traiecto, periculo liberatus, mœrore tamen angereetur claudicantis cruris deformitate: Sustine, inquit ille, pater, ne vereare in publicum te agere, quò magis virtutis ingrediendo memineris. Hæc & huiusmodi alia nonnè animi dicta sunt philosophiæ præceptis imbuti, qui

honesti splendore captus, flocci iam faciat corporis detrimenta? At si quando Homeri carminum perpensio, aut in ludis literarijs, aut super conuiuium fieret, alio aliud, vt fit, præponente, hoc ipse vt omnium præstantissimū probabat.

Regnatorque bonus, simul atque acerrimus hasta.

Videlicet interpretatus, quam laudem Homerus aliquot antea sæculis de Agamemnone temerè scripserat, legem hanc sibi latam esse, adeò dicere solitum ferunt, eodem versu Homerum Agamemnonis virtutem commendasse, Alexandri verò vaticinatum esse. Philosophi porrò animi est, sapientiæ amore capi, sapientesq; viros in primis suspicere. Hoc in Alexandro vt in regum fuit nemine. *Ad hoc probandum commemorat Plutarchus magna dona que in aliquot insignes Philosophos Alexander contulit, Deinde subdit, iam verò cum Diogene ipso ad Corinthum agente collocutus, adeò vitam eius obstupuit, animiq; eius dignitatem admiratus est, vt sæpe quum in mentionem eius incideret, diceret: Nisi Alexander essem, Diogenes forsitan essem: id est, literarum studijs me addicerē, nisi re ipsa philosopharer.*

Vt fruges aëris temperie liquidioREQ; cælo exuberant, haud secus bonæ artes, eximiaq; ingenia benignitate, honorificētia, humanita-

teq;

teq; regia euocatur, cōtraq; inuidia, fōrdibus,
 morositate eorū, qui rerū potiūtur restinguū-
 tur & languescunt. Alexander Phereorum ty-
 rannus tragœdum quendā cum spectaret, su-
 pra modum in misericordiā versus est, ita affi-
 ciente eū aurium voluptate. Profiliens igitur
 ex theatro accelerato gradu abibat, indignum
 esse fremens, si qui tot ciues excarnificatus sit,
 is Hecubæ Polyxenæq; casibus illachrymasse
 videretur. Nec multum abfuit, quin tragœ-
 dū malè mulctaret, videlicet quod animū eius
 tanquā ferrū mollierat. Scytharū rex Antæas
 Ismeniā tibicinem bello captū, iussit super cœ-
 nam canere. Omnibus autem admirantibus
 & præ voluptate plaudentibus, iureiurando
 affirmavit, suauius se interdum equum hin-
 nientē audisse, vsque adeò aures habebat à Mu-
 sis abhorrentes, animāq; in præsepis, imò vero
 audiēdis asinis q̄ equis appositiorē. Quod igi-
 tur artium augmentū apud huiusmodi reges?
 Quis artibus honor, aut Musis haberi potest?

Alexander Hephæstionem aliquando ca-
 stigans, vt fertur, cum Cratero similtates exer-
 centem: Quæ tandem, ait, tuæ sunt opes, aut
 quod tuum facinus, si quis tuū tibi Alexandrū
 demat? Hoc itidē nūc ego ad illius æui fortunā
 dicere non dubitarim. Ecqua tua amplitudo,
 ecqua tua gloria? Nūc vbi tua potētia, nūc vbi

Regi n^o
351.

inuieta virtus, si quis tibi Alexandrum dem-
pserit? Si quis, inquam, dempserit in armis pe-
nitiam, in opibus liberalitatem, in magnificen-
tia moderationem, in certaminis discrimine
fiduciam, in victoria clementiam? Agè fac, si
potes, alium magnum ducem, vt opibus libe-
raliter non vtatur: vt non ante acies suas pro-
gressus discrimina subeat: vt amicos honori nō
habeat: vt non in captos misericordem se præ-
beat: vt in fruendis voluptatibus sibi tempe-
rare nequeat: vt in occasiones benè gerendæ
rei nō immineat: postremo vt in victoria exo-
rabilis non sit. Iam verò quis magnus in potē-
tatu cum stultitia & flagitijs? Tolle virtutem
fortunati hominis, iam vsquequaq; paruus
erit, in cōferendis beneficijs ob sordidam par-
simoniam, in exudandis laboribus ob mollitiē,
apud deos ob superstitionem, erga bonos ob
inuidiam, inter viros ob socordiam, inter mu-
lieres ob affectus voluptarios. Et vt ignari ar-
tifices cū paruis simulachris magnas subij-
ciunt bases, magis conspicuam reddunt illorū
exiguitatem: ita ampla fortuna, cū in pusil-
lum animum incidit. Idcirco non in habendis
rebus, sed in vtendis magnitudo sita est.

*Sunt qui victorias Alexandri fortunæ tribuant.
Quibus ita Plutarchus respondet. Num etiam a
fortuna temperans, aut beneuolente fortuna*
tem.

temperans fuit? Aut num fortuna præsidio quodam munito animum eius securum præstare potuit, vt ne à voluptatibus lancinaretur, neu libidinibus sauciaretur? Atqui hæc & huiusmodi erant, quibus Darium vicit: cætera armorum equorūq; strages erant, prælia, cædes, fugæq; hominum. Vt enim magnus propter fortunam fuerit, maior certe vel ob id ipsum, quod fortuna recta vsus est: quoque magis fortunam extuleris, virtutem eo magis commendaris, nempe propter quam dignus fortuna fuit. Reges alios efficiunt fortunæ beneficia, ad noua honorum insignia promouētia necopinantes. Alexandro vero quid supra dignationē? quid citra sudorem? quid incruēta victoria? quid citra pulueris, vt dicitur, tactū? postremo quid illaboratum obtigit? Amnes sanguine mixtos bibebat, quos cætorum corporibus iūctos traiciebat: herbam fame enectus edebat, quam primam offendisset: obrutas altis niuibus gentes adiit: vrbes sub terram merlas excidit, pugnantiæ maria nauigauit, arida Gedrosiorum, Arachosiorumq; littora permensus. Quod si vt hominem, ita fortunā affari liceat, ita sane dixerim: Nuncubi tu, aut ecquādo Alexandri rebus gestis aditum præbuiſti? ecquod tandem saxum incruento per te Marte cepit? ecquam ei vrbe præsidio

vacuam obiecisti? ecquam inermem phalan-
gem? ecquis aut rex ignauus, aut imperator fo-
cors, aut dormitabundus cultos inuentus?
ecquis annis facile commeabilis? ecqua me-
diocris hyems? ecqua æstas non infesta? Apa-
gesis hinc fortuna, facesse ad Antiochum Se-
leuci, facesse ad Artaxerxem Cyri fratrem,
proripe te ad Ptolemæum Philadelphū: illos
enim superstites etiam patres, reges appellita-
runt, prælijs illi vincebant illamentabilibus,
festos illi dies per pompas & spectacula ad ex-
tremū vitæ agebāt: deniq; illorū quisq; per sum-
mā felicitatē in regno cōsenuit. En tibi Alexā-
dri corpus, si nihil aliud, certe ab imis vnguib⁹
ad verticē sauciū, discisum, contusum, ab hosti-
bus deniq; cæsum, & iaculo, & gladio, & torti-
libramine saxi. *Deinde multa & grauissima vulne-
ra singillatim enumerat, quæ pugnādo accepit. Ibidē.*

Regij mo-
est.

Alexāder in sese ingētes spes habebat, pietatē
in Deos, fidē erga amicos, frugalitatē, cōtinen-
tiā, beneficentiā, aduersus mortē intrepidā ex-
pectationē, robur animi, humanitatē, appellā-
di dexteritatē, ingenij cādorē, in explicādis cōsi-
lijs cōstātiā, in gerēdis reb⁹ celeritatē, & in primis
adipiscēdæ gloriæ ppositū, quod luculēta exē-
pla perdec⁹ absoluere solet. Li. de for. & vir. Ale.

T. Prospe-
ritas.

Plato rogatus a Cyrenētib⁹ vt sibi leges scribe-
ret, scriptasq; relinqueret, ac Reip. statū cōpo-
neret,

meret, recusavit, dicēs, Esse per difficile, leges cōdere Cyrenēsib⁹, qui tā esēt felices. Nihil enim tam superbū, nihil tā intractabile, ac morosum esse, q̄ hominē, quē felicitatis opinio corripuerit. Quapropter difficile est his qui gerūt imperiū, de imperio cōsulere. Reformidant enim rationē ceu principē admittere, ne potētiē bonū quod habere vidētur, impediāt, si id astringat & servire cogat honesto. Li. de doct. princ.

Pleriq; reges ac principes parū cordati, statuos imperitos imitantur, qui credunt Colossos magnos & amplos videri, si tibijs vehementer diductis, si late distentos & hiantes finxerint. Nam hi quoq; gravitate vocis, toruitate vultus, ac morum truculentia, fugaq; consuetudinis humanæ magestatē & auctoritatem imperij sibi vidētur imitari, nihil prorsum a Colossorum signis discrepantes, qui cum foris heroicam ac diuinam quandā speciem præferrerant, intus pleni sunt terra, lapide, plumbo: nisi quod istud Colossorum pondus rectitudinem illorum stabilem & immotā servat: at ineruditi duces ac principes, propterea quod intus male librati sunt, sæpenumero vacillāt, ac subvertūtur. Etenim cū basi nō recte positæ sublimē superstruūt potestaté, simul cū ipso pōdere nutāt, & ad ruinā inclinantur. Verū quēadmodum oportet, vt ipsa regula primum recta sit, nihil

Simile.

Gravitas
& auctoritas falsa.

Simile.

nihil habens obliquum, deinde cætera sibi ad-
 mota, quatenus sibi congruunt, exæquet: con-
 simili modo princeps posteaquam imperium
 in seipso parauerit, ac direxerit, vitamq; suam
 cõposuerit, tum debet sibi applicare eos, qui-
 bus imperat. Nec enim cadentis est, alium er-
 gere: nec ignorantis, docere: nec incompositum
 componere: nec ordinare, inordinati: nec im-
 perare eius qui non pareat imperio. At, qui
 parum sapiunt, illud præcipuum imperij bo-
 num esse ducunt, quod nullius imperio sub-
 iaceant. Quis igitur imperabit principi? Nepe-
 lex omnium regina, & mortalium & immor-
 talium, vt ait Pindarus: non ista quidem lex
 foris in libris aut ligneis scripta tabulis, sed vi-
 ua illi insita ratio, semper conuiuens, ac fami-
 liaris principi, nec vnquam animum suo du-
 ctu, sua moderatione destituens. Nam Perclarus
 rex vnum habebat cubicularium, cui hoene-
 gotij mandatum erat, vt diluculo ingressus illi
 diceret: Surge rex, atque ea cura negocia, que
 te curare voluit Mesoromasdes. At erudito
 prudentiq; principi intus in animo adest, qui
 semper idem dicit, ac iubeat. Lib. de doctri-
 na principum.

T. Do-
 Aor.

Numea
 intelligit.

¶ Ceterum principem magis oportet timere,
 ne quid mali faciat, quàm ne quid patiatur.
 Nam hoc ex illo nascitur. Atque hic est princi-

pis metus, & humanus, nec ingenerosus, vt his
 quibus imperat, metuat, ne quid se incio læ-
 dantur. Non aliter atque canes nocturnâ atq; simile.
 laboriosam agētes ouium in septis custodiam,
 simulatq; trucem audierint feram, timent, nō
 sibi, sed his quæ custodiunt. Cato in Vtica vi-
 ctore Cæsare, reliquos omnes iussit ad mare
 vocari: eos simulatq; nauis imposuisset, ac pro-
 speram esset nauigationem precatus, ipse re-
 uersus domum, sibi necem sua manu cōsciuit:
 docens videlicet, quibus debeat timere prin-
 cept, & quæ debeat contemnere. Contrâ Cle-
 archus Ponti tyrannus arculæ inclusus, serpē-
 tis in morem dormire solitus est. Et Aristode-
 mus Arginus in cœnaculo domicilium habe-
 bat, ostio pensili, cui imposita lectica dormire
 consuevit vnâ cum amica. Puella vero mater
 scalas detrahebat, easq; rursus apponebat orta
 luce. Quantopere creditis hunc horruisse the-
 atrum palatium, curiam, conuiuū, qui è cu-
 biculo sibi ipsi carcerem fecerit: Itaque qui ve-
 re sunt reges, timent his in quos habent impe-
 rium: contrâ tyranni eos ipsos timēt: proinde
 metum augent, aucta potētia: propterea quod
 quo pluribus imperant, hoc plures metuunt.
 Lib. de doctrina principum.

Si regibus contingeret rectum consilium,
 iustitia, probitas, fortitudo, continuò futurum
 est,

Simile. est, vt omnes adiuuentur, fructumq; capiant, qui cū eis habent cōmercium. Ferunt, si erugiu herbam vnā quæuis capra sumpserit in os, primum ipsam siltere, deinde reliquum omnē gregē cum illa consistere, donec accedēs caprarius herbam eximat. Eiusmodi quædā vis fluit à potestate principis, quæ ignis in morem depascatur ac dissipet quæcunq; propius admoda fuerint. Lib. de disputat. philoloph.

Ti. Virtus
docenda,

Sapienter celebratum est veteri prouerbio, Oportet vt is impellat remum, qui didicit. Sic cōtrā qui alijs artibus permittit disciplinā, spolians illa solam virtutem, nobis se præbeat ridendum, oportet. Diuersum sane hic a barbaris illis mihi agere visus est Scythis: qui Herodoto teste, seruis eximunt oculos. Quid mirū quippe mancipijs. Verum hic nostervir bonus artibus cunctis disciplinx certam rationē ceu oculum imponens, virtuti (quæ omniū princeps est & regina) si Dijs placet, conatur eruere. Quod si cui nondū est persuasum, virtuti primas deberi, Iphicratē audiat Atheniēsiū ducē, qui per cōtumeliā interrogatus a Callia Cabrii filio, quis nā esset, nū sagittari⁹, scutifer, eques, aut armiger? Nihil horū, inquit, sed oībus hisce imperans. Iure igitur optimo iam explodēdus est nobis qui iaculari, arma gestare, fundā impellere, & equitē agere, iudicabit ad doctrinā pertinere:

pertinere: imperium autem administrare, & ducere exercitū, ita vt forte fortuna obenerunt, cuiquam adesse: nec vllam prius institutionem requirere. Lib. de docenda virtute.

Vide etiam hac de re *Ti. sequentem, Iudex, Magistratus* ¶ *Item Ti. Respub.* ¶ *Item Ti. Potentes & Potentia.* ¶ *Item Ti. Prosperitas.*

Iudex, Magistratus.

ET enim statim mores & ingenia conari mutare populi, nouisq; ea legibus moderari extemplo velle, non modo nō facile, verum ne tutum quidem omnino est, vt res quæ multo tempore & ingentibus viribus indiget. Proinde quemadmodum vini vsus initio quidem arbitrio ac lege bibentis regitur, vbivero sensim ac placidè calefecerit hominē, immutare continuo incipit, ac nouis imbueremorib⁹: hac ratione decet virū ciuilē & Rempubl. tractare incipientē, tādīu ciuū moribus consentanee viuere, & se ad eorū naturā accommodare, atq; scite coniectura sectari ea & assequi, quibus populus soleat delectari, & quibus adduci facile, donec opinione virtutis & fide iam cōparata, autoritate niti possit. In Polit.

Enimvero aulici & adulescentes, velut aucupes, voces imitantur auicularū, cæterisq; rebus similes se fingunt, nempe vt hisce artibus rebus se maxime insinuent atque cōmendent.

Sane

T. Respub.

Simile.

Vinū initio subditur hominī: postea homo ipse vino. Sic princeps, etc.

Simile.

T. Respu.

Sane ciuem, qui Rempub. recte administrare velit, mores & vias vulgi effingere, atque imitari minime decet: scire duntaxat atque probe tenere debet, qua quisq; maxime ratione capi adducique possit. Ignoratio enim eorum quibus cum tibi viuendum est, vt opinione & spe frustreris, ac cœptis sæpenuero decidas, in causa est: quod nō minus in ciuitatibus, quàm in amicitijs regum vsu venit. Mores proinde ciuium tum leniter atq; scite tractandos, moderandosq;, & meliores efficiendos, aggredi debes, cum tibi iam vires sunt, & autoritas cōparata apparet. Vulgi enim & multitudinis rationes viuendi derepente immutare, atque aliorsum traducere, difficile nimirum, & nimis arduum est. In Politica.

T. Exorn.
Pla.

Memoriæ proditum est, Themistoclem, vt animum ad Remp. capessendam appulit, computationibus comestationibusq; primo abstinuisse: secundo loco vigilijs se sollicitum & sobrietati dedisse, amicis dicere solitum, quominus dormiret, Milciadæ sollicitari trophæo. Pericles item rationem viuendi, & cultum corporis traditur immutasse: incessu tardo, orationeq; leni vsus est, compositum os, & vultū sibi cōstantē solitus præferre: postremo manu cōtenta intra amiculū, vnā omnino vsurpasse viam, quæ ad forum & curiam duceret.

Nom

Non enim cuiusuis est, nec tractatu & factu facile, vulgus & multitudinem salutaribus allici rationibus, & in officio contineri. Sat erit, si, velut fera natura suspiciosa & varia, vocem atque aspectum rectoris minime reformidās, regimen & frænum admittit. In Politica.

T. Vulg^o

simile

Eorum qui Reipub. præsumunt, non modo singula verba, nec res tantum publicitus geste animaduerti notariq; solent, sed virtus quoq; ioci simul & seria quæq;, domus, ipsa familia, vxor, cubile, curiosius conquiruntur. In Cn. Pompeiū mimicos cauillatos accepimus, vni co digito caput scalpere deprehensum. Quem admodum enim indignius ferri, maioriq; haberi solent dedecori verruce, ficusve in facie, quam notæ, neui, atq; mutilationes in reliquo corpore: sic etiam ob eam, quæ plerisque omnes de principatu, atque ciuilibus magistratibus tenet, opinionem, vtpote de re magna atq; dignissima, quæ omni facinore atque temeritate vacare debeat, minima quæque principum, & Rempub. administrantium errata notantur, & pro magnis habentur. Eam ob rem Iulius Drusus Publicola haud immerito claruit, quod domus eius ex pluribus partibus vicinis conspicua cum pateret, & quinque eam talentorū sumptu faber quidam eueriurum, ac cōmodius directurum reciperet: Decem, inquit, da-

simile

§

bo, si totam ita exponas conspicuam, ut vniuersi ciues, nedum vicini, perspicere queant, qua domi meæ ratione viuatur. Nempe vir erat modestus ac frugi, nec ei forte eiusmodi domus perspicuitate opus erat, qui virtutis egregiæ specimen, & præclaræ vitæ documēta eruditissima quotidie foris dabat. In Politica.

Sed quoniam omnibus Corydalis, ut inquit Simonides, cristas enasci necesse est, & quæuis Reipub. administratio inimicitias & dissidia quædam affert, maxime de his quoque considerandum videtur ei, qui in Reipub. aliqua ratione versetur. Aristides atque Themistocles vulgo laudantur, soliti quoties siue legati, seu imperatores publicitus mitterentur, priuatā similitudinem, & omnes inimicitiarum rationes in finibus agri Atheniensis deponere, resumpturi (si ita videretur) in reditu. In Poli.

Præclare Cato & Phocio, quorum neuter inimicitias animo cōcipiendas ducebat, si quid in gerenda Reipub. discreparet: quin pro suggesto & in publicis certaminibus, hoc durus uterque & inexorabilis habitus est, quod præfractè nimis nusquam conuiuendum censebat, vnde Reipub. cōmoda prodi pacto aliquo viderentur. Caterum in rebus priuatis omni similitudine longe abiecta, eorum ipsorum consuetudine commiter atque humaniter utebantur, à quorum

rationibus in Repub. vehementissime abhorrebant: & recte quidem, nullus enim ciuis pro inimico habendus est, nisi is ciuitati & rei cōmuni hostis sit. In Politica.

Ingredientem vero subeuntemq; quemuis magistratum illa versare in primis animo, atq; adeo explicata habere oportet, quæ Periclem accepimus solitū se ipsum, dū vestē indueret, submonere. Attende Pericles: liberi sunt quos ipse regis: Græci sunt, ciues Athenienses. In Poli.

Medici quidē morbos, quos euellere penitus nequeunt, extrinsecus diuertēdos ad corporis superficiem putant. Principes autem ciuitatū, si pacatam omnino ciuitatem, & perturbationis vacuam tueri cōseruareq; haud possunt, in ea ipsa ciuitate suppressere atq; abdere debēt, & e Repub. curandum suscipere, quidquid turbulenti & morbidi, quidquid sediciosi inesse compererint: non foris vocare & exteris palam facere: ne medico alieno, & aduectitijs medicamentis in re tam secreta Respub. indigere videri possit. In Politica.

Ille morosum atque prorsus difficilem populum efficere solet, qui gubernacula Respub. tenens, nimium in omni re seuerū, asperū, atq; inexorabilem se exhibet, nemini vnquā cedēs, nihil vlli condonans. Assuefacit nimirum is & inducit populum, vt pertinaciter atq; conten-

Simile. tiose renitatur atque repugnet. Enimvero laxandus est aliquādo, vt aiunt, pes, & fluctibus obsequendum, quando præsertim magna vectorum atque ingens vis est. Tum vero dissimulandum atque consulto nonnihil prætereundum, tanquam nec videris quicquam, nec audieris: id quod domi plerumq; (puerorum errata de industria nō obseruantes) quasi nesciamus, intelligamusve, factitare solemus. In Politica.

Quod si vulgus aliquando vetus aliquod & patrium festum, vel Dei solenne prætendens, spectationem largitionemve aliquam non admodum sumptuosam, & benignitatem haud absurdam expetere videtur, liceat ei tūc per magistratus & principes ciuitatis commoditate hac iucunditateq; frui. Pleraque enim eiusmodi rebus a Pericle aut Demetrio principe gestis inesse comperiuntur. Etenim quæ-

Simile. admodum, ait, medici est, magna ex parte corruptiore diminuto, parum deinceps innocui & salubris cibi afferre: sic vir ciuilis & Reipub. princeps, dempta prius ignominia, damnovè ciuitatis submoto, leui deinde gratia & humanitate quascūq; molestias & querelas leniet, atque solabitur. In Politica.

Quid est, quod Prætorum virgæ securibus alligatę præferuntur? An signū est, nō oportere magi.

magistratus iracundiam promptam atque dissolutam esse: An virgarum dissolutio mora & tarditate iram frangit, & impetum moderatur? sed malitia quoniam partim medicabilis est, partim curari non potest, virgæ, quod mutari potest, corrigunt: secures autem, quod emendari non potest, abscindunt. In Probis.

Laudes quidem ab improbis proficientes, cum sint fucatae & insyncerae, modis omnibus cauendæ sunt: nec oportet ab his sic affici, quemadmodum afficiuntur iues, dum fricantur atque titillantur: ut nos ipsos facillime præbeamus ut edos cuius volenti, deijcētes nos & ad sculpturam accommodantes. Etenim qui præbent aures palponibus, nihil differunt ab his, qui crura præbent supplantantibus: nisi quod turpius subuertuntur, caduntq; , tum hi qui poenas remittunt hominibus improbis, quo videlicet misericordes, humani, facilesq; vocentur: tum isti qui similtates & accusationes haudquaquam necessarias nec periculo vacantes, suscipiunt, persuasi ab his qui ipsos laudant, tanquam soli sint viri, soli aduersus adulationem inuicti. Itaque Bion, tales similes esse dicebat amphoris, quod auribus facile circumferrentur. Lib. de Vitiosa Verecundia.

T. Adul-
tor.

Simile.

Simile.

Simile.

Acceptio personarum.

C Leones, vt primum Rempub. attingere destinauit, vocatis amicis omnibus, soluere se velle dixit amicitiae vincula, subditq; rationem: solere amicitias pleraq; recta & iusta subuertere: quod homines Rempub. administrantes, vtpote affectu & mollicie quadam occupatos, saepenumero a via deducit recti officij. Ei longe melius fuisset, auaritiam & contentionem omnem animi procul abijcere. Neque enim his ciuibus opus est, qui beneuolos & amicos habeant nullos, sed qui temperati & frugi sint. In Politica.

Si magistratus eorum vtetur opera, quorum studia atque rationes diuersae & dissentaneae sint, quorum ad aliud aliud vi & iniuria perpetrandum pro studio impellat, & flectat, nihil mihi differre videbitur ab eo, qui officium agens, imperite & temere perpericulis ac normis vtatur: non quibus opus dirigat, & pulchre absoluat, sed quibus omnino destruat atq; deprauet. Amici enim habendi sunt his, qui Rempub. administrant pro instrumentis animatis, & ratione vtentibus: quos, sicubi forte aberrent, non tanquam comites ipsi sequi debemus: quin maximo opere attendendum est, ira eos esse affectos, vt sponte sua etiam absentibus nobis ab officio non discedant. Id enim fuit, quod Soloni vitio datum, animos ciuium pupugit, & vehementer

hementer offendit. Cū enim destinasset legem ferre, qua qui ære alieno impliciti essent, a sarcina leuaretur, quā, leniendæ rei causā, Sifachthiam, hoc est, nouas decretas tabulas appellauit: cōmunicauit antea rem hāc cum amicis. Illi vero rem nefandā protinus cōmenti sūnt. Quippe legis ferundæ tempus præuertunt, & grande æs alienū contrahūt, amplissimis ædibus ac magnificis prædijs coemptis ea, quam hac ratione interuertissent, pecunia. Hinc Solon pessime audiuit, perinde ac si ille iniuriam intulisset, quæ potius ab amicis ei illata fuerat. In Politica.

li. Secretum

Fertur epistola quædam Agefilai ad tyrannum quendam pro amico Nicia in hæc verba. Niciam, si insons est, dimitte: si insons, mihi dimitte, omnino vero dimitte. Enimvero Phocion ne genero quidem Charillo repetundarum dicturo causam, adesse sustinuit, inquires. Equidem mihi generum te, vt hominem iustū & probū optaui. Quæ cum dixisset, deserto genero, continuo inde sese proripuit. Timoleo Corinthius, vt fratrem, quò tyrānide abstineret, monitis atq; precib⁹ monere ac persuadere nequiuit, his subinde nauauit operā, qui illū interemerunt. Non igitur ara tenuis (vt Pericles dixisse fertur) iura amicitia sunt seruanda: scilicet, ne pro amico peieres: sed omnibus le-

gibus, omni iure, cunctis deniq; rebus officiū est ciuis custodiendum. Verum in amicos leue quippiam cōmittentes, acerbè & grauius ut animaduertas, ratio ciuili non cogit, quin saluis rebus maximis & in tuto positis, per ciuitatem & Rempub. licet amicis adsis, & opem feras, quando præsertim id efficere potes citra inuidiam. Ex contrario, quorūuis amicorum inepta & incommoda postulata amoueas ipse depellasq; necesse est: nō tamen acerbè & truciter, sed placidè leniterq; commonefaciendo, quæ abste petunt, non esse digna, quæ ab illis impetrentur: quando a virtute atque existimatione eorum iure abhorrere videri possunt.

Tit. Man
suetudo.

Modestè Cato atque acerbè oranti Catulo Cætori, Catoni ipsi consuetudine, amicitia, familiaritate arctè coniuncto, ut quendam iudicio eius obnoxium (erat autem Quæstor) dimitteret. Turpe est, inquit, nos qui iuuentuti bene instituendæ autores esse debemus, à lictoribus & ministris irrideri nostris. Potuit certe verbi detracta asperitate atque amaritudine, re ipsa, orata refutare amici, & simul ostendere, molestè se id atque inuitum facere, feueritate legum coactum, & iuris vi. In Politica.

Ti. Nobi
sitas.

Antigonus ad adolescentem quempiam, qui prognatus quidem ex elegante viro belli duce, sed ipse ignauus ac mollis, postulabat
tamen

tamē ob id cæteris anteferri, Apud me, inquit, o adolescens, virorum, non parentum virtutibus præmia sunt. Lib. de Vitiis. Verecundia. S

Respublica.

VT quibus domi nihil boni vsui est, libenter hi foris degunt, atque nullo rerum vsu, maximam partem temporis in foro absumunt: sic quoque nonnulli, quod sibi nihil operæpretium in domi priuatimq; exhibetur curandum, publicis se propterea negocijs implicare pergunt: nō secus ac si terēdi otij gratia sibi duntaxat eo diuertēdum esset. Plerique alij forte fortuna Rempub. attigere, qui mox fastidio & rerum satietate affecti, inde auersi, ad otium se à negotio vindicare percuperunt: quod facile sibi efficere nequiverunt, vt quibus idem accidit, quod ijs qui gestationis, aut paulo exercendi sui causā nauem ingressi, leuem futuram ac facilem nauigationem rati, porro tempestate subita in pelagus tracti, terram versus identidem spectant: qui & si facti a se poenitet, at nihilo minus inuiti & anxij, nauē vertigineq; affecti manent in nauī. In Politica.

Propterea mulieres prægnantes humum lapillosq;, nauē vero affecti, saluginem & id genus edulia persequuntur, non multo autem

Simile.
Ti. Magis
stratus.

post respuunt, atque ab illis abhorrent: haud
 absimili ratione ob luxuriam & delicias po-
 pulus, seu inopia meliorum rectorum, qui-
 busvis vtitur: mox tamen eos abominatus, ne-
 gligit, & euomit. In Politica.

Vt regionem quidē liceat inuenire, quæ fe-
 ris ac noxijs careat belluis (quæ admodū ferunt
 de Creta) nulla tamē sit adhuc reperta Respu.
 quæ non aluerit intra se inuidiam, æmulatio-
 nem, cōtentionē: quibus ex affectib⁹ similtas
 potissimum nasci cōsuevit: imo vt nihil aliud
 sit, ipsæ nos amicitia similtatibus inuoluunt.
 Quod quidem cum intelligeret Chilon ille sa-
 piens, quendam dicentem, sibi nullum esse
 inimicum, iterrogauit, an vllum etiam habe-
 ret amicum? Videntur mihi partes viri ciuilis,
 vt inter alias curas inimicorum etiam habeat
 rationem: atque illud animaduertat, haud fra-
 stra dictum a Xenophonte, Cordati prudentis-
 quisq; viri esse, etiam ex inimicis vtilitatem ca-
 pere. Lib. de Vtilitate cap. ab inimic.

Potentes, Potentia.

Potestas coniuncta cum malis moribus,
 molestiam adiungit cupiditatibus. Ve-
 rum est illud Dionysij, qui dicebat, se
 tum maxime capere fructum ex imperio, cum
 quæ vellet, celeriter efficeret. Itaque vehemē-